

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Facultatea de Drept

Departamentul Drept Penal și Criminologie

Xenofon ULIANOVSKI

INFRAȚIUNI ECOLOGICE

NOTE DE CURS

*Aprobat de
Consiliul Calității al USM*

CHIȘINĂU 2023

CEP USM

CZU 343.3/.7(075.8)

U 32

*Recomandat de Departamentul Drept Penal și Criminologie
și de Consiliul Facultății de Drept*

Autor:

Xenofon ULIANOVSKI, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Recenzenți:

Sergiu BRÎNZA, doctor habilitat în drept, profesor universitar (USM)

Valeriu CUȘNIR, doctor habilitat în drept, profesor universitar (AȘM)

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Ulianovschi, Xenofon.

Infrațiuni ecologice : Note de curs / Xenofon Ulianovschi ; Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Departamentul Drept Penal și Criminologie. – Chișinău : CEP USM, 2023. – 275 p.

Referințe bibliogr. la sfârșitul temelor. – 50 ex.

ISBN 978-9975-62-508-1.

343.3/.7(075.8)

U 32

© Xenofon Ulianovschi, 2023

© USM, 2023

ISBN 978-9975-62-508-1

CUPRINS

Lista abrevierilor	5
Cuvânt înainte.....	7
Tema 1. Cadrul legal internațional, regional și național privind protecția mediului înconjurător	10
1. Cadrul legal internațional privind protecția mediului înconjurător	10
2. Cadrul legal regional privind protecția mediului înconjurător.....	19
3. Cadrul legal național privind protecția mediului înconjurător.....	27
4. Cadrul instituțional în domeniul protecției mediului în Republica Moldova.....	51
Tema 2. Considerații generale cu privire la infracțiunile ecologice	74
1. Principiile de bază ale protecției mediului.....	74
2. Premisele răspunderii penale pentru infracțiunile ecologice	74
3. Noțiuni generale cu privire la infracțiunile ecologice.....	82
Tema 3. Sistemul infracțiunilor ecologice.....	106
Tema 4. Caracterizarea generală a infracțiunilor ecologice cu caracter general	116
Tema 5. Caracterizarea generală a infracțiunilor ecologice cu caracter special	123
Tema 6. Infracțiuni prin care se încalcă obligațiile ce revin reprezentanților autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului (art. 223-236 Cod penal).....	130
1. Încălcarea cerințelor securității ecologice.....	130
2. Încălcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice	148
3. Tăinuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea aerului	162
4. Neîndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice	181
Tema 7. Infracțiuni prin care se aduce atingere protecției resurselor naturale (art. 227-230 Cod penal).....	201
1. Poluarea solului	201

2. Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului.....	212
3. Poluarea apei.....	217
4. Poluarea aerului	220
Tema 8. Infrațiuni prin care se încalcă regimul impus ecosistemelor terestre (art. 231 și 232 Cod penal).....	239
1. Tăierea ilegală a vegetației forestiere	239
2. Distrugerea sau deteriorarea masivelor forestiere.....	241
Tema 9. Infrațiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversității (art. 233 și 234 Cod penal).....	249
1. Vânatul ilegal.....	249
2. Îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatări ale apelor.....	251
Tema 10. Infrațiuni prin care se încalcă regimul de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat (art. 235 Cod penal).....	261
Tema 11. Concluzii finale și recomandări cu privire la îmbunătățirea cadrului legal privind infracțiunile ecologice	268

Lista abrevierilor

- AEM – Agenția Europeană de Mediu
- AGEPI – Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală
- AGeOM – Agenția pentru Geologie
- CBD – Convenția privind Diversitatea Biologică (Convention on Biological Diversity)
- CEDO – Convenția europeană a drepturilor omului și libertăților fundamentale
- CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului
- CEE – Comisia Economică pentru Europa a ONU
- CJCE – Curtea de Justiție a Uniunii Europene
- CITES – Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție
- CMA de poluanți – concentrație maximă admisibilă a poluanților din atmosferă, permisă de reglementările în vigoare pentru anumite zone și intervale de timp, care nu are acțiune negativă asupra mediului
- CMN – condiții meteorologice nefavorabile, perioadă în care condițiile climaterice conduc la concentrarea emisiilor în aerul atmosferic de la suprafața solului, emisii care depășesc normativele calității aerului (CMA)
- CP – Cod penal
- DLA – metodologia de calculare a deversărilor limită admisibile
- ECP de poluanți – emisii de poluanți coordonate provizoriu, care, fiind evacuate și dispersate în aerul atmosferic de la suprafața solului de o sursă sau de un grup de surse de emisie, depășesc normativele calității aerului
- ELA de poluanți – emisie limitat admisibilă a poluanților evacuați, stabilită prin calculul dispersiei în aerul atmosferic de la suprafața solului de o sursă sau de un grup de surse de emisie, care nu depășesc normativele calității aerului, prevăzute pentru populație, regnul animal și vegetal
- ENVSEC – Inițiativa „Mediul și securitatea”
- GUAM – Organizația pentru Democrație și Dezvoltare Economică (Georgia, Ucraina, Azerbaidjan, Moldova)
- IMA – instalații mari de ardere
- JO UE – Jurnalul Oficial al Uniunii Europene
- MO – Monitorul Oficial
- OMS – Organizația Mondială a Sănătății
- OSCE – Organizația pentru Securitate și Colaborare Europeană
- SCM – standardele de calitate a mediului aplicabile apelor de suprafață
- TI – Tratatul Internațional
- TRIPs – Acordul privind aspectele comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală

- UE – Uniunea Europeană
- UNEP – Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (United Nations Environment Programme)
- UNCED – Conferința Națiunilor Unite privind Mediul și Dezvoltarea (United Nations Conference on Environment and Development)
- UNCSD – Conferința ONU privind Dezvoltarea Durabilă
- UNDP – Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
- VLE – valori-limită de emisie
- WCED – Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (World Commission on Environment and Development)
- WSSD – Summitul Națiunilor Unite privind Dezvoltarea Durabilă (World Summit on Sustainable Development)

Cuvânt înainte

Dreptul penal, ca și oricare ramură de drept, în ansamblul său este dinamic, adică în continuă schimbare. Însă dacă în ce privește normele Părții generale ritmul schimbărilor este mai lent, normele ce compun Partea specială a dreptului penal se caracterizează printr-un dinamism mai accentuat. Din această perspectivă, orice lucrare, consacrată studierii Părții speciale a dreptului penal, trebuie să dovedească spirit prospectiv, astfel încât să propună nu doar viziunea asupra actualelor probleme care însoțesc cercetarea naturii juridice a diverselor fapte infracționale.¹

În context, relevând predictibilitate și imersiune analitică, prin prezentele Note de curs am urmărit să creăm o lucrare de referință în domeniul infracțiunilor ecologice, care ar rămâne actuală și în următorii ani pentru studenți și masteranzi, precum și pentru toate categoriile de persoane care se interesează de protecția mediului înconjurător prin metode juridice.

Aceste Note de curs reprezintă un document de politică a educației și, în același timp, un instrument juridic care sintetizează stadiul gândirii juridico-penale în societatea noastră.

Notele de curs „Infracțiuni ecologice” sunt destinate programului masterat, 90 credite, la Departamentul Drept penal și Criminologie al Facultății de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

În ele am acordat atenție nu doar ideii de acumulare a cunoștințelor teoretice, dar și formării abilităților tipice domeniului de activitate, precum și formării capacității de transfer al cunoștințelor teoretice și abilităților practice în situații nestandarde.

Cunoștințele și capacitățile sunt prezentate la nivel sistemic, în conformitate cu standardul curricular în materie. Astfel, unitățile didactice sunt expuse, în principiu, în aceeași consecutivitate în care se succed articolele în Capitolul IX al Părții speciale a Codului penal, intitulat „Infracțiuni ecologice”.

Disciplina „Infracțiuni ecologice” (program masterat, 90 credite) aigură aprofundarea cunoștințelor obținute în cadrul studiilor de licență la disciplina *Drept penal. Partea specială* (Capitolul IX „Infracțiuni ecologice”).

Cursul „Infracțiuni ecologice” (program masterat, 90 credite) își propune ca scop principal analiza și interpretarea esenței și conținutului normativ al infracțiunilor ecologice prin prisma reglementărilor internaționale, regionale și naționale în această materie, punându-se un accent deosebit pe posibilitățile și necesitățile de incriminare și dezincriminare a unor infracțiuni ecologice, pe posibilitățile și realitățile de penalizare și depenalizare a unor asemenea fapte. Scopul de viitor cuprinde ideea de utilizare a

¹ S. Brânză, X. Ulianovschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu. *Drept penal. Partea specială*. Vol. 2. București: Cartier Juridic, 2005, p. 5.

studiului realizat în calitate de ghid pentru judecători, procurori, ofițeri de urmărire penală, avocați și studenți în cazul implicării în gama de probleme legate de interpretarea și încadrarea juridică a faptelor ilegale sus-indicate, dar și pentru legiuitor în vederea operării unor modificări în legislația penală.

Cunoașterea reglementărilor internaționale, regionale și naționale în domeniul protecției mediului înconjurător este strict necesară, ținându-se cont de faptul că *dispozițiile majorității absolute a prevederilor legale prevăzute de articolele Capitolului IX Cod penal „Infrațiuni ecologice” sunt de blanchetă*, deci fac trimitere la normele dreptului mediului, în general, și la normele legale internaționale, regionale și naționale în domeniul protecției mediului înconjurător, în special.

Mai mult, în documentele naționale, regionale și internaționale privitor la mediul înconjurător putem găsi majoritatea răspunsurilor la întrebările ce țin de temă: noțiuni, înțelesul unor termeni, istoricul dezvoltării legislației cu privire la protecția mediului prin metode juridice, în același rând și răspunderea juridică, în general, și cea penală, în special, pentru încălcări și fapte ilicite contra mediului înconjurător.

Disciplina „Infrațiuni ecologice” este direcționată spre realizarea următoarelor sarcini:

- ✓ perceperea de către masteranzi a importanței și valorilor promovate de știința dreptului penal în vederea cercetării naturii juridice a infracțiunilor ecologice;
- ✓ cunoașterea de către masteranzi a modificărilor și completărilor din legislația în vigoare vizând infracțiunile ecologice;
- ✓ autoinstruirea și stimularea utilizării depline a potențialului intelectual al masterandului, în scopul cunoașterii particularităților calificării infracțiunilor ecologice;
- ✓ familiarizarea masterandului cu practica judiciară relevantă în sensul unei mai bune asimilări a doctrinei penale privitoare la infracțiunile ecologice;
- ✓ formarea la masterand a abilităților practice de aplicare corectă a normelor cuprinse în Capitolul IX al Părții speciale a Codului penal „Infrațiuni ecologice”.

Sarcinile concrete ale acestui curs sunt:

- a evalua și elucida esența și specificul infracțiunilor ecologice;
- a defini infracțiunea ecologică și a caracteriza semnele definitorii și esențiale ale acestei infracțiuni prin prisma legislației și doctrinei penale a Republicii Moldova, precum și a unor țări străine;
- a interpreta sistemul actual al infracțiunilor ecologice și a propune o nouă sistematizare în această ipoteză;
- a analiza în complexitate și minuțios conținutul constitutiv al infracțiunilor ecologice prin intermediul elementelor constitutive (obiect de atentare, latura obiectivă și subiectivă a infracțiunilor, subiectul infracțiunilor ecologice), analiză realizată pe baza legislației naționale, internaționale și a unor țări străine;

– a interpreta sub mai multe aspecte formele de manifestare a răspunderii juridice a militarilor etc.

Astfel, în vederea unei bune organizări și desfășurări a procesului de studii în contextul învățământului formativ, accentul a fost re poziționat de pe acumularea cunoștințelor pe formarea gândirii analitice și a celei predictive, pe deprinderea de a lucra autonom și creativ, în vederea asumării de responsabilități în procesul de luare a unor decizii.

Disciplina „Infrațiuni ecologice” este predată în limba română, pe platforme online și/sau în auditoriu.

Actualitatea disciplinei „Infrațiuni ecologice” și necesitatea implementării ei în studiile de masterat se argumentează prin aprofundarea studiilor de licență la disciplina „Drept penal. Partea Specială” (Capitolul IX „Infrațiuni ecologice” al Părții speciale a Codului penal).

Prin *disciplina „Infrațiuni ecologice” (program masterat, 90 credite)* masterandului i se generează ideea de a cerceta în profunzime și de a elucida cât mai adecvat starea actuală a problematicii privind răspunderea pentru toate faptele care sunt prevăzute în Capitolul IX al Părții speciale a Codului penal.

Umanizarea procesului de instruire juridică și obținerea unor noi dimensiuni, performanțe și indicatori reclamă necesitatea ca toți cei care vor să devină master în drept să utilizeze cu maxim randament informația cu valoare formativă superioară din cadrul curriculumului la disciplina „Infrațiuni ecologice”, care este deschisă pedagogic din perspectiva proiectării și dezvoltării curriculare.

În final, scopul preconizat al cursului se axează pe trei niveluri de complexitate: cunoaștere, aplicare și integrare.

Conținutul cursului pornește de la prezumția cunoașterii fundamentului teoretic al dreptului penal obținut la Ciclul I licență, astfel încât accentul se pune pe aspectele integrativ și aplicativ ale cunoștințelor masteranzilor.

Cursul finalizează cu *Concluzii finale și recomandări cu privire la îmbunătățirea cadrului legal privind infracțiunile ecologice*, temă în cadrul căreia vor fi abordate următoarele chestiuni:

1. Care sunt lacunele în legislația în vigoare cu privire la răspunderea penală pentru infracțiunile ecologice?
2. Ce măsuri iau organele de drept în vederea contracarării faptelor ilicite contra mediului înconjurător?
3. Ce propuneri *de lege ferenda* aveți în vederea îmbunătățirii cadrului legal și instituțional de combatere a infracțiunilor ecologice?

Autorul

Tema 1. Cadrul legal internațional, regional și național privind protecția mediului înconjurător

- 1. Cadrul legal internațional privind protecția mediului înconjurător**
- 2. Cadrul legal regional privind protecția mediului înconjurător**
- 3. Cadrul legal național privind protecția mediului înconjurător**
- 4. Cadrul instituțional în domeniul protecției mediului în Republica Moldova**

1. Cadrul legal internațional privind protecția mediului înconjurător

Teoria dezvoltării durabile este relativ nouă și se află în curs de formare. Conceptul de *dezvoltare durabilă* s-a conturat într-un moment în care subiectul mediului se afla în prim-planul dezbaterilor politice.

Comunitatea internațională a decis să trateze problemele mediului prin măsuri colective la nivel global, pe care a căutat să le definească și să le aplice prin intermediul unui cadru internațional adecvat.

Acest cadru de acțiune la nivel internațional s-a format în timp și se află într-o evoluție dinamică, cuprinzând măsuri legale cu caracter obligatoriu în forma tratatelor sau convențiilor ori cu caracter neobligatoriu, în forma declarațiilor, rezoluțiilor sau seturilor de linii directoare și orientări politice, măsuri instituționale și mecanisme de finanțare viabile.

În continuare vom analiza doar câteva din multitudinea de documente internaționale privind protecția mediului înconjurător.

1. Comunitatea internațională s-a reunit pentru prima dată în 1972 la Conferința de la Stockholm privind Mediul Uman (Stockholm Conference on Human Environment) pentru a dezbate problema mediul global și necesitățile de dezvoltare a acestuia.

În urma Conferinței au rezultat:

- Adoptarea Declarației de la Stockholm, care conține 26 de principii;
- Planul de Acțiune pentru Mediul Uman, cu trei componente:
 - programul pentru evaluarea mediului global (Earthwatch),
 - activitățile pentru managementul mediului,
 - măsurile de sprijin;
- Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (United Nations Environment Programme – UNEP) al cărui Consiliu de Conducere și Secretariat au fost înființate în decembrie 1972 de Adunarea Generală a ONU;
- Fondul voluntar pentru Mediu (Voluntary Environment Found) înființat în ianuarie 1973, în conformitate cu procedurile financiare ale ONU.

Toate acestea sunt considerate a fi piatra de temelie a primului cadru internațional pentru tratarea problemelor mediului.

Conferința a recunoscut că problemele de mediu ale țărilor industrializate, cum sunt degradarea habitatelor, toxicitatea și ploile acide, nu reprezintă probleme neapărat importante pentru toate țările, adică strategiile de dezvoltare nu îndeplinesc necesitățile și prioritățile țărilor și comunităților celor mai sărace.

De la înființarea sa, în baza recomandărilor Conferinței de la Stockholm, UNEP a desfășurat o serie de activități pentru a-și manifesta, în cadrul sistemului ONU, rolul său de catalizator și coordonator în domeniul mediului.

Activitățile programului pot fi clasificate în două mari grupe:

- a) orientate pe probleme sectoriale ale factorilor de mediu: poluarea apelor, a aerului și a solurilor (în special degradarea terenurilor);
- b) orientate pe probleme globale: ploii acide, epuizarea stratului de ozon, schimbările climatice, defrișarea și deșertificarea, conservarea biodiversității, traficul internațional de produse și deșeuri toxice și periculoase, protejarea mediului în perioadele de conflict armat.

Problemele globale ale mediului au început să devină predominante și au creat necesitatea inițierii unor acțiuni suplimentare pentru creșterea conștientizării publice, care să determine comunitatea internațională să ia în timp util măsuri funcționale atât pe plan internațional, cât și național.

Evaluarea efectelor acestor „noi” probleme ale mediului a condus la recunoașterea faptului că s-a realizat un progres prea redus în integrarea protecției mediului în politicile și activitățile de dezvoltare; respectiv, obiectivul consacrat prin Principiul 13 al Declarației de la Rio nu a fost realizat.

Declarația de la Stockholm a statuat:

Pentru a realiza un management mai rațional al resurselor, care să conducă astfel la îmbunătățirea mediului, Convenția cheamă statele membre să adopte o abordare integrată și coordonată a planurilor lor de dezvoltare, pentru a asigura că dezvoltarea lor este compatibilă cu necesitatea de a proteja și îmbunătăți mediul în beneficiul propriei populații.

Necesitatea reorientării eforturilor pentru realizarea obiectivului de integrare s-a concretizat după unsprezece ani de la Conferința de la Stockholm, respectiv în 1983, când Națiunile Unite au înființat Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (World Commission on Environment and Development – WCED), cunoscută sub denumirea Comisia Brundtland.

Această Comisie a elaborat și publicat în 1987 documentul „Viitorul nostru comun” (Raportul Brundtland), prin care s-a formulat cadrul care avea să stea la baza celor 40 de capitole ale Agendei 21 și a celor 27 de principii ale Declarației de la Rio și care a definit dezvoltarea durabilă ca fiind „dezvoltarea care urmărește satisfacerea necesităților generației prezente, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile necesități”.

II. Conferința ONU cu privire la mediu și dezvoltarea lui, care a avut loc la 3-14 iunie 1992 la Rio de Janeiro

În iunie 1992, la Rio de Janeiro s-a desfășurat Conferința Națiunilor Unite privind Mediul și Dezvoltarea (United Nations Conference on Environment and Development – UNCED), denumită și „Conferința de la Rio”, la care s-au reunit 120 de conducători ai statelor lumii.

Cu această ocazie, pe plan internațional a fost recunoscută oficial necesitatea de a integra dezvoltarea economică și protecția mediului în obiectivul de dezvoltare durabilă și s-a afirmat importanța, în continuă creștere, a dreptului internațional al mediului, ca mecanism de codificare și promovare a dezvoltării durabile.

Lucrările Conferinței au rezultat cu:

- Declarația de la Rio, conținând 27 de principii;
- Agenda 21, care constituie un plan de acțiune pentru dezvoltarea durabilă cu începere din secolul al XXI-lea, concretizat în 40 de capitole destinate unor domenii de programe specifice, structurate în termeni:
 - baza de acțiune;
 - obiective de realizat;
 - activități care trebuie efectuate;
 - modalități de implementare.
- Declarația principiilor privind pădurile ("Statement of Principles on Forests") – un document fără putere obligatorie, care conține principiile pentru managementul conservării și dezvoltării durabile a tuturor tipurilor de păduri;
- Organizarea instituțională a Comisiei pentru Dezvoltarea Durabilă (CSD);
- Mecanismul de finanțare pentru implementarea Agendei 21.

Summitul de la Rio a adus cu fermitate pe arena publică problemele de protecție a mediului și de dezvoltare. Alături de Agenda 21 și Declarația de la Rio, s-a ajuns la un acord cu privire la două Convenții obligatorii:

1. Convenția privind Diversitatea Biologică (Convention on Biological Diversity – CBD) și
2. Convenția-cadru privind Schimbările Climatice.

Summitul de la Rio a generat de asemenea o serie întreagă de reacții pozitive, incluzând demararea a numeroase inițiative pentru implementarea Agendei 21 la nivel local și reorientarea politicii de protecție a mediului.

În același an, în multe state s-au înființat comisii naționale pentru dezvoltarea durabilă și s-au întocmit strategii pentru dezvoltarea durabilă.

III. Summitul de la Johannesburg, 26 august – 6 septembrie 2002

A făcut apel la ratificarea, consolidarea și implementarea mai fermă a acordurilor și convențiilor internaționale privind mediul și dezvoltarea.

Summitul Națiunilor Unite privind Dezvoltarea Durabilă (World Summit on Sustainable Development – WSSD), care a avut loc la Johannesburg în perioada

26 august – 6 septembrie 2002, a reunit 104 conducători ai statelor lumii și a avut ca principale rezultate:

1. Declarația de la Johannesburg privind dezvoltarea durabilă;
2. Planul de implementare a Summitului mondial privind dezvoltarea durabilă (JPOI).

Summitul de la Johannesburg a reafirmat dezvoltarea durabilă ca fiind un element central al agendei internaționale și a dat un nou impuls pentru aplicarea practică a măsurilor globale de luptă împotriva sărăciei și pentru protecția mediului.

Prin Declarația de la Johannesburg s-a asumat responsabilitatea colectivă pentru progresul și consolidarea celor trei piloni interdependenți ai dezvoltării durabile: dezvoltarea economică, dezvoltarea socială și protecția mediului la nivel local, național, regional și global.

Planul de implementare urmărește aplicarea de măsuri concrete la toate nivelurile și consolidarea cooperării internaționale, în baza responsabilităților comune dar diferențiate, exprimate în Principiul 7 al Declarației de la Rio și integrarea celor trei piloni ai dezvoltării durabile.

IV. Conferința ONU privind Dezvoltarea Durabilă – UNCED

UNCSD este organizată în conformitate cu Rezoluția Adunării Generale 64/236, adoptată în septembrie 2009. Conferința a avut loc în Brazilia, în 2012, cu ocazia celei de-a 20-a aniversări a Conferinței Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare (UNCED), la Rio de Janeiro, și aniversării a 10 ani a Summitului mondial privind dezvoltarea durabilă (WSSD) de la Johannesburg.

Obiectivul Conferinței a fost de a asigura un angajament politic reînnoit pentru dezvoltarea durabilă, evaluarea progreselor realizate până în prezent și lacunele în punerea în aplicare a rezultatelor principalelor summituri privind dezvoltarea durabilă, precum și abordarea provocărilor noi și emergente.

Toate aceste conferințe mondiale au influențat evoluția dreptului internațional al mediului.

Există, de asemenea, numeroase acorduri bilaterale și multilaterale care conțin prevederi legate de unul sau mai multe aspecte care vizează protecția mediului, acoperind probleme de natură subregională, regională și globală.

De asemenea, în dreptul internațional al mediului s-a cristalizat un număr de principii fundamentale pentru protecția mediului.

Fiind un domeniu relativ nou și în formare, dreptul și politica internațională în domeniul protecției mediului evoluează și pe baza rezoluțiilor și declarațiilor unor organizații internaționale, cum sunt UNEP (Programul Națiunilor Unite pentru Mediu), Organizația Mondială a Sănătății sau Agenția Internațională a Energiei Atomice, care au jucat un rol important în cristalizarea principiilor internaționale pentru protecția mediului, deși de multe ori aceste principii nu sunt obligatorii.

Conceptul de dezvoltare durabilă desemnează totalitatea formelor și metodelor de dezvoltare socioeconomică care se axează în primul rând pe asigurarea unui echilibru între aspectele sociale, economice și ecologice și elementele capitalului natural.

Deci, ce înseamnă dezvoltarea durabilă?

Cea mai cunoscută definiție a dezvoltării durabile este, cu siguranță, cea dată de Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCED) în raportul „Viitorul nostru comun”, cunoscut și sub denumirea de Raportul Brundtland: **„Dezvoltarea durabilă este dezvoltarea care urmărește satisfacerea necesităților generației prezente, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile necesități”**.

Dezvoltarea durabilă urmărește și încearcă să găsească un cadru teoretic stabil pentru luarea deciziilor în orice situație în care se regăsește un raport de tipul om - mediu, fie ca e vorba de mediul înconjurător, mediul economic sau mediul social.

Deși inițial dezvoltarea durabilă s-a vrut a fi o soluție la criza ecologică determinată de intensă exploatare industrială a resurselor și degradarea continuă a mediului și căuta deci în primul rând prezervarea calității mediului înconjurător, în prezent conceptul s-a extins asupra calității vieții în complexitatea sa, sub aspect economic și social. Obiect al dezvoltării durabile este acum și preocuparea pentru dreptate și echitate între state, nu doar între generații

Conceptul a fost legat inițial de problemele de mediu și de criza resurselor naturale, în special a celor legate de energie de acum 30 de ani. Termenul însuși este foarte tânăr și s-a impus în vara lui 1992, după Conferința privind mediul și dezvoltarea, organizată de Națiunile Unite la Rio de Janeiro.

Durabilitatea pleacă de la ideea că activitățile umane sunt dependente de mediul înconjurător și de resurse. Sănătatea, siguranța socială și stabilitatea economică a societății sunt esențiale în definirea calității vieții.

Discuțiile prin care s-a ajuns în final la dezvoltarea durabilă au fost inițiate la începutul anilor '70.

Astfel, după cum s-a arătat mai sus, Conferința privind Mediul Ambient care a avut loc la Stockholm în 1972, a pus pentru prima dată în mod serios problema deteriorării mediului înconjurător în urma activităților umane care pune în pericol însuși viitorul omenirii.

În 1983 își începe activitatea **Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCED)**, condusă de Gro Brundtland, după o rezoluție adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite.

V. Protocolul din 29 ianuarie 2000 de la Cartagena privind biosecuritatea, la Convenția privind diversitatea biologică. Ratificat de Republica Moldova prin Legea nr. 1381 din 11.10.2002 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 149, art. 1154)

În conformitate cu principiul precauției conținut în Principiul 15 al Declarației de la Rio privind mediul și dezvoltarea, obiectivul acestui Protocol este de a contribui la

asigurarea unui nivel adecvat de protecție pentru siguranța transferului, manipulării și utilizării organismelor modificate genetic, rezultate din biotehnologia modernă și care pot avea efecte adverse asupra conservării și utilizării durabile a diversității biologice, ținându-se, de asemenea, cont de riscurile pentru sănătatea umană și concentrându-se în special asupra mișcării lor transfrontiere.

VI. Protocolul Cartei Energiei din 17 decembrie 1994 privind eficiența energetică și aspectele legate de mediu (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 26).

Conform art. 1, acest Protocol definește principiile politicii pentru promovarea eficienței energetice ca o sursă importantă de energie și pentru reducerea, în consecință, a impactului negativ al sistemelor energetice asupra mediului. Mai mult, el oferă direcții privind dezvoltarea programelor de eficiență energetică, indică domeniile de cooperare și oferă un cadru pentru dezvoltarea de acțiuni coordonate și de cooperare. Aceste acțiuni pot include prospectarea, exploatarea, producerea, conversia, stocarea, transportul, distribuția și consumul de energie și pot să se refere la orice sector economic.

(2) Obiectivele acestui Protocol sunt:

a) promovarea politicilor de eficiență energetică, compatibile cu o dezvoltare durabilă;

b) crearea condițiilor-cadru care să-i determine pe producători și pe consumatori să utilizeze energia cât mai economic posibil, eficient și benefic pentru mediu, în special prin organizarea piețelor de energie eficiente și printr-o reflectare cât mai mare a costurilor și beneficiilor legate de mediu;

c) încurajarea cooperării în domeniul eficienței energetice.

Articolul 2. Definiții: În sensul acestui Protocol:

(1) Carta înseamnă Carta Europeană a Energiei, adoptată prin Actul final al Conferinței Cartei Europene a Energiei de la Haga, semnat la 17 decembrie 1991; semnarea documentului final este considerată a fi semnarea Cartei;

(4) ciclul energetic înseamnă întregul lanț energetic, inclusiv activități legate de prospectarea, explorarea, producerea, conversia, stocarea, transportul, distribuția și consumul diferitelor forme de energie și prelucrarea și înlăturarea deșeurilor, precum și întreruperea sau încetarea acestor activități, minimizând impactul negativ asupra mediului;

(7) impact asupra mediului înseamnă orice efect asupra mediului, cauzat de o activitate dată, inclusiv asupra sănătății și siguranței oamenilor, florei, faunei, solului, aerului, climatului, peisajului și monumentelor istorice sau asupra altor structuri fizice ori asupra interacțiunii acestor factori; el include, de asemenea, efecte asupra moștenirii culturale sau condițiilor socioeconomice rezultate din degradarea acestor factori.

VII. Convenția ONU din 17 martie 1992 privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontiere și a lacurilor internaționale

Pentru obiectivele acestei Convenții s-au dat următoarele interpretări:

– *ape transfrontiere* înseamnă orice ape de suprafață sau subterane care marchează frontierele dintre două sau mai multe state, le traversează sau sunt localizate pe acestea; oriunde apele transfrontiere se varsă direct în mare fără să formeze estuare, limita acestor ape transfrontiere este o linie dreaptă trasată peste respectivele lor guri de vărsare, între limitele inferioare de reflux de pe malurile lor;

– *impact transfrontier* înseamnă orice efect negativ semnificativ asupra mediului, rezultat dintr-o schimbare în condițiile apelor transfrontiere, cauzată de o activitate umană a cărei origine fizică este situată în întregime sau parțial într-o zonă aflată sub jurisdicția unei părți, produsă asupra mediului dintr-o zonă aflată sub jurisdicția altei părți. Astfel de efecte asupra mediului includ: atentate la sănătatea și securitatea omului, flora, fauna, solul, aerul, apa, clima, peisajul și monumentele istorice sau alte construcții sau interacțiunea între acești factori; ele includ, de asemenea, efecte asupra moștenirii culturale sau asupra condițiilor socioeconomice care rezultă din alterarea acestor factori.

Conform art. 2 al acestei Convenții, țările părți și-au asumat următoarele sarcini în domeniul protecției mediului:

1. Părțile vor lua toate măsurile adecvate pentru prevenirea, controlul și reducerea oricărui impact transfrontier.
2. Părțile vor lua, în special, toate măsurile adecvate pentru:
 - a) a preveni, a controla și a reduce poluările apelor care pot cauza impact transfrontier;
 - b) a asigura că apele transfrontiere sunt utilizate în scopul gospodăririi raționale și șigure din punct de vedere ecologic, conservării resurselor de apă și protecției mediului;
 - c) a asigura utilizarea apelor transfrontiere într-un mod rezonabil și echitabil, luând în considerare, în mod special, caracterul lor transfrontier în cazul activităților care cauzează sau pot cauza impact transfrontier;
 - d) a asigura conservarea și, unde este necesar, restaurarea ecosistemelor.

În art. 3 al Convenției au fost trasate acele măsuri, care sunt necesare pentru prevenirea, controlul și reducerea impactul transfrontier:

1. Pentru a preveni, controla și reduce impactul transfrontier, părțile vor elabora, adopta, implementa și, pe cât posibil, vor face compatibile măsuri relevante legale, administrative, economice, financiare și tehnice în scopul asigurării, printre altele, ca:

- a) emisiile de poluanți să fie prevenite, controlate și reduse la sursă prin aplicarea, printre altele, a tehnologiilor mai puțin poluante;
- b) apele transfrontiere să fie protejate împotriva poluării din surse punctuale prin aprobarea anterioară a descărcărilor de ape uzate de către autoritățile naționale competente și ca descărcările autorizate să fie supravegheate și controlate.

2. În acest scop, fiecare parte va stabili limite de emisie pentru descărcările în apele de suprafață din surse punctuale, bazate pe cele mai bune tehnologii disponibile care sunt aplicabile în mod specific sectoarelor industriale individuale sau industriilor din care provin substanțele periculoase. Măsurile specifice, menționate în paragraful 1 al acestui articol, de prevenire, control și reducere a evacuării în ape a substanțelor periculoase din surse punctuale sau difuze, ar trebui să includă, printre altele, interdicția totală sau parțială a producerii sau utilizării unor astfel de substanțe. Vor fi luate în considerare listele existente cu astfel de sectoare industriale sau ramuri ale industriei și listele cu astfel de substanțe periculoase ce sunt stabilite deja în convențiile sau reglementările internaționale aplicabile în zona de sub influența acestei Convenții.

3. În plus, fiecare parte va defini, unde este cazul, obiectivele de calitate a apelor și va adopta criteriile de calitate a apelor în scopul prevenirii, controlului și reducerii impactului transfrontier. Îndrumări generale pentru definirea acestor obiective și criterii sunt cuprinse în Anexa III la această Convenție.

VIII. Convenția de la Helsinki privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontieră și a lacurilor internaționale (1992) a fost ratificată de Parlamentul Republicii Moldova la 4 ianuarie 1994. Structurile instituționale de cooperare în domeniul managementului cursurilor de apă transfrontieră au fost stabilite prin acordurile de cooperare bilaterală cu Ucraina (23 noiembrie 1994) și România (28 august 2010).

În anii 1999 și 2005, Comisia Economică pentru Europa a ONU și Oficiul Regional pentru Europa al Organizației Mondiale a Sănătății au întărit cooperarea bilaterală și multilaterală pentru prevenirea, controlul și reducerea bolilor asociate apei prin adoptarea la Londra, la 17 iunie 1999, și intrarea în vigoare, la 4 august 2005, a Protocolului privind Apa și Sănătatea la Convenția din 1992 privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale.

IX. Convenția de la Espoo privind evaluarea impactului asupra mediului în contextul transfrontier (1991) a fost parțial transpusă în legislația națională prin Legea nr. 851 din 1996 cu privire la expertiza ecologică și analiza impactului asupra mediului și aplicată în evaluarea impactului la construcția mai multor obiecte, inclusiv a terminalului de la Giurgiulești pe râurile Prut – Dunăre.

X. Convenția ONU din 29 iunie 1994 privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a fluviului Dunărea (Convenția pentru protecția fluviului Dunărea), semnată la Sofia la 29 iunie 1994, care este parte a comisiei de management al bazinului râului Dunărea, ratificată de Republica Moldova la 29 august 1999, a creat instrumentul legal general pentru cooperarea în domeniul managementului cursurilor de apă transfrontieră în bazinul râului Dunăre. În sensul acestei Convenții s-au dat mai multe interpretări:

a) state dunărene sunt statele suverane care dețin o parte considerabilă a bazinului hidrografic al Dunării. Prin parte considerabilă se înțelege o cotă care depășește 2.000 kmp din totalul bazinului hidrografic;

b) impact transfrontier înseamnă orice efect nefavorabil semnificativ produs asupra mediului înconjurător riveran, rezultat dintr-o schimbare în condițiile apelor, cauzată de activități umane, și care depășește zona care se află sub jurisdicția unei părți contractante. Asemenea modificări pot afecta viața și proprietatea, securitatea instalațiilor și ecosistemele acvatice în cauză;

c) substanțe periculoase sunt acele substanțe care produc efecte toxice, cancerigene, mutagene, teratogene sau bioacumulative, în special cele remanente și care au un impact nefavorabil semnificativ asupra organismelor vii;

d) substanțe periculoase pentru apă sunt substanțele care prezintă un pericol potențial deosebit de ridicat pentru resursele de apă, astfel încât manipularea lor necesită măsuri speciale preventive și de protecție;

e) surse de poluare a apei punctuale și nepunctuale înseamnă sursele de poluanți și nutrienți, a căror pătrundere în apă este cauzată fie de descărcări locale determinate (surse punctuale), fie de efectele difuze larg răspândite în bazinul hidrografic (surse nepunctuale);

f) balanța apei semnifică relația care caracterizează resursele naturale de apă din întregul bazin hidrografic al unui râu, cuprinzând toate componentele (precipitații, evaporare, scurgeri de suprafață și subterane). Suplimentar, sunt incluse și efectele acțiunii umane, rezultate din utilizarea apei și care influențează calitatea acesteia.

Principiul poluatorul plătește și principiul precauției constituie baza tuturor măsurilor pentru protecția fluviului Dunărea și a apelor din bazinul său hidrografic.

XI. Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului, semnată la Aarhus (Danemarca), la 25 iunie 1998 și intrată în vigoare la 30 octombrie 2001.

Prin Hotărârea Parlamentului nr. 346 din 7 aprilie 1999 Convenția de la Aarhus a fost ratificată, iar prin Hotărârea Guvernului nr. 471 din 28 iunie 2011 a fost aprobat Planul național de acțiuni pentru implementarea în Republica Moldova a Convenției de la Aarhus.

XII. Convenția de la Viena din 22 martie 1985 privind protecția stratului de ozon

S-au trasat sarcinile principale ale părților la această Convenție:

Părțile vor lua măsurile necesare, în conformitate cu prevederile acestei Convenții și ale acestor protocoale la care ele sunt parte, pentru a proteja sănătatea umană și mediul înconjurător împotriva efectelor adverse care rezultă sau ar putea rezulta din activitățile umane care modifică sau ar putea modifica stratul de ozon, prin:

a) cooperarea prin intermediul observațiilor sistematice, cercetării și schimbului de informații pentru o mai bună înțelegere și evaluare a efectelor activităților umane asupra stratului de ozon și efectelor asupra sănătății umane și a mediului provenite din modificarea stratului de ozon;

b) adoptarea de măsuri legislative și administrative și cooperarea în cadrul politicilor adecvate pentru controlul, limitarea, reducerea sau prevenirea activităților

umane sub jurisdicția sau controlul lor, dacă aceste activități au sau pot avea efecte adverse rezultând din modificarea sau posibilele modificări ale stratului de ozon;

c) cooperarea în formularea măsurilor, procedeele și standardelor pentru implementarea acestei Convenții, în vederea adoptării protocoalelor și anexelor;

d) cooperarea cu organisme internaționale competente pentru implementarea eficientă a acestei Convenții și a protocoalelor la care sunt părți.

XIII. Convenția Internațională din 6 decembrie 1951 privind Protecția Plantelor

În art. 1 al Convenției au fost statuate obiectivul și obligațiile statelor părți:

1. În scopul de a asigura o acțiune comună și eficace în lupta împotriva introducerii și propagării bolilor și dăunătorilor vegetalelor și produselor vegetale și în vederea promovării adoptării unor măsuri în acest scop, statele contractante se angajează să ia măsurile legislative, tehnice și regulamentare specificate în prezenta Convenție și în acordurile suplimentare adoptate de statele contractante în baza articolului 3.

Articolul 2. Domeniu de aplicare

În prezenta Convenție,

– termenul *vegetale* desemnează plantele vii și părțile de plante vii, inclusiv semințele, în legătură cu care statele contractante consideră necesar să le controleze importul în baza articolului 6 al prezentei Convenții sau să le certifice starea fitosanitară;

– termenul *produse vegetale* desemnează produsele neprelucrate și rupte, de origine vegetală, inclusiv semințele care nu sunt vizate prin definiția termenului „vegetale”.

2. Cadrul legal regional privind protecția mediului înconjurător

Pe parcursul anilor la nivelul Uniunii Europene au fost întreprinse multiple acțiuni privitor la protecția medilui.

În continuare vom analiza, foarte succint, câteva dintre ele.

1972 – *Summitul de la Paris* a evidențiat necesitatea acordării unei atenții deosebite protecției mediului în contextul expansiunii economice și al îmbunătățirii standardelor de viață.

1987 – *Actul Unic European* reprezintă un punct de referință al politicii europene de mediu, fiind menționată pentru prima dată în cadrul unui tratat al Comunității Europene.

1993 – *Tratatul de la Maastricht* a conferit protecției mediului un statut complet în cadrul politicilor europene.

1999 – *Tratatul de la Amsterdam* a consolidat baza legală a politicii vizând protecția mediului, precum și promovarea dezvoltării durabile în cadrul Uniunii Europene.

2000 – Șefii statelor membre ale UE reuniți în ședința Consiliului European de la Lisabona s-au angajat să creeze, până în anul 2010, cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoaștere din lume.

2001 – *Summitul de la Goetheborg*, la care a fost adoptată *Strategia de Dezvoltare Durabilă* a UE.

2005 – Comisia a demarat un proces de reviziune a Strategiei de Dezvoltare Durabilă, proces care a cuprins mai multe etape:

- a) în februarie 2005, Comisia a publicat o evaluare inițială și a trasat o serie de direcții de urmat. Au fost evidențiate anumite direcții de dezvoltare non-durabilă care au avut efecte negative: schimbările climatice, amenințări la adresa sănătății publice, creșterea sărăciei și a excluziunii sociale, epuizarea resurselor naturale și afectarea biodiversității;
- b) în iunie 2005, șefii de stat și de guverne din UE au adoptat o declarație privind liniile directoare ale dezvoltării durabile, potrivit căreia Agenda reînnoită de la Lisabona este o componentă esențială a obiectivului dezvoltării durabile.

2006 (iunie) – a fost adoptată *Strategia de Dezvoltare Durabilă pentru o Uniune Europeană extinsă*.

2007 – *Tratatul de la Lisabona* cuprinde și protocoale adiționale privind schimbările climatice și lupta împotriva încălzirii globale. Câteva prevederi ale Tratatului se referă la solidaritatea în probleme legate de furnizarea de energie și la schimbările în domeniul politicii energetice europene.

În anul 2006, Comitetul Regional pentru Europa a adoptat, la cea de-a 56-a sesiune, o strategie comprehensivă de prevenire și control al bolilor netransmisibile (Rezoluția EUR/RC56/R2). Rezoluția menționată a fost răspunsul Organizației Mondiale a Sănătății specific regiunii Europene la Strategia Globală de prevenire și control al bolilor netransmisibile, adoptată de Adunarea Mondială a Sănătății în anul 2000. Bolile netransmisibile sunt condiționate de factori de risc comuni, determinanți, care pot fi modificați, deci există și oportunități pentru intervenții comune. Calitatea neconformă a apei potabile, accesul inechitabil la apă sunt factorii de risc ce pot fi preveniți și influențați, deci putem reduce povara bolilor asociate apei atât de origine neinfecțioasă, cât și netransmisibile.

În anul 2012, Comitetul Regional pentru Europa al OMS a adoptat, la sesiunea a 62-a, cadrul nou al politicii europene de sănătate, *Sănătatea 2020*.

Sănătatea 2020 este destinată să susțină acțiuni în cadrul Guvernului și al societății pentru îmbunătățirea semnificativă a sănătății și bunăstarea populației, reducerea inegalităților în sănătate, fortificarea sănătății publice și asigurarea unor sisteme de sănătate centrate pe oameni, care sunt universale, echitabile, durabile și de calitate înaltă.

În anul 2013, în orașul Oslo, Regatul Norvegiei, în cadrul celei de-a 3-a Reuniuni a părților la *Protocolul privind Apa și Sănătatea*, a fost identificat un spectru de acțiuni privind accesul echitabil la apă și sanitație în țările din regiunea europeană și implementarea indicatorilor-țintă în statele părți la Protocol.

Convenția europeană a peisajului de la Florența din 20 octombrie 2000, ratificată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr.536-XV din 12.10.2001.

În sensul acestei Convenții, termenii de mai jos au următoarele semnificații:

- a) peisajul desemnează o parte de teritoriu perceput ca atare de către populație, al cărui caracter este rezultatul acțiunii și interacțiunii factorilor naturali și/sau umani;
- b) politica peisajului este o expresie prin care autoritățile publice competente desemnează principii generale, strategii și linii directoare care permit adoptarea de măsuri specifice care au ca scop protecția, managementul și amenajarea peisajului;
- c) obiectiv de calitate peisajeră desemnează formularea de către autoritățile publice competente, pentru un anumit peisaj, a aspirațiilor populațiilor cu privire la caracteristicile peisajere ale cadrului lor de viață;
- d) protecția peisajului cuprinde acțiunile de conservare și menținere a aspectelor semnificative sau caracteristice ale unui peisaj, justificate prin valoarea lor patrimonială derivată din configurația naturală și/sau din intervenția umană;
- e) managementul peisajelor cuprinde acțiunile vizând, într-o perspectivă de dezvoltare durabilă, întreținerea peisajului în scopul direcționării și armonizării transformărilor induse de evoluțiile sociale, economice și de mediu;
- f) amenajarea peisajului reprezintă acțiunile cu caracter de perspectivă ce au ca scop dezvoltarea, restaurarea sau crearea de peisaje.

Convenția de la Bonn din 23 iunie 1979 privind conservarea speciilor migratoare de animale sălbatice. Republica Moldova a aderat prin Legea nr. 1244 din 28.09.2000 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția privind conservarea speciilor migratoare de animale sălbatice, la Acordul asupra conservării păsărilor de apă migratoare african-eurasiatice și la Acordul privind conservarea liliecilor în Europa.

Articolul 1. Republica Moldova aderă la:

- a) Convenția privind conservarea speciilor migratoare de animale sălbatice, întocmită la Bonn la 23 iunie 1979;
- b) Acordul asupra conservării păsărilor de apă migratoare african-urasiatice, încheiat la Haga la 16 iunie 1995;
- c) Acordul privind conservarea liliecilor în Europa, încheiat la Londra la 4 decembrie 1991.

Obiectivul Convenției de la Bonn este conservarea speciilor migratoare de animale sălbatice din întreaga lume. Animalele sălbatice necesită o atenție deosebită datorită importanței lor din punctul de vedere al mediului, ecologic, genetic, științific, recreativ, cultural, educațional, social și economic. Îndeosebi, conservarea speciilor migratoare necesită cooperare internațională pentru a asigura protecția pe întreaga lor arie de răspândire.

Pentru a proteja speciile migratoare pe cale de dispariție, părțile semnatare ale Convenției vor urmări obiectivele de a:

- asigura protecție imediată pentru speciile migratoare;
- conserva și a restaura habitatele speciilor pe cale de dispariție;

– preveni, înlătura, compensa sau minimiza efectele secundare ale activităților sau obstacolele care obstrucționează migrarea speciilor;

– preveni, reduce sau controla factorii care amenință sau ar putea amenința speciile pe viitor, în măsura în care aceste obiective sunt fezabile și adecvate.

Țările din aria de răspândire a speciilor migratoare trebuie să interzică capturarea de animale aparținând speciilor înscrise în *Anexa I*, cu anumite excepții, precum capturarea în scopuri științifice sau în scopul răspândirii ori al supraviețuirii speciei respective. Aceste excepții trebuie să fie precise în conținut și limitate în spațiu și timp și nu trebuie să fie în defavoarea speciilor.

Dreptul regional european de tip clasic și-a asumat problematica environmentală pe cale jurisprudenciale, prin interpretarea creatoare de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului a prevederilor Convenției europene a drepturilor omului și libertăților fundamentale, dar mai ales pe cale convențională, prin Convenția de la Lugano și Convenția europeană privind protecția mediului prin dreptul penal²:

a) Convenția europeană a drepturilor omului și libertăților fundamentale este instrumentul de referință privind protecția internațională a drepturilor omului în spațiul european, pentru țările aderente. Ea a fost semnată la Roma, în data de 4 noiembrie 1950, fiind completată prin mai multe protocoale adoptate ulterior.

Chiar dacă aspectele privind protecția mediului nu se numără printre problemele tratate de către Convenție, interpretările Curții Europene a Drepturilor Omului le-au integrat în mod progresiv, impunând statelor un veritabil regim de responsabilitate în materie.

Pentru apărarea dreptului la un mediu sănătos, Curtea invocă art. 8 §1 din Convenția europeană a drepturilor omului și libertăților fundamentale, care recunoaște dreptul oricărei persoane la respectul vieții private, familiale și a domiciliului său, precum și art. 6 §1 care garantează dreptul la un proces echitabil.

CtEDO consideră dreptul la un mediu sănătos ca fiind un drept individual, din categoria drepturilor civile intangibile, care poate să facă obiectul unor derogări numai în împrejurări excepționale, iar statele nu îl pot limita decât prin lege.

Apărarea mediului se impune astfel printr-o manieră „incidentă” față de protecția vieții private și familiale, ca un element indisociabil, evoluția realităților impunând consacrarea, în acest domeniu, a unor norme de conduită pe cale jurisprudenciale.³

² D.-Șt. Paraschiv. Considerații privind răspunderea, potrivit dreptului european, pentru fapte care aduc atingere mediului. În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica* - Volume 3. Issue 2/2014 - <http://juridica.ugb.ro/> -ISSN 2285-0171 ISSN-L=2285-0171.

³ <http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/Hudoc/database/>, citat de D.-Șt. Paraschiv. Considerații privind răspunderea, potrivit dreptului european, pentru fapte care aduc atingere mediului. În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica* - Volume 3. Issue 2/2014

Potrivit hotărârii din 18 decembrie 1996, pronunțată de CtEDO în *cauza Loizidou contra Turciei*, Convenția europeană a drepturilor omului și libertăților fundamentale este „un instrument viu care trebuie interpretat în lumina condițiilor vieții actuale”. Procedându-se în acest mod, pentru apărarea mediului a fost utilizată, practic, tehnica pretoriană de „protecție prin ricoșeu”, extinzându-se protecția anumitor drepturi care nu sunt expres prevăzute în Convenție, prin interpretarea extensivă a celor garantate. Altfel, în cazul atingerilor aduse mediului nu ar putea fi invocată violarea „dreptului la un mediu sănătos”, întrucât acest drept nu beneficiază de o garanție convențională, decât prin „atracție” de către un alt drept prevăzut expres în Convenție și sub acoperirea acestuia.

Procedând în acest fel, CtEDO nu reduce înțelesul termenului „viață privată” la sfera intimă a relațiilor personale, ci îl extinde și la dreptul individului „de a stabili și dezvolta relații cu semenii săi, acoperind, în consecință, și activitățile profesionale ori comerciale, precum și localurile unde acestea se exercită” (*cauza Niemietz contra Germaniei*, hotărârea din 16 decembrie 1992, A251B §29).

De asemenea, Curtea a admis (prin sentința din 21.02.1990, în *cauza Powel și Rayner*) că zgomotul avioanelor „a redus calitatea vieții private și liniștea căminului”, iar într-o altă cauză (*López-Ostra contra Spaniei*, hotărârea din 9 decembrie 1994) a stabilit că atingerile grave aduse mediului pot afecta bunăstarea unei persoane și o pot lipsi de utilizarea normală a domiciliului său, ceea ce aduce o vătămare a vieții sale private și de familie. De altfel, în *cauza Guerra și alții contra Italiei* s-a considerat că art. 10 al Convenției europene impune statelor să dea informații în materie de mediu, necesare pentru protecția persoanelor asupra cărora se pot produce unele efecte negative.

Sfera de aplicare a art. 8 din Convenție a fost extinsă și la protecția sănătății, afectată de condițiile necorespunzătoare de mediu, constatând expunerea soldaților britanici la radiații nucleare, considerându-se că aceasta „prezintă o legătură suficient de strânsă cu viața lor privată de familie” (decizia din 9 iunie 1988, în *cauza Mc Ginley și Egan contra Marii Britanii*).

Practica CtEDO a statuat și obligația statelor părți la Convenție de a adopta „măsuri pozitive”, concrete și efective, destinate să garanteze dreptul la un mediu sănătos, sancționând pasivitatea autorităților publice interne (hotărârea CtEDO din anul 1994, în *cauza López-Ostra contra Spaniei*).

În hotărârea din 10 decembrie 2004 (*cauza Taskin și alții contra Turciei*), Curtea a motivat admiterea cererii și prin invocarea prevederilor Constituției statului reclamat, care garantează dreptul de a trăi într-un mediu sănătos. Totodată, a stabilit că un stat parte poate să răspundă și atunci când, urmare a unor acțiuni militare legale sau nu, încalcă normele de mediu, în zone situate în afara teritoriului național, dacă în practică exercită controlul asupra zonelor respective (hotărârea din 18 decembrie 1996, în *cauza Loizidou contra Turciei*).

b) Convenția asupra responsabilității civile pentru pagube rezultând din activități periculoase pentru mediu, adoptată la Lugano, în data de 21 iunie 1993, de către Consiliul Europei, are ca obiect stimularea și uniformizarea reglementărilor juridice ale statelor membre, în ce privește repararea pagubelor rezultate dintr-o activitate periculoasă și refacerea mediului.

Sunt calificate drept periculoase activitățile decurgând din folosirea unor substanțe nocive (anexa Convenției cuprinde o listă a substanțelor poluante, potrivit Directivei CEE nr. 92/32 din 30 aprilie 1992), dar și orice producere sau utilizare a organismelor modificate genetic, orice utilizare a unui microorganism susceptibil să prezinte riscuri pentru om sau pentru mediu, precum și orice exploatare care tratează ori depozitează deșeuri.

Răspunderea pentru faptele care aduc atingere mediului revine, în general, exploatantului sau celui care exercită controlul.

c) Convenția privind protecția mediului prin mijloace de drept penal, adoptată de Consiliul Europei la Strasbourg, în data de 4 noiembrie 1998, are un rol important în dezvoltarea dreptului penal al mediului, stabilind obligații pentru statele părți de a incrimina anumite fapte prin care se aduce atingere mediului din spațiul comun.

Rolul Uniunii Europene în sancționarea faptelor care aduc atingere mediului⁴

În cadrul Uniunii Europene există preocupări deosebite pentru crearea unui regim cât mai complet și unitar în ce privește protecția mediului, reglementările adoptate având la bază principiul potrivit căruia poluatorul plătește.

Organismele competente ale Uniunii Europene sunt preocupate, de mai mult timp, de adoptarea unui regim cât mai complet și uniform în domeniul prevenirii și reparării pagubelor de mediu.

La 9 februarie 2000, Comisia Europeană a adoptat „*Cartea albă privind responsabilitatea de mediu*”⁵, ca rezultat al preocupărilor ce datau încă din 14 mai 1993, când Comisia a adoptat „*Cartea verde*”, în care s-a prevăzut declanșarea reglementărilor specifice. Documentul susține necesitatea unei intervenții comune în materie, pentru a asigura coerența politicilor și dreptului comunitar și pentru a garanta concurența, ameliorând funcționarea pieței interioare.

Un moment de referință privind reglementarea problemelor de mediu l-a constituit adoptarea *Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene* (la Nisa, în decembrie 2000), care, în Capitolul V intitulat „Solidaritate”, include protecția

⁴ D.-Șt. Paraschiv. Considerații privind răspunderea, potrivit dreptului european, pentru fapte care aduc atingere mediului. În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica* - Volume 3. Issue 2/2014 - <http://juridica.ugb.ro/> -ISSN 2285-0171 ISSN-L=2285-0171.

⁵ „Cărțile albe sunt documente care conțin propuneri de acțiune comunitară într-un anumit sector. Uneori urmează o carte verde publicată pentru a promova consultarea la nivel european. În timp ce cărțile verzi stabilesc o serie de idei pentru dezbaterile publice, cărțile albe conțin o colecție oficială de propuneri în domenii specifice de politică și sunt instrumentele pentru realizarea lor. (Comisia Europeană. *Cartea albă privind răspunderea pentru mediu* (09.02.2000))

mediului, alături de alte drepturi, cum ar fi: dreptul la educație, protecția sănătății, protecția consumatorilor etc. În acest sens, art. 37 din Cartă prevede:

„Un nivel ridicat de protecție a mediului și ameliorarea calității sale trebuie să fie integrate în politicile Uniunii și asigurate conform principiului dezvoltării durabile”. Deși această Cartă are un caracter general și nu garantează efectiv dreptul la un mediu sănătos, ea reprezintă o sursă importantă de inspirație pentru judecătorii Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) în adoptarea unor soluții, precum și pentru formularea concluziilor avocaților generali, care, cu ocazia judecării anumitor spețe, au făcut deja referiri la dispozițiile din Cartă (spre exemplu, în cauza *Gulhoed*, 12 iulie 2001).

La data de 21 aprilie 2004 a fost adoptată Directiva 2004/35/CE privind prevenirea și repararea daunelor aduse mediului, care vizează stabilirea unui cadru comun de reglementare a răspunderii pentru faptele care aduc atingere mediului, fondată pe principiul poluatorul plătește, precum și pentru prevenirea daunelor ecologice la un cost rezonabil pentru societate.

Responsabilitatea pentru daunele de mediu și amenințările iminente privind producerea acestora se aplică – în cazurile în care ele rezultă din activități profesionale – dacă se stabilește o legătură de cauzalitate între pagubă și activitățile determinate de Directivă.

La data de 19 noiembrie 2008 a fost adoptată Directiva 2008/99/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția mediului prin intermediul dreptului penal – primul act normativ al Uniunii Europene vizând dreptul penal al mediului, care constituie cadrul comun pentru anumite măsuri de natură penală, menite să asigure o protecție mai eficace a mediului.

Directiva 2008/99/CE stabilește standarde minime privind protecția mediului, prin intermediul dreptului penal, față de o serie de activități efectiv sau potențial prejudiciabile (prevăzute în art. 3).

Statele membre ale UE pot însă adopta sau menține măsuri mai stricte în domeniu, cu condiția ca acestea să nu contravină unor reglementări ale Uniunii.

Pentru transpunerea în practică a Directivei 2008/99/CE, statele membre ale UE trebuie să ia măsurile necesare în vederea aplicării, pentru infracțiunile comise de o persoană fizică, de „sanțiuni penale eficace, proporționale și cu efect de descurajare”.

Persoana juridică poate fi, de asemenea, considerată răspunzătoare pentru infracțiunile care au fost comise în beneficiul său de orice persoană ce deține o poziție de conducere și care a acționat fie individual, fie în calitate de membru al unui organ al persoanei juridice, pe baza unei împuterniciri ori a unei prerogative de a lua decizii în numele acesteia, sau a unei prerogative de control în cadrul persoanei juridice.

La 25 iunie 1998, Uniunea Europeană a semnat Convenția de la Aarhus privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu. Drept urmare, pentru garantarea procedurală a dreptului la un mediu sănătos, a fost adoptată Directiva nr. 2003/4/CE a Parlamentului European și a

Consiliului privind accesul publicului la informațiile de mediu, care reprezintă reglementarea cadru în materie. Astfel, sub aspect procedural, este reglementat dreptul persoanelor fizice sau juridice de a sesiza eventualele infracțiuni prin care se încalcă reglementările Uniunii Europene privind mediul, iar procedurile de acțiune în fața Comisiei Europene permit acesteia să sesizeze Curtea de Justiție a Uniunii Europene sau să prezinte petiții Parlamentului European ori să angajeze proceduri în fața mediatorului european, referitoare la dreptul la un mediu sănătos.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a statuat faptul că directivele europene în materie de calitatea aerului și a apei trebuie să fie interpretate în sensul că ele conferă indivizilor drepturi care trebuie să fie protejate de jurisdicțiile naționale ale statelor membre (*hotărârea din 30 mai 1991, în cauza Comisia contra Germaniei*).

La constituirea mecanismelor de protecție a drepturilor referitoare la un mediu sănătos și-a adus contribuția și jurisprudența CJUE, prin stabilirea unor principii comune de acțiune a statelor membre, referitoare la această problemă.

Examinând practica Curții de Justiție a Uniunii Europene, reiese că aceasta desfășoară o activitate intensă în ce privește constatarea vinovăției statelor membre pentru neîndeplinirea unor obligații stabilite prin normele Uniunii, cu efecte dăunătoare asupra mediului. În acest sens, exemplificăm hotărârea pronunțată la 4 octombrie 2007 de către CJCE, Camera a șasea, *în cauza C523/06 (JO C297 din 8 decembrie 2007)*, privind acțiunea în constatare a neîndeplinirii de către un stat membru a obligațiilor care-i revin în ce privește preluarea deșeurilor provenite din exploatarea navelor și a reziduurilor de încărcătură, cu consecințe negative pentru mediu. Există și alte hotărâri prin care s-a constatat: nerespectarea obligațiilor statelor membre cu privire la manipularea deșeurilor provenite din echipamente electrice și electronice (*cauza C-139/06, JO C108 din 6 noiembrie 2006*), lipsa măsurilor necesare pentru a închide depozitele ilegale de deșeuri (*cauza C-423/05, JO C48 din 25 februarie 2006*), nerespectarea obligației de a elabora planuri de gestionare a deșeurilor periculoase (*cauza C-82/06, JO C86 din 6 aprilie 2006*) etc.

Curtea de Justiție a pronunțat mai multe hotărâri, prin care a constatat nerespectarea de către unele state a directivelor instituțiilor Uniunii privind protecția calității apelor, cum ar fi:

- neluarea măsurilor de tratare adecvată a apelor urbane reziduale din aglomerări urbane (*cauza C-405/05, JO C48 din 26 februarie 2006*);
- neîndeplinirea obligațiilor privind asigurarea calității apei destinate consumului, când aceasta avea o concentrație mai mare de nitrați și pesticide (*cauza C-147/07, JO C95 din 28 aprilie 2007*);
- deversarea apelor urbane reziduale într-o zonă sensibilă, fără tratare adecvată (*cauza C-219/05, JO C96 din 28 aprilie 2007*);
- nerespectarea obligațiilor unui stat de protecție a apelor subterane împotriva poluării cauzate de substanțe periculoase (*cauza C-248/05 (JO C205 din 20 august 2005)*).

Prin numeroase hotărâri, *Curtea de Justiție a Uniunii Europene a relevat și alte încălcări ale directivelor Uniunii Europene, referitoare la protecția mediului*, în domenii cum ar fi:

- prevenirea și controlul integrat al poluării (*cauza C-263/07, JO C22 din 26 ianuarie 2008*);
- accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu (*cauza C-391/06, JO C294 din 23 iunie 2007*);
- calitatea aerului și schimbările climatice (*cauza C-61/07, JO C din 8 septembrie 2007*);
- conservarea habitatelor naturale și a speciilor de floră și faună sălbatică (*cauza C183/05, JO C182 din 23 iulie 2005*);
- evaluarea efectelor anumitor planuri, programe, proiecte publice și private asupra mediului (*cauza C-2/07, JO C107 din 26 aprilie 2008*) etc.

3. Cadrul legal național privind protecția mediului înconjurător

Protecția mediului înconjurător constituie o prioritate națională, care vizează în mod direct condițiile de viață și sănătatea populației, realizarea intereselor economice și social-umane, precum și capacitățile de dezvoltare durabilă a societății pe viitor.

Pe parcursul anilor în Republica Moldova au fost adoptate mai multe legi și alte acte normative privitor la protecția mediului înconjurător.

În cele ce urmează vom analiza foarte succint doar câteva dintre ele.

I. Legea privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515 din 16.06.1993 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1993, nr. 10, art. 283)

Conform acestei legi, protecția mediului înconjurător (denumit în continuare mediu) constituie o prioritate națională, care vizează în mod direct condițiile de viață și sănătatea populației, realizarea intereselor economice și social-umane, precum și capacitățile de dezvoltare durabilă a societății pe viitor.

Această lege constituie cadrul juridic de bază pentru elaborarea actelor normative speciale și instrucțiunilor în probleme aparte din domeniul protecției mediului în scopul (art. 2):

- a) asigurării tuturor cetățenilor Republicii Moldova cu un mediu sănătos și estetic plăcut;
- b) realizării supremei responsabilități a fiecărei generații pentru protecția mediului în fața generațiilor viitoare;
- c) obținerii unui diapazon cât mai larg de folosire a resurselor naturale fără a depăși limitele admisibile, evitându-se epuizarea și degradarea lor, riscul pentru sănătatea oamenilor și alte consecințe nedorite și imprevizibile;
- d) protecției solului și subsolului, apelor și aerului de poluare chimică, fizică și biologică, de alte acțiuni care dereglează echilibrul ecologic;

e) păstrării biodiversității și genofondului, integrității sistemelor naturale, valorilor naționale istorice și culturale;

f) restabilirii ecosistemelor și componentelor lor, afectate prin activitatea antropică sau calamități naturale.

Principiile de bază ale protecției mediului sunt reglementate în art. 3 al legii:

a) prioritatea scopurilor și activității de protecție a mediului în cadrul realizării intereselor de ordin economic și social-uman ale populației pentru prezent și viitor;

b) obligativitatea executării legislației cu privire la protecția mediului, respectării standardelor, normativelor și limitelor admisibile de folosire a resurselor naturale și energiei, de aplicare a factorilor chimici, fizici și biologici asupra componentelor mediului, de emisii și deversări nocive, de depozitare a deșeurilor provenite din activitățile economice;

c) responsabilitatea tuturor persoanelor fizice și juridice pentru prejudiciul cauzat mediului: prevenirea, limitarea, combaterea poluării, precum și recuperarea pagubei, cauzate mediului și componentelor lui, din contul persoanelor fizice și juridice care au admis (chiar și înconștient sau din neglijență) dauna;

d) proiectarea, amplasarea și punerea în funcție a obiectivelor social-economice, realizarea programelor și activităților care presupun schimbări ale mediului natural se admit numai în baza avizului pozitiv al Expertizei ecologice de stat și cu acordul populației din aria de influență a obiectivelor în cauză;

e) folosirea cu plată a solului, subsolului, apei, pădurilor în scopuri economice și social-umane conform legislației în vigoare; perceperea de taxe și aplicarea de amenzi pentru încălcarea legislației cu privire la protecția mediului; folosirea în exclusivitate a mijloacelor astfel obținute pentru combaterea poluării mediului, secătuirii resurselor naturale, dezvoltării unor procese geologice primejdioase, pentru redresarea mediului și componentelor lui și regenerarea resurselor naturale;

f) aplicarea de înlesniri fiscale la impunerea mijloacelor, alocate pentru protecția mediului, stimularea aplicării tehnologiilor de economisire a resurselor prin acordarea de credite preferențiale și prin alte metode; sporirea responsabilității beneficiarilor prin arendă pe termen lung a resurselor naturale;

g) conștientizarea populației asupra necesității de a stabili relații eficiente și armonioase între om și mediul ce-l înconjoară și de a lua măsuri pentru prevenirea pericolului pentru biosferă și sănătatea omului; încurajarea inițiativelor promovate de mișcările și formațiunile obștești în sistarea activităților dăunătoare mediului;

h) respectarea tratatelor și acordurilor interstatuale și internaționale, care au fost ratificate de către Parlament: coordonarea legislației Republicii Moldova cu privire la protecția mediului cu principiile legislative în acest domeniu ale statelor vecine, ale comunității europene și mondiale.

Articolul 4. (1) Resursele naturale – solul, subsolul, apele, flora și fauna, aflate pe teritoriul republicii, precum și aerul din spațiul de deasupra acestui teritoriu constituie patrimoniul național al Republicii Moldova.

(2) Dreptul de gestiune a tuturor resurselor naturale în Republica Moldova este exercitat în numele statului de către Parlament.

(3) Transmiterea dreptului de proprietate și de folosire a resurselor naturale persoanelor fizice și juridice nu-i scutește pe beneficiarii acestor drepturi de respectarea legislației cu privire la protecția mediului.

Articolul 5. (1) Cunoștințele în domeniul protecției mediului și folosirii raționale a resurselor naturale constituie o condiție calificativă obligatorie pentru suplinirea funcțiilor de conducere în toate organele de stat.

(2) Minimul necesar de cunoștințe în domeniul protecției mediului și folosirii raționale a resurselor naturale obligatoriu pentru persoanele cu funcții de conducere este stabilit de către Departamentul de Stat pentru Protecția Mediului Înconjurător și Resursele Naturale (denumit în continuare Departament).

II. Legea privind protecția soiurilor de plante, nr. 39 din 29.02.2008 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 99-101, art. 364)

Această lege creează cadrul juridic necesar aplicării:

– Convenției internaționale pentru protecția noilor soiuri de plante din 2 decembrie 1961, revizuită la Geneva la 10 noiembrie 1972, 23 octombrie 1978 și la 19 martie 1991;

– Regulamentului Consiliului (CE) nr. 2100/94 din 27 iulie 1994 de instituire a unui regim de protecție comunitară a soiurilor de plante, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 227 din 1 septembrie 1994;

– Regulamentului Consiliului (CE) nr. 2470/96 din 17 decembrie 1996 de prelungire a perioadei de protecție comunitară a soiurilor de plante pentru cartof, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 335 din 24 decembrie 1996;

– Directivei Parlamentului European și a Consiliului nr. 98/44/CE din 6 iulie 1998 privind protecția juridică a invențiilor biotehnologice, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 213 din 30 iulie 1998;

– Directivei Parlamentului European și a Consiliului nr. 2004/48/CE din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 157 din 30 aprilie 2004;

– Acordului privind aspectele comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală (TRIPS), încheiat la 15 aprilie 1994.

Articolul 1. (1) Prezenta lege reglementează raporturile ce apar în procesul creării, protecției juridice și utilizării soiurilor aparținând tuturor genurilor și speciilor de plante.

(2) Scopul prezentei legi este stabilirea unui cadru juridic de organizare și de funcționare a sistemului de protecție a soiurilor de plante.

Articolul 3. Definiții

În sensul prezentei legi, termenii și expresiile de mai jos se definesc astfel:

ameliorator – persoană care a creat sau a descoperit și dezvoltat un soi;

soi – grup de plante aparținând unui singur taxon botanic de cel mai jos rang cunoscut, care, indiferent dacă corespunde pe deplin sau nu condițiilor de acordare a protecției prin brevet, poate fi:

- definit prin expresia caracterelor rezultând dintr-un anumit genotip sau dintr-o anumită combinație de genotipuri; expresia caracterelor materialului soiului de același tip poate fi variabilă sau invariabilă, gradul de variabilitate fiind determinat de genotip sau de combinația de genotipuri;
- distinct față de orice alt grup de plante prin expresia a cel puțin unuia dintre caractere;
- considerat ca o entitate, având în vedere proprietatea sa de a fi reprodus fără vreo modificare;

categorii ale soiului – clona, linia, hibridul;

material al soiului – semințe, plante întregi sau părți de plante capabile să reproducă plante întregi;

solicitant – persoană fizică sau juridică care solicită acordarea unui brevet pentru un soi de plantă;

titular de brevet – persoană fizică sau juridică deținătoare a brevetului pentru soi de plantă;

organism modificat genetic – orice organism viu care are o nouă combinație de material genetic obținută cu ajutorul biotehnologiei moderne.

Articolul 4. Protecția juridică a soiului

(1) Drepturile asupra unui soi sunt obținute și protejate pe teritoriul Republicii Moldova prin acordarea unui brevet pentru soi de plantă (denumit în continuare brevet) de către Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală în conformitate cu prezenta lege și actele normative subordonate legii, precum și cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

(2) Întinderea protecției juridice prin brevet este determinată de ansamblul caracterelor esențiale ale soiului, expuse în descrierea oficială a acestuia.

Articolul 5. Organele care realizează protecția juridică a soiurilor

(1) Organele care realizează politica statului în domeniul protecției juridice a soiurilor sunt:

- Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (denumită în continuare AGEPI) și
- Comisia de Stat pentru Testarea Soiurilor de Plante (denumită în continuare Comisia de stat). Politica statului privind utilizarea soiurilor noi în procesul de producere este realizată de către Comisia de Stat.

III. Legea privind protecția animalelor folosite în scopuri experimentale sau în alte scopuri științifice, nr. 265 din 28.07.2006 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 168-169, art. 762)

Articolul 1. (1) Obiectul prezentei legi îl constituie reglementarea folosirii animalelor în scopuri experimentale sau în alte scopuri științifice.

(2) Prezenta lege nu se aplică practicilor agricole sau veterinare neexperimentale.

Articolul 2. În sensul prezentei legi, se folosesc următoarele noțiuni principale:

experiment – orice folosire în scopuri experimentale sau în alte scopuri științifice a unui animal, susceptibilă de a-i cauza acestuia durere, suferință fizică, spaimă sau neliniște, de a-i cauza vătămări grave ale organismului, de a-i pune în pericol viața sau de a determina moartea lui; un experiment începe în momentul când un animal este, pentru prima oară, pregătit pentru a fi folosit într-un experiment și se încheie când nu se mai poate face nicio observație cu privire la acel experiment;

animal – animal viu, inclusiv formele larvare autonome și/sau capabile de reproducere, cu excepția formelor fetale și embrionare;

persoană competentă – orice persoană atestată ca fiind calificată pentru a îndeplini funcțiile menționate în prezenta lege;

unitate de creștere – orice unitate în care sunt crescute animale în vederea folosirii lor în scopuri experimentale sau în alte scopuri științifice în laboratoare atestate sau înregistrate de către autoritatea națională competentă;

unitate de furnizare – orice unitate care furnizează animale pentru experimente, cu excepția unităților de creștere;

unitate de folosire – orice unitate în care animalele sunt folosite în scopuri experimentale sau în alte scopuri științifice;

sacrificare – uciderea unui animal în condiții de minimă suferință fizică și psihică.

Articolul 3. Folosirea animalelor în scopuri experimentale

Prevederile prezentei legi se aplică folosirii animalelor în următoarele scopuri experimentale:

a) obținerea, fabricarea, testarea calității, a eficacității și a siguranței medicamentelor, alimentelor și altor substanțe sau produse, pentru evitarea, prevenirea, diagnosticarea sau tratarea unor boli, afecțiuni ori a altor anomalități sau a efectelor acestora asupra omului, animalelor ori plantelor și evaluarea, depistarea, reglarea sau modificarea condițiilor fiziologice la om, animale sau plante;

b) protecția mediului natural în interesul sănătății și bunăstării umane și animale;

c) crearea și testarea preparatelor cosmetice.

Articolul 4. Restricții privind folosirea animalelor sălbatice

Se interzice folosirea în scopuri experimentale sau în alte scopuri științifice a animalelor sălbatice incluse în Anexa nr. II la Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa (Berna, 1979), la care Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1546-XII din 23 iunie 1993, în Anexa nr. I la Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție (CITES) (Washington, 1973), la care Republica Moldova a aderat prin Legea Republicii Moldova nr. 1246-XIV din 28 septembrie 2000, în Anexele nr. I și II la Convenția privind conservarea speciilor migratoare de

animale sălbatice (Bonn, 1979), la care Republica Moldova a aderat prin Legea Republicii Moldova nr. 1244-XIV din 28 septembrie 2000, în Anexa nr. 3 la Legea Republicii Moldova nr. 1538-XIII din 25 februarie 1998 privind fondul ariilor naturale protejate de stat, cu excepția cazurilor în care experimentele au ca obiectiv:

- a) cercetări în scopul stabilirii măsurilor adecvate pentru conservarea acestor specii;
- b) cercetări biomedicale foarte importante, în care speciile respective de animale, a căror listă este aprobată de către autoritatea națională competentă în coordonare cu Ministerul Mediului, se dovedesc a fi singurele care corespund scopurilor experimentale în cauză.

IV. Legea privind deșeurile de producție și menajere, nr. 1347 din 09.10.1997 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 16-17, art. 101)

Această lege reglementează, conform prevederilor Legii privind protecția mediului înconjurător, gestionarea deșeurilor de producție și menajere în scopul reducerii acestora și reintroducerii lor maximale în circuitul economic, prevenirii poluării mediului.

Articolul 1. Noțiuni de bază

În sensul prezentei legi sunt definite următoarele noțiuni de bază:

deșuri – substanțe, materiale, obiecte, resturi de materii prime provenite din activități economice, menajere și de consum, care și-au pierdut, integral sau parțial, valoarea inițială de întrebuințare, dintre care unele sunt reutilizabile după prelucrare;

deșuri de producție – deșuri rezultate în urma unor procese tehnologice;

deșuri menajere – deșuri provenite din activități casnice și de consum;

deșuri periculoase – deșuri toxice, inflamabile, explozive, corosive, infecțioase sau de altă natură, care, introduse în mediu, pot aduce daune plantelor, animalelor sau omului;

gestionarea deșeurilor – orice activitate legată de formarea, tratarea, ambalarea, depozitarea, transportarea, acumularea, neutralizarea, prelucrarea, utilizarea, înhumarea sau distrugerea deșeurilor;

depozitarea deșeurilor – depunerea deșeurilor în locuri autorizate și special amenajate în acest scop (poligoane, gunoiști, spații subterane), în vederea înhumării sau păstrării lor temporare pentru o posibilă prelucrare și utilizare ulterioară;

prelucrarea deșeurilor – efectuarea unor operațiuni tehnologice (dezmembrare, tăiere, presare, brichetare, măcinare, topire-turnare, fermentare etc.), care modifică compoziția și proprietățile fizice, chimice sau biologice ale deșeurilor în scopul transformării acestora în materii prime secundare sau neutralizării și evacuării lor fără riscuri ecologice;

neutralizarea deșeurilor – prelucrarea fizică, chimică sau biologică a deșeurilor în vederea lichidării ori diminuării proprietăților care prezintă pericol pentru calitatea mediului și sănătatea populației;

recuperarea deșeurilor – prelucrarea deșeurilor în vederea obținerii substanțelor reutilizabile ce se conțin în ele în stare pură, foloșirea căldurii reacțiilor chimice rezultate din arderea deșeurilor;

utilizarea deșeurilor – reintroducerea în circuitul economic a deșeurilor, ca atare ori ca materii prime secundare, a semifabricatelor, produselor finite sau energiei, obținute în urma prelucrării deșeurilor.

Articolul 2. Domeniul de aplicare a legii

(1) Sub incidența prezentei legi cad toate persoanele fizice și juridice care desfășoară activitate generatoare de deșeuri.

(2) Legea reglementează relațiile care apar la gestionarea deșeurilor formate în procesul:

- a) valorificării zăcămintelor și prelucrării materiei prime minerale;
- b) fabricării, transportării și stocării articolelor tehnice, mărfurilor de larg consum, energiei și agenților energetici;
- c) efectuării lucrărilor de construcție, agricole, miniere și de altă natură;
- d) prestărilor de servicii;
- e) consumului de produse industriale și alimentare.

(3) Gestionarea (utilizarea, evacuarea) deșeurilor radioactive, a sedimentelor apelor reziduale se efectuează în conformitate cu actele legislative în domeniu.

V. Legea privind regnul vegetal, nr. 239 din 08.11.2007 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 40-41, art. 114)

Această lege a fost adoptată datorită tendinței Republicii Moldova spre integrare europeană, precum și adoptării și implementării unui cadru regulatoriu ecologic pentru aplicarea Directivei 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 206 din 22 iulie 1992), și a Regulamentului (CE) nr. 338/97 al Consiliului din 9 decembrie 1996 privind protecția speciilor faunei și florei sălbatice prin controlul comerțului cu acestea (publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 61 din 3 martie 1997).

Articolul 1. Obiectul legii

Prezenta lege stabilește cadrul legal în domeniul conservării, protecției, restabilirii și folosinței obiectelor regnului vegetal, precum și competențele autorităților publice de toate nivelurile și ale instituțiilor științifice din domeniu.

Articolul 2. Obiectele relațiilor în domeniul regnului vegetal

Obiectele relațiilor în domeniul regnului vegetal sunt:

- a) plantele superioare, algele, lichenii și ciupercile din habitatele lor naturale;
- b) plantele superioare, algele, lichenii și ciupercile colectate din mediul natural și produsele din ele;
- c) produsele obiectelor regnului vegetal;
- d) colecțiile de plante din flora sălbatică;

- e) mediul de răspândire a obiectelor regnului vegetal;
- f) folosința obiectelor regnului vegetal.

Articolul 3. Sfera de reglementare

(1) Sfera de reglementare a prezentei legi se extinde asupra obiectelor regnului vegetal care cresc în condiții naturale, precum și asupra obiectelor regnului vegetal întreținute în condiții de cultură în scopul regenerării și conservării fondului genetic.

(2) Prevederile prezentei legi nu se aplică:

- a) obiectelor regnului vegetal răspândite în hotarele terenurilor proprietate a statelor străine, aflate pe teritoriul Republicii Moldova;
- b) obiectelor regnului vegetal cultivate pe terenurile proprietate publică sau privată în condiții artificiale, în scop de comerț sau de consum;
- c) plantelor cu destinație agricolă.

Articolul 4. Noțiuni de bază

În sensul prezentei legi, se definesc următoarele noțiuni de bază:

aclimatizare – acomodarea speciilor la noile condiții de existență în legătură cu transplantarea lor individuală;

autoritate științifică CITES – instituții desemnate în calitate de autoritate științifică națională prin Legea nr. 1246-XIV din 28 septembrie 2000 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție (CITES), în conformitate cu dispozițiile art. IX alin. (1) lit. b) din Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție (CITES) din 3 martie 1973;

colecție de plante – serie de plante vii sau preparate, colectate și scoase din mediul natural, dispuse și păstrate în grădini botanice sau dendrologice, în expoziții sau muzee, care prezintă importanță științifică, culturală, educațională și estetică;

comunitate de plante spontane – totalitatea plantelor ce cresc în hotarele unor spații comune și se află în relații strânse între ele, precum și cu condițiile mediului;

conservare – ansamblu de măsuri necesare pentru menținerea sau restabilirea habitatelor și a populațiilor speciilor din fauna și flora sălbatică într-o stare favorabilă;

habitat – mediu, definit prin factori abiotici și biotici, în care trăiește o specie în oricare stadiu al ciclului său biologic;

introducere – implantarea individuală a speciei la o comunitate de lume vegetală în afara arealului ei natural;

obiecte ale regnului vegetal – specii, populații, comunități de plante, care nu au destinație agricolă;

organ de gestiune CITES – autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale și cu protecția mediului, desemnată în calitate de autoritate administrativă națională prin Legea nr. 1246-XIV din 28 septembrie 2000 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție (CITES), în conformitate cu dispozițiile art. IX alin. (1) lit. a)

din Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție (CITES) din 3 martie 1973;

plante spontane – plante care cresc în mod natural într-un anumit teritoriu;

regn vegetal (lume vegetală) – totalitatea speciilor și comunităților de plante spontane răspândite într-un anumit teritoriu;

specii alohtone – speciile de plante introduse/răspândite, accidental sau intenționat, din altă regiune geografică ca urmare directă ori indirectă a activității umane, lipsind în mod natural într-o anumită regiune cu o evoluție istorică cunoscută într-o arie de răspândire naturală, alta decât zona de interes, care pot fi în competiție, pot domina sau pot avea un impact negativ asupra speciilor native, putând chiar să le înlocuiască;

specii indigene – speciile de plante care se regăsesc în mod natural în Republica Moldova și nu ca urmare a introducerii lor accidentale sau forțate de către om de-a lungul secolelor;

specii invazive – speciile indigene sau alohtone care și-au extins arealul de distribuție ori au fost introduse accidental sau intenționat într-o arie și/sau s-au reprodus într-o asemenea măsură și atât de agresiv, încât influențează negativ/domină/înlocuiesc unele dintre speciile indigene, determinând modificarea structurii cantitative și/sau calitative a biocenozei naturale, caracteristică unui anumit tip de biotop;

stadiul de conservare a unei specii – efectul unui ansamblu de factori care influențează o anumită specie, putând afecta aria de extindere naturală pe termen lung a speciei respective și abundența populației acesteia pe teritoriul european. Stadiul de conservare a unei specii este considerat „corespunzător” dacă:

- datele de dinamică a populației pentru specia respectivă indică faptul că specia se menține pe termen lung ca un element viabil al habitatelor sale naturale;
- aria de extindere naturală a speciei nu se reduce și nici nu amenință să se reducă în viitorul apropiat și
- specia dispune și este foarte probabil că va continua să dispună de un habitat suficient de extins pentru a-și menține populația pe termen lung;

stare semiprelucrată – situație în care se află obiectele regnului vegetal în urma oricăreia dintre operațiunile de uscare, măcinare, presare, fierbere, congelare și saramurare.

Articolul 6. Dreptul de proprietate asupra obiectelor regnului vegetal

(1) Obiectele regnului vegetal pot fi în proprietate publică sau privată.

(2) Obiectele regnului vegetal folosite în interes public constituie obiectul exclusiv al proprietății publice.

(3) Obiectele regnului vegetal situate pe terenurile proprietate privată și/sau cultivate în bază legală pe aceste terenuri constituie proprietatea privată a deținătorilor de terenuri.

(4) Proprietatea privată asupra pădurilor și spațiilor verzi apare în cazul plantării acestora, în condițiile legii, pe terenurile proprietate privată.

VI. Legea cu privire la resursele naturale, nr. 1102 din 6.02.1997 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 40, art. 337)

Această lege reglementează relațiile din domeniul folosirii, protecției și reproducerii resurselor naturale în scopul asigurării securității ecologice și dezvoltării durabile a țării.

Articolul 1. Resursele naturale

(1) Resurse naturale sunt obiectele, fenomenele, condițiile naturale și alți factori, utilizabili în trecut, prezent și viitor pentru consum direct sau indirect, care au valoare de consum și contribuie la crearea de bunuri materiale și spirituale.

(2) Resursele naturale se folosesc sau pot fi folosite ca mijloace de muncă, surse de energie, de materie primă și de materiale, nemijlocit ca obiecte de consum și recreare, ca bancă a fondului genetic sau sursă de informații despre lumea înconjurătoare.

Articolul 2. Reglementarea juridică a folosirii resurselor naturale

Relațiile care apar în cadrul folosirii resurselor naturale sunt reglementate de Constituție, de Legea cu privire la protecția mediului înconjurător, de Codul apelor, Codul subsolului, Codul funciar, Codul silvic, de prezenta lege și de alte acte normative.

Articolul 3. Resursele naturale renovabile și resursele naturale nerenovabile

(1) Resursele naturale care regenerează în circuitul substanțelor din biosferă sau pot fi întregite artificial într-o perioadă de timp comensurabilă cu termenul lor de consum (cu ritmul de activitate economică a omului) sunt resurse naturale renovabile.

(2) Resursele naturale care nu regenerează în circuitul substanțelor din biosferă într-o perioadă de timp comensurabilă cu termenul lor de consum (cu ritmul de activitate economică a omului) sunt resurse naturale nerenovabile.

Articolul 4. Resursele naturale naționale și resursele naturale locale

(1) Resursele naturale care au importanță pentru întreaga populație a țării (condiționează direcțiile strategice ale dezvoltării ei social-economice) sunt resurse naturale naționale.

(2) Resursele naturale care au importanță pentru populația unui teritoriu mai limitat sunt resurse naturale locale.

(3) Criteriile de raportare a resurselor naturale la resursele naționale sau la resursele locale sunt:

- a) valoarea economică și importanța lor pentru dezvoltarea municipiului, raionului sau țării;
- b) constituirea lor ca obiect al unor contracte internaționale;
- c) răspândirea lor pe teritoriul a două sau mai multe raioane;
- d) folosirea lor pentru amplasarea sistemelor energetice, sistemelor de transport și altor sisteme de stat, obiectelor de telecomunicație și ale serviciului meteo;
- e) valoarea lor științifică, istorică, culturală și naturală.

Raportarea resurselor naturale la resursele naționale sau la resursele locale se efectuează conform Anexei nr. 2, parte integrantă a prezentei legi.

Articolul 5. Resursele naturale destinate exploatării, resursele naturale de rezervă și resursele naturale protejate

(1) Resursele naturale atrase (folosite) în circuitul economic sunt resurse naturale destinate exploatării.

(2) Resursele naturale destinate exploatării (resursele utilizabile), dar neatruse în procesul de activitate economică, sunt resurse naturale de rezervă.

(3) Resursele naturale care prezintă o valoare deosebită pentru menținerea echilibrului ecologic și care nu pot fi atrase în procesul de activitate economică sunt resurse naturale protejate.

(4) Criteriile de raportare a resurselor naturale la categoria resurselor destinate exploatării, resurselor de rezervă sau resurselor protejate sunt:

- a) oportunitatea economică și tehnică a folosirii resurselor naturale;
- b) necesitățile economiei în resurse naturale;
- c) menținerea echilibrului ecologic al sistemelor naturale;
- d) includerea speciilor de animale și de plante în Cartea Roșie;
- e) deosebita valoare a resurselor naturale, care impune scoaterea lor din folosință economică, predestinarea acestora în exclusivitate cercetărilor științifice sau includerea lor în patrimoniul istoric, cultural sau natural.

(5) Raportarea resurselor naturale la categoria resurselor destinate exploatării, resurselor de rezervă sau resurselor protejate se efectuează de Guvern, la propunerea organului de stat abilitat cu gestiunea resurselor naturale și cu protecția mediului înconjurător, cu concursul Academiei de Științe a Moldovei și al altor instituții științifice.

Articolul 6. Resursele naturale curative

(1) Obiectele și condițiile naturale care pot fi folosite în scopuri curative și de profilaxie a bolilor se raportează la resursele naturale curative.

(2) Raportarea resurselor naturale la resursele curative se efectuează conform Anexei nr. 3, parte integrantă a prezentei legi.

Articolul 7. Resursele naturale transfrontiere

(1) Resursele naturale care marchează, traversează frontierele dintre două sau mai multe țări ori își au amplasamentul la frontieră sunt resurse naturale transfrontiere.

(2) Raportarea resurselor naturale la resursele transfrontiere se efectuează conform Anexei nr. 4, parte integrantă a prezentei legi.

VII. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Programului Național pentru implementarea Protocolului privind Apa și Sănătatea în Republica Moldova pentru anii 2016-2025 (Protocolului privind Apa și Sănătatea al Convenției privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale (Helsinki, 17 martie 1992)), nr. 1063 din 16 septembrie 2016, la

care țara noastră este parte din anul 2005, odată cu ratificarea acestuia prin Legea nr. 207 din 29 iulie 2005.

Protocolul privind Apa și Sănătatea este primul Acord Internațional adoptat, în special, pentru atingerea unui nivel adecvat de alimentare cu apă potabilă sigură și sanitație îmbunătățită pentru toți și pentru protecția eficientă a resurselor de apă, folosite ca surse de apă potabilă.

În cadrul Protocolului au fost atrași mulți parteneri de încredere, atât de nivel internațional, precum: Comisia Economică pentru Europa a Organizației Națiunilor Unite, Organizația Mondială a Sănătății/Biroul regional pentru Europa, Agenția Elvețiană pentru Cooperare și Dezvoltare etc., cât și de nivel național: autorități publice centrale și locale, instituții și operatori, care prestează servicii de alimentare cu apă și de canalizare, organizații neguvernamentale din domeniu, savanți și publicul larg, care și-au adus aportul pentru dezvoltarea unei ambiante favorabile dintre cele două domenii importante pe care se sprijină Protocolul privind Apa și Sănătatea.

În rezultatul acestei colaborări a fost elaborat și aprobat, prin Hotărârea Guvernului nr. 1063 din 16 septembrie 2016, primul Program Național pentru implementarea Protocolului privind Apa și Sănătatea în Republica Moldova pentru anii 2016-2025, cu Plan de Acțiuni și țintele naționale la Protocol.

VIII. Legea cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor, râurilor și bazinelor de apă, nr. 440 din 27.04.1995 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 43, art. 482)

(2) Prezenta lege reglementează modul de creare a zonelor de protecție a apelor și a fâșiilor riverane de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă, regimul de folosire și activitatea de ocrotire a lor. Sub incidența ei nimeresc toate persoanele juridice și fizice, inclusiv cele străine.

Articolul 2. Noțiuni principale

În prezenta lege sunt utilizate următoarele noțiuni:

zonă de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă – teritoriul aferent obiectivului acvatic cu dimensiuni stabilite, destinat pentru protecția apelor de suprafață împotriva poluării, epuizării și innămolirii;

fâșie riverană de protecție a apelor – teritoriul cu dimensiuni stabilite din componența zonei de protecție a apelor menit pentru crearea perdelelor forestiere sau înierbare;

perdea forestieră de protecție a malului – perdeaua forestieră de-a lungul malului obiectivului acvatic menită pentru protecția lui împotriva eroziunii și alunecărilor de teren;

muchia taluzului riveran al albiei – linia de cotitură bruscă a malului, care separă partea superioară cu pantă lină de sectorul abrupt subiacent;

cumpăna apelor – linia de separare a scurgerilor precipitațiilor atmosferice pe două pante orientate în direcții opuse; catena muntoasă sau sectorul de teren înalt care desparte două bazine de scurgere;

braț părăsit – albia veche a râului cu apă stătătoare sau care curge lent, deseori unită cu albia principală;

poluarea apei – schimbarea compoziției sau a stării apei drept urmare a introducerii impurităților ce duc la înrăutățirea calității și a proprietăților ei fizice, chimice și biologice;

epuizarea apelor – micșorarea volumului de apă sub nivelul minim admisibil care asigură starea ecologică bună a obiectivului acvatic;

înnămolire – acumularea în albia râului sau în matca bazinului de apă a particulelor organice și neorganice ce duc la formarea stratului de nămol și micșorarea volumului de apă;

ape reziduale – ape poluate cu substanțe organice și neorganice. Se subîmpart în industriale, agricole, menajere și atmosferice (de ploaie);

activitate economică – orice activitate umană legată de folosirea obiectivului dat pentru obținerea bunurilor materiale;

albie minoră – suprafață de teren ocupată permanent sau temporar de apă, care asigură curgerea nestingherită, între maluri, a apelor la niveluri obișnuite, inclusiv insulele create prin curgerea naturală a apelor;

albie majoră (luncă) – porțiuni de teren din valea naturală a unui curs de apă, peste care se revarsă apele mari la ieșirea lor din albia minoră.

Articolul 3. (1) Zona de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă include:

- lunca râului,
- primele terase supraluncă,
- muchiile și povârnișurile abrupte ale malurilor principale,
- râpile și văgăunile care intră nemijlocit în valea râului.

(2) În zona de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă se instalează un regim special de activitate economică.

(3) În cazul folosirii surselor de apă de suprafață pentru alimentarea centralizată cu apă în scopul satisfacerii necesităților de apă potabilă în locurile de captare a apei se stabilesc zone de protecție sanitară, ce prevăd un regim special de exploatare.

Articolul 5. Râurile și bazinele de apă

(1) Se consideră râuri și pâraie toți curenții de apă, care curg mai mult de 6 luni pe an în albia pe care și-au format-o de la izvor până în deltă, cu excepția izvoarelor de pe pante.

În funcție de lungimea albiei curenții de apă se împart în:

- pâraie – până la 10 kilometri;
- râuțe și râuri mici – de la 10 la 100 kilometri;
- râuri mijlocii – de la 100 la 200 kilometri;
- râuri mari – peste 200 kilometri.

(2) Din categoria bazinelor de apă fac parte lacurile, lacurile de acumulare și iazurile.

IX. Legea cu privire la rețeaua ecologică, nr. 94 din 05.04.2007 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 90-93, art. 395)

Articolul 1. Obiectul prezentei legi îl constituie crearea unui cadru juridic pentru constituirea și dezvoltarea rețelei ecologice naționale, ca parte integrantă a rețelei ecologice paneuropene, și rețelelor ecologice locale, pentru stabilirea unui regim de gestiune și de protecție a rețelei ecologice naționale și a rețelelor ecologice locale, precum și a competențelor și obligațiilor autorităților administrației publice în acest domeniu.

Articolul 2. În sensul prezentei legi, următoarele noțiuni principale semnifică:

rețea ecologică paneuropeană – rețea ecologică constituită la nivel european, ce unește rețelele ecologice naționale și este formată din teritorii, unite fizic și funcțional, reprezentând elemente naturale și seminaturale de peisaj, care necesită a fi conservate și gestionate pentru asigurarea stării favorabile a ecosistemelor, habitatelor, speciilor și peisajelor de importanță europeană;

rețea ecologică națională – rețea ecologică constituită la nivel național din teritorii ale habitatelor, peisajelor și elementelor lor, unite fizic și funcțional, care au o deosebită importanță din punct de vedere științific și estetic, al valorii și conservării diversității biologice, al menținerii balanței geosistemice;

rețea ecologică locală – rețea ecologică constituită la nivel local (raion, zonă geografică etc.), care nu este inclusă integral în rețeaua ecologică națională, ci doar anumite elemente ale ei în cazul corespunderii criteriilor stabilite pentru rețeaua ecologică națională; în baza acestor criterii, anumite elemente ale rețelei ecologice locale își pot schimba funcționalitatea;

elemente ale rețelei ecologice – terenuri ale rețelei ecologice care au o destinație funcțională complementară de conservare a diversității biologice și peisagistice: zone-nucleu, zone-tampon, coridoare ecologice, zone de reconstrucție ecologică;

zonă-nucleu – teritoriu cu o valoare deosebită pentru conservarea habitatelor, speciilor și peisajelor;

zonă-tampon – teritoriu care îndeplinește funcția de protecție a zonei-nucleu sau care are o importanță deosebită pentru menținerea echilibrului geosistemic; în dependență de funcționalitate, zona-tampon poate fi: zonă-tampon de protecție, zonă-tampon geosistemică;

coridor ecologic – element liniar sau liniar difuz care asigură legăturile funcționale și terestre între elementele rețelei ecologice, precum și integritatea lor la scară largă;

zonă de reconstrucție ecologică – arie supusă reconstrucției ecologice și/sau geomorfologice (împădurire, restabilire a învelișului vegetal, recultivare) în calitate de viitor element al rețelei ecologice;

hartă a rețelei ecologice – model spațial în care se indică amplasarea elementelor funcționale ale rețelei ecologice;

proiectul constituirii sau reconstrucției ecologice a elementului rețelei ecologice – documentație tehnică ce conține informație despre amplasarea și destinația elementului rețelei ecologice, descrierea detaliată a măsurilor privind crearea sau reconstrucția lui.

Articolul 3. Scopul constituirii rețelei ecologice naționale, funcțiile ei

(1) Rețeaua ecologică națională se constituie în scopul conservării diversității naturale genetice a tuturor speciilor de organisme vii incluse în ecosistemele și complexe naturale, al asigurării unor condiții de viață productive și al dezvoltării durabile a teritoriilor adiacente ei.

(2) Funcțiile rețelei ecologice naționale sunt următoarele:

- a) restabilirea și conservarea peisajelor și ecosistemelor;
- b) conservarea diversității biologice și genetice;
- c) diminuarea proceselor de eroziune a solului;
- d) conservarea, protecția, restabilirea și extinderea învelișului vegetal;
- e) ameliorarea bazei furajere a animalelor;
- f) sporirea valorii de recreație a teritoriului;
- g) conservarea și restabilirea obiectivelor acvatice, ameliorarea calității lor;
- h) stabilizarea proceselor naturale în sectoarele aferente rețelei ecologice.

X. Legea privind expertiza ecologică, nr. 851 din 29.05.1996 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 52-53, art. 494)

Această lege stabilește scopurile, sarcinile și principiile expertizei ecologice, precum și regulile de bază privind organizarea și efectuarea acesteia.

În art. 1 al legii se definesc mai multe noțiuni principale, cum ar fi:

activități economice complexe și potențial periculoase pentru mediul înconjurător – activități, a căror desfășurare necesită aplicarea tehnologiilor nou-elaborate, folosirea resurselor naturale, care pot duce la degradarea mediului înconjurător, la apariția situațiilor excepționale, la crearea condițiilor nefavorabile pentru viața oamenilor, la distrugerea florei, faunei și solului;

activități economice preconizate – orice activitate planificată sau proiectată care presupune folosirea resurselor naturale și în procesul căreia se modifică peisajul, se amplasează în mediul înconjurător deșeuri, se emană noxe și/sau se deversează substanțe poluante și care poate provoca modificarea stării mediului înconjurător și componentelor naturii;

autoritatea centrală pentru resursele naturale și mediu – autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale și cu protecția mediului înconjurător;

aviz al expertizei ecologice de stat – act eliberat de Agenția de Mediu ce constată corespunderea documentației de proiect cu prevederile legislației de mediu și cuprinde măsurile pentru protecția mediului care necesită să fie respectate în procesul realizării proiectului;

beneficiarul documentației – persoana fizică sau juridică care prezintă documentația pentru expertizare și/sau realizează în baza acesteia o activitate economică preconizată;

biocenoză – totalitatea populațiilor de plante, animale și microorganisme care se află în relații determinate de interacțiune între ele și cu biotopul;

cazuri de avarie – cazuri de perturbare a proceselor tehnologice, având ca rezultat apariția factorilor de leziune pentru personalul întreprinderii, populația din zona de influență a întreprinderii, precum și pentru mediul înconjurător;

componente ale naturii – elementele și condițiile naturale ale Terrei: aerul, apele de suprafață și apele freatice, solul și subsolul, rocile, masivele muntoase, lumea vegetală și ființele vii;

desecare – complex de măsuri hidrotehnice și agrotehnice aplicate pentru eliminarea parțială a apei din sol;

documentație de proiect – piese scrise și desenate care cuprind soluții tehnice și economice de realizare a obiectului de investiții în volumul stabilit;

documente de urbanism și amenajare a teritoriului – ansamblul documentelor, elaborate și aprobate în modul stabilit, referitoare la un teritoriu determinat, care conțin analiza situației existente și stabilesc obiectivele, acțiunile și măsurile în domeniul urbanismului și amenajării teritoriului;

echilibru ecologic – ansamblul stărilor unui ecosistem, a cărui dinamică asigură stabilitatea structurii și funcțiilor acestuia;

ecosistem – orice complex dinamic al comunităților de plante, animale și microorganisme și mediul lor ambiant, aflate într-o permanentă interacțiune funcțională;

expertiză ecologică – gen de activitate în domeniul protecției mediului înconjurător, constând în aprecierea prealabilă a influenței activităților economice preconizate asupra stării mediului, a corespunderii parametrilor acestor activități actelor legislative și altor acte normative, normelor și standardelor în vigoare;

extinderea obiectelor – construcția obiectelor auxiliare și extinderea unor secții ale întreprinderii în funcțiune în scopul creării unor capacități de producție suplimentare;

fond genetic – integritatea speciilor vegetale și animale, asociațiilor și biocenozelor naturale în totalitatea particularităților lor genetice;

mediu înconjurător – totalitatea elementelor naturale și tehnogene;

regim de protecție – reglementarea activității economice în scopul protecției complexului natural și conservării componentelor naturii pentru asigurarea funcționării normale a ecosistemelor;

zonă de protecție a râurilor și bazinelor de apă – teritoriu cu dimensiuni stabilite, aferent obiectului acvatic, destinat protecției apelor de suprafață contra poluării, epuizării și/sau înnămolirii, în perimetrul căruia activitatea economică este supusă restricțiilor.

Conform art. 2 al acestei legi:

(1) Expertiza ecologică se efectuează de Agenția de Mediu – autoritate emitentă a actelor permissive în domeniul mediului (în continuare – autoritate emitentă) – sau de

asociațiile obștești, în modul stabilit de prezenta lege și de alte acte normative în domeniu.

(2) Expertiza ecologică de stat este atribuția exclusivă a autorității emitente și subdiviziunilor sale teritoriale, care constituie sistemul expertizei ecologice de stat.

(4) Expertiza ecologică obștească se organizează și se efectuează de asociațiile obștești în conformitate cu capitolul III din prezenta lege.

(5) Până la aprobarea de către autoritatea emitentă, rezultatele expertizei ecologice obștești au caracter de recomandare.

Scopurile expertizei ecologice sunt expuse în art. 3 al legii. Expertiza ecologică se efectuează în scopul:

a) adoptării unor decizii argumentate și aprobării actelor care prevăd utilizarea resurselor naturale și măsuri de protecție a mediului înconjurător și componentelor lui;

b) prevenirii sau minimizării eventualului impact direct, indirect sau cumulativ al obiectelor și activităților economice preconizate asupra mediului înconjurător, componentelor lui, ecosistemelor și sănătății populației;

c) menținerii echilibrului ecologic, fondului genetic și biodiversității, creării condițiilor optime de viață pentru oameni;

d) corelării dezvoltării social-economice cu capacitățile ecosistemelor.

Legea mai stabilește, în art. 4, și sarcinile de bază ale sistemului expertizei ecologice de stat:

a) asigurarea expertizării ecologice a proiectelor de acte legislative, a documentației de proiect și a altor materiale în termenele prevăzute de prezenta lege și întocmirea avizelor respective conform prescripțiilor documentelor normative;

b) generalizarea practicii expertizării ecologice a materialelor prezentate și elaborarea propunerilor privind perfecționarea modalităților de efectuare a acestora;

c) asigurarea controlului asupra aplicării corecte de către beneficiarii și executanții documentației de proiect a dispozițiilor actelor legislative și ale altor acte normative în vigoare, precum și a normelor și instrucțiunilor în domeniu;

d) analiza tendințelor și practicii expertizării ecologice din alte țări și valorificarea experienței mondiale în acest domeniu;

e) asigurarea metodologică a activității organelor de expertiză ale ministerelor, departamentelor și organizațiilor privind protecția mediului înconjurător.

Articolul 6 al legii identifică activitățile supuse în mod obligatoriu expertizei ecologice de stat:

(1) Expertiza ecologică de stat este efectuată pentru obiectele și activitățile economice preconizate care nu au fost supuse evaluării impactului asupra mediului și influențează mediul și/sau prevăd folosirea resurselor naturale, indiferent de destinație, amplasare, tipul de proprietate și subordonarea acestor obiecte, volumul investițiilor capitale, sursa de finanțare și modul de execuție a lucrărilor de construcții.

(2) Este supusă în mod obligatoriu expertizei ecologice de stat documentația de proiect pentru domeniile și activitățile stabilite în Anexa nr. 1 la prezenta lege.

XI. Legea privind protecția aerului atmosferic, nr. 1422 din 17.12.1997 (în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 44-46, art. 312)

Conform art. 1 al acestei legi, ea are drept obiective păstrarea purității și ameliorarea calității aerului atmosferic – component al mediului, prevenirea și reducerea efectelor nocive ale factorilor fizici, chimici, biologici, radioactivi și de altă natură asupra atmosferei, cu consecințe nefaste pentru populație și/ sau mediul înconjurător.

Sfera de acțiune a acestei legi se reglementează în art. 2, statuându-se că ea reglementează activitatea persoanelor fizice și juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, în cazul în care aceasta afectează sau poate afecta, direct sau indirect, calitatea aerului atmosferic.

În art. 3 al legii se definesc următoarele noțiuni:

aer – amestec unic de gaze (azot și oxigen, mici cantități de argon, neon, heliu, cripton, xenon, radon, dioxid de carbon, hidrogen, vapori de apă și diverse particule) de importanță vitală majoră, în care pot viețui organisme vii, cel mai mobil component al mediului, nedefinit prin hotare și care, ca urmare a mișcării maselor sale, răspândește urmările influenței antropogene la distanțe imprevizibile;

calitate a aerului – ansamblu de caracteristici calitative și cantitative ale aerului atmosferic, care determină starea acestuia;

poluant – orice substanță în stare solidă, lichidă, gazoasă (de vapori) sau energie (radiantă, electromagnetică, ionizantă, termică, fonică sau vibrantă), prezentă în aer, care poate avea o acțiune negativă asupra sănătății oamenilor și/sau a mediului;

CMA de poluanți – concentrație maximă admisibilă a poluanților din atmosferă, permisă de reglementările în vigoare pentru anumite zone și intervale de timp, care nu are acțiune negativă asupra mediului, normative de calitate a aerului localităților, criteriu de calitate a aerului;

ELA de poluanți – emisie limitat admisibilă a poluanților evacuați, stabilită prin calculul dispersiei în aerul atmosferic de la suprafața solului de o sursă sau de un grup de surse de emisie, care nu depășesc normativele calității aerului, prevăzute pentru populație, regnul animal și vegetal;

raport privind normativele ELA – descriere a cantității de ELA, întocmită de laboratoare acreditate în modul stabilit;

autorizație pentru emisia în atmosferă a poluanților de la surse fixe de poluare – act eliberat de Agenția de Mediu în care se atestă dreptul titularului de a desfășura, pentru o perioadă stabilită, genul de activitate indicat în aceasta, integral sau parțial, cu respectarea obligatorie a condițiilor autorizației;

ECP de poluanți – emisii de poluanți coordonate provizoriu, care, fiind evacuate și dispersate în aerul atmosferic de la suprafața solului de o sursă sau de un grup de surse

de emisie, depășesc normativele calității aerului (CMA) și pentru care este prevăzut, în volumul ELA, planul de măsuri de micșorare a nivelului de emisii;

CMN – condiții meteorologice nefavorabile, perioadă în care condițiile climaterice conduc la concentrarea emisiilor în aerul atmosferic de la suprafața solului, emisii care depășesc normativele calității aerului (CMA);

nivel de poluare a aerului – concentrație a poluanților din aerul atmosferic într-un punct sau zonă concretă, stabilită în baza unor măsurări sistematice și analize comparative în raport cu anumite criterii (poluare de fond a aerului, CMA a poluanților, risc pentru sănătatea oamenilor și/sau mediul înconjurător etc.);

poluare de fond a aerului – poluare a aerului atmosferic în zonele în care acțiunea surselor de poluare nu se manifestă direct;

poluare excepțională a aerului – situație în care:

1) concentrația unuia sau a mai mulți poluanți în aerul atmosferic depășește CMA:

a) de 20 – 29 ori, acest nivel menținându-se timp de peste 48 ore;

b) de 30 – 49 ori, acest nivel menținându-se timp de peste 8 ore;

c) de 50 ori și mai mult;

2) nivelul de radiație în aer depășește 0,2 Roentgen/oră;

noxă – agent fizic, chimic sau biologic cu acțiune dăunătoare asupra organismelor vii și/sau a mediului înconjurător;

nocivitate – proprietate a unui poluant de a exercita acțiune dăunătoare asupra omului, a regnului animal și vegetal;

impact antropic – poluare a aerului atmosferic în urma activității umane;

grad de influență – concentrație minimă a unui poluant, capabilă să producă efecte negative asupra organismelor vii și a bunurilor materiale;

monitorizare a poluării aerului – sistem de supraveghere sistematică a concentrațiilor de poluanți din aerul atmosferic în scopul estimării nivelului de poluare a acestuia;

norme de protecție a aerului – ansamblu de măsuri și reglementări, prevăzute de legislație, de prevenire și combatere a poluării aerului.

XII. Legea regnului animal, nr. 439 din 27.04.1995 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, art. 688)

Această lege constituie cadrul juridic pentru asigurarea protecției eficiente și folosirii raționale a resurselor regnului animal.

În art. 1 alin. (1) al acestei legi sunt reglementate relațiile în domeniul protecției și folosirii animalelor sălbatice (mamifere, păsări, reptile, amfibii, pești, insecte, crustacee, moluște etc.), denumite în continuare animale, care viețuiesc în mod natural pe uscat, în apă, în atmosferă sau în sol, populează permanent sau temporar teritoriul republicii.

Conform art. 1 alin. (2) al acestei legi, relațiile în domeniul protecției și folosirii animalelor domestice, precum și a animalelor sălbatice întreținute în captivitate sau

semicaptivitate în scopuri economice, științifice, cultural-educative și estetice, sunt reglementate de legislația respectivă.

În art. 2 al legii se definesc mai mulți termeni speciali, cum ar fi:

animale rare, periclitare și vulnerabile – specii de animale care sunt în pericol de dispariție și se întâlnesc într-un număr de indivizi insuficient pentru restabilirea și automenținerea populației în condiții naturale;

biocenoză – sistem biologic care reprezintă o totalitate de populații ale diferitelor specii de animale, plante și microorganisme care populează anumite biotopuri;

biotop – teritoriu de viață limitat, cu condiții ecologice relativ similare, populat de o biocenoză caracteristică;

colecții zoologice – serii de animale vii sau împăiate și preparate, adunate, dispuse și păstrate în grădini zoologice sau muzee, care reprezintă valori științifice, artistice etc.;

echilibru ecologic – ansamblu de stări ale unui ecosistem, a cărui dinamică asigură stabilitatea structurii și funcțiilor acestuia;

fondul ariilor naturale protejate de stat – terenuri reprezentative cu valoare științifică, istorică, estetică, cultural-educativă în care viețuiesc animale și plante rare și valoroase și comunitățile lor;

habitat – loc sau tip de loc în care un organism sau o populație există în mod natural;

produse ale activității vitale a animalelor – bunuri rezultate din activitatea vitală a animalelor fără ca acestea din urmă să fie scoase din mediul natural;

proprietate utilă a animalelor – trăsătură care caracterizează animalele prin calitatea lor folositoare pentru mediul ambiant, populație, agricultură, silvicultură etc.;

pescuit industrial – dobândire a peștelui pentru alimentare sau ca materie primă pentru producerea îngrășămintelor, medicamentelor etc.;

pescuit sportiv și de amatori – dobândire a peștelui pentru folosire particulară;

regn animal – cea mai mare categorie sistematică în biologie. Totalitatea unor specii de animale care viețuiesc în mod natural pe uscat, în apă, în atmosferă sau în sol, inclusiv monocelulare, nevertebrate și cordate;

vânătoare sportivă și de amatori – căutarea, depistarea și urmărirea de către om a animalelor în scopul de a le vâna pentru folosire particulară.

Conform art. 3 al legii, regnul animal este proprietate publică.

Sunt interzise acțiunile (inacțiunile) care încalcă, într-un mod sau altul, dreptul proprietății publice asupra regnului animal.

XIII. Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat, nr. 1538 din 25.02.1998 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 66-68, art. 442)

Această lege stabilește bazele juridice ale creării și funcționării fondului ariilor naturale protejate de stat, principiile, mecanismul și modul lui de conservare, precum și

atribuțiile autorităților publice centrale și locale, ale organizațiilor neguvernamentale și ale cetățenilor în acest domeniu (art. 1).

În art. 2 al legii se definesc următoarele noțiuni principale:

arie de protecție specială avifaunistică – spațiu natural destinat conservării, menținerii și, după caz, readucerii într-o stare de conservare favorabilă a speciilor de păsări și a habitatelor specifice, în vederea protecției speciilor de pasări migratoare sălbatice;

arie naturală protejată – spațiu natural, delimitat geografic, cu elemente naturale reprezentative și rare, desemnat și reglementat în scopul conservării și protecției tuturor factorilor de mediu din limitele lui;

arie cu management multifuncțional – spațiu terestru și/sau acvatic (arie cu resurse gospodărite) în care, concomitent cu conservarea naturii, se efectuează valorificarea reglementată a florei, faunei, resurselor de apă și pășunilor, se practică turismul reglementat;

autoritate centrală pentru mediu – autoritate cu competențe supreme și exclusive în domeniul protecției mediului, care elaborează, promovează și traduce în viață politica ecologică la nivel național;

biocenoză – totalitate a microorganismelor, ciupercilor, plantelor și animalelor care populează un spațiu terestru sau acvatic mai mult sau mai puțin omogen și care se caracterizează prin anumite legături specifice între ele și prin adaptare la mediu;

biodiversitate – variabilitate a organismelor vii din ecosistemele terestre și marine, din alte ecosisteme acvatice și complexe ecologice ale căror componente sunt; noțiunea cuprinde diversitatea intraspecifică și interspecifică, diversitatea ecosistemelor;

ecosistem – complex dinamic al asociațiilor de plante, animale, ciuperci și microorganisme, precum și totalitatea factorilor abiotici ai mediului, a căror interacțiune constituie o unitate funcțională integrală;

echilibru ecologic – ansamblu de stări funcționale ale unui ecosistem, a căror dinamică îi asigură structura și funcțiile;

fond al ariilor protejate – totalitate a ariilor naturale, a obiectelor și a complexelor naturale protejate de stat;

genofond – totalitate a speciilor floristice, faunistice, a speciilor de ciuperci și a microorganismelor purtătoare de informație ereditară;

habitat, biotop – loc natural de trai al organismelor și al populațiilor de floră, faună, ciuperci și microorganisme;

monument al naturii – obiect unic al naturii având o deosebită valoare ecologică, științifică, culturală, istorică și estetică;

parc național – spațiu natural reprezentativ cu diverse peisaje geografice, obiecte și complexe naturale și cultural-istorice, specii floristice și faunistice autohtone, destinat utilizării în scop științific, recreativ, economic, cultural, turistic, instructiv, educativ etc.;

rezervație peisajeră (de peisaj geografic) – sistem natural omogen silvic, de stepă și luncă, de baltă și mlaștină, având valoare științifică, ecologică, recreativă, estetică, instructivă și educațională, destinat menținerii calităților sale naturale și efectuării unor activități economice reglementate;

rezervație științifică – spațiu biogeografic terestru și/sau acvatic de importanță națională cu statut de instituție de cercetări științifice, destinat menținerii intacte a obiectelor și complexelor naturale, conservării biodiversității, elaborării bazelor științifice de protecție a mediului;

rezervație naturală – spațiu natural, valoros din punct de vedere științific, destinat păstrării și restabilirii unui sau a mai multor componente ale naturii pentru menținerea echilibrului ecologic;

rezervație de resurse – spațiu natural care cuprinde resurse deosebit de valoroase, de importanță națională, protejate în scopul conservării lor pentru generațiile viitoare;

rezervație a biosferei – spațiu geografic terestru și/sau acvatic cu elemente și formațiuni fizico-geografice, specii de plante și de animale de importanță națională și internațională, cu statut de instituție de cercetări științifice, desemnat de UNESCO drept componentă a patrimoniului natural mondial;

zonă umedă de importanță internațională – teritoriu și/sau întindere de apă care include diferite tipuri de ecosisteme umede și corespunde criteriilor de evidențiere a zonelor umede de importanță internațională ale Convenției Ramsar, deținând o bogată diversitate biologică și având un rol important în calitate de habitat pentru păsările acvatice.

XIV. Legea privind fondul piscicol, pescuitul și piscicultura, nr. 149 din 08.06.2006 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 126-130, art. 597)

Această lege stabilește cadrul legal în domeniul fondului piscicol, pescuitului și pisciculturii (art. 1).

Ea reglementează modul și condițiile de creare și protecție a fondului piscicol, de reproducere, creștere și dobândire a hidrobionților, de ameliorare a obiectivelor acvatice piscicole și dezvoltare a pisciculturii, stabilește principiile activității autorităților publice abilitate cu gestionarea resurselor biologice acvatice (art. 2).

În art. 3 al legii se definesc următoarele noțiuni principale:

ameliorare piscicolă – efectuarea măsurilor de îmbunătățire hidrologică, hidrochimică și ecologică a stării obiectivelor acvatice piscicole în scopul creării de condiții pentru reproducerea, conservarea și utilizarea rațională a resurselor biologice acvatice;

amenajări piscicole – heleșteiele, iazurile, stațiile de reproducere artificială, altele asemenea destinate reproducerii și creșterii peștelui, altor organisme acvatice;

boiște – locuri/sectoare din obiectivele acvatice piscicole unde se reproduc peștii și alte organisme acvatice;

captură piscicolă – cantitate de pește sau de alte organisme acvatice pescuită într-un obiectiv acvatic, exprimată în kilograme sau în număr de exemplare;

cherhana – încăpere amenajată în corespundere cu normele sanitare pentru recepționarea și păstrarea pe specii a peștilor și a altor organisme acvatice;

cotă – parte a capturii piscicole admisibile stabilită pentru fiecare specie sau grup de specii, ce se acordă anual persoanelor fizice și juridice titulari ai certificatului de pescuit industrial/comercial;

fermă piscicolă – unitate funcțională de bază în piscicultură, alcătuită din una sau mai multe amenajări piscicole, în care se cresc puietii de pește sau pește de consum;

fond piscicol – totalitate a populațiilor de pești și de alte organisme acvatice;

gropi de iernat – porțiuni mai adâncă de pe fundul obiectivului acvatic unde se concentrează peștii și alte organisme acvatice în timpul iernii;

obiective acvatice piscicole – obiective acvatice create în regim natural sau artificial, împreună cu zonele inundabile, în care există sau pot fi create condiții pentru reproducerea și creșterea peștelui și altor organisme acvatice;

obiective acvatice piscicole artificiale – iazurile, heleșteiele, lacurile de acumulare și alte obiective acvatice create prin îndiguirea apei, folosite pentru creșterea peștelui;

obiective acvatice piscicole naturale – fluviile, râurile și afluenții lor, bălțile, lacurile naturale și lacurile de acumulare create în regim natural sau ameliorativ, cu zonele lor inundabile;

permis de pescuit – act eliberat de Serviciul Piscicol al Inspectoratului Ecologic de Stat (în continuare – Serviciul Piscicol) pentru pescuitul industrial/comercial, sportiv și de amator în obiectivele acvatice piscicole naturale;

pescuit – capturare a peștelui și altor organisme acvatice în scop industrial/comercial, sportiv, de amator, ameliorativ, științific și de control, pe bază de certificat de atribuire a cotei anuale de pescuit industrial/comercial, permis de pescuit industrial/comercial, permis de pescuit sportiv și de amator de pescuit, în locurile, perioadele și cu uneltele prevăzute de lege;

pescuit ameliorativ – capturare a unor anumite specii de pești și de alte organisme acvatice pentru optimizarea componenței cantitative și calitative și pentru ameliorarea stării ecosistemelor acvatice;

pescuit de control – capturare a hidrobionților pentru controlul (determinarea) componenței cantitative și calitative a populațiilor, în scopul reglementării pescuitului sau determinării stării sanitar-epidemiologice;

pescuit industrial/comercial – activitate de întreprinzător de capturare a hidrobionților din obiectivele acvatice piscicole naturale, de prelucrare, transport și păstrare a hidrobionților cu utilizarea uneltelor și mijloacelor speciale;

pescuit în scop științific – capturare a hidrobionților în scopul evaluării stării resurselor biologice acvatice;

pescuit sportiv și de amator – capturare a peștelui pentru consum personal, în scop recreativ și sportiv;

piscicultor – persoană fizică atestată să efectueze lucrări în cadrul fermelor piscicole;

piscicultură – ramură a sectorului zootehnic al agriculturii care se ocupă cu activitatea de creștere, selecție și reproducere a peștelui, în amenajări piscicole, prin aplicarea unor tehnologii speciale;

prohibiție a pescuitului – interzicere, pentru o anumită perioadă, a pescuitului hidrobionților în obiectivele acvatice piscicole în scopul reproducerii, protecției, restabilirii și conservării resurselor biologice acvatice;

resurse biologice acvatice/hidrobionți – totalitate a organismelor acvatice vii, a căror viață (permanent sau la anumite etape de dezvoltare) este imposibilă fără aflarea lor în mediul acvatic: vertebratele și nevertebratele acvatice, algele, alte plante care viețuiesc în condiții naturale în obiective acvatice.

Conform art. 6 al acestei legi, sub incidența ei cad următoarele obiective acvatice piscicole în limitele teritoriale ale Republicii Moldova:

1) Obiectivele acvatice naturale:

- a) fluviul Nistru cu afluenții săi Ciorna, Răut, Ichel, Bâc și Botna, cu excepția obiectivelor acvatice piscicole artificiale construite pe ele, lacul de acumulare Dubăsari, golful Goieni, lacul de acumulare Cuciurgan, brațul Turunciuc, albia veche a fluviului Nistru;
- b) râul Prut cu afluenții săi Larga, Vilia, Lopatnic, Racovăț, Ciuhur, Camenca, Gârla Mare, Delia, Nârnova, Lăpușna, Sarata, Tigheci, cu excepția obiectivelor acvatice piscicole artificiale construite pe ele, lacul de acumulare Costești–Stânca;
- c) râurile Cogâlnic, Cahul, Ialpuș, cu excepția obiectivelor acvatice artificiale construite pe ele;
- d) fluviul Dunărea;
- e) bălțile Manta, lacurile Belev și Cahul.

2) Obiectivele acvatice piscicole artificiale împreună cu zonele lor inundabile și amenajările piscicole.

Astfel, dacă analizăm mai atent legislația de bază care se referă la protecția mediului, constatăm că majoritatea acestor legi au fost elaborate între anii 1991 și 1999.

Încă în a. 2005, *Comisia economică pentru EUROPA, Comitetul pentru Politica de Mediu, în Studiul al II-lea de performanțe în domeniul protecției mediului în Republica Moldova* (Națiunile Unite, New York și Geneva), a constatat insuficiența cadrului legal în domeniul mediului și ineficiența cadrului normativ și instituțional în ceea ce privește protecția mediului înconjurător, susținând următoarele: caracterul suficient de detaliat al mai multor legi de mediu are un impact pozitiv asupra funcționării eficiente a sistemului de reglementare. Alte legi sunt destul de declarative și necesită elaborarea

unor acte normative detaliate. Cu toate acestea, cerințele specificate în aceste legi adesea nu sunt respectate, lipsind mecanismele de implementare a lor.

Caracterul prescriptiv al legilor ecologice și orientarea lor spre abordarea separată a fiecărui compartiment al mediului are ca efect interacțiunea și cooperarea slabă între sectoare și lipsa unei viziuni integrale asupra problemelor ecologice și metodelor de soluționare a acestora.

Aceasta este de natură să sporească dificultățile ce țin de implementarea principiului prevenirii și controlului integrat al poluării, din cauza lipsei de experiență în domeniul activităților multisectoriale.

Abordarea separată a compartimentelor de mediu în legile ecologice, mai ales în procedurile de implementare a acestora, sunt un motiv de îngrijorare.

De exemplu, Legea privind protecția mediului înconjurător (1993) prevede ca agenții economici să obțină și să reactualizeze sistematic autorizațiile pentru folosirea resurselor naturale. În afară de aceasta, agenții economici sunt obligați să folosească în mod eficient energia și apa, să nu admită poluarea solului, să reducă la minimum generarea deșeurilor și folosirea substanțelor toxice și să reducă emisiile noxelor în aer.

Legile ramurale îi obligă pe agenții economici să obțină un set de autorizații de mediu, inclusiv una pentru emisiile în atmosferă, una pentru deversările de ape uzate și alta pentru evacuarea deșeurilor, iar cerințe cu privire la autorizații sunt stabilite în diverse părți ale legislației privind protecția apei, aerului etc.

Valorile emisiilor limită ale poluanților sunt stabilite prin calcule complicate, în baza concentrațiilor maxime admisibile (CMA) ale acestora în aer și apă, care sunt destul de învechite.

Instituțiile abilitate nu au capacitatea necesară pentru a verifica cei peste o mie de poluanți pentru care există standarde de calitate a mediului (CMA), iar echipamentul din dotare deseori nu este suficient de sensibil pentru a detecta substanțele respective în apropierea pragurilor foarte joase impuse de CMA.

4. Cadrul instituțional în domeniul protecției mediului în Republica Moldova

Privitor la cadrul instituțional în domeniul mediului, ținem să menționăm că pe parcursul anilor în R. Moldova cadrul instituțional în domeniul mediului a fost diferit, așa cum și atitudinea față de protecția mediului a fost diferită.

Astfel, în anul 2001 Parlamentul Republicii Moldova a instituit 32 de unități administrative (raioane), *acordându-le competențe în domeniile social și economic, dar nu și responsabilități directe în domeniul mediului.*

Activitatea de control ecologic în teritoriu era efectuată de patru agenții ecologice regionale care dispuneau de inspectori în fiecare raion.

Legea cu privire la administrația publică locală din 1998 a extins funcțiile autorităților locale în ceea ce privește gestionarea resurselor naturale și protecția mediului. În cadrul consiliilor locale au fost create secții ecologice pentru a se ocupa de aspectele date. Ca rezultat, delimitarea funcțiilor între aceste autorități locale și agențiile ecologice regionale nu era întotdeauna clară. Administrațiile locale aveau tendința să-și asume funcțiile de control ecologic, adică să dubleze activitatea serviciilor teritoriale ale autorității centrale de mediu.

Sarcinile de bază ale secțiilor ecologice create în cadrul autorităților locale erau: stabilirea priorităților de mediu la nivel local, elaborarea planurilor locale de acțiuni în domeniul mediului și educația ecologică.

Furnizarea serviciilor publice cu implicații asupra mediului, cum ar fi gestionarea deșeurilor menajere, aprovizionarea cu apă potabilă și colectarea și epurarea apelor reziduale, ținea de responsabilitatea autorităților locale, însă din cauza recentralizării demarate în 2001 aceste funcții sau fost din nou încredințate structurilor regionale și locale ale ministerelor.

În 1998, Departamentul pentru Protecția Mediului a fost ridicat la nivelul de Minister al Mediului, care în 1999 a fost transformat în Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului.

În 2001 acesta a fost reorganizat în Ministerul Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului.

În 2004 problemele ce țin de construcții și dezvoltarea teritorială au fost separate de Minister, care a devenit Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale (MERN).

Structura internă a Ministerului era următoarea:

Direcția Politică de Mediu și Integrare Europeană avea sarcina de a elabora și implementa politica de stat în domeniul protecției mediului. Direcția răspundea, de asemenea, de coordonarea activității de perfecționare a legislației naționale de mediu și de armonizarea acesteia cu legislația Uniunii Europene (UE).

Direcția Resurse Naturale și Biodiversitate elabora și promova politica de stat în domeniul conservării și folosirii durabile a resurselor naturale. Direcția elabora legislația cu privire la protecția pădurilor, vânat, pescuit și resursele funciare și implementa programe și planuri privind protecția și conservarea patrimoniului natural. Ea coordona activitățile legate de conservarea diversității biologice și managementul ariilor protejate și elabora legislația respectivă.

Direcția Prevenirea Poluării Mediului se ocupa de problemele ce țin de prevenirea poluării și managementul deșeurilor, precum și de implementarea planurilor, programelor și strategiilor privind expertiza ecologică de stat și elabora legislația în acest domeniu.

Direcția Contabilitate și Relații Externe se ocupa de problemele de personal, juridice, de contabilitate, precum și de tratatele internaționale.

Există și alte instituții specializate, cum ar fi:

Laboratorul ecologic central al IES,

Agenția pentru Geologie „AGeOM”,
Serviciul Hidrometeorologic de Stat,
Institutul Național de Ecologie și

Centrul Informațional de Mediu, care lucrează în domenii precum monitorizarea aerului și apelor, informarea publicului și altele.

Aceste instituții erau afiliate la MERN și aveau dreptul să sprijine Ministerul prin activități de cercetare, colectarea și diseminarea informației. Instituțiile date nu au responsabilități executive. Aceste instituții specializate pot activa la nivel național sau regional, în dependență de sarcinile lor specifice.⁶

Republica Moldova este prima țară din Europa care a fost supusă a treia oră consecutiv Studiului de Performanță în domeniul Protecției Mediului. Cel de-al treilea studiu din Republica Moldova a început în mai 2012 cu o misiune de pregătire, pe parcursul căreia a fost convenită structura finală a raportului și stabilit graficul de elaborare. Misiunea de evaluare a avut loc între 5 și 13 februarie 2013. Ulterior, a fost formată o echipă de experți internaționali care au avut sarcina de a realiza studiul, incluzând experți din Estonia, Georgia, Germania și Slovacia, precum și experți din cadrul Comisiei Economice pentru Europa (CEE) a ONU și al Agenției Europene de Mediu (AEM).

În *Studiu de performanțe în domeniul protecției mediului în Republica Moldova. Studiul al Treilea, al acestei Misiuni de Evaluare s-a constatat că Republica Moldova n-a făcut careva progrese în domeniul protecției mediului înconjurător, înregistrând chiar și unele minusuri în acest domeniu față de anul 2005:*

„Volumul total al poluanților atmosferici emiși de surse staționare a scăzut cu 24% în perioada 2005 și 2010. Cu toate acestea, această evoluție pozitivă nu se datorează faptului că industria a devenit mai curată decât înainte, ci, mai degrabă, faptului de reducere a volumului total al producției industriale.

Emisiile totale de SO₂ s-au dublat în perioada 2005-2011 de la 2.400 tone la 5.800 tone anual.

Practic, creșterea emisiilor de SO₂ are drept cauză creșterea emisiilor provenite din transport. Calitatea apei potabile se deteriorează, în pofida faptului că totalul evacuărilor de ape uzate a scăzut cu 7,3% din 2005 până în 2011.

În cazul apei din sursele centralizate de aprovizionare cu apă, numărul de probe care nu îndeplinesc standardele sanitare a crescut de la 52% în 2005 la 72% în 2011.

Situația sanitară a surselor de apă descentralizate este precară, 83% dintre probele prelevate nu sunt conform standardelor.

Cantitatea de deșeuri municipale în anul 2012 a fost de aproximativ 1,9 ori mai mare decât în 2005. Pe de altă parte, deșeurile industriale generate au înregistrat, în 2012, doar 70 la sută din nivelul din 2005, în mare parte din cauza diminuării industriei

⁶ *Studiu de performanțe în domeniul protecției mediului în Republica Moldova. Studiul al Doilea.* Națiunile Unite, New York și Geneva, 2005, p. 23-25.

de prelucrare. Cantitatea anuală de deșuri industriale reciclate fluctuează foarte mult. Rata de reciclare a fost de 30% în 2005 și de 22% în 2011. Stocul de deșuri depozitate în spații special amenajate, la sfârșit de an, a crescut de la aproximativ 4,3 milioane de tone în 2005 la 7 milioane de tone în 2010.

Deșeurile periculoase generate în 2012 alcătuiesc doar 50% dintre cele generate în 2005. Cantitatea deșeurilor periculoase acumulate în spații special amenajate de asemenea a scăzut: de la 0,89 milioane de tone în 2005 la 0,6 milioane de tone în 2011.

Cantitatea de lemn recoltat în mod oficial între 2006 și 2010 a rămas mai mult sau mai puțin stabilă, variind între 410.000 și 440.000 m³/an, aproximativ 90% din lemn fiind folosite pentru foc.

Oficial, toate ariile afectate de exploatare forestieră au fost complet acoperite cu lucrări de regenerare.

În același timp, volumul estimat de lemn consumat în Republica Moldova se ridică la 1.04 milioane m³ anual, circa 75 la sută din lemn fiind folosite drept combustibil.

Din cauza lipsei de aprovizionare cu combustibil alternativ, consumul de lemn pentru foc este foarte mare, fiind aproape egal cu creșterea anuală a pădurii. Având în vedere această cifră mare, pădurea, de fapt, nu are nicio șansă să îmbrănească, astfel capacitățile de creștere a valorii biodiversității scad.”⁷

Pe parcursul anilor, cadrul instituțional sus-indicat a suferit mai multe modificări organizatorice, ultima denumire fiind Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului.

În prezent, prin hotărârea Guvernului din 25 august 2021, în temeiul articolului 7 litera b) din Legea nr. 136 din 7 iulie 2017 cu privire la Guvern și în scopul executării prevederilor Hotărârii Parlamentului nr. 89 din 6 august 2021 pentru aprobarea listei ministerelor și ale punctului 7 din Hotărârea Guvernului nr. 117 din 12 august 2021 cu privire la restructurarea administrației publice centrale de specialitate, a fost aprobat proiectul Hotărârii de Guvern cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Mediului.

Astfel, **din data de 25 august 2021 în Republica Moldova funcționează Ministerul Mediului.**⁸

Conform acestei Hotărâri, misiunea Ministerului Mediului rezidă în analiza situației și a problemelor din domeniile de activitate gestionate, elaborarea politicilor publice eficiente în domeniile protecției mediului, schimbărilor climatice și în gestionarea durabilă a resurselor naturale.

În mod special, Ministerul va lucra în următoarele direcții de activitate:

- prevenirea poluării;

⁷ *Studiu de performanțe în domeniul protecției mediului în Republica Moldova. Studiul al Treilea.* Națiunile Unite, New York și Geneva, 2014, p. 5.

⁸ Hotărârea Guvernului cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Mediului, nr. 145 din 25.08.2021. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 206-208, art. 343.

- aer și schimbări climatice;
- domeniul biodiversității;
- managementul deșeurilor și substanțelor chimice;
- politici de management integrat al resurselor de apă;
- protecția solului și subsolului;
- economia circulară și instrumente economice.

Totodată, Ministerului Mediului îi revine sarcina să monitorizeze calitatea politicilor și actelor normative, să propună intervenții justificate ale statului prin soluții eficiente și, astfel, să asigure cel mai bun raport dintre costuri și rezultate.

Cuvântul „mediu” exprimă o noțiune cuprinzătoare și fundamentală, prin care înțelegem lumea vie și cea neînsuflețită, în principiu, tot sau aproape tot ce înconjoară omul.

În legislația Republicii Moldova nu este definită noțiunea de mediu, însă în art. 4 al Legii privind protecția mediului înconjurător se descriu elementele lui – solul, subsolul, apele, flora și fauna, aflate pe teritoriul republicii, precum și aerul din spațiul de deasupra acestui teritoriu.

Încercări de a defini mediul s-au făcut pe parcursul anilor doar în literatura de specialitate.

Într-o opinie s-a statuat că mediul constituie totalitatea înfăptuirilor, fenomenelor și energiilor lumești ce vin în contact cu o ființă, de care depinde soarta acesteia și a căror acțiune provoacă o reacțiune în zisa ființă.⁹

Într-o altă concepție, mediul s-a definit ca ansamblul factorilor ecologici (ambianța) în conjunctura cărora activitatea umană a provocat modificări profunde, de cele mai multe ori, ireversibile.¹⁰

Deși mediul nu poate fi definit în sens strict juridic, susținem părerea potrivit căreia *prin mediu trebuie să înțelegem totalitatea factorilor naturali și a celor creați prin activități umane care, în strânsă interacțiune, influențează echilibrul ecologic, determină condițiile de viață pentru om și cele de dezvoltare în ansamblu a societății umane.*¹¹

Repere de conținut

1. Cadrul legal internațional privind protecția mediului înconjurător

Comunitatea internațională s-a reunit pentru prima dată în 1972 la *Conferința de la Stockholm privind Mediul Uman (Stockholm Conference on Human Environment)* pentru a dezbate problema mediului global și necesitățile de dezvoltare a acestuia.

⁹ St. Vancea. *Curs de ecologie generală*. Iași, 1972, p. 17.

¹⁰ N. Toniuc, N. Boșcaiu, Al. Filipescu. Ocrotirea naturii în prezent și în perspectivă. În: *Ocrotirea naturii și a mediului înconjurător*, 1975, nr. 2, p. 126.

¹¹ E. Lupan. *Dreptul mediului. Partea generală. Tratat elementar*. Vol. I. București: Lumina Lex, 1996, p. 12.

În urma Conferinței au rezultat:

- Adoptarea Declarației de la Stockholm, care conține 26 de principii;
- Planul de Acțiune pentru Mediul Uman, cu trei componente:
 - programul pentru evaluarea mediului global (Earthwatch);
 - activitățile pentru managementul mediului;
 - măsurile de sprijin;
- Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (United Nations Environment Programme – UNEP), ale cărui Consiliu de Conducere și Secretariat au fost înființate în decembrie 1972 de Adunarea Generală a ONU;
- Fondul voluntar pentru Mediu (Voluntary Environment Found) înființat în ianuarie 1973, în conformitate cu procedurile financiare ale ONU.

Toate acestea sunt considerate a fi piatra de temelie a primului cadru internațional pentru tratarea problemelor mediului.

Declarația de la Stockholm a statuat:

Pentru a realiza un management mai rațional al resurselor, care să conducă astfel la îmbunătățirea mediului, Convenția cheamă statele membre să adopte o abordare integrată și coordonată a planurilor lor de dezvoltare, pentru a asigura că dezvoltarea lor este compatibilă cu necesitatea de a proteja și îmbunătăți mediul în beneficiul propriei populații.

Necesitatea reorientării eforturilor pentru realizarea obiectivului de integrare s-a concretizat după unsprezece ani de la Conferința de la Stockholm, respectiv în 1983, când Națiunile Unite au înființat Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (World Commission on Environment and Development – WCED), cunoscută sub denumirea Comisia Brundtland.

Această Comisie a elaborat și publicat în 1987 documentul „Viitorul nostru comun” (Raportul Brundtland), prin care s-a formulat cadrul care avea să stea la baza celor 40 de capitole ale Agendei 21 și a celor 27 de principii ale Declarației de la Rio și care a definit dezvoltarea durabilă ca fiind „dezvoltarea care urmărește satisfacerea necesităților generației prezente, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile necesități”.

II. Conferința ONU cu privire la mediu și dezvoltarea lui, care a avut loc la 3-14 iunie 1992 la Rio de Janeiro

În iunie 1992, la Rio de Janeiro s-a desfășurat Conferința Națiunilor Unite privind Mediul și Dezvoltarea (United Nations Conference on Environment and Development – UNCED), denumită și „Conferința de la Rio”, la care s-au reunit 120 de conducători ai statelor lumii.

Cu această ocazie, pe plan internațional a fost recunoscută oficial necesitatea de a integra dezvoltarea economică și protecția mediului în obiectivul de dezvoltare durabilă și s-a afirmat importanța, în continuă creștere, a dreptului internațional al mediului, ca mecanism de codificare și promovare a dezvoltării durabile.

Lucrările Conferinței au rezultat cu:

- Declarația de la Rio, conținând 27 de principii;
- Agenda 21, care constituie un plan de acțiune pentru dezvoltarea durabilă cu începere din secolul al XXI-lea, concretizat în 40 de capitole destinate unor domenii de programe specifice;
- Organizarea instituțională a Comisiei pentru Dezvoltarea Durabilă (CSD);
- Mecanismul de finanțare pentru implementarea Agendei 21;
- Declarația principiilor privind pădurile.

Summitul de la Rio a adus cu fermitate pe arena publică problemele de protecție a mediului și de dezvoltare. Alături de Agenda 21 și Declarația de la Rio, s-a ajuns la un acord cu privire la două convenții obligatorii:

1. Convenția privind Diversitatea Biologică (Convention on Biological Diversity – CBD) și
2. Convenția-cadru privind Schimbările Climatice.

III. Summitul de la Johannesburg, 26 august – 6 septembrie 2002

A făcut apel la ratificarea, întărirea și implementarea mai fermă a acordurilor și convențiilor internaționale privind mediul și dezvoltarea.

Summitul Națiunilor Unite privind Dezvoltarea Durabilă (World Summit on Sustainable Development – WSSD), care a avut loc la Johannesburg în perioada 26 august – 6 septembrie 2002, a reunit 104 conducători ai statelor lumii și a avut ca principale rezultate:

1. Declarația de la Johannesburg privind dezvoltarea durabilă și
2. Planul de implementare a Summitului mondial privind dezvoltarea durabilă (JPOI).

Summitul de la Johannesburg a reafirmat dezvoltarea durabilă ca fiind un element central al agendei internaționale și a dat un nou impuls pentru aplicarea practică a măsurilor globale de luptă împotriva sărăciei și pentru protecția mediului.

IV. Conferința ONU privind Dezvoltarea Durabilă – UNCSD

UNCSD este organizată în conformitate cu Rezoluția Adunării Generale 64/236, adoptată în septembrie 2009. Conferința a avut loc în Brazilia, în 2012, cu ocazia celei de a 20-a aniversări a Conferinței Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare (UNCED), la Rio de Janeiro, și aniversării a 10 ani a Summitului mondial privind dezvoltarea durabilă (WSSD) de la Johannesburg.

Obiectivul Conferinței este de a asigura un angajament politic reînnoit pentru dezvoltarea durabilă, evaluarea progreselor realizate până în prezent și lacunele în punerea în aplicare a rezultatelor principalelor summituri privind dezvoltarea durabilă, precum și abordarea provocărilor noi și emergente.

Cea mai cunoscută definiție a dezvoltării durabile este, cu siguranță, cea dată de Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCED) în raportul „Viitorul nostru comun”, cunoscut și sub denumirea Raportul Brundtland: *„dezvoltarea durabilă este*

dezvoltarea care urmărește satisfacerea necesităților generației prezente, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile necesități”.

Dezvoltarea durabilă urmărește și încearcă să găsească un cadru teoretic stabil pentru luarea deciziilor în orice situație în care se regăsește un raport de tipul om - mediu, fie ca e vorba de mediul înconjurător, mediul economic sau mediul social.

În 1983 își începe activitatea **Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCED)**, condusă de Gro Bruntland, după o rezoluție adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite.

V. Protocolul din 29 ianuarie 2000 de la Cartagena privind biosecuritatea, la Convenția privind diversitatea biologică. Ratificat de Republica Moldova prin Legea nr. 1381 din 11.10.2002 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 149, art. 1154)

VI. Protocolul Cartei Energiei din 17 decembrie 1994 privind eficiența energetică și aspectele legate de mediu (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 26)

Conform art. 1 (1), acest Protocol definește principiile politicii pentru promovarea eficienței energetice ca o sursă importantă de energie și pentru reducerea, în consecință, a impactului negativ al sistemelor energetice asupra mediului. Mai mult, el oferă direcții privind dezvoltarea programelor de eficiență energetică, indică domeniile de cooperare și oferă un cadru pentru dezvoltarea de acțiuni coordonate și de cooperare. Aceste acțiuni pot include prospectarea, exploatarea, producerea, conversia, stocarea, transportul, distribuția și consumul de energie și pot să se refere la orice sector economic.

VII. Convenția ONU din 17 martie 1992 privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontiere și a lacurilor internaționale

Pentru obiectivele acestei Convenții s-au dat următoarele interpretări:

1) *ape transfrontiere* înseamnă orice ape de suprafață sau subterane care marchează frontierele dintre două sau mai multe state, le traversează sau sunt localizate pe acestea; oriunde apele transfrontiere se varsă direct în mare fără să formeze estuare, limita acestor ape transfrontiere este o linie dreaptă trasată peste respectivele lor guri de vărsare, între limitele inferioare de reflux de pe malurile lor;

2) *impact transfrontier* înseamnă orice efect negativ semnificativ asupra mediului, rezultat dintr-o schimbare în condițiile apelor transfrontiere, cauzată de o activitate umană a cărei origine fizică este situată în întregime sau parțial într-o zonă aflată sub jurisdicția unei părți, produsă asupra mediului dintr-o zonă aflată sub jurisdicția altei părți. Astfel de efecte asupra mediului includ: atentate la sănătatea și securitatea omului, flora, fauna, solul, aerul, apa, clima, peisajul și monumentele istorice sau alte construcții sau interacțiunea între acești factori; ele includ, de asemenea, efecte asupra moștenirii culturale sau asupra condițiilor socioeconomice care rezultă din alterarea acestor factori.

VIII. Convenția de la Helsinki privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontieră și lacurilor internaționale (1992) a fost ratificată de Parlamentul Republicii Moldova la 4 ianuarie 1994. Structurile instituționale de cooperare în

domeniul managementului cursurilor de apă transfrontieră au fost stabilite prin acordurile de cooperare bilaterală cu Ucraina (23 noiembrie 1994) și România (28 august 2010).

În anii 1999 și 2005, Comisia Economică pentru Europa a ONU și Oficiul Regional pentru Europa al Organizației Mondiale a Sănătății au întărit cooperarea bilaterală și multilaterală pentru prevenirea, controlul și reducerea bolilor asociate apei prin adoptarea la Londra, la 17 iunie 1999, și intrarea în vigoare, la 4 august 2005, a Protocolului privind Apa și Sănătatea la Convenția din 1992 privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale.

IX. Convenția de la Espoo privind evaluarea impactului asupra mediului în contextul transfrontier (1991) a fost parțial transpusă în legislația națională prin Legea nr. 851 din 1996 cu privire la expertiza ecologică și analiza impactului asupra mediului și aplicată în evaluarea impactului la construcția mai multor obiecte, inclusiv a terminalului de la Giurgiulești pe râurile Prut – Dunăre.

X. Convenția ONU din 29 iunie 1994 privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a fluviului Dunărea (Convenția pentru protecția fluviului Dunărea), semnată la Sofia la 29 iunie 1994, care este parte a comisiei de management al bazinului râului Dunărea, ratificată de Republica Moldova la 29 august 1999, a creat instrumentul legal general pentru cooperarea în domeniul managementului cursurilor de apă transfrontieră în bazinul râului Dunăre.

XI. Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului, semnată la Aarhus (Danemarca) la 25 iunie 1998 și intrată în vigoare la 30 octombrie 2001.

Prin Hotărârea Parlamentului nr. 346 din 7 aprilie 1999 Convenția de la Aarhus a fost ratificată, iar prin Hotărârea Guvernului nr. 471 din 28 iunie 2011 a fost aprobat Planul național de acțiuni pentru implementarea în Republica Moldova a Convenției de la Aarhus.

XII. Convenția de la Viena din 22 martie 1985 privind protecția stratului de ozon

S-au trasat sarcinile principale ale părților la această Convenție:

Părțile vor lua măsurile necesare, în conformitate cu prevederile acestei Convenții și ale acestor protocele la care ele sunt parte, pentru a proteja sănătatea umană și mediul înconjurător împotriva efectelor adverse care rezultă sau ar putea rezulta din activitățile umane care modifică sau ar putea modifica stratul de ozon,

XIII. Convenția Internațională din 6 decembrie 1951 privind Protecția Plantelor

În art. 1 al Convenției au fost statuate obiectivul și obligațiile statelor părți:

1. În scopul de a asigura o acțiune comună și eficace în lupta împotriva introducerii și propagării bolilor și dăunătorilor vegetalelor și produselor vegetale și în vederea promovării adoptării unor măsuri în acest scop, statele contractante se angajează să ia măsurile legislative, tehnice și regulamentare specificate în prezenta Convenție și în acordurile suplimentare adoptate de statele contractante în baza articolului 3.

2. Cadrul legal regional privind protecția mediului înconjurător

Pe parcursul anilor la nivelul Uniunii Europene au fost întreprinse multiple acțiuni privitor la protecția mediului. Printre acestea sunt de menționat:

1972 – *Summitul de la Paris* a evidențiat necesitatea acordării unei atenții deosebite protecției mediului în contextul expansiunii economice și al îmbunătățirii standardelor de viață.

1987 – *Actul Unic European* reprezintă un punct de referință al politicii europene de mediu, fiind menționată pentru prima dată în cadrul unui tratat al Comunității Europene.

1993 – *Tratatul de la Maastricht* a conferit protecției mediului un statut complet în cadrul politicilor europene.

1999 – *Tratatul de la Amsterdam* a consolidat baza legală a politicii vizând protecția mediului, precum și promovarea dezvoltării durabile în cadrul Uniunii Europene.

2000 – Șefii statelor membre UE reuniți în ședința Consiliului European de la Lisabona s-au angajat să creeze, până în anul 2010, cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoaștere din lume.

2001 – *Summitul de la Goetheborg*, la care a fost adoptată *Strategia de Dezvoltare Durabilă a UE*.

În anul 2012, Comitetul Regional pentru Europa al OMS a adoptat, la sesiunea a 62-a, cadrul nou al politicii europene de sănătate, *Sănătatea 2020*.

În anul 2013, în orașul Oslo, Regatul Norvegiei, în cadrul celei de-a 3-a Reuniuni a părților la *Protocolul privind Apa și Sănătatea*, a fost identificat un spectru de acțiuni privind accesul echitabil la apă și sanitație în țările din regiunea europeană și implementarea indicatorilor-țintă în statele părți la Protocol.

Convenția europeană a peisajului de la Florența din 20 octombrie 2000, ratificată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 536-XV din 12.10.2001.

Convenția de la Bonn din 23 iunie 1979 privind conservarea speciilor migratoare de animale salbatice. R. Moldova a aderat prin Legea nr. 1244 din 28.09.2000 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția privind conservarea speciilor migratoare de animale sălbatice, la Acordul asupra conservării păsărilor de apă migratoare african-urasiatice și la Acordul privind conservarea liliecilor în Europa (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 133-136, art. 947):

Articolul 1. - Republica Moldova aderă la:

a) Convenția privind conservarea speciilor migratoare de animale sălbatice, întocmită la Bonn la 23 iunie 1979;

b) Acordul asupra conservării păsărilor de apă migratoare african-urasiatice, încheiat la Haga la 16 iunie 1995;

c) Acordul privind conservarea liliecilor în Europa, încheiat la Londra la 4 decembrie 1991.

Practica CtEDO a statuat și obligația statelor părți la Convenție de a adopta „măsuri pozitive”, concrete și efective, destinate să garanteze dreptul la un mediu sănătos, sancționând pasivitatea autorităților publice interne (sentința CtEDO din anul 1994, în cauza *López-Ostra contra Spaniei*).

Rolul Uniunii Europene în sancționarea faptelor care aduc atingere mediului

În cadrul Uniunii Europene există preocupări deosebite pentru crearea unui regim cât mai complet și unitar în ce privește protecția mediului, reglementările adoptate având la bază principiul potrivit căruia poluatorul plătește.

La 9 februarie 2000, Comisia Europeană a adoptat „*Cartea albă privind responsabilitatea de mediu*”, ca rezultat al preocupărilor ce datau încă din 14 mai 1993, când Comisia a adoptat „*Cartea verde*”, în care s-a prevăzut declanșarea reglementărilor specifice.

Un moment de referință privind reglementarea problemelor de mediu l-a constituit adoptarea *Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene* (la Nisa, în decembrie 2000), care, în Capitolul V, intitulat „Solidaritate”, include protecția mediului, alături de alte drepturi, cum ar fi: dreptul la educație, protecția sănătății, protecția consumatorilor etc. În acest sens, art. 37 din Cartă prevede:

„Un nivel ridicat de protecție a mediului și ameliorarea calității sale trebuie să fie integrate în politicile Uniunii și asigurate conform principiului dezvoltării durabile”.

La data de 21 aprilie 2004 a fost adoptată *Directiva 2004/35/CE privind prevenirea și repararea daunelor aduse mediului*, care vizează stabilirea unui cadru comun de reglementare a răspunderii pentru faptele care aduc atingere mediului, fondată pe principiul poluatorul plătește, precum și pentru prevenirea daunelor ecologice la un cost rezonabil pentru societate.

La data de 19 noiembrie 2008 a fost adoptată *Directiva 2008/99/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția mediului prin intermediul dreptului penal* – primul act normativ al Uniunii Europene vizând dreptul penal al mediului, care constituie cadrul comun pentru anumite măsuri de natură penală, menite să asigure o protecție mai eficace a mediului.

Examinând practica Curții de Justiție a Uniunii Europene, reiese că aceasta desfășoară o activitate intensă în ce privește constatarea vinovăției statelor membre pentru neîndeplinirea unor obligații stabilite prin normele Uniunii, cu efecte dăunătoare asupra mediului. În acest sens, exemplificăm hotărârea pronunțată la 4 octombrie 2007 de către CJCE, Camera a șasea, în cauza *C523/06 (JO C297 din 8 decembrie 2007)*, privind acțiunea în constatare a neîndeplinirii de către un stat membru a obligațiilor care-i revin în ce privește preluarea deșeurilor provenite din exploatarea navelor și a reziduurilor de încărcătură, cu consecințe negative pentru mediu. Există și alte hotărâri prin care s-a constatat: nerespectarea obligațiilor statelor membre cu privire la manipularea deșeurilor provenite din echipamente electrice și electronice (cauza *C-139/06, JO C108 din 6 noiembrie 2006*), lipsa măsurilor necesare pentru a închide

depozitele ilegale de deșeuri (*cauza C-423/05, JO C48 din 25 februarie 2006*), nerespectarea obligației de a elabora planuri de gestionare a deșeurilor periculoase (*cauza C-82/06, JO C86 din 6 aprilie 2006*) etc.

3. Cadrul legal național privind protecția mediului înconjurător

Pe parcursul anilor în Republica Moldova au fost adoptate mai multe legi și alte acte normative privitor la protecția mediului înconjurător.

I. Legea privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515 din 16.06.1993 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1993, nr. 10, art. 283)

Conform acestei legi, protecția mediului înconjurător constituie o prioritate națională, care vizează în mod direct condițiile de viață și sănătatea populației, realizarea intereselor economice și social-umane, precum și capacitățile de dezvoltare durabilă a societății pe viitor.

II. Legea privind protecția soiurilor de plante, nr. 39 din 29.02.2008 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 99-101, art. 364)

(1) Prezenta lege reglementează raporturile ce apar în procesul creării, protecției juridice și utilizării soiurilor aparținând tuturor genurilor și speciilor de plante.

(2) Scopul prezentei legi este stabilirea unui cadru juridic de organizare și de funcționare a sistemului de protecție a soiurilor de plante.

III. Legea privind protecția animalelor folosite în scopuri experimentale sau în alte scopuri științifice, nr. 265 din 28.07.2006 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 168-169, art. 762)

Articolul 1. (1) Obiectul prezentei legi îl constituie reglementarea folosirii animalelor în scopuri experimentale sau în alte scopuri științifice.

IV. Legea privind deșeurile de producție și menajere, nr. 1347 din 09.10.1997 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 16-17, art. 101)

Această lege reglementează, conform prevederilor Legii privind protecția mediului înconjurător, gestionarea deșeurilor de producție și menajere în scopul reducerii acestora și reintroducerii lor maximale în circuitul economic, prevenirii poluării mediului.

V. Legea privind regnul vegetal, nr. 239 din 08.11.2007 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 40-41, art. 114)

Această lege stabilește cadrul legal în domeniul conservării, protecției, restabilirii și folosinței obiectelor regnului vegetal, precum și competențele autorităților publice de toate nivelurile și ale instituțiilor științifice din domeniu.

VI. Legea cu privire la resursele naturale, nr. 1102 din 6.02.1997 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 40, art. 337)

Această lege reglementează relațiile din domeniul folosirii, protecției și reproducerii resurselor naturale în scopul asigurării securității ecologice și dezvoltării durabile a țării.

VII. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Programului Național pentru implementarea Protocolului privind Apa și Sănătatea

în Republica Moldova pentru anii 2016-2025 (Protocolului privind Apa și Sănătatea al Convenției privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale (Helsinki, 17 martie 1992)), nr. 1063 din 16 septembrie 2016, la care țara noastră este parte din anul 2005, odată cu ratificarea acestuia prin Legea nr. 207 din 29 iulie 2005.

Protocolul privind Apa și Sănătatea este primul Acord Internațional adoptat, în special, pentru atingerea unui nivel adecvat de alimentare cu apă potabilă sigură și sanitație îmbunătățită pentru toți și pentru protecția eficientă a resurselor de apă, folosite ca surse de apă potabilă.

VIII. Legea cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor, râurilor și bazinelor de apă, nr. 440 din 27.04.1995 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 43, art. 482)

(2) Prezenta lege reglementează modul de creare a zonelor de protecție a apelor și a fâșiilor riverane de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă, regimul de folosire și activitatea de ocrotire a lor. Sub incidența ei nimeresc toate persoanele juridice și fizice, inclusiv cele străine.

IX. Legea cu privire la rețeaua ecologică, nr. 94 din 05.04.2007 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 90-93, art. 395)

Articolul 1. Obiectul prezentei legi îl constituie crearea unui cadru juridic pentru constituirea și dezvoltarea rețelei ecologice naționale, ca parte integrantă a rețelei ecologice paneuropene, și rețelelor ecologice locale, pentru stabilirea unui regim de gestiune și de protecție a rețelei ecologice naționale și a rețelelor ecologice locale, precum și a competențelor și obligațiilor autorităților administrației publice în acest domeniu.

X. Legea privind expertiza ecologică, nr. 851 din 29.05.1996 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 52-53, art. 494)

Această lege stabilește scopurile, sarcinile și principiile expertizei ecologice, precum și regulile de bază privind organizarea și efectuarea acesteia.

XI. Legea privind protecția aerului atmosferic, nr. 1422 din 17.12.1997 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 44-46, art. 312)

Conform art. 1 al acestei legi, ea are drept obiective păstrarea purității și ameliorarea calității aerului atmosferic – component al mediului, prevenirea și reducerea efectelor nocive ale factorilor fizici, chimici, biologici, radioactivi și de altă natură asupra atmosferei, cu consecințe nefaste pentru populație și/sau mediul înconjurător.

XII. Legea regnului animal, nr. 439 din 27.04.1995 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, art. 688)

Această lege constituie cadrul juridic pentru asigurarea protecției eficiente și folosirii raționale a resurselor regnului animal.

XIII. Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat, nr. 1538 din 25.02.1998 (în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 66-68 art. 442)

Această lege stabilește bazele juridice ale creării și funcționării fondului ariilor naturale protejate de stat, principiile, mecanismul și modul lui de conservare, precum și atribuțiile autorităților publice centrale și locale, ale organizațiilor neguvernamentale și ale cetățenilor în acest domeniu.

XIV. Legea privind fondul piscicol, pescuitul și piscicultura, nr. 149 din 08.06.2006 (în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 126-130, art. 597)

Această lege stabilește cadrul legal în domeniul fondului piscicol, pescuitului și pisciculturii.

4. Cadrul instituțional în domeniul protecției mediului în Republica Moldova

Privitor la cadrul instituțional în domeniul mediului, ținem să menționăm că pe parcursul anilor în R. Moldova cadrul instituțional în domeniul mediului a fost diferit, la fel și atitudinea față de protecția mediului a fost diferită.

Astfel, în anul 2001 Parlamentul Republicii Moldova a instituit 32 de unități administrative (raioane), acordându-le competențe în domeniile social și economic, dar nu și responsabilități directe în domeniul mediului.

În 1998, Departamentul pentru Protecția Mediului a fost ridicat la nivelul de Minister al Mediului, care în 1999 a fost transformat în Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului.

În 2001 acesta a fost reorganizat în Ministerul Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului.

În 2004 problemele ce țin de construcții și dezvoltarea teritorială au fost separate de Minister, care a devenit Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale (MERN).

Structura internă a Ministerului era următoarea:

Direcția Politică de Mediu și Integrare Europeană avea sarcina de a elabora și implementa politica de stat în domeniul protecției mediului. Direcția răspundea, de asemenea, de coordonarea activității de perfecționare a legislației naționale de mediu și de armonizarea acesteia cu legislația Uniunii Europene (UE).

Direcția Resurse Naturale și Biodiversitate elabora și promova politica de stat în domeniul conservării și folosirii durabile a resurselor naturale. Direcția elabora legislația cu privire la protecția pădurilor, vânat, pescuit și resursele funciare și implementa programe și planuri privind protecția și conservarea patrimoniului natural. Ea coordona activitățile legate de conservarea diversității biologice și managementul ariilor protejate și elabora legislația respectivă.

Direcția Prevenirea Poluării Mediului se ocupa de problemele ce țin de prevenirea poluării și managementul deșeurilor, precum și de implementarea planurilor, programelor și strategiilor privind expertiza ecologică de stat, și elabora legislația în acest domeniu.

Direcția Contabilitate și Relații Externe se ocupa de problemele de personal, juridice, de contabilitate, precum și de tratatele internaționale.

Există și alte instituții specializate, cum ar fi:

Laboratorul ecologic central al IES,
Agenția pentru Geologie „AGeoM”,
Serviciul Hidrometeorologic de Stat,
Institutul Național de Ecologie și

Centrul Informațional de Mediu, care lucrează în domenii precum monitorizarea aerului și apelor, informarea publicului și altele.

Aceste instituții erau afiliate la MERN și aveau drept scop de a sprijini Ministerul prin activități de cercetare, colectarea și diseminarea informației. Instituțiile date nu au responsabilități executive. Aceste instituții specializate pot activa la nivel național sau regional, în dependență de sarcinile lor specifice.

Pe parcursul anilor, cadrul instituțional sus-indicat a suferit mai multe modificări organizatorice, ultima denumire fiind Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului.

În prezent, prin hotărârea Guvernului din 25 august 2021, în temeiul articolului 7 litera b) din Legea nr. 136 din 7 iulie 2017 cu privire la Guvern și în scopul executării prevederilor Hotărârii Parlamentului nr. 89 din 6 august 2021 pentru aprobarea listei ministerelor și ale punctului 7 din Hotărârea Guvernului nr. 117 din 12 august 2021 cu privire la restructurarea administrației publice centrale de specialitate, a fost aprobat proiectul Hotărârii de Guvern cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Mediului.

Astfel, din data de 25 august 2021 în R. Moldova funcționează Ministerul Mediului.

Conform acestei Hotărâri, misiunea Ministerului Mediului este analiza situației și a problemelor din domeniile de activitate gestionate, elaborarea politicilor publice eficiente în domeniile protecției mediului, schimbărilor climatice și gestionarea durabilă a resurselor naturale.

În mod special, Ministerul va lucra în următoarele direcții de activitate:

- prevenirea poluării;
- aer și schimbări climatice;
- domeniul biodiversității;
- managementul deșeurilor și substanțelor chimice;
- politici de management integrat al resurselor de apă;
- protecția solului și subsolului;
- economia circulară și instrumente economice.

Totodată, Ministerului Mediului îi revine sarcina să monitorizeze calitatea politicilor și actelor normative, să propună intervenții justificate ale statului prin soluții eficiente și, astfel, să asigure cel mai bun raport dintre costuri și rezultate.

Actele normative recomandate

Reglementări de drept internațional, regional și național:

1. Carta Mondială pentru natură, adoptată la New York la 28.10.1982, prin care AG a ONU proclamă o serie de principii de conservare pentru a ghida și judeca conduita omului care afectează natura (Republica Moldova a aderat la Cartă prin Hotărârea Parlamentului nr. 1546-XII din 23.06.1993).
2. Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului înconjurător în zonele transfrontaliere, adoptată la Espoo (Finlanda) la 25.02.1991 (în vigoare pentru Republica Moldova de la 10.09.1997).
3. Convenția privind efectele transfrontiere ale accidentelor industriale (Helsinki, 17 martie 1992). Ratificată de Republica Moldova la 23.06.1993.
4. Convenția-cadru a ONU cu privire la schimbarea climei, semnată la New York la 9.05.1992 (în vigoare pentru Republica Moldova de la 7.09.1995). În: *Tratate Internaționale*, 9/74, 1999.
5. Conferința ONU cu privire la mediu și dezvoltarea lui, care a avut loc la 3-14 iunie 1992 la Rio de Janeiro, //www.moldlex.md.
6. Convenția privind diversitatea biologică, redactată la Rio de Janeiro la 5.06.1992. Ratificată de R. Moldova la 23.06.1993 (în vigoare pentru Republica Moldova de la 18.01.1996).
7. Convenția din 25.06.1998 privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului//www.moldlwx.md;
8. Convenția din 22.05.2001 de la Stockholm privind poluanții organici persistenti//www.moldlex.md.
9. Acord din 08.02.1992 cu privire la colaborarea în domeniul ecologiei și protecției mediului natural ambiant. În: *Tratate Internaționale*, 16/17, 1999.
10. Acord din 06.07.1999 între Guvernul Republicii Moldova, Guvernul României și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei privind colaborarea în lupta împotriva criminalității. În: *Tratate Internaționale*, 29/426, 2002.
11. Acord din 27.06.2003 între Ministerul Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului al Republicii Moldova și Ministerul Mediului și Protecției Teritoriului al Republicii Italiene privind colaborarea în domeniul protecției mediului. În: *Tratate Internaționale*, 32/287, 2005.
12. Acord din 07.08.2003 între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Cehe privind cooperarea în domeniul combaterii crimei organizate, traficului ilicit de droguri și substanțe psihotrope, terorismului și altor tipuri de infracțiuni grave. În: *Tratate Internaționale*, 31/470, 2005.
13. Acord din 22.10.2003 între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Polone privind cooperarea în domeniul combaterii crimei organizate și altor tipuri de infracțiuni. În: *Tratate Internaționale*, 33/238, 2005.
14. Acord din 20.05.2004 între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Bulgaria privind cooperarea în domeniul combaterii crimei organizate, traficului ilicit de droguri, substanțe psihotrope și precursori, terorismului și altor tipuri de infracțiuni grave. În: *Tratate Internaționale*, 30/412, 2005.

15. Protocolul de la Kyoto din 11 decembrie 1997. Republica Moldova a aderat la 13.02.2003.
16. Protocolul de la Cartagena din 29.01.2000 privind biosecuritatea la Convenția privind diversitatea biologică. În: *Tratate Internaționale*, 38/303, 2006. Ratificat de Republica Moldova prin Legea pentru ratificarea Protocolului de la Cartagena privind biosecuritatea la Convenția privind diversitatea biologică, nr. 1381 din 11.10.2002. (În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 149, art. 1154).
17. Protocolul de la Nagoya privind accesul și partajarea beneficiilor (APB), semnat la 06.12.2011.

Reglementări de drept național:

1. Constituția Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr.1.
2. Legea privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515 din 16.06.1993. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1993, nr. 10, art. 283.
3. Legea cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor, râurilor și bazinelor de apă, nr. 440 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 43, art. 482.
4. Legea regnului animal, nr. 439 din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, art. 688. Versiune în vigoare din 22.11.2001 în baza modificărilor prin LP454 din 30.07.2001, MO141-143/22.11.2001, art. 1089.
5. Legea privind expertiza ecologică, nr. 851 din 29.05.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 52-53, art. 494. Versiune în vigoare din 15.06.2018 în baza modificărilor prin LP79 din 24.05.18, MO195-209/15.06.18, art. 338.
6. Legea cu privire la resursele naturale, nr. 1102 din 6.02.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 40, art. 337. Modificat prin LP185 din 21.09.17, MO371-382/27.10.17, art. 632; în vigoare 27.10.17.
7. Legea privind deșeurile de producție și menajere nr. 1347 din 09.10.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 16-17, art. 101. Modificat prin LP185 din 21.09.17, MO371-382/27.10.17, art. 632; în vigoare 27.10.17.
8. Legea privind protecția aerului atmosferic, nr. 1422 din 17.12.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 44-46, art. 312. Versiune în vigoare din 15.06.18 în baza modificărilor prin LP79 din 24.05.18, MO195-209/15.06.18, art. 338.
9. Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat, nr. 1538 din 25.02.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 66-68, art. 442. Versiune în vigoare din 24.09.18 în baza modificărilor prin LP144 din 19.07.18, MO321-332/24.08.18, art. 517.
10. Legea privind fondul piscicol, pescuitul și piscicultura, nr. 149 din 08.06.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 126-130, art. 597. Versiune în vigoare din data 31.10.08 în baza modificărilor prin LP206-XVI din 09.10.08, MO195-196/31.10.08, art. 708.
11. Legea privind protecția animalelor folosite în scopuri experimentale sau în alte scopuri științifice, nr. 265 din 28.07.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 168-169, art. 762. Versiune în vigoare din 30.07.10 în baza modificărilor prin LP109 din 04.06.10, MO131-134/30.07.10, art. 443.

12. Legea privind regnul vegetal, nr. 239 din 08.11.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 40-41, art. 114. Versiune în vigoare din 24.08.18 în baza modificărilor prin LP172 din 27.07.18, MO321-332/24.08.18, art. 529.
13. Legea cu privire la rețeaua ecologică, nr. 94 din 05.04.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 90-93, art. 395. Versiune în vigoare din 23.03.2010 în baza modificărilor prin Legea Parlamentului nr. 20 din 04.03.2010, MO 39-40/97 din 23.03.2010 [se modifica art. 21]
14. Legea privind protecția soiurilor de plante, nr. 39 din 29.02.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 99-101, art. 364. Versiune în vigoare din data 24.06.16 în baza modificărilor prin LP101 din 26.05.16, MO169-183/24.06.16, art. 355.
15. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova Cu privire la aprobarea Programului Național pentru implementarea Protocolului privind Apa și Sănătatea în Republica Moldova pentru anii 2016-2025 (Protocolului privind Apa și Sănătatea al Convenției privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale (Helsinki, 17 martie 1992)), nr. 1063 din 16 septembrie 2016, la care țara noastră este parte din anul 2005, odată cu ratificarea acestuia prin Legea nr. 207 din 29 iulie 2005.

Bibliografie recomandată

1. S. Brânză, V. Stati. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1199-1309.
2. S. Brânză, X. Ulianoschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005.
3. S. Brânză. Circumstanțele care ajută la stabilirea obiectului juridic generic al infracțiunilor contra patrimoniului. În: *RND*, 2005, nr. 4.
4. S. Brânză. Ierarhizarea valorilor sociale care fac obiectul infracțiunii. În: *RND*, 2003, nr. 11.
5. S. Brânză. Regimul de circulație a bunurilor în contextul studiului obiectului material al infracțiunilor contra patrimoniului. În: *RND*, 2004, nr. 10.
6. X. Ulianoschi. *Participația penală*. Chișinău: Centrul de Drept, 2000. 239 p.
7. X. Ulianoschi. Esența liberării de răspundere penală în condițiile necesității de asigurare a securității umane. În: *Revista Studii Naționale de securitate*, 2020, nr. 1/1, p. 211-228.
8. X. Ulianoschi. Răspunderea penală a persoanelor juridice. În: *RND*, 2002, nr. 2.
9. Gh. Ulianoschi. *Infracțiuni care împiedică îndeplinirea justiției*. Chișinău, 1999.
10. A. Borodac. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chișinău, 2004.
11. *Codul penal. Comentat și adnotat*. / Sub red. A. Barbăneagră. Chișinău: Cartier Juridic, 2009.
12. E. Lupan. *Dreptul mediului. Partea generală. Tratat elementar*. Vol. I. București: Lumina Lex, 1996.
13. V. Dobrinioiu, N. Conea. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. București: Lumina Lex, 2000.
14. A. Reșetnicov. Obiectul material al infracțiunii și obiectul imaterial al infracțiunii: necesitatea delimitării. În: *RND*, 2007, nr. 6; 2007, nr. 9.
15. I. Ciobanu. Tendințe moderne în politica penală: tendința neoclasică. În: *RND*, 2007, nr. 11, 12.
16. V. Florea. Infracțiunile medicale contra vieții și sănătății pacienților. În: *RND*, 2007, nr. 6.
17. V. Moraru, F-V. Onofrei. Securitatea informațională a Republicii Moldova, direcție principală în politica penală a statului. În: *RND*, 2008, nr. 8.

18. V. Stati. Producerea (falsificarea), transportarea, păstrarea, comercializarea produselor (mărfurilor), prestarea serviciilor periculoase pentru viața sau sănătatea consumatorului (analiză juridico-penală). În: *RND*, 2006, nr. 6.
19. St. Vancea. *Curs de ecologie generală*. Iași, 1972.
20. N. Toniuc, N. Boșcaiu, Al. Filipescu. Ocrotirea naturii în prezent și în perspectivă. În: *Revista Ocrotirea naturii și a mediului înconjurător*, 1975, nr. 2.
21. *Studiu de performanțe în domeniul protecției mediului în Republica Moldova. Studiul al Doilea*. Națiunile Unite, New York și Geneva, 2005, p. 23-25.
22. *Studiu de performanțe în domeniul protecției mediului în Republica Moldova. Studiul al Treilea*. Națiunile Unite, New York și Geneva, 2014, p. 5.

Sarcini de evaluare

1. Cadrul legal internațional privind protecția mediului înconjurător

1. Când și unde Comunitatea internațională s-a reunit pentru prima dată pentru a dezbate problema privind mediul global și necesitățile de dezvoltare a acestuia?
2. Care sunt rezultatele Conferinței de la Stockholm?
3. Când și unde s-a desfășurat Conferința ONU cu privire la mediu și dezvoltarea lui și care sunt rezultatele ei?
4. Care sunt rezultatele Summitului Națiunilor Unite privind Dezvoltarea Durabilă (World Summit on Sustainable Development – WSSD), care a avut loc la Johannesburg în perioada 26 august – 6 septembrie 2002?
5. Ce desemnează conceptul de dezvoltare durabilă?
6. Ce înseamnă dezvoltarea durabilă?
7. Care sunt obiectivele Protocolului Cartei Energiei din 17 decembrie 1994 privind eficiența energetică și aspectele legate de mediu?
8. Care sunt acele măsuri, necesare pentru prevenirea, controlul și reducerea impactului transfrontier, trasate în art. 3 al Convenției ONU din 17.03.1992 privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontiere și a lacurilor internaționale?
9. Când a fost ratificată de Parlamentul Republicii Moldova Convenția de la Helsinki privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontieră și lacurilor internaționale (1992)?
10. În ce mod a fost parțial transpusă în legislația națională Convenția de la Espoo privind evaluarea impactului asupra mediului în contextul transfrontier (1991) (ce acte normative au fost adoptate și în cadrul căror obiective a fost aplicată)?
11. Care Convenție ONU a creat instrumentul legal general pentru cooperarea în domeniul managementului cursurilor de apă transfrontieră în bazinul râului Dunăre?
12. Când a fost ratificată de către Republica Moldova Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului, semnată la Aarhus, Danemarca, la 25 iunie 1998 și intrată în vigoare la 30 octombrie 2001 și ce măsuri au fost luate de către Guvern întru implementarea ei în Republica Moldova?

13. Care sunt sarcinile principale ale părților trasate de către Convenția de la Viena din 22 martie 1985 privind protecția stratului de ozon?
14. Care sunt obligațiile statelor părți la Convenția Internațională din 06.12.1951 privind Protecția Plantelor statuate în art. 1 al acestei Convenții?

2. Cadrul legal regional privind protecția mediului înconjurător

1. Care sunt principalele obiective ale Summitului de la Paris din 1972?
2. Ce reprezintă Actul Unic European din 1987?
3. Ce a conferit protecției mediului Tratatul de la Maastricht din 1993?
4. Ce a consolidat Tratatul de la Amsterdam din 1999?
5. Ce document important a fost adoptat la Summitul de la Goetheborg din 2001?
6. Câte etape a cuprins procesul de revizuire a Strategiei de Dezvoltare Durabilă, demarat de Comisia Europeană în a. 2005 și când a fost adoptată această Strategie pentru o Uniune Europeană extinsă?
7. Ce protocoale adiționale mai cuprinde Tratatul de la Lisabona din 2007?
8. Ce document a adoptat, în anul 2006, Comitetul Regional pentru Europa al OMS la cea de-a 56-a sesiune?
9. Ce document a adoptat, în anul 2012, Comitetul Regional pentru Europa al OMS în cadrul sesiunii a 62-a?
10. Care este destinația Programului „Sănătatea 2020”, adoptat de Comitetul Regional pentru Europa al OMS?
11. Care sunt, în sensul Convenției europene a peisajului de la Florența din 20 octombrie 2000, ratificată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 536-XV din 12.10.2001, semnificațiile următorilor termeni: a) peisajul; b) politica peisajului; c) obiectiv de calitate peisajeră; d) protecția peisajului; e) managementul peisajelor și f) amenajarea peisajului?
12. Când a aderat Republica Moldova la Convenția de la Bon din 23 iunie 1979 privind conservarea speciilor migratoare de animale salbatice și care este obiectivul acestei Convenții?

3. Cadrul legal național privind protecția mediului înconjurător

1. Ce constituie protecția mediului înconjurător, conform Legii privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515 din 16.06.1993?
2. Care sunt principiile de bază ale protecției mediului reglementate în art. 3 al acestei legi?
3. Ce reglementează Legea privind protecția soiurilor de plante, nr. 39 din 29.02.2008?
4. Care este obiectivul Legii privind protecția animalelor folosite în scopuri experimentale sau în alte scopuri științifice, nr. 265 din 28.07.2006?
5. Ce reglementează Legea privind deșeurile de producție și menajere, nr. 1347 din 09.10.997?

6. Care este obiectul de reglementare al Legii regnului vegetal, nr. 239 din 08.11.2007?
7. Ce reglementează Legea cu privire la resursele naturale, nr. 1102 din 06.02.1997?
8. Ce reglementează Legea cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor, râurilor și bazinelor de apă, nr. 440 din 27.04.1995?
9. Care este obiectul Legii cu privire la rețeaua ecologică, nr. 94 din 05.04.2007?
10. Ce stabilește Legea privind expertiza ecologică, nr. 851 din 29.05.1996?
11. Care sunt obiectivele Legii privind protecția aerului atmosferic, nr. 1422 din 17.12.1997?
12. Ce reglementează Legea regnului animal, nr. 439 din 27.04.1995?
13. Ce stabilește Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat, nr. 1538 din 25.02.1998?
14. Ce reglementează Legea privind fondul piscicol, pescuitul și piscicultura, nr. 149 din 08.06.2006?

4. Cadrul instituțional în domeniul protecției mediului în Republica Moldova

1. De către cine era efectuată activitatea de control ecologic în teritoriu în anii 2000 în Republica Moldova?
2. Prin ce act normativ din a. 1998 au fost extinse funcțiile autorităților locale în ceea ce privește gestionarea resurselor naturale și protecția mediului?
3. Ce organe au fost create pentru a se ocupa de aspectele date?
4. Care erau sarcinile de bază ale secțiilor ecologice create în cadrul autorităților locale?
5. În ce an Departamentul pentru Protecția Mediului a fost ridicat la nivelul de Minister al Mediului, care în 1999 a fost transformat în Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului, reorganizat în a. 2001 în Ministerul Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului?
6. Din ce an problemele ce țin de construcții și dezvoltarea teritorială au fost separate de Minister, care a devenit Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale (MERN)?
7. Care era structura internă a Ministerului Ecologiei și Resurselor Naturale?
8. Care alte instituții specializate în domeniul ecologiei, în afară de Minister, există?
9. Ce modificări organizatorice a suferit, pe parcursul anilor, cadrul instituțional sus-indicat?
10. Când cadrul instituțional sus-indicat s-a modificat ultima dată și cum se numește în prezent acest Minister?
11. În ce direcții de activitate lucrează în prezent acest Minister?

Teste-grilă:

1. Acordul cu privire la Antarctica, adoptat la 1 decembrie 1959 la Washington, interzice aruncarea substanțelor radioactive mai la sud de paralela:
 - a) 60 longitudine sudică;

- b) 50 longitudine sudică;
 - c) 70 longitudine sudică.
2. Principiile de bază ale protecției mediului sunt stipulate în:
- a) art. 3 al Legii privind protecția mediului înconjurător;
 - b) art. 1 al Legii privind protecția mediului înconjurător;
 - c) art. 5 al Legii privind protecția mediului înconjurător.
3. Asigurarea condițiilor de bună guvernare și eficientizare a potențialului instituțional și managerial în domeniul protecției mediului pentru atingerea obiectivelor de mediu este unul dintre obiectivele specifice ale:
- a) Strategiei de mediu pentru anii 2018-2023;
 - b) Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023;
 - c) Strategiei de mediu pentru anii 2016-2023.
4. Criteriile de evaluare a situațiilor excepționale comunicate Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al Ministerului Afacerilor Interne se conțin în:
- a) Anexa nr. 1 la Regulamentul cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale;
 - b) Anexa nr. 2 la Regulamentul cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale;
 - c) Anexa nr. 3 la Regulamentul cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale.
5. Acordul despre interzicerea experimentării armelor nucleare în atmosferă, cosmos și sub apă a fost încheiat în:
- a) anul 1968;
 - b) anul 1963;
 - c) anul 1961.
6. Convenția cu privire la protecția vieților omenești pe mare a fost adoptată la:
- a) 1 octombrie 1977 la Londra;
 - b) 1 noiembrie 1974 la Londra;
 - c) 1 martie 1974 la Londra.
7. Convenția internațională despre răspunderea în cazurile transportului maritim a materialelor nucleare a fost adoptată în:
- a) anul 1981;
 - b) anul 1985;
 - c) anul 1988.
8. Legislația Republicii Moldova reglementează desfășurarea activităților legale privitor la deșeurile radioactive prin:

- a) Legea privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, nr. 132 din 8.06.2012;
 - b) Legea privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, nr. 140 din 8.06.2012;
 - c) Legea privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, nr. 144 din 18.08.2014.
9. Pentru desfășurarea activităților legale cu substanțele nucleare/radioactive sunt necesare actele permissive ale:
- a) Agenției Naționale de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice;
 - b) Comisiei Naționale de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice;
 - c) Comisiei Naționale de Reglementare a Activităților Nucleare.

Tema 2. Considerații generale cu privire la infracțiunile ecologice

1. Principiile de bază ale protecției mediului

2. Premisele răspunderii penale pentru infracțiunile ecologice

3. Noțiuni generale cu privire la infracțiunile ecologice

1. Principiile de bază ale protecției mediului

Aceste principii sunt stipulate în art. 3 al Legii privind protecția mediului înconjurător:

a) prioritatea scopurilor și activității de protecție a mediului în cadrul realizării intereselor de ordin economic și social-uman ale populației pentru prezent și viitor;

b) obligativitatea executării legislației cu privire la protecția mediului, respectării standardelor, normativelor și limitelor admisibile de folosire a resurselor naturale și energiei, de aplicare a factorilor chimici, fizici și biologici asupra componentelor mediului, de emisii și deversări nocive, de depozitare a deșeurilor provenite din activitățile economice;

c) responsabilitatea tuturor persoanelor fizice și juridice pentru prejudiciul cauzat mediului; prevenirea, limitarea, combaterea poluării, precum și recuperarea pagubei, cauzate mediului și componentelor lui, din contul persoanelor fizice și juridice care au admis (chiar și inconștient sau din neglijență) dauna;

d) proiectarea, amplasarea și punerea în funcțiune a obiectivelor social-economice, realizarea programelor și activităților care presupun schimbări ale mediului înconjurător sau ale unor componente ale acestuia se admit numai:

– cu condiția informării (de către autoritățile administrației publice locale și beneficiari) și cu acordul populației care locuiește în perimetrul zonei de protecție sanitară a obiectivului respectiv, în etapele de proiectare și amplasare a acestuia, cu cel puțin 30 de zile înainte de întocmirea materialelor de atribuire a terenului în conformitate cu legislația;

– cu avizul pozitiv al Expertizei ecologice de stat asupra documentației de proiect, elaborate în modul stabilit etc.

2. Premisele răspunderii penale pentru infracțiunile ecologice

Toate activitățile umane sunt posibile surse de risc, dar în contextul evaluării și gestionării integrate a riscului, următoarele constituie cele mai relevante tipuri și surse:

– emisii continue în aer, apă și sol provenite de la industrii și activitățile asociate;

- evacuări accidentale ale substanțelor periculoase provenite din instalațiile industriale și care au un efect negativ asupra sănătății și mediului (focuri, explozii, manipulări de substanțe periculoase, depozitare de substanțe periculoase);
- sistemele de transport constituie surse continue de emisii;
- surse naturale de accidente: cutremure, furtuni, inundații, erupții vulcanice, secetă și care se pot suprapune peste sursele de risc produse de om;
- activități agricole care afectează sănătatea și mediul: împrăștierea de îngrășăminte, insecticide și ierbicide, care contaminează solul, apele subterane și de suprafață.

Activitățile agricole pot consuma mari cantități de apă, ducând la aridizarea și eroziunea solului.

Urbanizarea și infrastructura asociată sunt o sursă de perturbare a mediului și generatoare de poluare.

Acești factori de mediu contribuie la insecuritate și reprezintă o amenințare la adresa existenței umane, iar impactul acestora la nivel uman a crescut considerabil.

Ritmul altor forme de degradare a mediului înconjurător, provocate de activitatea umană și de epuizarea resurselor (despădurirea, deșertificarea, degradarea pământului, eroziunea, salinizarea, depunerea de aluviuni, schimbarea climei) a crescut rapid ca urmare a unei combinații între creșterea cererii, perfecționarea mijloacelor tehnologice de exploatare și ritmul lent al conservării și controlului.

Putem aprecia, prin urmare, că factorii de risc sunt preponderent imateriali și obiectivi, cu privire la conjuncturile ce pot favoriza generarea unui pericol. Totuși, în anumite cazuri, de exemplu, riscul de producere a unei avarii, a unei catastrofe, pandemii etc., poate să intervină și factorul subiectiv, cel uman, care agravează conjuncturile (stările) induse sau produse de factorii obiectivi (de mediu).

În ceea ce privește riscul, în sens larg, se poate afirma că se concretizează în discrepanța dintre „așteptarea pozitivă” și „evenimentul negativ” ce se poate produce, precum și prin probabilitatea sa de a se produce. Riscul este cauzat de nedeterminare și de imposibilitatea de a cunoaște cu certitudine evenimentele viitoare.¹²

Pornind de la reglementările legale în vigoare, în cadrul raporturilor de dreptul mediului poate interveni, alături de răspunderea civilă și cea contravențională, *răspunderea penală*.

Răspunderea penală în acest domeniu se aplică ca ultima măsură și are ca sarcină protejarea relațiilor sociale de mediu prin reprimarea infracțiunilor ecologice.

¹² Iu. Larii, E. Stoleru. Pericolul și tendințele globale ale infracțiunilor ecologice. În: *Materialele Conferinței „Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: Tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere”*. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, p. 47.

Se cunoaște că fiecare încălcare a legii prezintă un anumit grad de pericol social, care, deșigur, nu este uniform. Cel mai mare grad de pericol social îl prezintă tocmai ilicitul penal.

Astfel, din categoria instrumentelor juridice de protecție și conservare a mediului, mijloacele de drept penal sunt cele mai severe.

Răspunderea penală, alături de celelalte forme ale răspunderii juridice specifice dreptului mediului, este un mijloc represiv important pentru protecția și dezvoltarea mediului.

Prin implicarea legii penale în protecția mediului se urmărește realizarea în primul rând a uneia dintre funcțiile sale fundamentale, respectiv funcția preventivă (prevenția generală și prevenția specială).

Comportamentele inconvenabile din punct de vedere social-economic sunt reglementate și incriminate atât prin norme de incriminare-cadru, cât și prin norme de incriminare speciale.

Răspunderea penală pentru încălcarea legislației mediului se înscrie în cadrul răspunderilor infracționale, specificul angajării ei în domeniul protecției mediului fiind determinat de natura obiectului ocrotit de lege, respectiv factorii de mediu, a căror atingere este adusă prin infracțiunea săvârșită.

Infracțiunea ecologică poate fi definită ca fiind fapta socialmente periculoasă, săvârșită cu vinovăție, ce reprezintă o amenințare a intereselor societății în domeniul protecției mediului, a vieții și sănătății oamenilor.

Infracțiunea ecologică este acea faptă periculoasă ce constă în poluarea mediului (natural sau artificial), perturbarea activității de prevenire, reducere sau înlăturare a poluării, de natură să pună în pericol sănătatea oamenilor, animalelor și plantelor sau să producă mari pagube economiei naționale.

Infracțiunea de mediu reprezintă o categorie relativ nouă, de ultimă generație, în cadrul general al infracțiunilor. Ea are ca rezultat afectarea obiectivă a calității mediului sau punerea în pericol a acestei valori sociale.

Infracțiunile de mediu pot fi fapte comisive sau omisive săvârșite cu vinovăție sub formă de intenție sau imprudență, sub toate modalitățile lor.

Infracțiunea ecologică este un element constitutiv al raportului de răspundere penală în dreptul mediului.

Raportul juridic penal de mediu cuprinde: subiectele, conținutul și obiectul.

Subiectele raportului de răspundere penală în dreptul mediului sunt: subiectele active (persoane fizice și juridice) și subiectele pasive (statul).

Persoana fizică este subiect activ dacă îndeplinește condițiile generale de responsabilitate juridică penală.

De regulă, subiecții activi sunt calificați.

Subiectul pasiv general (victima) la infracțiunile de mediu este stabil, deoarece el este chemat să asigure respectarea ordinii de drept pe teritoriul asupra căruia își exercită suveranitatea, respectiv, respectarea calității mediului.

Subiecte pasive secundare sunt acele persoane fizice sau juridice care sunt titulare ale valorii sociale protejate.

Răspunderea penală pentru infracțiunile ecologice atrage sancționarea penală.¹³

Criminalitatea ecologică împotriva mediului devine din ce în ce mai profitabilă generând, anual, la nivel global, o cifră de afaceri estimată între 18 și 24 miliarde de euro, în special prin activitățile de depozitare ilegală de deșeuri periculoase, trafic de substanțe toxice interzise și contrabandă de resurse naturale protejate.

Comerțul ilicit cu produse provenite de la specii rare, amenințate cu dispariția, asigură cel mai înalt profit și constituie cea de-a doua piață ilegală din lume, după cea a drogurilor.

Este cunoscut faptul că acest tip de criminalitate este în plină expansiune, în ciuda măsurilor luate de prevenire și combatere.

De exemplu, numai în Italia, traficul ilegal de deșeuri reprezintă a doua activitate a organizațiilor criminale ale „ecomafiei”, după traficul de droguri, fiind estimată la o valoare financiară de peste 100 milioane de euro anual.

Asemenea fapte sunt încurajate și prin aceea că, în marea lor majoritate, deși contrare legii și de o pericolozitate socială deosebită, rămân nepedepsite atât din cauza legislației penale inadecvate domeniului, cât și stării cronice de ineficiență în aplicarea sa.

Reglementări despre necesitatea protecției naturii se găsesc chiar și în legislațiile statelor antice.

Astfel, în tractatul lui Platon „Legile” pământul era considerat proprietate a statului. Grijă omului față de pământ trebuia să fie mai puternică decât chiar iubirea copiilor față de mamă. Se interzicea vânătoarea pe timp de noapte, cu plase, prinderea (dobândirea) peștelui cu ajutorul substanțelor otrăvitoare – „sucurilor care tulbură apele” etc.

În Codul penal al R. Moldova din 1961 nu exista vreun capitol în Partea specială care ar fi incriminat infracțiunile ecologice. Unele dintre infracțiunile ecologice se conțineau în Capitorul VI intitulat „Infracțiuni economice,” cum ar fi: art. 167. Tăierea ilegală a pădurii; art. 168. Distrugerea sau vătămarea intenționată a masivelor forestiere; art. 169. Distrugerea sau vătămarea din imprudență a masivelor forestiere; art. 170. Vânatul ilegal; art. 171. Îndeletnicirea ilegală cu pescuitul sau alte exploatari ale apelor; art. 172. Încălcarea regulilor veterinare; art. 173. Încălcarea regulilor de combatere a vătămătorilor și bolilor plantelor.¹⁴

Astfel, în prezent, putem constata cu satisfacție că fenomenul criminalității s-a „îmbogățit” cu un nou sector de fapte socialmente periculoase, și anume: „infracțiunile

¹³ F.C. Ionuț. *Dreptul mediului. Răspunderea penală*. Oradea, 2012.

¹⁴ Codul penal, adoptat prin Legea din 24 martie 1961. În: *Veștile RSSM*, 1961, nr. 10, art. 41; Chișinău: Cuant, 1997.

ecologice”, care pot și trebuie să fie studiate nu doar dintr-o perspectivă sectorială, dar și într-o viziune globală când este vorba de aprecierea pericolului acestor infracțiuni și de strategiile de prevenire și contracarare a lor.¹⁵

Legislația europeană de protecție a mediului, după cum se vede din cele relatate în Tema I, este cuprinzătoare și detaliată; aplicarea acesteia este însă o problemă serioasă, care a început să-și găsească rezolvarea.¹⁶

Aceasta cuprinde reglementări generale, aplicabile mai multor factori de mediu (evaluarea studiilor de impact asupra mediului, deșeurile, poluarea apelor, a solului sau a atmosferei) sau directive sectoriale (de exemplu, legislația privind biotehnologia). Sancțiunile administrative și penale din legislațiile naționale au fost extinse, creându-se premisele pentru o mai bună aplicare a acestora.

Dreptul comunitar al mediului cuprinde astăzi peste 300 de acte normative europene, din care nucleul dur este format din peste 100 de reglementări mai importante (în special directive) ce reglementează complet problematica mediului, inclusiv chestiunea răspunderii penale (la nivel european) în domeniul protecției mediului.

Rolul important pe care îl are Legea penală în ocrotirea mediului a dus la adoptarea de către Consiliul Europei a Convenției privind protecția mediului prin dreptul penal, semnată la Strasbourg la data de 4 noiembrie 1998, prin intermediul căreia statele semnatare și-au propus să adopte cu ajutorul normelor de drept penal măsuri eficiente pentru protecția factorilor de mediu.

Această Convenție are un rol important în dezvoltarea dreptului penal al mediului, stabilind obligații pentru statele-părți de a incrimina anumite fapte prin care se aduce atingere mediului din spațiul comun.¹⁷

Convenția prevede obligația incriminării unor fapte săvârșite cu intenție ori din imprudență, cum ar fi: eliminarea, emisia ori introducerea de substanțe sau radiații ionizante în atmosferă, sol ori ape, dacă au cauzat moartea sau grave leziuni persoanelor; creează un risc semnificativ din acest punct de vedere; sunt susceptibile de a cauza deteriorarea durabilă a atmosferei, solului ori apelor; cauzează moartea ori grave leziuni persoanelor sau produc pagube substanțiale monumentelor protejate, altor obiecte protejate, bunurilor, animalelor ori vegetalelor.

De asemenea, Convenția stipulează obligația statelor de a califica drept infracțiuni sau contravenții și alte fapte ilicite, comise intenționat sau din neglijență, cum ar fi: emisiile de poluanți; zgomotul; eliminarea, tratamentul, stocarea, transportul, exportul sau importul de deșeuri etc.

¹⁵ D. Marinescu. *Tratat de dreptul mediului*. București: AII Beck, 2003, p. 465.

¹⁶ R. Hunter, K.J. Muylle. *European Community Environmental Law*. Second Edition. Washington D.C., Eli, 1999, p. 40.

¹⁷ A. Szönyi Dandachi. La Convention sur la protection de l'environnement par le droit pénal. În: *RJE*, 2003, no. 3, p. 281-288.

În funcție de gravitatea faptelor, sancțiunile și măsurile ce se impun a se lua vor fi: închisoarea, amenda, obligația de a readuce mediul la situația anterioară, confiscarea instrumentelor, produselor sau bunurilor care au servit la săvârșirea faptei ori sunt rezultatul acesteia.

Persoanele juridice în contul cărora a fost comisă o infracțiune (de către organele lor, un membru al acestora ori alți reprezentanți) sunt pasibile de sancțiuni, fără ca această responsabilitate să excludă urmărirea persoanelor fizice (art. 9).

Directiva Parlamentului European și a Consiliului Europei privind protecția mediului prin dreptul penal, nr. 2007/0022, preia, în esență, prevederile Convenției semnate la Strasbourg la 4 noiembrie 1998 și stabilește măsurile de natură penală ce se impun pentru a asigura o protecție mai eficientă a mediului.

În cadrul acestora s-a precizat necesitatea incriminării în legislațiile naționale a următoarelor fapte antisociale de gravitate ridicată, în cazul în care sunt comise intenționat sau cel puțin din neglijență gravă:

- deversarea, emiterea sau introducerea unei cantități de materii prime sau de radiații ionizante în aer, sol sau apă, care provoacă decesul sau vătămarea gravă a unei persoane;

- deversarea, emiterea sau introducerea în mod ilicit a unei cantități de materii prime sau radiații ionizante în aer, sol sau apă, care provoacă sau poate provoca decesul sau vătămarea gravă a unei persoane sau daune semnificative privind calitatea aerului, solurilor, apelor, animalelor sau plantelor;

- tratarea ilicită, inclusiv eliminarea și depozitarea, transportul, exportul sau importul de deșeuri, inclusiv de deșeuri periculoase, care provoacă sau pot provoca decesul sau vătămarea gravă a unei persoane sau daune semnificative privind calitatea aerului, solurilor, apelor, animalelor sau plantelor;

- exploatarea ilicită a unei uzine unde se desfășoară o activitate periculoasă sau unde sunt depozitate substanțe sau preparate periculoase și care, în exteriorul uzinei, provoacă sau poate provoca decesul sau vătămarea gravă a unei persoane sau daune semnificative privind calitatea aerului, solurilor, apelor, animalelor sau plantelor;

- transportul ilicit de deșeuri, astfel cum este definit în art. 2 alin. 35 din Regulamentul (CE) nr. 1013-2006 al Parlamentului European și al Consiliului, în scopuri lucrative și într-o cantitate care nu poate fi neglijată, fie că transportul este realizat printr-o singură operație sau prin mai multe operații care par să fie legate;

- fabricarea, tratarea, depozitarea, folosirea, transportul, exportul sau importul în mod ilicit de materiale nucleare sau de alte substanțe radioactive periculoase, care provoacă sau pot provoca decesul sau vătămarea gravă a unei persoane sau daune semnificative privind calitatea aerului, solurilor, apelor, animalelor sau plantelor;

- posesia, obținerea, vătămarea, uciderea sau comerțul ilicit cu sau de specimene din speciile de floră și faună sălbatică protejate, precum și de părți sau derivate din acestea;

- deteriorarea semnificativă ilicită a unui habitat protejat;
- comerțul sau folosirea în mod ilicit de substanțe care epuizează stratul de ozon.

Este definit termenul „ilicit” ca reprezentând încălcarea legislației comunitare sau a unei legi, a unei dispoziții administrative sau a deciziei unei autorități naționale competente a unui stat membru în domeniul protecției mediului, iar noțiunea „persoană juridică” semnifică orice entitate legală care deține acest statut în legislația națională în vigoare, cu excepția statelor sau a altor organisme publice care acționează în exercitarea drepturilor suverane ale acestora, precum și a organizațiilor internaționale publice.

Infrațiunile menționate mai sus pot fi însoțite și de alte sancțiuni și măsuri specifice, și anume:

- interdicția pentru o persoană fizică de a întreprinde o activitate care necesită o autorizație sau o aprobare oficială sau de a fonda, gestiona sau conduce o întreprindere sau o fundație, în cazul în care faptele pentru care a fost condamnată prezintă un risc important de repetare a aceluiași tip de activitate infracțională;
- publicarea deciziei judiciare cu privire la condamnare sau la orice sancțiuni sau măsuri aplicate;
- obligația de a repara daunele ecologice.

În privința răspunderii persoanelor juridice, statele membre se asigură că persoanele juridice pot fi considerate răspunzătoare pentru infracțiunile menționate mai sus, în cazul în care aceste infracțiuni au fost comise în beneficiul lor de orice persoană care a acționat fie individual, fie în calitate de membru al unui organ al persoanei juridice și care deține o poziție de conducere în cadrul persoanei juridice, pe baza:

- unei împuterniciri din partea persoanei juridice *sau*
- unei puteri de a lua decizii în numele persoanei juridice, sau unei puteri de a exercita controlul în cadrul persoanei juridice.

Totodată, din cuprinsul Directivei reiese faptul că persoana juridică poate fi considerată răspunzătoare pentru implicarea în comiterea infracțiunilor menționate în calitate de complice sau instigator (cât și organizator – *nota autorului*).

În același context, o persoană juridică poate fi considerată răspunzătoare în cazul în care, din lipsa supravegherii sau controlului din partea unei persoane menționate la alineatul precedent, a fost posibilă comiterea unei infracțiuni din cele menționate de către o persoană supusă autorității acesteia, în beneficiul persoanei juridice respective.

Se sugerează sancțiuni alternative atât pentru persoanele fizice, cât și pentru persoanele juridice. Aceste sancțiuni se pot dovedi, în numeroase cazuri, mai eficiente decât pedeapsa cu închisoarea sau amenzile și includ obligația de a repara daunele ecologice, punerea sub supraveghere judiciară, interdicția de a desfășura activități comerciale cu publicarea deciziilor judiciare.

Cu toate că, în multe cazuri, confiscarea obiectelor care au legătură cu infracțiunea va fi un instrument esențial, includerea unei dispoziții specifice nu a fost considerată

necesară, deoarece majoritatea infracțiunilor grave împotriva mediului intră în domeniul de aplicare a Deciziei-cadru 2005-212-J Al privind confiscarea produselor, instrumentelor și bunurilor având legătură cu infracțiunea.

Pentru evaluarea impactului infracțiunilor contra mediului, au fost luate în considerare diverse opțiuni, posibilitatea de a nu întreprinde acțiuni la nivel UE, posibilitatea de a îmbunătăți cooperarea între statele membre prin inițiative voluntare, posibilitatea unei armonizări totale a legislației penale în domeniul mediului și, în fine, posibilitatea unei apropieri limitate a legislațiilor naționale în materie de infracțiuni împotriva mediului în statele membre.

Lipsa unei acțiuni sau o acțiune neobligatorie din partea legislatorului comunitar nu ar avea un impact pozitiv asupra nivelului de protecție a mediului și nu ar elimina dificultățile actuale în combaterea infracțiunilor împotriva mediului, care își au, în mare măsură, originea în diferențele dintre legislațiile statelor membre.

Fără îndoială, actul de naștere al dreptului penal european al mediului îl constituie Convenția asupra protecției mediului prin dreptul penal, considerată a fi prima convenție internațională care incriminează penal faptele ce produc prejudicii mediului.¹⁸

Răspunderea penală își are locul în cadrul dreptului mediului datorită tocmai faptului că dreptul penal în ansamblu apără, în general, ordinea de drept, dar stabilește sancțiuni și pentru atingerea acelor valori sociale care sunt ocrotite prin normele dreptului mediului.

Răspunderea penală pentru încălcarea normelor privind protecția mediului se înscrie în principiile și regulile generale ale răspunderii infracționale, dar prezintă și un anumit specific. Specificul acestei răspunderi este determinat de natura obiectului ocrotit de lege și a cărui atingere este adusă prin abaterea săvârșită cu vinovăție.

Nu orice încălcare a normelor de drept al mediului angajează răspunderea penală, ci numai acele abateri care au un grad de pericol social (grad prejudiciabil) ridicat, reprezentând astfel o serioasă amenințare a celor mai importante interese ale societății în acest domeniu. Pentru a fi infracțiuni, faptele poluante trebuie să prezinte un pericol social deosebit, oricum mai ridicat decât al contravențiilor și să fie săvârșite în astfel de împrejurări încât, potrivit legii penale, să constituie infracțiuni.¹⁹

În domeniul mediului, instituțiile fundamentale ale dreptului penal capătă anumite particularități, date de specificul instituțiilor acestei ramuri de drept, fără ca prin aceasta să se deroge de la principiile generale ale dreptului penal. Toată legislația penală care acționează în domeniul protejării mediului are un justificat caracter de

¹⁸ D-Ș. Paraschiv. Considerații privind răspunderea, potrivit dreptului european, pentru fapte care aduc atingere mediului. În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica*. Volume 3. Issue 2/2014 - <http://juridica.ugb.ro/> - ISSN 2285-0171 ISSN-L=2285-0171.

¹⁹ C. Manta. Infracțiunile în domeniul mediului. Privire generală. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Seria Științe Juridice*, 2009, nr. 2.

tehnicitate datorat specificului său. Acest aspect nu trebuie însă să aibă rolul de a descuraja efortul de sistematizare, pentru că numai în acest mod se poate realiza o mai bună cunoaștere a legislației ecologico - penale și, implicit, o mai corectă interpretare și aplicare a acesteia.²⁰

3. Noțiuni generale cu privire la infracțiunile ecologice

Cele mai grave abateri din această categorie sunt considerate **infracțiuni ecologice**.

Infracțiunile ecologice sunt reglementate în Capitolul IX al Părții speciale a Codului penal intitulat „Infracțiuni ecologice”.

Astfel, acest capitol, fără îndoială, indică la faptul că toate componentele de infracțiune ce se conțin în el sunt ecologice, adică atentează la mediul înconjurător.

Totuși, Codul penal nu dă definiția noțiunii de infracțiuni ecologice, oferind elaborarea și definirea infracțiunii ecologice științei juridico-ecologice.

Definirea infracțiunii ecologice este necesară pentru a răspunde la 3 întrebări:

- 1) Sunt infracțiuni ecologice doar acele componente de infracțiune care sunt incluse în acest capitol sau ele, din unele sau alte cauze, pot fi reglementate și de alte capitole ale Codului penal?
- 2) Ce este comun infracțiunilor ecologice și la care consecințe juridice duc recunoașterea infracțiunii (sau grupului de infracțiuni) ca ecologice?
- 3) Este destul de completă și consecventă reglementarea juridico-penală a comportamentului referitor la obiectele mediului înconjurător?

Însăși noțiunea „infracțiuni ecologice” se bazează pe *două grupuri de premise*.

La prima se atribuie pericolul impactului antropogen, care cauzează un așa prejudiciu mediului înconjurător, care poate să submine condițiile existenței omului ca categorie, să deregleze funcționarea societății omenesti, să ducă la schimbări genetice etc.

Răspunderea pentru infracțiunile ecologice reprezintă instrumentul de autoapărare a societății în scopul supraviețuirii.

A doua grupă de premise o constituie condițiile stabilite de lege privind survenirea și realizarea răspunderii penale.

Infracțiunile ecologice reprezintă doar un tip, un grup de infracțiuni prevăzute de Codul penal.²¹

Din aceste considerente, noțiunile ce descriu aceste infracțiuni reflectă și țin cont de specificul comportamentului dăunător social și ecologic, precum și de caracteristicile

²⁰ M. Gorunescu. Sistematizarea incriminărilor din domeniul protecției mediului. În: *Revista de Drept Penal* (România), 2002, nr. 4, p. 62.

²¹ Д.Н. Джунусова. *Экологическая преступность и ответственность за экологические преступления*. Москва: Академия Естествознания, 2012.

generale ale infracțiunii, adică ale faptei pasibile de pedeapsă penală, prevăzute de art. 14 Cod penal.

Analiza definiției noțiunii „infracțiuni ecologice” se bazează pe caracteristica unor așa trăsături ale ei, cum sunt trăsătura ecologică, ilegalitatea și prejudiciabilitatea (pericolul social).

Trăsătura ecologică (sau considerarea unei sau altei infracțiuni ca ecologice) este în strânsă coeziune cu legitățile sociale și socionaturale în interacțiunea societății și a omului cu natura, cu mediul înconjurător și exprimă nivelul istoric de dezvoltare a științei, tehnologiilor, depinde de nivelul de reprezentare științifică cu privire la mecanismele și consecințele diferitor tipuri de impuneri antropogene. Totodată, dă posibilitatea de a evidenția acest grup de infracțiuni ca relativ independente în structura și sistemul faptelor ilegale periculoase.

Criteriile de identificare a infracțiunilor ecologice sunt: exploatarea obiectelor mediului înconjurător (a componentelor, elementelor lui și a resurselor naturale) ca bază operațională de activitate, necesară pentru menținerea vieții, sau altei valori sociale.

Legislația penală în vigoare nu dă definiția noțiunii de infracțiune ecologică.

Totuși, analizând componentele infracțiunilor ecologice, locul lor în sistemul de infracțiuni, se poate formula definiția acestor infracțiuni.

Natura juridică a acestor definiții ale infracțiunilor ecologice se bazează nu doar pe prevederile legale cu privire la infracțiunile ecologice, nu doar pe interpretarea lor doctrinară, științifică, ci și pe baza proceselor, priorităților economice, politice și sociale.

Astfel, în doctrina penală s-au dat mai multe definiții ale infracțiunilor ecologice.

S-a susținut că infracțiunile ecologice sunt acele infracțiuni care aduc atingere regimului de protecție a dreptului mediului.²²

Într-o altă opinie, infracțiuni ecologice sunt considerate acele fapte, prin care se poluează mediul sau acțiuni (inacțiuni) prin care direct sau indirect se aduce atingere intereselor de protecție cantitativă sau calitativă a factorilor de mediu.²³

Potrivit altei opinii doctrinare (influențată de doctrina franceză), infracțiunile ecologice sunt niște „fapte periculoase prin săvârșirea cărora se aduce atingere relațiilor sociale, a căror ocrotire este condiționată de apărarea elementelor naturale și antropice ale mediului, atingeri care se concretizează din punctul de vedere al consecințelor într-o pagubă adusă persoanelor fizice și juridice care le dețin în proprietate și le administrează, în crearea de pericole pentru sănătatea oamenilor, animalelor și plantelor sau producerea de pagube economiei naționale”.²⁴

²² C. Manta. Infracțiunile în domeniul mediului. Privire generală. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Seria Științe Juridice*, 2009, nr. 2, p. 125.

²³ E. Lupan. *Dreptul mediului*. Vol. II. București: Lumina Lex, 1996, p. 371.

²⁴ D. Marinescu. *Tratat de dreptul mediului*. București: Universul Juridic, 2008, p. 679.

Doctrina franceză consideră infracțiunile de mediu ca fiind acele fapte periculoase prin săvârșirea cărora se aduc atingeri relațiilor sociale a căror ocrotire este condiționată de apărarea factorilor naturali și artificiali ai mediului, atingeri care se concretizează din punctul de vedere al consecințelor printr-o pagubă produsă persoanelor fizice sau juridice care îi administrează, prin punerea în pericol a sănătății oamenilor, a animalelor și plantelor sau prin producerea de pagube economiei naționale.²⁵

Nu orice încălcare a normelor de drept al mediului angajează răspunderea penală, ci numai acele abateri care au un grad de pericol social ridicat, reprezentând astfel o serioasă amenințare a celor mai importante interese ale societății în acest domeniu. Pentru a fi infracțiuni, faptele poluante trebuie să prezinte un pericol social deosebit, oricum mai ridicat decât al contravențiilor, și să fie săvârșite în astfel de împrejurări încât, potrivit Legii penale, să constituie infracțiuni.²⁶

În doctrina rusă o atenție sporită elaborării definiției, noțiunii de infracțiuni ecologice a fost făcută de mai mulți savanți.

Unii savanți consideră infracțiunile ecologice ca fapte socialmente periculoase (acțiuni, inacțiuni), prevăzute de Legea penală, care atentează la mediul înconjurător și la componentele lui.²⁷

Alții consideră că infracțiunile ecologice sunt faptele socialmente periculoase (acțiuni, inacțiuni), prevăzute de Legea penală și interzise de ea sub amenințarea aplicării pedepsei penale, care atentează la mediul înconjurător și la componentele lui, la foloșirea rațională și protecția cărora asigură existența și activitatea normală a omului, la securitatea ecologică a populației și teritoriilor, și care constau în folosirea ilegală nemijlocită a obiectelor naturale (sau în influențarea ilegală asupra stării lor) ca valori sociale, fapte ce duc la schimbări negative ale calității mediului înconjurător, la distrugerea sau deteriorarea obiectelor naturale.²⁸

În Principiile de bază în sfera preîntâmpinării infracționalității și justiției penale în contextul dezvoltării și noii ordini economice internaționale (Anexă la Planul de acțiuni Milano), adoptate de Congresul VII al ONU cu privire la preîntâmpinarea infracțiunilor și comportamentul față de infractori, ***infracțiuni ecologice sunt considerate acele fapte prejudiciabile (socialmente periculoase), prevăzute de Legea penală, care atentează la mediul înconjurător și la componentele lui, folosirea***

²⁵ X. Matharan. La justice penale de l'environnement. În: *Revista „Les Charises de la securite interieure”*, 1992, no 9, p. 131, citat de Mirela Gorunescu în articolul „Infracțiunea de mediu – Infracțiune contra dezvoltării durabile”. În: *Revista Dreptul* (București), 2003, nr. 11, anul XIV, seria a III-a, p. 134.

²⁶ C. Manta. Infracțiunile în domeniul mediului. Privire generală. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Seria Științe Juridice*, 2009, Nr. 2, p. 126.

²⁷ В.Н. Кудрявцев и др. *Социальные отклонения*. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Юридическая литература, 1989.

²⁸ В.Н. Кудрявцев. *Социальные деформации (причины, механизмы и пути преодоления)*. Москва, 1992.

rațională și protecția cărora asigură condițiile optime de viață ale omului, precum și la securitatea ecologică a populației și a teritoriilor și care constau în folosirea nemijlocită, ilegală a obiectelor naturale (sau în influențarea nemijlocită asupra lor) ca valori sociale, fapte ce duc la schimbări negative ale stării și calității mediului înconjurător.

Gradul prejudiciabil (pericolul social) al infracțiunilor ecologice nu se limitează doar la consecințele concrete dăunătoare, la sumele daunelor ecologice și economice cauzate, precum și la dauna concretă adusă sănătății oamenilor, cu toate că această parte componentă a pericolului social este cea mai reală și sesizată. Pericolul social al acestor infracțiuni mai constă în încălcarea intereselor ecologice ale societății, în special în încălcarea drepturilor fiecărui om la un mediu înconjurător sănătos, în cauzarea daunei sănătății, proprietății, naturii, în subminarea respectului față de normele de drept ce asigură și protejează mediul înconjurător, în scăderea nivelului securității populației, a disciplinei ecologice etc.

O mare parte a normelor penale din domeniul mediului sunt norme de trimitere sau referire la alte texte legale (unele dintre acestea aflate chiar în alte acte normative), ceea ce îngreunează considerabil activitatea de interpretare judiciară a pedepsei.

Complexitatea normativă nu este însă singurul motiv pentru care activitatea de punere în aplicare a normelor penale cu incidență în materie de mediu se desfășoară cu dificultate.

Normele incomplete cuprinse în legile din domeniu au și ele o contribuție importantă la aceasta.²⁹

Apărarea valorilor promovate de dreptul mediului (inclusiv pe calea mijloacelor de drept penal) apare ca fiind pe deplin îndreptățită, având în vedere importanța pe care o prezintă factorii de mediu pentru viața pe pământ, pentru lupta împotriva poluării, deteriorării condițiilor de trai etc.

Așadar, normele de protecție a mediului intervin în cazul în care se aduce atingere unui factor de mediu fără ca, în mod necesar, să existe o vătămare suferită de victime identificabile.

Infracțiunile ecologice vizează atingeri aduse indivizilor sau bunurilor lor, unor comunități restrânse, dar mai ales omenirii în ansamblul său, intereselor generale ale societății.³⁰

Astfel, obiectul infracțiunilor ecologice reprezintă un conglomerat complicat de relații sociale faptice, formele lor legale și expresia materială a lor.

Realizarea rațională și în corespundere cu prevederile legislației ecologice a acestor relații asigură activitatea vitală a omului, folosirea de către dânsul a mediului

²⁹ M. Gorunescu. Protecția juridico-penală a mediului. În: *Revista „Dreptul”*, 2003, nr. 10, p. 159.

³⁰ C. Manta. infracțiunile din domeniul mediului. Privire generală. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Seria Științe Juridice*, 2009, nr. 2, p. 127-128.

înconjurător ca o bază nemijlocită de existență în vederea satisfacerii necesităților sociale și garantează securitatea și siguranța lui.

În literatura de specialitate s-au conturat mai multe păreri cu privire la obiectul infracțiunii ecologice.

Astfel, unii penaliști consideră că obiectul juridic generic al infracțiunilor ecologice îl formează relațiile sociale cu privire la integritatea mediului.³¹

S-a mai expus opinia potrivit căreia obiectul infracțiunii ecologice sunt înseși bogățiile naturale, interesele naționale în sfera pescuitului, vânatului și a altor îndeletniciri, modul de folosire a bogățiilor naturale, dreptul constituțional al cetățenilor la un mediu înconjurător benefic.³²

Într-o altă opinie s-a susținut că obiectul infracțiunii ecologice reprezintă echilibrul ecologic, adică capacitatea mediului înconjurător de a se regenera, potențialul resurselor naturale, precum și dreptul constituțional al fiecărui cetățean la un mediu înconjurător sănătos.³³

În opinia noastră, problema privind obiectul infracțiunilor ecologice este una dintre cele mai complicate probleme care se tratează diferit în teoria dreptului penal.

Regula de bază constă în aceea că obiectul infracțiunii îl constituie relațiile sociale apărute de normele de drept penal.

Totuși, acest postulat general nu împiedică unii cercetătorii din dreptul penal să dea diverse caracteristici structurii și conținutului obiectului infracțiunii, să considere că obiectul juridic generic (de grup) și obiectul juridic special pot uneori să coincidă, iar la determinarea obiectului juridic special sintagma „relații sociale” să o înlocuiască cu așa noțiuni, cum sunt: „proprietate”, „interes” etc., adică să le asimileze cu ele.

Aceștia susțin că conceptul infracțiunilor ecologice presupune, în primul rând, elucidarea noțiunii de relații ecologice. Acestea formează unitatea a trei direcții ale activităților umane:

- privitor la protecția conservativă a naturii;
- privitor la folosirea rațională a bogățiilor naturale ca una dintre metodele de protecție a ei;
- privitor la păstrarea și regenerarea condițiilor calitative naturale ale activității vitale a omului (protecția de impurificare, poluare a mediului înconjurător, de influențări sonore, vibratorii, încălzire etc.), incluzând asigurarea securității ecologice, îmbunătățirii și reproducerii mediului înconjurător și a resurselor lui.

³¹ S. Brînză, V. Stati. *Drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, p. 919.

³² Ю.И. Ляпунов. *Уголовно-правовая охрана природы органами внутренних дел*. Москва: ИНФРА-М, 2005. 367 с.; А.И. Плешаков. *Уголовно-правовая борьба с экологическими преступлениями*: Автореф. дис...докт. юрид. наук. Москва, 1994. 48 с.

³³ Н.А. Лопашенко. *Экологические преступления*: Комментарий к главе 26 УК РФ. Москва: Юридический центр Пресс, 2002. 800 с.

Din aceste considerente, s-a susținut că obiectul juridic generic al infracțiunilor ecologice reprezintă relațiile din domeniul asigurării securității publice și a sănătății populației, iar obiectul juridic special îl constituie relațiile sociale complexe, apărute de legea penală, privitor la folosirea rațională a resurselor naturale, păstrarea unui mediu înconjurător calitativ, ce influențează pozitiv asupra omului și altor vietăți ale mediului natural, asigură securitatea ecologică a populației.³⁴

Cu privire la subiectul abordat *supra*, considerăm că **obiectul juridic generic al infracțiunilor ecologice îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.**³⁵

În literatura de specialitate s-au dat mai multe interpretări privitor la identificarea specificului infracțiunilor ecologice.

Astfel, unii autori consideră că obiectul juridic generic al infracțiunilor ecologice îl constituie relațiile sociale de proprietate materializate în resursele naturale.³⁶

Alții consideră că obiectul infracțiunilor ecologice îl constituie însăși natura și resursele ei materiale, iar relațiile sociale în sfera apărării lor le consideră ca fiind obiectul material al acestui grup de infracțiuni.³⁷

Într-un alt punct de vedere, se susține că obiectul infracțiunilor ecologice îl constituie echilibrul format, capacitatea mediului înconjurător de a se regenera, precum și potențialul resurselor naturale, și, de asemenea, drepturile fiecărei persoane, garantate de Constituție, la un mediu înconjurător sănătos.³⁸

Mai sunt opinii potrivit cărora obiectul infracțiunilor ecologice îl constituie modul de folosire a bogățiilor naturale³⁹ sau interesele economiei naționale în diferite sfere, precum și relațiile social-ecologice⁴⁰ etc.

³⁴ Е.П. Данилов. *Уголовный кодекс Российской Федерации: Комментарий. Судебная практика. Справочные материалы.* Москва. КНОРУС, 2004, с. 541.

³⁵ S. Brânză, X. Ulianoschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu. *Drept penal. Partea specială.* Vol. II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005, p. 386.

³⁶ Ю.И. Ляпунов. *Уголовно-правовая охрана природы органами внутренних дел.* Москва, 1974, с. 17; В. Мальцев. Понятие хищения. În: *Российская юстиция*, 1995, № 4, с. 35-37; А.В. Галахова. *Уголовная ответственность за хозяйственные преступления.* Москва, 1997.

³⁷ А.В. Наумов. *Российское уголовное право. Общая часть: Курс лекций.* Москва: БЕК, 1996, с. 213.

³⁸ Н.В. Свердюков. *Криминологические проблемы экологических преступлений в нефтегазовой отрасли: Автореф. дис... канд. юрид. наук.* Москва, 2001, с. 8-9.

³⁹ П.Ф. Повелицина. *Уголовно-правовая охрана природы в СССР: Автореф. дис... докт. юрид. наук.* Москва, 1991, с. 34.

⁴⁰ А.М. Плешаков. *Уголовно-правовая борьба с экологическими преступлениями.* Москва, 1994, с. 5.

Totuși, considerăm că mai reușită este părerea potrivit căreia obiectul infracțiunilor ecologice îl constituie relațiile sociale complexe, protejate de normele dreptului penal, privitor la folosirea rațională a resurselor naturale, păstrarea unui mediu înconjurător calitativ pentru ființele vii și asigurarea securității ecologice a populației,⁴¹ opinie care se aseamănă cu poziția noastră în ceea ce privește obiectul juridic generic al infracțiunilor ecologice.

Obiectul juridic special al infracțiunilor ecologice îl constituie relațiile sociale cu privire la protejarea și folosirea rațională a anumitor tipuri și forme de resurse naturale și asigurarea securității ecologice a populației.

Fiecare infracțiune ecologică are un obiect juridic special. De exemplu, obiectul juridic special al vânătorii ilegal (art. 233 Cod penal) îl constituie relațiile sociale cu privire la protecția și folosirea rațională a animalelor și păsărilor sălbatice.⁴²

Unele infracțiuni din cadrul grupului examinat au un obiect juridic special simplu. Acesta îl formează relațiile sociale cu privire la:

– integritatea fondului silvic și a fondului ariilor naturale protejate de stat (art. 231 Cod penal);

– integritatea masivelor forestiere apărate împotriva distrugerii sau deteriorării în proporții mari în urma folosirii imprudente a focului sau a altor surse de pericol sporit (alin. (1) art. 232 Cod penal).

Există însă și cazuri în care infracțiunea ecologică are un obiect juridic special complex.

De exemplu, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 223 Cod penal obiectul juridic principal îl constituie relațiile sociale cu privire la respectarea cerințelor securității ecologice în procesul realizării activităților economice și sociale cu impact asupra mediului.

Obiectul juridic special secundar al acestei infracțiuni îl constituie relațiile sociale cu privire la menținerea în limite admisibile a nivelului radiației, la sănătatea sau viața persoanelor sau viața animalelor...⁴³

Astfel, *analizând obiectul juridic special al infracțiunilor ecologice, ajungem la concluzia și ne raliem la opinia potrivit căreia obiectul juridic special al infracțiunilor ecologice servește drept temei de clasificare a acestor infracțiuni în mai multe grupe:*

⁴¹ Э.Н. Жевлаков. *Экологические преступления: понятие, виды, проблемы ответственности*: Дисс. ... докт. юрид. наук. Москва, 1991, с. 12-13; *Курс уголовного права*. Том 4. *Особенная часть* / Под ред. Г.Н. Борзенкова и В.С. Комиссарова. Москва: ИКД «Зерцало-М», 2002.

⁴² S. Brânză, X. Ulianoschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005, p. 386.

⁴³ S. Brînza, V. Stati. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1203.

1) *Infracțiuni prin care se încalcă obligațiile ce revin reprezentanților autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului (art. 223-226 Cod penal)*, aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de îndeplinirea obligațiilor de către reprezentanții autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului;

2) *Infracțiuni prin care se aduce atingere protecției resurselor naturale (art. 227-230 Cod penal)*, aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de protecția resurselor naturale;

3) *Infracțiuni prin care se încalcă regimul impus ecosistemelor terestre (art. 231 și 232 Cod penal)*, aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul impus ecosistemelor terestre;

4) *Infracțiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversității faunei (art. 233 și 234 Cod penal)*, aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de conservarea biodiversității faunei;

5) *Infracțiuni prin care se încalcă regimul ariilor naturale protejate de stat (art. 235 Cod penal)*, aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul ariilor naturale protejate de stat.

Un semn important al obiectului infracțiunilor ecologice îl constituie **obiectul material** al acestor infracțiuni.

Obiectul material al acestor infracțiuni îl constituie diferiți componenți ai mediului natural, cum ar fi animalele și păsările sălbaticе, peștii, flora (copacii, tufarii, pomușoarele etc.), apa, pământul etc.

Acești componenți nu sunt desprinși de condițiile naturale de existență a lor prin activitățile de muncă anterioare ale omului, se află în stare de existență naturală, sălbatică (de exemplu, copacii din păduri, animalele sau păsările sălbaticе în starea lor liberă și naturală, peștii din râurile naturale etc.), de aceea nu constituie proprietate.

De exemplu, tăierea ilegală a copacilor din pădurile naturale și însușirea lemnului va constitui doar componența de infracțiune prevăzută la art. 231 Cod penal (Tăierea ilegală a vegetației forestiere), fără a fi necesară calificarea și ca infracțiune contra patrimoniului.⁴⁴

Obiecte materiale ale infracțiunilor ecologice pot fi și elementele mediului natural, care, deși au acumulat în sine rezultatul unor anumite activități de muncă ale oamenilor, rămân în mediul natural sau care sunt introduse în mediul natural pentru a îndeplini funcțiile de restabilire și reproducere (de exemplu, creșterea artificială a puietului de pești și emisia lui în râurile naturale pentru a restabili balanța naturală etc.). Anume după obiectul material infracțiunile ecologice se deosebesc de infracțiunile contra patrimoniului.

⁴⁴ X. Ulianovschi. *Infracțiunile ecologice*. În: *Legea și viața*, 1995, nr. 12, p. 20-24.

Astfel, considerăm că **obiectul material al infracțiunilor ecologice îl constituie acele obiecte naturale, care se găsesc în legătură ecologică naturală cu mediul înconjurător**. Dacă această legătură se întrerupe, suntem în prezența altor infracțiuni, de altă categorie, care nu sunt infracțiuni ecologice, cum ar fi, de exemplu, sustragerea masei lemnoase din păduri care a fost tăiată și pregătită de către lucrătorii silvici, sustragerea peștelui din gospodăriile piscicole, specializate în creșterea peștelui pentru comercializare, nimicirea animalelor domestice sau altor animale din zooparcuri etc.

Privitor la *obiectul material al infracțiunilor ecologice, în sens larg*, considerăm că acesta îl constituie mediul natural în întregime, deoarece toate părțile lui componente se află între ele într-o interacțiune și influență reciprocă și formează un ecosistem unic, iar în limitele unor teritorii ale uscatului sau bazinelor de apă formează o comunitate unică de organisme, plante etc. – biogeocenoza⁴⁵, adică complexul natural în cazul căruia biocenoza și biotopul se condiționează reciproc; ecosistemul.

Astfel, cauzarea de daune unei părți a ecosistemului imediat se reflectă asupra stării altor părți componente ale ecosistemului.

În doctrina penală s-a mai susținut că, în afară de obiect material, ***infracțiunile ecologice mai au și obiect imaterial***.

Astfel, aerul atmosferic constituie obiectul imaterial al infracțiunilor specificate la art. 223; alin. (1) și lit. c) alin. (2) art. 224; art. 226, 227 și 230 Cod penal. Datele cu privire la avariile cu poluare excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologice sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, ori despre starea sănătății populației, afectate de poluarea mediului, constituie obiectul imaterial principal al infracțiunii prevăzute la art. 225 Cod penal.⁴⁶

Latura obiectivă a infracțiunilor ecologice se realizează prin acțiuni sau inacțiuni, care constau din încălcarea regulilor de protecție a mediului înconjurător, a siguranței ecologice, a folosirii raționale a naturii; survenirea consecințelor prejudiciabile prevăzute de Legea penală (cauzarea daunelor mediului înconjurător sau sănătății populației); raportul de cauzalitate dintre ele. De exemplu, art. 223 Cod penal incriminează încălcarea cerințelor securității ecologice care au provocat: a) mărirea esențială a nivelului radiației; b) daune sănătății populației; c) pieirea în masă a animalelor; d) alte urmări grave etc.

Comportamentul ilegal în cazul infracțiunilor ecologice se exprimă, în majoritatea lor, prin încălcarea normelor legislației ecologice, cerințelor, regulilor, normativelor reglementate de această legislație cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale și protecția mediului înconjurător natural.

⁴⁵ Е.П. Данилов. *Уголовный кодекс Российской Федерации: Комментарий. Судебная практика. Справочные материалы*. Москва: КНОРУС, 2004, с. 544.

⁴⁶ S. Brînza, V. Stati. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1205.

Faptele infracționale, în cazul dat, se pot realiza atât prin acțiuni active, cum ar fi, de exemplu, vânatul ilegal, cât și prin inacțiuni, adică prin neexecutarea anumitor obligații sau prin nerespectarea anumitor reguli, cum ar fi, de exemplu, neîndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice (art. 226 Cod penal) etc.

„Daună ecologică” este considerată ca fiind acea vătămare care aduce atingere tuturor factorilor de mediu, sub o formă sau alta, cu efecte ireversibile și cu consecințe greu de stabilit. Noțiunea de daună ecologică include prejudiciile cauzate mediului natural și artificial, protejate din punct de vedere juridic.⁴⁷

Prin daună ecologică a faptelor infracționale se înțelege cauzarea daunei mediului natural înconjurător, în genere, precum și unor subiecți ai mediului natural sau omului, dar și crearea unui pericol real de cauzare a unei asemenea daune.

Astfel, dauna ecologică constituie un semn principal al infracțiunilor ecologice. El se manifestă prin poluarea mediului natural înconjurător, distrugerea sau degradarea obiectelor naturale, încălcarea echilibrului ecosistemelor etc.

În consecință, dauna ecologică este îndreptată împotriva intereselor societății într-un mediu înconjurător sănătos, adică împotriva sănătății omului și a bunăstării genetice a viitoarelor generații de oameni.

Astfel, cauzarea de daune sănătății populației prin comiterea infracțiunilor ecologice se realizează nemijlocit prin înrăutățirea sau distrugerea mediului natural înconjurător ca loc de trai al oamenilor.

Infracțiunile ecologice care cauzează daune mediului natural înconjurător sau sănătății oamenilor, în majoritatea lor, sunt infracțiuni cu componente de infracțiune materiale.

La această categorie de infracțiuni se atribuie infracțiunile prevăzute la art. 227 Cod penal (Poluarea solului), art. 231 Cod penal (Tăierea ilegală a vegetației forestiere), art. 233 Cod penal (Vânatul ilegal) etc.

Totuși, din rândul infracțiunilor ecologice fac parte și infracțiunile cu componente formale, pentru comiterea cărora este îndeajuns comiterea doar a faptei infracționale, fără ca să fie necesară survenirea daunelor materiale, cum ar fi, de exemplu, infracțiunea prevăzută la art. 224 Cod penal (Încălcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice), care se consumă din momentul comiterii acestor fapte care creează pericolul cauzării de daune esențiale sănătății populației sau mediului.

Prin crearea pericolului cauzării de daune esențiale sănătății populației sau mediului se subînțelege apariția unei așa situații sau a unor așa circumstanțe, care ar fi dus la consecințele dăunătoare prevăzute de lege, dacă n-ar fi fost întrerupte la timp de

⁴⁷ E. Lupan. Noțiunea juridică a poluatorului mediului. În: *Curentul juridic* (Târgu-Mureș), 2002, nr. 1-2, p. 82-87.

măsurile luate sau de alte circumstanțe care nu depind de voința celui care a cauzat așa situații.

Cu privire la *victima daunei ecologice*, în literatura juridică de specialitate⁴⁸ au existat controverse, întrebarea fiind: victima unei asemenea daune este mediul sau omul? Există opinii potrivit cărora mediul este considerat cauza poluării și nicidecum victima pagubelor, alți autori considerând că dauna ecologică este provocată mediului de către om.

Daunele ecologice, chiar dacă nu sunt cauzate direct persoanelor umane, sunt cauzate mediului care le înconjoară, factorilor de mediu și implicit deținătorilor acestora, cărora le revine sarcina probei (pagubei ecologice, poluatorului și raportului de cauzalitate).

Se consideră că *victima prejudiciului ecologic* este mediul⁴⁹, deoarece specificul răspunderii civile în dreptul mediului constă în faptul că prejudiciul este cauzat mediului, fiindcă dacă prejudiciul ecologic ar fi creat omului și bunurilor sale, s-ar angaja instituția răspunderii civile delictuale proprie dreptului civil, fără particularități. Deși daunele ecologice se răsfrâng în cele din urmă asupra omului, raportul de cauzalitate este cel dintre fapta ilicită și modificarea adusă mediului, indiferent dacă aceasta a condus sau nu la prejudicierea unor persoane. Tocmai în aceasta constă specificul răspunderii pentru prejudiciile cauzate mediului.

Prejudiciile ecologice pot fi cauzate factorilor naturali sau artificiali și, în funcție de gravitatea lor, acestea se grupează în: deteriorări ale mediului și dezastre ecologice.

Victimă, de exemplu, a poluării, este titularul unui drept sau interes, care reclamă o vătămare a integrității sale fizice, a unui interes de natură patrimonială sau care acționează ca gestionar sau apărător al unor elemente de mediu (ONG).

Victima poluării are dreptul la repararea integrală a prejudiciului ecologic suferit, ceea ce implică o echivalență între paguba cauzată și repararea acesteia.

De exemplu, poluatorul mediului poate fi, în termeni generali, orice persoană fizică sau juridică, precum și natura. În termeni juridici, poluator al mediului este acea persoană care a cauzat prejudiciu mediului și care răspunde juridic pentru consecințele negative ale faptelor sale (acțiuni-inacțiuni) produse mediului.

Ca subiect al raportului juridic de mediu, poluatorul este acea persoană care răspunde atât pentru pagubele cauzate prin poluare (în calitate de poluator), precum și pentru faptele de încălcare a normelor juridice de mediu fără consecința poluării (în calitate de subiect de drept).

Există mai multe căi fundamentale de evaluare a daunelor ecologice:

⁴⁸ M. Duțu. În legătură cu răspunderea civilă pentru daune ecologice. În: *Dreptul*, 1991, nr. 10-11, p. 23-32; *Idem*. Specificul sancțiunilor de drept al mediului. În: *Dreptul*, 1994, nr. 10-11.

⁴⁹ F. Caballero definește dauna ecologică ca fiind orice pagubă cauzată direct mediului, independent de repercusiunile sale asupra persoanelor și bunurilor. În: *Essai sur la notion juridique de nuisance*. Paris: L.G.D.R., 1981, p. 293.

- evaluarea pagubelor ecologice cauzate integrității persoanelor și bunurilor lor sau activităților comerciale;
- evaluarea pagubelor aflate în afara circuitului civil;
- evaluarea daunelor ecologice prin negocierea acestora dintre reprezentanții statului, poluatorului, victimelor etc.

Repararea pagubelor ecologice este o operațiune dificilă și complexă ce nu se poate asigura de fiecare dată complet și perfect, deoarece:

- prejudiciul nu este reparabil întotdeauna în natură;
- sursa poluării este de multe ori imprecisă și din acest motiv autorul poluării nu poate fi identificat.

Repararea daunelor ecologice presupune în prealabil:

- stabilirea responsabilului (persoană fizică sau juridică, instituție sau autoritate publică);
- identificarea victimei poluării;
- stabilirea modalității de reparare a prejudiciului ecologic cauzat.

Stabilirea unei legături de cauzalitate între poluare și paguba rezultată este dificilă, deoarece de cele mai multe ori paguba, vătămarea se produce mai târziu, fapt pentru care în acest sens se instituie o prezumție a probabilității legăturii cauzale.

Legătura de cauzalitate este dificil de stabilit adesea și din cauza pluralității surselor potențiale de prejudiciu ecologic și mai ales a caracterului acestora.

Astfel, problema cauzalității și, respectiv, cea privind determinarea poluatorului este dificilă și pentru că paguba ecologică poate fi consecința mai multor fapte ale aceleiași persoane, sau poate fi consecința unui sistem de acțiuni-inacțiuni exercitate de mai multe persoane, caz în care se pune problema identificării și individualizării acestora.

Un mecanism foarte important de constatare a prejudiciului ecologic cauzat este efectuarea unei expertize ecologice.

Legea privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător, nr. 851 din 29.05.1996,⁵⁰ acordă cetățenilor dreptul de a solicita informații privind obiectele și activitățile economice noi și rezultatele evaluării documentației de proiect a acestora.

Constituția acordă fiecărui cetățean dreptul de a intenta procese judiciare, dar deocamdată nu există exemple de exercitare a acestui drept juridic de către cetățeni. Explicația principală a acestei stări de lucruri poate fi că adesea oamenii nu își dau seama că dreptul la un mediu ecologic curat este unul dintre drepturile lor constituționale fundamentale, dar și că publicul are acces limitat la informații de mediu, furnizate la timp și formulate în mod clar.

⁵⁰ În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 52-53, art. 494.

Totuși, acțiuni de acest gen încep să apară și cetățenii încep să recurgă la ONG-urile de mediu pentru a intenta asemenea procese.

Latura obiectivă a unor infracțiuni ecologice, pe lângă semnele principale, mai are și **semne facultative**, cum ar fi, de exemplu, **locul**: la art. 224 Cod penal – zona situației ecologice excepționale sau zona unei calamități speciale, la art. 231 Cod penal – fondul silvic sau fondul ariilor naturale protejate de stat, iar la art. 233 Cod penal – locurile interzise; **timpul**: la art. 233 Cod penal – perioada interzisă; **modul sau metoda**: la art. 234 Cod penal – utilizarea substanțelor explozive și otrăvitoare sau a altor mijloace de nimicire în masă a faunei etc., care la componentele de infracțiune sus-indicate sunt obligatorii.

Privitor la semnele subiective ale infracțiunilor ecologice, menționăm că aceasta este una dintre problemele actuale care are o mare importanță pentru aplicarea corectă a legii penale.

Teoria dreptului penal, legislația penală și practica judiciară reiese din principiul că răspunderea penală este posibilă doar în cazul în care este prezentă vinovăția persoanei care a comis fapta prevăzută de Legea penală.

Astfel, conform art. 21 din Constituție, orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Totuși, uneori în practică se admit cazuri când latura subiectivă a infracțiunii este desfășurată incomplet, nu se analizează conținutul concret al laturii subiective, nu se indică forma și modalitățile ei. Aceasta are loc din diferite motive:

În primul rând, procesul de constatare și demonstrare a semnelor laturii subiective, de regulă, este mai complicat decât procesul de demonstrare a circumstanțelor obiective.

În al doilea rând, expunerea și descrierea legislativă a majorității componentelor infracțiunilor ecologice în dispozițiile articolelor din Partea specială a Codului penal nu conține caracteristica juridică a laturii subiective (de exemplu: art. 223 Cod penal „Încălcarea cerințelor securității ecologice” descrie foarte larg și amplu toate semnele laturii obiective a acestei infracțiuni: „Încălcarea cerințelor securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective de către persoanele responsabile de respectarea lor, dacă aceasta a provocat:

- a) mărirea esențială a nivelului radiației;
- b) daune sănătății populației;
- c) pieirea în masă a animalelor;
- d) alte urmări grave”;

însă nu se referă în niciun mod la semnele laturii subiective a acestei infracțiuni, astfel lăsând ca asupra lor să se expună organul de urmărire penală, procurorul și instanța de judecată.

În al treilea rând, nu în toate cazurile organele de drept apreciază la justa valoare importanța factorilor subiectivi ai infracțiunii ca factori care influențează la calificarea ei și la numirea pedepsei penale.

În al patrulea rând, cercetătorii în materia penală nu o dată au atras atenția la nedesăvârșirea formulărilor legale ale intenției și imprudenței, și anume – la aceea că ele nu cuprind în întregime toate variantele posibile ale proceselor intelectual-volitiv legate de săvârșirea infracțiunii și nu întotdeauna permit să se stabilească clar hotarul dintre diferite modalități ale vinovăției intenționate și ale celei imprudente.⁵¹

Deoarece această problemă rămâne până în prezent discutabilă, în mod diferit ea se hotărăște și în privința componentelor infracțiunilor ecologice.

Motivele și scopurile infracțiunilor ecologice intenționate, în majoritatea lor, nu sunt relevante pentru calificare, însă de ele se ține ciont la individualizarea pedepsei penale.

Vinovăția, ca o categorie juridico-penală, reprezintă atitudinea psihică manifestată de către persoană în privința unei anumite infracțiuni.

Componentele infracțiunilor ecologice se caracterizează atât prin **vinovăție intenționată**, cât și prin **vinovăție imprudentă**.

Multe infracțiuni ecologice se săvârșesc doar cu **intenție directă**, cum ar fi, de exemplu cele prevăzute la art. 231 Cod penal (Tăierea ilegală a vegetației forestiere), art. 233 Cod penal (Vânatul ilegal), art. 234 Cod penal (Îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatari ale apelor) etc.

Din imprudență se săvârșesc infracțiunile prevăzute la art. 226 Cod penal (Neîndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice), art. 232 Cod penal (Distrușgerea sau deteriorarea masivelor forestiere) etc.

Subiect al infracțiunilor ecologice poate fi persoana fizică, responsabilă, care a împlinit vârsta respectivă prevăzută de Legea penală (a se vedea: art. 21, 16 Cod penal).

Unele infracțiuni se săvârșesc de **subiecți speciali**, cum ar fi cele prevăzute la art. 233 Cod penal – persoanele responsabile de proiectarea, amplasarea, construirea sau punerea în exploatare a construcțiilor industriale, agricole, științifice; la art. 225, 226 Cod penal, – persoana cu funcții de răspundere ori altă persoană care gestionează o organizație, la art. 231 Cod penal – persoana responsabilă de protecția și paza vegetației forestiere etc.

Persoana juridică care desfășoară activitate de întreprinzător poate purta răspundere penală pentru oricare dintre infracțiunile ecologice, prevăzute la art. 223- 235 Cod penal.

Răspunderea penală a persoanei juridice care desfășoară activitate de întreprinzător nu exclude răspunderea persoanei fizice pentru infracțiunea ecologică săvârșită (a se vedea art. 21 alin. (5) Cod penal).

⁵¹ А.И. Папог. *Вина в советском уголовном праве*. Саратов, 1987, с. 67.

Repere de conținut:

1. Principiile de bază ale protecției mediului

Principiile de bază ale protecției mediului sunt stipulate în art. 3 al Legii privind protecția mediului înconjurător:

a) prioritatea scopurilor și activității de protecție a mediului în cadrul realizării intereselor de ordin economic și social-uman ale populației pentru prezent și viitor;

b) obligativitatea executării legislației cu privire la protecția mediului, respectării standardelor, normativelor și limitelor admisibile de folosire a resurselor naturale și energiei, de aplicare a factorilor chimici, fizici și biologici asupra componentelor mediului, de emisii și deversări nocive, de depozitare a deșeurilor provenite din activitățile economice;

c) responsabilitatea tuturor persoanelor fizice și juridice pentru prejudiciul cauzat mediului; prevenirea, limitarea, combaterea poluării, precum și recuperarea pagubei, cauzate mediului și componentelor lui, din contul persoanelor fizice și juridice care au admis (chiar și inconștient sau din neglijență) dauna;

d) proiectarea, amplasarea și punerea în funcțiune a obiectivelor social-economice, realizarea programelor și activităților care presupun schimbări ale mediului înconjurător sau ale unor componente ale acestuia se admit numai:

– cu condiția informării (de către autoritățile administrației publice locale și beneficiari) și cu acordul populației care locuiește în perimetrul zonei de protecție sanitară a obiectivului respectiv, în etapele de proiectare și amplasare a acestuia, cu cel puțin 30 de zile înainte de întocmirea materialelor de atribuire a terenului în conformitate cu legislația;

– cu avizul pozitiv al Expertizei ecologice de stat asupra documentației de proiect, elaborate în modul stabilit etc.

2. Premisele răspunderii penale pentru infracțiunile ecologice

Directiva Parlamentului European și a Consiliului Europei privind protecția mediului prin dreptul penal, nr. 2007/0022, preia, în esență, prevederile Convenției semnate la Strasbourg la data de 4 noiembrie 1998 și stabilește măsurile de natură penală ce se impun pentru a asigura o protecție mai eficientă a mediului.

În cadrul acestora s-a precizat necesitatea incriminării în legislațiile naționale a următoarelor fapte antisociale de gravitate ridicată, în cazul în care sunt comise intenționat sau cel puțin din neglijență gravă:

– deversarea, emiterea sau introducerea unei cantități de materii prime sau de radiații ionizante în aer, sol sau apă, care provoacă decesul sau vătămarea gravă a unei persoane;

– deversarea, emiterea sau introducerea în mod ilicit a unei cantități de materii prime sau radiații ionizante în aer, sol sau apă, care provoacă sau poate provoca

decesul sau vătămarea gravă a unei persoane sau daune semnificative privind calitatea aerului, solurilor, apelor, animalelor sau plantelor;

– tratarea ilicită, inclusiv eliminarea și depozitarea, transportul, exportul sau importul de deșeuri, inclusiv de deșeuri periculoase, care provoacă sau pot provoca decesul sau vătămarea gravă a unei persoane sau daune semnificative privind calitatea aerului, solurilor, apelor, animalelor sau plantelor;

– exploatarea ilicită a unei uzine unde se desfășoară o activitate periculoasă sau unde sunt depozitate substanțe sau preparate periculoase și care, în exteriorul uzinei, provoacă sau poate provoca decesul sau vătămarea gravă a unei persoane sau daune semnificative privind calitatea aerului, solurilor, apelor, animalelor sau plantelor;

– transportul ilicit de deșeuri, astfel cum este definit în art. 2 alin. 35 din Regulamentul (CE) nr. 1013-2006 al Parlamentului European și al Consiliului, în scopuri lucrative și într-o cantitate care nu poate fi neglijată, fie că transportul este realizat printr-o singură operație sau prin mai multe operații care par să fie legate;

– fabricarea, tratarea, depozitarea, folosirea, transportul, exportul sau importul în mod ilicit de materiale nucleare sau de alte substanțe radioactive periculoase, care provoacă sau pot provoca decesul sau vătămarea gravă a unei persoane sau daune semnificative privind calitatea aerului, solurilor, apelor, animalelor sau plantelor;

– posesia, obținerea, vătămarea, uciderea sau comerțul ilicit cu sau de specimene din speciile de floră și faună sălbatică protejate, precum și de părți sau derivate din acestea;

– deteriorarea semnificativă ilicită a unui habitat protejat;

– comerțul sau folosirea în mod ilicit de substanțe care epuizează stratul de ozon.

Este definit termenul „ilicit” ca reprezentând încălcarea legislației comunitare sau a unei legi, a unei dispoziții administrative sau a deciziei unei autorități naționale competente a unui stat membru în domeniul protecției mediului, iar noțiunea „persoană juridică” semnifică orice entitate legală care deține acest statut în legislația națională în vigoare, cu excepția statelor sau a altor organisme publice care acționează în exercitarea drepturilor suverane ale acestora, precum și a organizațiilor internaționale publice.

3. Noțiuni generale cu privire la infracțiunile ecologice

Definirea infracțiunii ecologice este necesară pentru a răspunde la 3 întrebări:

- 1) Sunt infracțiuni ecologice doar acele componente de infracțiune care sunt incluse în Capitolul IX al Părții speciale a Codului penal, sau ele, din unele sau alte cauze, pot fi reglementate și de alte capitole ale Codului penal?
- 2) Ce este comun infracțiunilor ecologice și la care consecințe juridice duc recunoașterea infracțiunii (sau grupului de infracțiuni) ca ecologice?
- 3) Este destul de completă și consecventă reglementarea juridico-penală a comportamentului referitor la obiectele mediului înconjurător?

Însăși noțiunea de infracțiuni ecologice se bazează pe *două grupuri de premise*.

La prima se atribuie pericolul impactului antropogen, care cauzează un așa prejudiciu mediului înconjurător, care poate să submineze condițiile existenței omului ca categorie, să deregleze funcționarea societății omenești, să ducă la schimbări genetice etc.

Răspunderea pentru infracțiunile ecologice reprezintă instrumentul de autoapărare a societății în scopul supraviețuirii.

A doua grupă de premise o constituie condițiile stabilite de lege privind survenirea și realizarea răspunderii penale.

Infracțiuni ecologice sunt acele fapte prejudiciabile (socialmente periculoase), prevăzute de Legea penală, care atentează la mediul înconjurător și la componentele lui, folosirea rațională și protecția cărora asigură condițiile optime de viață ale omului, precum și la securitatea ecologică a populației și a teritoriilor și care constau în folosirea nemijlocită, ilegală a obiectelor naturale (sau în influențarea nemijlocită asupra lor) ca valori sociale, fapte ce duc la schimbări negative ale stării și calității mediului înconjurător.

Gradul prejudiciabil (pericolul social) al infracțiunilor ecologice nu se limitează doar la consecințele concrete dăunătoare, la sumele daunelor ecologice și economice cauzate, precum și la dauna concretă adusă sănătății oamenilor, cu toate că această parte componentă a pericolului social este cea mai reală și sesizată. Pericolul social al acestor infracțiuni mai constă în încălcarea intereselor ecologice ale societății, în special în încălcarea drepturilor fiecărui om la un mediu înconjurător sănătos, în cauzarea daunei sănătății, proprietății, naturii, în subminarea respectului față de normele de drept ce asigură și protejează mediul înconjurător, în scăderea nivelului securității populației, a disciplinei ecologice etc.

Considerăm că mai reușită este părerea potrivit căreia obiectul infracțiunilor ecologice îl constituie relațiile sociale complexe, protejate de normele dreptului penal, privitor la folosirea rațională a resurselor naturale, păstrarea unui mediu înconjurător calitativ pentru ființele vii și asigurarea securității ecologice a populației, opinie care se aseamănă cu poziția noastră în cea ce privește obiectul juridic generic al infracțiunilor ecologice.

Obiectul juridic special al infracțiunilor ecologice îl constituie relațiile sociale cu privire la protejarea și folosirea rațională a anumitor tipuri și forme de resurse naturale și asigurarea securității ecologice a populației.

Fiecare infracțiune ecologică are un obiect juridic special. De exemplu, obiectul juridic special al vânătorii ilegal (art. 233 Cod penal) îl constituie relațiile sociale cu privire la protecția și folosirea rațională a animalelor și păsărilor sălbatice.

Unele infracțiuni din cadrul grupului examinat au un obiect juridic special simplu. Acesta îl formează relațiile sociale cu privire la:

– integritatea fondului silvic și a fondului ariilor naturale protejate de stat (art. 231 Cod penal);

– integritatea masivelor forestiere apărute împotriva distrugerii sau deteriorării în proporții mari în urma folosirii imprudente a focului sau a altor surse de pericol sportit (art. 232 alin. (1) Cod penal).

Există însă și cazuri în care infracțiunea ecologică are un obiect juridic special complex.

De exemplu, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 223 Cod penal, obiectul juridic principal îl constituie relațiile sociale cu privire la respectarea cerințelor securității ecologice în procesul realizării activităților economice și sociale cu impact asupra mediului.

Obiectul juridic special secundar al acestei infracțiuni îl constituie relațiile sociale cu privire la menținerea în limite admisibile a nivelului radiației, la sănătatea sau viața persoanelor sau viața animalelor...

Un semn important al obiectului infracțiunilor ecologice îl constituie obiectul material al acestor infracțiuni.

Obiectul material al acestor infracțiuni îl constituie diferiți componenți ai mediului natural, cum ar fi animalele și păsările sălbatice, peștii, flora (copacii, tufarii, pomușoarele etc.), apa, pământul etc.

Anume după obiectul material infracțiunile ecologice se deosebesc de infracțiunile contra patrimoniului.

Astfel, considerăm că obiectul material al infracțiunilor ecologice îl constituie acele obiecte naturale, care se găsesc în legătură ecologică naturală cu mediul înconjurător. Dacă această legătură se întrerupe, suntem în prezența altor infracțiuni, de altă categorie, care nu sunt infracțiuni ecologice.

Actele normative recomandate

Documente naționale, regionale și internaționale în domeniul medului

1. Concepția națională a agriculturii ecologice, fabricării și comercializării produselor alimentare ecologice și genetic nemodificate, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 863 din 21.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 109.
2. Concepția politicii de mediu a Republicii Moldova, adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr. 605-XV din 02.11.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 009.
3. Concepția dezvoltării durabile a localităților Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1491 din 28.12.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 005.
4. Concepția cooperării transfrontaliere a Republicii Moldova pentru anii 2004-2006, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1069 din 29.09.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr. 182.

5. Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție (CITES), (Washington, 3 martie 1973), ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 1246-XIV din 28 septembrie, 2000.
6. Convenția privind diversitatea biologică (Rio de Janeiro, 5 iunie 1992), ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 457-XIII din 16 martie 1995.
7. Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului (Aarhus, 25 iunie 1998), ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 346-XIV din 7 aprilie 1999.
8. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea și utilizarea în agricultură a produselor de uz fitosanitar și a fertilizanților, nr. 897 din 08.12.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 017.
9. Hotărârea Guvernului cu privire la modul de acumulare și schimb de informații în domeniul protecției populației și a teritoriului în condiții de situații excepționale, nr. 347 din 25.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 062.
10. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Modulului cu privire la compensarea prejudiciului cauzat de încălcarea legislației sanitare în vigoare, nr. 468 din 24.05.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr. 077.
11. Hotărârea Parlamentului pentru aprobarea Concepției privind cooperarea dintre Parlament și societatea civilă, nr. 373-XVI din 29.12.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 55.
12. Hotărârea Guvernului cu privire la instituirea Comisiei Naționale a Cărții Roșii, nr. 796 din 07.07.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 112.
13. Hotărârea Guvernului cu privire la armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația comunitară, nr. 1345 din 24.11.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 189.
14. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației ecologice în cadrul examinării cauzelor civile, nr. 3 din 24 decembrie 2010.
15. Legea privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515-XI din 16.06.1993. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1993, nr. 010.
16. Legea privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător, nr. 851-XIII din 29.05.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 52-53.
17. Legea cu privire la resursele naturale, nr. 1102-XIII din 06.02.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 40.
18. Legea cu privire la activitatea hidrometeorologică, nr. 1536-XIII din 25.02.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 060.
19. Legea cadastrului bunurilor imobile, nr. 1543-III din 25.02.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 44-46/318.
20. Legea privind securitatea biologică, nr. 755-XV din 21.12.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 075.
21. Legea cu privire la asigurări, nr. 407 din 21.12.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 047.

22. Legea cu privire la rețeaua ecologică, nr. 94-XVI din 05.04.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 90-93.
23. Planul național de acțiune pentru sănătate în relație cu mediul, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 487 din 19.06.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* 2001, nr. 075.
24. Planul de acțiuni complexe în vederea eficientizării utilizării resurselor naturale, inclusiv a resurselor acvatice, resurselor minerale și a fondului forestier, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 991 din 12.08.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 182.
25. Regulamentul cu privire la modul de recuperare a prejudiciului cauzat prin contravenții silvice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 854 din 28.12.1992. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1992, nr. 012.
26. Regulamentul privind auditul ecologic al întreprinderilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 395 din 08.04.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 056.
27. Regulamentul cu privire la utilizarea informației hidrometeorologice în activitatea economică a agenților economici, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 935 din 11.10.1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr. 115.
28. Regulamentul privind antrenarea publicului în elaborarea și adoptarea deciziilor de mediu, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 72 din 25.01.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 012.
29. Regulamentul Agenției pentru Silvicultură „Moldsilva”, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 844 din 15.08.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr. 110.
30. Regulamentul Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 485 din 12.08.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 124-126.

Bibliografie recomandată

1. S. Brânză, V. Stati. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1199-1309.
2. S. Brânză, X. Ulianoschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005.
3. X. Ulianoschi. *Participația penală*. Chișinău: Centrul de Drept, 2000. 239 p.
4. X. Ulianoschi. Răspunderea penală a persoanelor juridice. În: *RND*, 2002, nr. 2.
5. Gh. Ulianoschi. *Infrațiuni care împiedică îndeplinirea justiției*. Chișinău, 1999.
6. A. Borodac. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chișinău, 2004.
7. *Codul penal. Comentat și adnotat* / Sub red. A. Barbăneagră. Chișinău: Cartier Juridic, 2009.
8. M. Gorunescu. Sistematizarea incriminărilor din domeniul protecției mediului. În: *Revista de Drept Penal*, 2002, nr. 4.
9. M. Gorunescu. Infrațiunea de mediu – Infrațiune contra dezvoltării durabile. În: *Dreptul*, 2003, nr. 11.
10. E. Lupan. *Dreptul mediului*. Vol. II. București: Lumina Lex, 1996.
11. E. Lupan. Noțiunea juridică a poluatorului mediului. În: *Curentul Juridic* (Târgu-Mureș), 2002, nr. 1-2, p. 82-87.
12. D. Marinescu. *Tratat de dreptul mediului*. București: Universul Juridic, 2008, p. 679.

13. V. Așevschi, T. Dudnicenco, D. Roșcovan. *Ecologie și Protecția Mediului*. Chișinău: Foxtrot, 2007. 399 p.
14. V. Așevschi, T. Dudnicenco. *Inginerie ambientală*. Chișinău: Foxtrot, 2008. 411 p.
15. A. Capcelea. *Drept Ecologic*. Chișinău: Știința, 2000. 282 p.
16. A. Capcelea. *Perspectivile integrării ecologice europene*. Chișinău: Știința, 2000. 77 p.
17. I. Dediu. *Introducere în Ecologie*. Chișinău: Phoenix, 2006. 340 p.
18. I. Dediu. *Tratat de Ecologie teoretică*. Chișinău: Phoenix, 2007. 557 p.
19. T. Spătaru. *Republica Moldova în contextul Dezvoltării Durabile (Aspecte sociologice)*. Iași: Pan-Europe, 2005. 340 p.
20. T. Spătaru, T. Danii. *Probleme ale Dezvoltării Durabile în societatea tranzitivă (Studii sociologice)*. Chișinău: IFSD al AȘM, 2003. 195 p.
21. D.-Ș. Paraschiv. Considerații privind răspunderea, potrivit dreptului european, pentru fapte care aduc atingere mediului. În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 3. Issue 2/2014* - <http://juridica.ugb.ro/> - = ISSN 2285-0171 ISSN-L=2285-0171.
22. C. Manta. Infrafracțiunile în domeniul mediului. Privire generală. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Seria Științe Juridice*, 2009, nr. 2.

Sarcini de evaluare

1. Principiile de bază ale protecției mediului

1. În care act normativ sunt stipulate principiile de bază ale protecției mediului?
2. Care sunt principiile de bază ale protecției mediului?

2. Premisele răspunderii penale pentru infracțiunile ecologice

1. Care sunt posibilele surse de risc ale activității umane în vederea asigurării securității ecologice?
2. Care factori de mediu contribuie la insecuritate și reprezintă o amenințare la adresa existenței umane, în domeniul protecției mediului înconjurător?
3. Enumerați mai multe forme de degradare a mediului înconjurător, provocate de activitatea umană și de epuizarea resurselor.
4. În ce constă sarcina răspunderii penale pentru infracțiunile ecologice?
5. Care sunt cele mai severe instrumente juridice de protecție și conservare a mediului?
6. Ce se urmărește prin implicarea Legii penale în protecția mediului?
7. Ce cuprinde raportul juridic penal de mediu?
8. Care este actul normativ de bază adoptat de Consiliul Europei privitor la răspunderea penală în domeniul mediului?

3. Noțiuni generale cu privire la infracțiunile ecologice

1. Pe ce grupuri de premise se bazează noțiunea „infracțiuni ecologice”?
2. Ce reprezintă răspunderea pentru infracțiunile ecologice?
3. Care sunt criteriile de identificare a infracțiunilor ecologice?
4. Ce sunt infracțiunile ecologice?
5. Care sunt criteriile ce determină gradul prejudiciabil al infracțiunilor ecologice?
6. Ce constituie obiectul juridic generic al infracțiunilor ecologice?

7. Ce constituie obiectul juridic special al infracțiunilor ecologice?
8. Ce poate constitui obiectul juridic special secundar al acestor infracțiuni?
9. Ce reprezintă obiectul material al acestor infracțiuni?
10. Prin ce se realizează latura obiectivă a infracțiunilor ecologice?
11. Ce se consideră daună ecologică?
12. Enumerați infracțiunile ecologice cu componente de infracțiune materiale.
13. Enumerați infracțiunile ecologice cu componente de infracțiune formale.
14. Enumerați căile fundamentale de evaluare a daunelor ecologice.
15. Ce presupune repararea daunelor ecologice?
16. Care sunt semnele facultative ale laturii obiective a infracțiunii ecologice?
17. Care este latura subiectivă a infracțiunilor ecologice?
18. Cine poate fi subiect al infracțiunilor ecologice?

Teste-grilă:

1. O infracțiune ecologică cu obiect juridic special multiplu reprezintă:
 - a) o singură acțiune (inacțiune);
 - b) un sistem de acțiuni (inacțiuni);
 - c) după caz, o singură acțiune (inacțiune) sau un sistem de acțiuni (inacțiuni).
2. Infracțiunile ecologice sunt:
 - a) toate, fără excepție, săvârșite cu intenție;
 - b) săvârșite, după caz, cu intenție sau din imprudență;
 - c) toate, fără excepție, săvârșite din imprudență.
3. Acordul cu privire la Antarctica, adoptat la 1 decembrie 1959 la Washington, interzice aruncarea substanțelor radioactive mai la sud de paralela:
 - a) 60 longitudine sudică;
 - b) 50 longitudine sudică;
 - c) 70 longitudine sudică.
4. Conceptul de prejudiciu ecologic a fost pentru prima oară utilizat de către:
 - a) M. Raymond-Gouilloud;
 - b) Gilles Martin;
 - c) Michel Despax.
5. Principiile de bază ale protecției mediului sunt stipulate în:
 - a) art. 3 al Legii privind protecția mediului înconjurător;
 - b) art. 1 al Legii privind protecția mediului înconjurător;
 - c) art. 5 al Legii privind protecția mediului înconjurător.
6. Pământul era considerat proprietate a statului în tractatul „Legile” al lui:
 - a) Virgilius;
 - b) Platon;
 - c) Iulius Gay Cezar.

7. Asigurarea condițiilor de bună guvernare și eficientizare a potențialului instituțional și managerial în domeniul protecției mediului pentru atingerea obiectivelor de mediu este unul dintre obiectivele specifice ale:
 - a) Strategiei de mediu pentru anii 2018-2023;
 - b) Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023;
 - c) Strategiei de mediu pentru anii 2016-2023.
8. Criteriile de evaluare a situațiilor excepționale comunicate Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al Ministerului Afacerilor Interne se conțin în:
 - a) Anexa nr. 1 la Regulamentul cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale;
 - b) Anexa nr. 2 la Regulamentul cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale;
 - c) Anexa nr. 3 la Regulamentul cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale.

Spete de practică judiciară

Speta 1

În procesul construirii fabricii de produse chimice de către S.A. „C.G.”, din cauza lipsei surselor financiare nu au fost finalizate lucrările de instalare a rezervoarelor de depozitare a deșeurilor industriale. Directorul executoriu al societății pe acțiuni N.G., de comun acord cu constructorul-șef V.F., contrar cerințelor ecologice prevăzute în proiect, au decis să pună în exploatare întreprinderea, urmând ca pentru păstrarea deșeurilor să fie utilizată temporar o instalație specială, care nu corespundea capacității de producere a întreprinderii. Din această cauză, peste două luni de zile s-a produs o avarie, în urma căreia în două lacuri din apropiere s-au scurs deșeuri industriale, fapt care a dus la pieirea în masă a peștelui.

Încadrați juridic faptele săvârșite de N.G. și V.F.

Speta 2

G.A., directorul întreprinderii de producere a coloranților chimici, a dispus ca o parte din deșeurile provenite din procesul de producție să fie ambalate în saci de polietilenă și să fie depozitate la o gunoiște situată în afara localității. Din cauza ploilor torențiale care au avut loc în acea perioadă, substanțele nocive s-au răspândit pe terenurile agricole din apropiere, fapt care a cauzat deteriorarea stratului fertil al solului pe o suprafață de 25 ha.

Încadrați juridic faptele lui G.A.

Speta 3

Directorul întreprinderii de producere a vopselei B.E., pentru a economisi sursele financiare, nu a dispus schimbarea filtrelor de purificare a poluanților rezultați din procesul de producție. Serviciul ecologic din municipiul aflat în apropiere, în urma efectuării unei expertize ecologice, a constatat o creștere considerabilă a cantității de metale grele pe suprafața solului. În raportul de expertiză ecologică se mai arăta că faptul dat constituie o cauză de răspândire a diferitor boli la locuitorii din zonă.

Încadrați juridic faptele lui B.E.

Speta 4

P.O., lucrând în calitate de pădurar în Serviciul Silvic de Stat, în ajun de Crăciun a tăiat dintr-un loc interzis patru brazi, în valoare de 730 lei, pe care i-a donat unor prieteni pentru sărbătorile de iarnă.

Încadrați juridic faptele săvârșite de P.O.

Speta 5

M.O. a pătruns în livada ce aparținea gospodăriei țărănești din localitate și a tăiat 15 pomi fructiferi. Peste trei zile acesta a fost reținut de către lucrătorii poliției în timp ce vindea lemne provenite din pomii tăiați în împrejurările arătate.

Încadrați juridic faptele lui M.O.

Speta 6

În timp ce se odihneau într-o rezervație naturală, P.L. împreună cu T.F. au aprins un rug. Văzând că vremea s-a stricat și considerând că focul se va stinge în urma ploii, aceștia au plecat fără a lua careva măsuri de precauție. Din cauza vântului puternic care s-a dezlănțuit ulterior, focul s-a răspândit prin zonă declanșând un incendiu, în urma căruia au ars 0,5 ha de pădure.

Încadrați juridic faptele săvârșite de P.L. și T.F.

Tema 3. Sistemul infracțiunilor ecologice

Mecanismul de interacțiune a criteriilor de clasificare a obiectului infracțiunilor și de sistematizare a lor constituie baza funcției de criminalizare a obiectului infracțiunilor ecologice, care este decisiv în sistemul funcțiilor elementelor componente de infracțiune.

Pentru sistemul infracțiunilor este importantă nu atât ordinea de distribuire a articolelor în interiorul unui anumit capitol al Părții speciale a Codului penal, cât coeziunea internă, logica, subordonarea normelor legii penale principiilor unice și concepției generale a destinației ei funcționale în interesul forțelor social-politice ce se află la putere.⁵²

Orice sistem presupune de asemenea un nivel anumit de adecvație, de reflectare științifică a structurii relațiilor sociale și a relațiilor juridico-penale.

Caracterul și structura ultimelor constituie factorul determinant al sistemului de infracțiuni, în același rând, și al celor ecologice.

Problema sistematizării infracțiunilor este întâi de toate o problemă de alegere a criteriilor lor.

Funcția de criminalizare și de formare a sistemului se realizează ca o funcție dublă a obiectului acestor infracțiuni care are importanță crucială socială, ecologico-politică și juridico-penală.

Unitatea funcțiilor sus-indicate este determinată de caracterul unitar și structura relațiilor sociale, care caracterizează criteriile de clasificare și de structurare a obiectului infracțiunilor, de unitatea priorităților social-politice și profesionale, care determină necesitatea, esența, caracterul, structura și apartenența funcțională a relațiilor sociale, care servesc drept obiect al protecției juridico-penale.

Structura și caracterul relațiilor sociale ne permite să evidențiem în ele modele relativ stabile și independente, care în cazul infracțiunilor ecologice reprezintă și modele ale comportamentului persoanelor fizice și juridice în procesul de exercitare de către ele a anumitor activități în procesul tangenței lor cu mediul înconjurător.

Aceste modele reprezintă baza obiectivă de formare a criteriilor de clasificare a obiectului infracțiunii în tipuri.⁵³

Fiecare dintre tipurile de obiecte juridice ale infracțiunilor ecologice (general, generic (de grup) și special) realizează funcțiile sale în sistemul dublei funcții de criminalizare și sistematizare a infracțiunilor ecologice.

⁵² X. Ulianovschi. *Manual de Drept penal militar*. Chișinău, 2015, p. 52-53.

⁵³ А.А. Губко. *Объект и система воинских преступлений*. Санкт-Петербургский Университет МВД России, 2003, с. 57-62.

Cu referire la infracțiunile ecologice, care fac parte dintr-o categorie distinctă, se constată o serie de trăsături distinctive comune.

Obiectul juridic special al infracțiunilor ecologice este diferit și variat, în dependență de specificul infracțiunilor ecologice și categoriile lor, acesta fiind criteriul de clasificare și sistematizare a infracțiunilor ecologice.

În dependență de modul de comitere a acestora, precum și de impactul lor asupra mediului înconjurător, infracțiunile ecologice se împart în două grupe: infracțiuni ecologice cu caracter general și infracțiuni ecologice cu caracter special.

Din infracțiunile ecologice cu caracter general fac parte: Încălcarea cerințelor securității ecologice (art. 223 Cod penal); Încălcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice (art. 224 Cod penal); Tăinuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea mediului (art. 225 Cod penal); Neîndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice (art. 226 Cod penal).

Din infracțiunile ecologice cu caracter special fac parte: Poluarea solului (art. 227 Cod penal); Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului (art. 228 Cod penal); Poluarea apei (art. 229 Cod penal); Poluarea aerului (art. 230 Cod penal); Tăierea ilegală a vegetației forestiere (art. 231 Cod penal); Distrugerea sau deteriorarea masivelor forestiere (art. 232 Cod penal); Vânatul ilegal (art. 233 Cod penal); Îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatari ale apelor (art. 234 Cod penal); Încălcarea regimului de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat (art. 235 Cod penal).

În ce privește tipologia infracțiunilor ecologice, acestea se împart în următoarele tipuri:

1) Infracțiuni prin care se încalcă obligațiile ce revin reprezentanților autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului (art. 223-226 Cod penal);

2) Infracțiuni prin care se aduce atingere protecției resurselor naturale (art. 227-230 Cod penal);

3) Infracțiuni prin care se încalcă regimul impus ecosistemelor terestre (art. 231 și 232 Cod penal);

4) Infracțiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversității faunei (art. 233 și 234 Cod penal);

5) Infracțiuni prin care se încalcă regimul ariilor naturale protejate de stat (art. 235 Cod penal).⁵⁴

După cum am menționat mai sus, analizând obiectul juridic special al infracțiunilor ecologice și raliindu-ne la părerea expusă *supra*, ajungem la concluzia că **obiectul**

⁵⁴ S. Brînza, V. Stati. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1207.

juridic special al infracțiunilor ecologice servește drept temei de clasificare a acestor infracțiuni în mai multe grupe.

1) Infracțiuni prin care se încalcă obligațiile ce revin reprezentanților autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului (art. 223-226 Cod penal), aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de îndeplinirea obligațiilor reprezentanților autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului;

2) Infracțiuni prin care se aduce atingere protecției resurselor naturale (art. 227-230 Cod penal), aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de protecția resurselor naturale;

3) Infracțiuni prin care se încalcă regimul impus ecosistemelor terestre (art. 231 și 232 Cod penal), aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul impus ecosistemelor terestre;

4) Infracțiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversității faunei (art. 233 și 234 Cod penal), aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de conservarea biodiversității faunei;

5) Infracțiuni prin care se încalcă regimul ariilor naturale protejate de stat (art. 235 Cod penal), aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul ariilor naturale protejate de stat.

În doctrina penală s-au mai expus și alte opinii cu privire la clasificarea infracțiunilor ecologice.

Astfel, ***în doctrina rusă*** s-a susținut următoarele:

Important este pentru Noul Cod penal (rus, *n.a.*) faptul că el pune baza și întărește clasificarea intrasistemică, logică, a atentatelor asupra naturii. Urmând principiul unanim recunoscut de împărțire a naturii în natură moartă (apa, aerul, pământul, subsolul, clima) și natura vie (flora, fauna), legiuitorul a evidențiat trei grupuri de atentate infracționale asupra naturii:

Primul grup constă din atentatele care încalcă anumite tipuri concrete de reguli:

a) efectuarea de lucrări; b) comportamentul cu agenții microbiologici și alți agenți biologici precum și cu toxinele, c) veterinare sau lupta cu bolile sau alți dăunători ai florei;

Al doilea grup constă din atentatele la așa-numita „natură moartă”: poluarea apei, aerului, mărilor, nerespectarea legislației cu privire la acvatoriul continental, poluarea solului și încălcarea regulilor de protecție și foloșire a subsolului;

Din grupul al treilea fac parte infracțiunile contra naturii vii (florei și faunei): îndeletnicirea ilegală cu dobândirea animalelor de apă sau a unor elemente ale florei de apă; încălcarea regulilor de protecție a resurselor de pește; vânatul ilegal; distrugerea locurilor critice ale habitatului organismelor incluse în Cartea Roșie; tăierea ilegală a arborilor și arbuștilor; distrugerea sau deteriorarea pădurilor. În acest grup mai pot fi

incluse și faptele ilegale care încalcă regimul special al teritoriilor naturale pázite și al altor obiecte naturale protejate.

În doctrina română s-a făcut o clasificare mult mai amănunțită și concretizată a infracțiunilor ecologice.

Astfel, s-a susținut că clasificarea (gruparea) infracțiunilor ecologice poate fi făcută din mai multe puncte de vedere :

1. Din interpretarea art. 85 al Legii nr. 137/1995, în funcție de pedepsele aplicabile, infracțiunile ecologice se pot grupa în două mari categorii:

a) Infracțiuni de pericol calificat, care cuprind faptele de natură să pună în pericol viața ori sănătatea umană, animală sau vegetală (art. 85 pct. 1 și 2);

b) Infracțiuni de rezultat și de pericol, care cuprind faptele ce se concretizează printr-un rezultat negativ pentru mediu (contaminarea mediului cu substanțe toxice, pesticide etc.) sau care pun în pericol viața, sănătatea sau integritatea corporală a unor persoane (continuarea activității după dispunerea încetării acesteia), fiind prevăzute de art. 85 pct. 3 și 4 Cod penal.

2. După obiectul supus ocrotirii, infracțiunile se grupează în:

1. Infracțiuni prin care se aduc atingeri activităților economice și sociale cu impact asupra mediului, care, la rândul lor, se grupează în:

a) Infracțiuni cu privire la procedura de autorizare, cum sunt:

- continuarea activității după suspendarea acordului/autorizației de mediu;
- eliberarea acordului/autorizației fără documentația obligatorie completă;
- prezentarea unor concluzii false în studiile de impact.

b) Infracțiuni la regimul substanțelor și deșeurilor toxice și periculoase, care cuprind:

- infracțiunea de introducere în țară pentru depozitare, stocare, distrugere a acestor categorii de substanțe;
- infracțiunea de nesupunere la testare a oricărei substanțe noi;
- infracțiunea de transport sau tranzit, fără autorizație, de pesticide și de substanțe sau deșeuri periculoase;
- infracțiunea de omisiune a raportării prompte a unui accident major;
- infracțiunea de incinerare a deșeurilor periculoase în instalații neomologate;
- infracțiunea de depozitare a deșeurilor sau substanțelor periculoase în spații subterane neautorizate sau neadecvate;
- infracțiunea de neluare a măsurilor corespunzătoare pentru limitarea impactului substanțelor sau deșeurilor periculoase asupra mediului;
- infracțiunea de aprobare sau facilitare ilegală a intrării în țară a substanțelor sau deșeurilor periculoase.

c) Infracțiuni la regimul îngrășămintelor chimice și al pesticidelor, care includ:

- infracțiunea de folosire a momelilor periculoase pentru omorârea animalelor sălbatice, a peștilor, în scop de consum sau comercializare;

- infracțiunea de neasigurare și nesupraveghere a depozitelor pentru pesticide și îngrășăminte chimice;
- infracțiunea de fabricare, utilizare fără autorizație a acestor substanțe;
- infracțiunea de nerespectare a interdicțiilor privind utilizarea îngrășămintelor chimice și pesticidelor pe terenurile agricole.

d) Infracțiuni la regimul protecției împotriva radiațiilor ionizante, care grupează:

- infracțiunile de contaminare a mediului sau expunerea populației la radiații datorită nesupravegherii surselor de radiații ionizante;
- infracțiunile de omisiune a raportării prompte a creșterii contaminării peste limita admisă.

3. Infracțiuni prin care se aduce atingere protecției resurselor naturale și conservării biodiversității, care cuprind:

a) Infracțiuni privind protecția apelor și ecosistemelor acvatice, ca de exemplu:

- infracțiuni de nerespectare a restricțiilor pentru protecția apelor și a atmosferei;
- infracțiuni de spălare în apele naturale a ambalajelor de pesticide și de alte substanțe periculoase, a utilajelor folosite la transportul lor etc.;
- infracțiuni de descărcare direct în apele naturale a apelor uzate și a deșeurilor de pe anumite vase sau platforme.

Repere de conținut

Mecanismul de interacțiune a criteriilor de clasificare a obiectului infracțiunilor și de sistematizare a lor constituie baza funcției de criminalizare a obiectului infracțiunilor ecologice, care este decisiv în sistemul funcțiilor elementelor componente de infracțiune.

În dependență de modul de comitere a acestora, precum și de impactul lor asupra mediului înconjurător, infracțiunile ecologice se împart în două grupe: *infracțiuni ecologice cu caracter general* și *infracțiuni ecologice cu caracter special*.

Din infracțiunile ecologice cu caracter general fac parte: Încălcarea cerințelor securității ecologice (art. 223 Cod penal); Încălcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice (art. 224 Cod penal); Tăinuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea mediului (art. 225 Cod penal); Neîndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice (art. 226 Cod penal).

Din infracțiunile ecologice cu caracter special fac parte: Poluarea solului (art. 227 Cod penal); Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului (art. 228 Cod penal); Poluarea apei (art. 229 Cod penal); Poluarea aerului (art. 230 Cod penal); Tăierea ilegală a vegetației forestiere (art. 231 Cod penal); Distrugerea sau deteriorarea masivelor forestiere (art. 232 Cod penal); Vânatul ilegal (art. 233 Cod penal); Îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatari ale apelor (art. 234

Cod penal); Încălcarea regimului de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat (art. 235 Cod penal).

Analizând obiectul juridic special al infracțiunilor ecologice, ajungem la concluzia că obiectul juridic special al infracțiunilor ecologice servește drept temei de clasificare a acestor infracțiuni în mai multe grupe:

1) Infracțiuni prin care se încalcă obligațiile ce revin reprezentanților autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului (art. 223-226 Cod penal), aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de îndeplinirea obligațiilor de către reprezentanții autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului;

2) Infracțiuni prin care se aduce atingere protecției resurselor naturale (art. 227-230 Cod penal), aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de protecția resurselor naturale;

3) Infracțiuni prin care se încalcă regimul impus ecosistemelor terestre (art. 231 și 232 Cod penal), aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul impus ecosistemelor terestre;

4) Infracțiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversității faunei (art. 233 și 234 Cod penal), aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de conservarea biodiversității faunei;

5) Infracțiuni prin care se încalcă regimul ariilor naturale protejate de stat (art. 235 Cod penal), aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul ariilor naturale protejate de stat.

Actele normative recomandate

Documente naționale, regionale și internaționale în domeniul mediului

1. Concepția națională a agriculturii ecologice, fabricării și comercializării produselor alimentare ecologice și genetic nemodificate, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 863 din 21.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 109.
2. Concepția politicii de mediu a Republicii Moldova, adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr. 605-XV din 02.11.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 009.
3. Concepția organizării și funcționării monitoringului socio-igienic în Republica Moldova și Regulamentul privind monitoringul socio-igienic în Republica Moldova, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 717 din 07.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 075.
4. Convenția privind diversitatea biologică (Rio de Janeiro, 5 iunie 1992), ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 457-XIII din 16 martie 1995.

5. Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului mediu (Aarhus, 25 iunie 1998), ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 346-XIV din 7 aprilie 1999.
6. Hotărârea Guvernului cu privire la modul de acumulare și schimb de informații în domeniul protecției populației și a teritoriului în condiții de situații excepționale, nr. 347 din 25.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 062.
7. Hotărârea Guvernului cu privire la instituirea Comisiei Naționale a Cărții Roșii, nr. 796 din 07.07.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 112.
8. Hotărârea Guvernului cu privire la armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația comunitară, nr. 1345 din 24.11.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 189.
9. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației ecologice în cadrul examinării cauzelor civile, nr. 3 din 24 decembrie 2010.
10. Legea cu privire la Guvern, nr. 64 din 31.05.1990 (republicată în temeiul Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova nr. 1546-XIII din 25.02.1998). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 131.
11. Legea cu privire la resursele naturale, nr. 1102-XIII din 06.02.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 40.
12. Legea cu privire la regimul produselor și substanțelor nocive, nr. 1236-XIII din 03.07.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 067.
13. Legea cu privire la activitatea hidrometeorologică, nr. 1536-XIII din 25.02.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 060.
14. Legea privind securitatea biologică, nr. 755-XV din 21.12.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 075.
15. Legea cu privire la producția agroalimentară ecologică, nr. 115-XVI din 09.06.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr. 95-97/446. (Republicată în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr. 65-68.)
16. Legea cu privire la Cartea Roșie a Republicii Moldova, nr. 325-XVI din 15.12.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 21-24/95.
17. Legea cu privire la rețeaua ecologică, nr. 94-XVI din 05.04.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 90-93.
18. Planul național de acțiune pentru sănătate în relație cu mediul, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 487 din 19.06.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 075.
19. Planul de acțiuni complexe în vederea eficientizării utilizării resurselor naturale, inclusiv a resurselor acvatice, resurselor minerale și a fondului forestier, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 991 din 12.08.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 182.
20. Planul de acțiuni Republica Moldova-Uniunea Europeană, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 356 din 22.04.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr. 65-66.
21. Programul Național Strategic de Acțiuni în domeniul Protecției Mediului Înconjurător. Chișinău: Editura Uniunii Scriitorilor, 1995. 148 p.

22. Regulamentul Cadastrului de Stat al Apelor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 626 din 08.09.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 003.
23. Regulamentul Cadastrului obiectelor și complexelor din fondul ariilor naturale protejate de stat, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 414 din 02.05.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 054.
24. Regulamentul Cadastrului de stat al regnului animal, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1005 din 13.09.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr. 175.
25. Regulamentul Agenției pentru Silvicultură „Moldsilva”, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 844 din 15.08.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr. 110.
26. Regulamentul cu privire la importul, stocarea, comercializarea și utilizarea produselor de uz fitosanitar și a fertilizanților, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1045 din 05.10.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr. 135.
27. Regulamentul Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 485 din 12.08.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 124-126.

Bibliografie recomandată

1. S. Brânză, V. Stati. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1199-1309.
2. S. Brânză, X. Ulianoschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005.
3. X. Ulianoschi. *Participația penală*. Chișinău: Centrul de Drept, 2000. 239 p.
4. X. Ulianoschi. Răspunderea penală a persoanelor juridice. În: *RND*, 2002, nr. 2.
5. Gh. Ulianoschi. *Infracțiuni care împiedică înfăptuirea justiției*. Chișinău, 1999.
6. *Codul penal. Comentat și adnotat / Sub red. A. Barbăneagră*. Chișinău: Cartier Juridic, 2009.
7. M. Gorunescu. Sistematizarea incriminărilor din domeniul protecției mediului. În: *Revista de Drept Penal*, 2002, nr. 4.
8. M. Gorunescu. *Infracțiunea de mediu – Infracțiune contra dezvoltării durabile*. În: *Dreptul*, 2003, nr. 11.
9. M. Gorunescu. Protecția juridico-penală a mediului. În: *Dreptul*, 2003, nr. 10.
10. E. Lupan. *Dreptul mediului*. Vol. II. București: Lumina Lex, 1996.
11. V. Așevschi, T. Dudnicenco, D. Roșcovan. *Ecologie și Protecția Mediului*. Chișinău: Foxtrot, 2007. 399 p.
12. A. Capcelea. *Perspectivile integrării ecologice europene*. Chișinău: Știința, 2000. 77 p.
13. I. Dediu. *Tratat de Ecologie teoretică*. Chișinău: Phoenix, 2007. 557 p.
14. D.-Ș. Paraschiv. Considerații privind răspunderea, potrivit dreptului european, pentru fapte care aduc atingere mediului. În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 3*. Issue 2/2014 - <http://juridica.ugb.ro/> - = ISSN 2285-0171 ISSN-L=2285-0171.
15. C. Manta. Infracțiunile în domeniul mediului. Privire generală. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Seria Științe Juridice*, 2009, nr. 2.
16. T. Spătaru. *Republica Moldova în contextul Dezvoltării Durabile (Aspecte sociologice)*. Iași: Pan-Europe, 2005. 340 p.
17. T. Spătaru, T. Danii. *Probleme ale Dezvoltării Durabile în societatea tranzitivă (Studii sociologice)*. Chișinău: IFSD al AȘM, 2003. 195 p.

Sarcini de evaluare

1. Ce constituie baza funcției de criminalizare a obiectului infracțiunilor ecologice?
2. Cum se realizează funcția de criminalizare și de formare a sistemului de infracțiuni ecologice?
3. Prin ce este determinată unitatea funcțiilor sus-indicate?
4. Ce ne permite să evidențiem structura și caracterul relațiilor sociale?
5. Cum se clasifică infracțiunile ecologice în dependență de modul de comitere a lor, precum și de impactul lor asupra mediului înconjurător?
6. Care sunt infracțiunile ecologice cu caracter general?
7. Care sunt infracțiunile ecologice cu caracter special?
8. Cum se clasifică infracțiunile ecologice în dependență de tipologia lor?
9. Cum se clasifică infracțiunile ecologice în dependență de obiectul juridic special de atentare?

Teste-grilă:

1. O infracțiune ecologică cu obiect juridic special multiplu reprezintă:
 - a) o singură acțiune (inacțiune);
 - b) un sistem de acțiuni (inacțiuni);
 - c) după caz, o singură acțiune (inacțiune) sau un sistem de acțiuni (inacțiuni).
2. Infracțiunile ecologice sunt:
 - a) toate, fără excepție, săvârșite cu intenție;
 - b) săvârșite, după caz, cu intenție sau din imprudență;
 - c) toate, fără excepție, săvârșite din imprudență.
3. Subiectul infracțiunilor economice are vârsta minimă a răspunderii penale:
 - a) de 16 ani;
 - b) de 14 ani;
 - c) după caz, de 14 ani sau de 16 ani.
4. Persoana juridică (cu excepția autorității publice):
 - a) poate fi subiect în cazul tuturor infracțiunilor ecologice;
 - b) poate fi subiect doar în cazul unor infracțiuni ecologice;
 - c) nu poate fi subiect în cazul niciunei infracțiuni ecologice.
5. Conceptul de prejudiciu ecologic a fost pentru prima oară utilizat de către:
 - a) M. Raymond-Gouilloud;
 - b) Gilles Martin;
 - c) Michel Despax.
6. Principiile de bază ale protecției mediului sunt stipulate în:
 - a) art. 3 al Legii privind protecția mediului înconjurător;
 - b) art. 1 al Legii privind protecția mediului înconjurător;
 - c) art. 5 al Legii privind protecția mediului înconjurător.

7. Pământul era considerat proprietate a statului în tractatul „Legile” al lui:

- a) Virgilius;
- b) Platon;
- c) Iulius Gay Cezar.

Spețe de practică judiciară

Speta 1

P.O., lucrând în calitate de pădurar în Serviciul Silvic de Stat, în ajun de Crăciun a tăiat dintr-un loc interzis patru brazi, în valoare de 730 lei, pe care i-a donat unor prieteni pentru sărbătorile de iarnă.

Încadrați juridic faptele lui P.O.

Speta 2

M.O. a pătruns în livada ce aparținea gospodăriei țărănești din localitate și a tăiat 15 pomi fructiferi. Peste trei zile acesta a fost reținut de către lucrătorii poliției în timp ce vindea lemne provenite din pomii tăiați în împrejurările arătate.

Încadrați juridic faptele lui M.O.

Speta 3

În timp ce se odihneau într-o rezervație naturală, P.L. împreună cu T.F. au aprins un rug. Văzând că vremea s-a stricat și considerând că focul se va stinge în urma ploii, aceștia au plecat fără a lua careva măsuri de precauție. Din cauza vântului puternic care s-a dezlănțuit ulterior, focul s-a răspândit prin zonă declanșând un incendiu, în urma căruia au ars 0,5 ha de pădure.

Încadrați juridic faptele lui P.L. și T.F.

Tema 4. Caracteristica generală a infracțiunilor ecologice cu caracter general

După cum s-a menționat abordând tema precedentă, în dependență de modul de comitere a infracțiunilor ecologice, precum și de impactul lor asupra mediului înconjurător, infracțiunile ecologice se împart în: infracțiuni ecologice cu caracter general și infracțiuni ecologice cu caracter special.

Din infracțiunile ecologice cu caracter general fac parte: Încălcarea cerințelor securității ecologice (art. 223 Cod penal); Încălcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice (art. 224 Cod penal); Tăinuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea mediului (art. 225 Cod penal); Neîndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice (art. 226 Cod penal).

Ținând cont de conținutul infracțiunilor ecologice cu caracter general, constatăm că aceste componente de infracțiune sunt mai largi decât cele cu caracter special, reglementează atentatele asupra unor sisteme de relații sociale mai largi decât în cadrul unor infracțiuni ecologice cu caracter special.

Obiectul juridic generic al infracțiunii ecologice cu caracter general îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Cu privire la obiectul juridic special al infracțiunilor ecologice cu caracter special, menționăm că ele au diferite obiecte juridice speciale, pe când toate infracțiunile ecologice cu caracter general au unul și același obiect juridic special.

De exemplu, obiectul juridic special al infracțiunilor ecologice prevăzute la art. 223 Cod penal (Încălcarea cerințelor securității ecologice) îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de îndeplinirea obligațiilor de către reprezentanții autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului.

La acest compartiment se mai poate adăuga și relațiile sociale cu privire la respectarea cerințelor securității ecologice în procesul realizării activităților economice și sociale cu impact asupra mediului.

Obiectul juridic special secundar al acestor infracțiuni îl formează relațiile sociale cu privire la menținerea în limitele admisibile a nivelului radiației, la sănătatea sau viața persoanelor ori viața animalelor.

Obiectul material sunt resursele naturale: solul, subsolul, apele, flora și fauna, aflate pe teritoriul republicii, precum și aerul din spațiul de deasupra acestui teritoriu, ce formează patrimoniul național al Republicii Moldova.

Ca obiect material secundar poate fi, în cazul în care au suferit oamenii, și corpul omului.

Referitor la infracțiunile prevăzute la art. 225 Cod penal (Tăinuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea mediului), obiectul juridic special al acestor infracțiuni îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de îndeplinirea obligațiilor de către reprezentanții autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului.

În doctrină s-a mai expus și părerea potrivit căreia obiectul juridic special al infracțiunii are un caracter complex: obiectul juridic special principal îl constituie relațiile sociale cu privire la realizarea dreptului la acces liber la informațiile (datele) privitoare la starea mediului.

Obiectul juridic special secundar îl formează relațiile sociale cu privire la viața animalelor, sănătatea sau viața oamenilor.

În ce privește latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 223 Cod penal, ajungem la concluzia că ea constă în acțiunile sau inacțiunile de tănuire a datelor sau prezentarea intenționată de către o persoană cu funcții de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală a datelor neautentice despre avariile cu poluarea excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, precum și despre starea sănătății populației afectate de poluarea mediului, dacă aceasta a provocat din imprudență: a) îmbolnăvirea în masă a oamenilor; b) pieirea în masă a animalelor; c) decesul persoanei; d) alte urmări grave.

Dimpotrivă, bazându-ne pe dispoziția art. 225 Cod penal, putem deduce că această infracțiune are două modalități de realizare:

a) tănuirea datelor despre avariile cu poluarea excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, precum și despre starea sănătății populației afectate de poluarea mediului;

b) prezentarea intenționată a unor date neautentice despre avariile cu poluarea excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, precum și despre starea sănătății populației afectate de poluarea mediului.

Latura obiectivă a acestei infracțiuni constă în încălcarea regulilor de protecție a mediului și în încălcarea cerințelor securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective de către persoanele responsabile de respectarea lor, dacă aceasta a provocat:

- a) schimbarea esențială a fondului radioactiv;
- b) daune sănătății populației;
- c) pieirea în masă a animalelor;
- d) alte urmări grave.

Regulile de protecție a mediului și cerințele securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective se conțin în legile indicate și în alte acte normative.

Elaborarea proiectelor diferitor obiecte, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective constituie infracțiune doar în cazul încălcării regulilor și cerințelor legilor indicate și ale altor acte normative (instrucțiuni, regulamente, hotărâri, ordine etc.) .

Acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă se concretizează în încălcarea cerințelor securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, ori la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective.

La majoritatea infracțiunilor ecologice cu caracter general, subiectul este special.

Astfel, de exemplu, subiectul infracțiunii prevăzute la art. 223 Cod penal este special: persoana investită prin lege, act normativ sau ordin cu asigurarea respectării regulilor și cerințelor indicate în dispoziția art. 223 Cod penal, sau alte persoane ce efectuează sau execută proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective.

Condiția existenței acestei componente de infracțiune constă în cunoașterea de către persoana responsabilă a faptului că ea este investită cu asemenea obligațiuni.

În cazul punerii în exploatare a construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective, subiecți ai infracțiunii pot fi și membrii comisiei de luare în primire a acestor obiecte, în limitele sarcinilor lor de profil.

Subiect al infracțiunii poate fi și persoana juridică (a se vedea art. 21 Cod penal).

În cazul infracțiunii prevăzute la art. 225 Cod penal, subiectul infracțiunii este, de asemenea, special: persoana cu funcții de răspundere, persoana publică sau persoana cu demnitate publică ori persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală.

Astfel, subiecții acestor infracțiuni sunt speciali: persoanele indicate mai sus însărcinate cu atribuții în materia protecției mediului înconjurător .

Subiect al infracțiunii poate fi și persoana juridică.

La art. 226 Cod penal, subiectul infracțiunii este special. Reieșind din dispoziția de la alin. (1) art. 226 Cod penal, aceștia sunt: persoana cu funcții de răspundere ori o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală.

Toate dispozițiile infracțiunilor prevăzute la art. 223-226 Cod penal sunt de blanchetă, fac trimitere la alte acte normative din dreptul ecologic etc.

Repere de conținut

În dependență de modul de comitere a infracțiunilor ecologice, precum și de impactul lor asupra mediului înconjurător, infracțiunile ecologice se împart în 2 grupe: infracțiuni ecologice cu caracter general și infracțiuni ecologice cu caracter special.

Din infracțiunile ecologice cu caracter general fac parte: Încălcarea cerințelor securității ecologice (art. 223 Cod penal); Încălcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice (art. 224 Cod penal); Tăinuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea mediului (art. 225 Cod penal); Neîndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice (art. 226 Cod penal).

Obiectul juridic generic al infracțiunii ecologice cu caracter general îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Cu privire la obiectul juridic special al infracțiunilor ecologice cu caracter special, menționăm că ele au diferite obiecte juridice speciale, pe când toate infracțiunile ecologice cu caracter general au unul și același obiect juridic special.

De exemplu, obiectul juridic special al infracțiunilor ecologice prevăzute la art. 223 Cod penal (Încălcarea cerințelor securității ecologice) îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de îndeplinirea obligațiilor de către reprezentanții autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului.

La majoritatea infracțiunilor ecologice cu caracter general subiectul este special.

Subiect al infracțiunii poate fi și persoana juridică (a se vedea art. 21 Cod penal).

Toate dispozițiile infracțiunilor prevăzute la art. 223-226 Cod penal sunt de blanchetă, fac trimitere la alte acte normative din dreptul ecologic etc.

Actele normative recomandate

Documente naționale, regionale și internaționale în domeniul mediului

1. Concepția politicii de mediu a Republicii Moldova, adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr. 605-XV din 02.11.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 009.
2. Concepția organizării și funcționării monitoringului socio-igienic în Republica Moldova și Regulamentul privind monitoringul socio-igienic în Republica Moldova, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 717 din 07.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 075.
3. Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului mediu (Aarhus, 25 iunie 1998), ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 346-XIV din 7 aprilie 1999.
4. Hotărârea Guvernului cu privire la modul de acumulare și schimb de informații în domeniul protecției populației și a teritoriului în condiții de situații excepționale, nr. 347 din 25.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 062.
5. Hotărârea Guvernului cu privire la armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația comunitară, nr. 1345 din 24.11.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 189.

6. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației ecologice în cadrul examinării cauzelor civile, nr. 3 din 24 decembrie 2010.
7. Legea cu privire la protecția civilă, nr. 271-XIII din 09.11.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 020.
8. Legea cu privire la regimul produselor și substanțelor nocive, nr. 1236-XIII din 03.07.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 067.
9. Legea cu privire la activitatea hidrometeorologică, nr. 1536-XIII din 25.02.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 060.
10. Legea privind securitatea biologică, nr. 755-XV din 21.12.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 075.
11. Legea cu privire la produsele de uz fitosanitar și la fertilizanți, nr. 119-XV din 22.06.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr. 100.
12. Legea cu privire la asigurări, nr. 407 din 21.12.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 047.
13. Legea cu privire la rețeaua ecologică, nr. 94-XVI din 05.04.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 90-93.
14. Planul național de acțiune pentru sănătate în relație cu mediul, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 487 din 19.06.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 075.
15. Programul Național de Acțiuni în domeniul Protecției Mediului Înconjurător, aprobat prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 321 din 06.10.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 19.10.1995, nr. 058.
16. Programul Național Strategic de Acțiuni în domeniul Protecției Mediului Înconjurător. Chișinău: Editura Uniunii Scriitorilor, 1995. 148 p.
17. Programul Național de asigurare a securității ecologice pentru anii 2007-2015, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 304 din 17.03.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 30.03.2007, nr. 043.
18. Regulamentul Cadastrului de Stat al Apelor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 626 din 08.09.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 003.
19. Regulamentul Agenției pentru Silvicultură „Moldsilva”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 844 din 15.08.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr. 110.
20. Regulamentul cu privire la importul, stocarea, comercializarea și utilizarea produselor de uz fitosanitar și a fertilizanților, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1045 din 05.10.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr. 135.
21. Regulamentul Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 485 din 12.08.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 124-126.
22. Strategia Națională și Planul de acțiuni în domeniul conservării diversității biologice, aprobate prin Hotărârea Parlamentului nr. 112-XV din 27.04.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 090.
23. Strategia Națională cu privire la reducerea și eliminarea poluanților organici persistenti și Planul Național de implementare a Convenției de la Stockholm privind poluanții organici persistenti, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1155 din 20.10.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr. 193.

24. Strategia Națională de dezvoltare durabilă a complexului agroindustrial al Republicii Moldova (2008-2015), aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 282 din 11.03.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 57-60.

Bibliografie recomandată

1. S. Brânză, V. Stati. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1199-1309.
2. S. Brânză, X. Ulianovschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005.
3. X. Ulianovschi. *Participația penală*. Chișinău: Centrul de Drept, 2000. 239 p.
4. X. Ulianovschi. Răspunderea penală a persoanelor juridice. În: *RND*, 2002, nr. 2.
5. Gh. Ulianovschi. *Infraacțiuni care împiedică îndeplinirea justiției*. Chișinău, 1999.
6. *Codul penal. Comentat și adnotat* / Sub red. A. Barbăneagră. Chișinău: Cartier Juridic, 2009.
7. M. Gorunescu. Sistematizarea incriminărilor din domeniul protecției mediului. În: *Revista de Drept Penal*, 2002, nr. 4.
8. M. Gorunescu. *Infraacțiunea de mediu - Infraacțiune contra dezvoltării durabile*. În: *Dreptul*, 2003, nr. 11.
9. M. Gorunescu. Protecția juridico-penală a mediului. În: *Dreptul*, 2003, nr. 10.
10. E. Lupan. *Dreptul mediului*. Vol. II. București: Lumina Lex, 1996.
11. V. Așevschi, T. Dudnicenco, D. Roșcovan. *Ecologie și Protecția Mediului*. Chișinău: Foxtrot, 2007. 399 p.
12. A. Capcelea. *Perspectivile integrării ecologice europene*. Chișinău: Știința, 2000. 77 p.
13. I. Dediu. *Tratat de Ecologie teoretică*. Chișinău: Phoenix, 2007. 557 p.
14. D.-Ș. Paraschiv. Considerații privind răspunderea, potrivit dreptului european, pentru fapte care aduc atingere mediului. În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 3. Issue 2/2014* - <http://juridica.ugb.ro/> - = ISSN 2285-0171 ISSN-L=2285-0171.
15. C. Manta. Infraacțiunile în domeniul mediului. Privire generală. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Seria Științe Juridice*, 2009, nr. 2.
16. T. Spătaru. *Republica Moldova în contextul Dezvoltării Durabile (Aspecte sociologice)*. Iași: Pan-Europe, 2005. 340 p.
17. T. Spătaru, T. Danii. *Probleme ale Dezvoltării Durabile în societatea tranzitivă (Studii sociologice)*. Chișinău: IFSD al AȘM, 2003. 195 p.

Sarcini de evaluare

1. Cum se realizează funcția de criminalizare și de formare a sistemului de infraacțiuni ecologice?
2. Prin ce este determinată unitatea funcțiilor sus-indicate?
3. Ce ne permite să evidențiem structura și caracterul relațiilor sociale?
4. Cum se clasifică infraacțiunile ecologice în dependență de modul de comitere a lor, precum și de impactul lor asupra mediului înconjurător?
5. Care sunt infraacțiunile ecologice cu caracter general?

Teste-grilă:

1. Infraacțiunile ecologice cu caracter general sunt:
 - a) toate, fără excepție, săvârșite cu intenție;
 - b) săvârșite, după caz, cu intenție sau din imprudență;
 - c) toate, fără excepție, săvârșite din imprudență.

2. Subiectul infracțiunilor ecologice cu caracter general are vârsta minimă a răspunderii penale:
 - a) de 16 ani;
 - b) de 14 ani;
 - c) după caz, de 14 ani sau de 16 ani.
3. Persoana juridică (cu excepția autorității publice):
 - a) poate fi subiect în cazul tuturor infracțiunilor ecologice cu caracter general;
 - b) poate fi subiect doar în cazul unor infracțiuni ecologice cu caracter general;
 - c) nu poate fi subiect în cazul niciunei infracțiuni ecologice cu caracter general.
4. Conceptul de prejudiciu ecologic a fost pentru prima oară utilizat de către:
 - a) M. Raymond-Gouilloud;
 - b) Gilles Martin;
 - c) Michel Despax.

Tema 5. Caracteristica generală a infracțiunilor ecologice cu caracter special

Pentru sistemul infracțiunilor sunt importante nu atât ordinea de distribuire a articolelor în cadrul unui anumit capitol al Părții speciale a Codului penal, cât coeziunea internă, logica, subordonarea normelor legii penale principiilor unice și concepției generale a destinației ei funcționale în interesul forțelor social-politice ce se află la putere.

Fiecare dintre tipurile de obiecte juridice ale infracțiunilor ecologice (general, generic (de grup) și special) realizează funcțiile sale în sistemul dublei funcții de criminalizare și sistematizare a infracțiunilor ecologice.

Cu referire la infracțiunile ecologice, care fac parte dintr-o categorie distinctă, se constată o serie de trăsături distinctive comune, pe care le-am analizat în temele precedente.

Obiectul juridic special al infracțiunilor ecologice este diferit și variat, în dependență de specificul infracțiunilor ecologice și categoriile lor, acesta fiind criteriul de clasificare și sistematizare a infracțiunilor ecologice.

După cum s-a accentuat, în dependență de modul de comitere a lor, precum și de impactul lor asupra mediului înconjurător, infracțiunile ecologice se împart în două grupe: infracțiuni ecologice cu caracter general și infracțiuni ecologice cu caracter special.

Din infracțiunile ecologice cu caracter special fac parte: Poluarea solului (art. 227 Cod penal); Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului (art. 228 Cod penal); Poluarea apei (art. 229 Cod penal); Poluarea aerului (art. 230 Cod penal); Tăierea ilegală a vegetației forestiere (art. 231 Cod penal); Distrugerea sau deteriorarea masivelor forestiere (art. 232 Cod penal); Vânatul ilegal (art. 233 Cod penal); Îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatari ale apelor (art. 234 Cod penal); Încălcarea regimului de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat (art. 235 Cod penal).

Infracțiunile ecologice cu caracter special au același obiect juridic generic ca și infracțiunile ecologice cu caracter general.

Obiectul juridic generic al infracțiunilor ecologice cu caracter special îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Cu privire la obiectul juridic special, menționăm că, spre deosebire de infracțiunile ecologice cu caracter general, care au toate unul și același obiect juridic special, *infracțiunile ecologice cu caracter special au diferite obiecte juridice speciale:*

– Infrațiuni prin care se aduce atingere protecției resurselor naturale (art. 227-230 Cod penal), aceste infrațiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de protecția resurselor naturale;

– Infrațiuni prin care se încalcă regimul impus ecosistemelor terestre (art. 231 și 232 Cod penal), aceste infrațiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul impus ecosistemelor terestre;

– Infrațiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversității faunei (art. 233 și 234 Cod penal), aceste infrațiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de conservarea biodiversității faunei;

– Infrațiuni prin care se încalcă regimul ariilor naturale protejate de stat (art. 235 Cod penal), aceste infrațiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul ariilor naturale protejate de stat.

În ce privește latura obiectivă a infracțiunilor ecologice cu caracter special, ținem să menționăm că majoritatea lor absolută sunt infracțiuni comise, adică care se manifestă prin acțiuni active, cum ar fi: Poluarea solului (art. 227 Cod penal); Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului (art. 228 Cod penal); Poluarea apei (art. 229 Cod penal); Poluarea aerului (art. 230 Cod penal); Tăierea ilegală a vegetației forestiere (art. 231 Cod penal); Distrugerea sau deteriorarea masivelor forestiere (art. 232 Cod penal); Vânatul ilegal (art. 233 Cod penal); Îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatari ale apelor (art. 234 Cod penal); Încălcarea regimului de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat (art. 235 Cod penal).

Totuși, ținem să menționăm că unele dintre ele pot fi comise și prin inacțiuni, cum ar fi: Poluarea solului (art. 227 Cod penal); Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului (art. 228 Cod penal); Poluarea apei (art. 229 Cod penal); Poluarea aerului (art. 230 Cod penal) etc.

La majoritatea infracțiunilor ecologice cu caracter special latura obiectivă se manifestă prin încălcarea anumitor reguli de conduită și profesionale:

Astfel:

– art. 228 Cod penal incriminează încălcarea cerințelor de protecție a zăcămintelor minerale sau a altor resurse ale subsolului, construcția neautorizată sau amplasarea deșeurilor toxice pe terenurile cu zăcămintele minerale, precum și deversarea nesancționată a substanțelor nocive în subsol;

– art. 229 Cod penal incriminează încălcarea regulilor de conduită și profesionale, care au dus la infectarea sau altă impurificare a apelor de suprafață ori subterane cu ape uzate sau cu alte deșeuri ale întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor industriale, agricole, comunale și de altă natură... etc.

Latura subiectivă a infracțiunilor ecologice cu caracter special se manifestă prin vinovăție intenționată, cum ar fi la: Tăierea ilegală a vegetației forestiere (art. 231 Cod penal); Distrugerea sau deteriorarea masivelor forestiere (art. 232 Cod penal); Vânatul

ilegal (art. 233 Cod penal); Îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatări ale apelor (art. 234 Cod penal) etc., precum și prin vinovăție din imprudență, cum ar fi la: Poluarea solului (art. 227 Cod penal); Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului (art. 228 Cod penal); Poluarea apei (art. 229 Cod penal); Poluarea aerului (art. 230 Cod penal), Încălcarea regimului de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat (art. 235 Cod penal) etc.

Subiect al infracțiunilor ecologice cu caracter special poate fi atât general, cât și special și, de asemenea, persoana juridică.

Repere de conținut

Din categoria infracțiunilor ecologice cu caracter special fac parte: Poluarea solului (art. 227 Cod penal); Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului (art. 228 Cod penal); Poluarea apei (art. 229 Cod penal); Poluarea aerului (art. 230 Cod penal); Tăierea ilegală a vegetației forestiere (art. 231 Cod penal); Distrugerea sau deteriorarea mașivelor forestiere (art. 232 Cod penal); Vânatul ilegal (art. 233 Cod penal); Îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatări ale apelor (art. 234 Cod penal); Încălcarea regimului de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat (art. 235 Cod penal).

Infracțiunile ecologice cu caracter special au același obiect juridic generic ca și infracțiunile ecologice cu caracter general:

În ce privește obiectul juridic special, ținem să menționăm că, spre deosebire de infracțiunile ecologice cu caracter general, care au toate unul și același obiect juridic special, infracțiunile ecologice cu caracter special au diferite obiecte juridice speciale:

– Infracțiuni prin care se aduce atingere protecției resurselor naturale (art. 227-230 Cod penal), aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de protecția resurselor naturale;

– Infracțiuni prin care se încalcă regimul impus ecosistemelor terestre (art. 231 și 232 Cod penal), aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul impus ecosistemelor terestre;

– Infracțiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversității faunei (art. 233 și 234 Cod penal), aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de conservarea biodiversității faunei.

– Infracțiuni prin care se încalcă regimul ariilor naturale protejate de stat (art. 235 Cod penal), aceste infracțiuni având ca obiect juridic special grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul ariilor naturale protejate de stat.

Subiect al infracțiunilor ecologice cu caracter special poate fi atât general, cât și special și, de asemenea, persoana juridică.

Actele normative recomandate

Documente internaționale, regionale și naționale în domeniul mediului

1. Concepția națională a agriculturii ecologice, fabricării și comercializării produselor alimentare ecologice și genetic nemodificate, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 863 din 21.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 109.
2. Concepția politicii de mediu a Republicii Moldova, adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr. 605-XV din 02.11.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 009.
3. Concepția organizării și funcționării monitoringului socio-igienic în Republica Moldova și Regulamentul privind monitoringul socio-igienic în Republica Moldova, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 717 din 07.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 075.
4. Convenția privind diversitatea biologică (Rio de Janeiro, 5 iunie 1992), ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 457-XIII din 16 martie 1995.
5. Convenția privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului mediu (Aarhus, 25 iunie 1998), ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 346-XIV din 7 aprilie 1999.
6. Hotărârea Guvernului cu privire la modul de acumulare și schimb de informații în domeniul protecției populației și a teritoriului în condiții de situații excepționale, nr. 347 din 25.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 062.
7. Hotărârea Guvernului cu privire la instituirea Comisiei Naționale a Cărții Roșii, nr. 796 din 07.07.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 112.
8. Hotărârea Guvernului cu privire la armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația comunitară, nr. 1345 din 24.11.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 189.
9. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației ecologice în cadrul examinării cauzelor civile, nr. 3 din 24 decembrie 2010.
10. Legea cu privire la protecția civilă, nr. 271-XIII din 09.11.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 020.
11. Legea cu privire la resursele naturale, nr. 1102-XIII din 06.02.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 40.
12. Legea cu privire la regimul produselor și substanțelor nocive, nr. 1236-XIII din 03.07.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 067.
13. Legea cu privire la activitatea hidrometeorologică, nr. 1536-XIII din 25.02.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 060.
14. Legea cadastrului bunurilor imobile, nr. 1543-III din 25.02.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 44-46/318.
15. Legea privind securitatea biologică, nr. 755-XV din 21.12.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 075.
16. Legea cu privire la produsele de uz fitosanitar și la fertilizanți, nr. 119-XV din 22.06.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr. 100.

17. Legea cu privire la producția agroalimentară ecologică, nr.115-XVI din 09.06.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr.95-97/446. (Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 65-68.)
18. Legea cu privire la Cartea Roșie a Republicii Moldova, nr.325-XVI din 15.12.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 21-24/95.
19. Legea cu privire la rețeaua ecologică, nr. 94-XVI din 05.04.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 90-93.
20. Planul național de acțiune pentru sănătate în relație cu mediul, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 487 din 19.06.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 075.
21. Planul de acțiuni complexe în vederea eficientizării utilizării resurselor naturale, inclusiv a resurselor acvatice, resurselor minerale și a fondului forestier, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 991 din 12.08.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 182.
22. Programul Național de asigurare a securității ecologice pentru anii 2007-2015, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 304 din 17.03.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 043.

Bibliografie recomandată

1. S. Brânză, V. Stati. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1199-1309.
2. S. Brânză, X. Ulianovschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005.
3. X. Ulianovschi. *Participația penală*. Chișinău: Centrul de Drept, 2000. 239 p.
4. X. Ulianovschi. Răspunderea penală a persoanelor juridice. În: *RND*, 2002, nr. 2.
5. Gh. Ulianovschi. *Infracțiuni care împiedică îndeplinirea justiției*. Chișinău, 1999.
6. *Codul penal. Comentat și adnotat / Sub red. A. Barbăneagră*. Chișinău: Cartier Juridic, 2009.
7. M. Gorunescu. Sistematizarea incriminărilor din domeniul protecției mediului. În: *Revista de Drept Penal*, 2002, nr. 4.
8. M. Gorunescu. *Infracțiunea de mediu - Infracțiune contra dezvoltării durabile*. În: *Dreptul*, 2003, nr. 11.
9. M. Gorunescu. Protecția juridico-penală a mediului. În: *Dreptul*, 2003, nr. 10.
8. E. Lupan. *Dreptul mediului*. Vol. II. București: Lumina Lex, 1996.
11. V. Așevschi, T. Dudnicenco, D. Roșcovan. *Ecologie și Protecția Mediului*. Chișinău: Foxtrot, 2007. 399 p.
12. A. Capcelea. *Perspectivile integrării ecologice europene*. Chișinău: Știința, 2000. 77 p.
13. I. Dediu. *Tratat de Ecologie teoretică*. Chișinău: Phoenix, 2007. 557 p.
14. D.-Ș. Paraschiv. Considerații privind răspunderea, potrivit dreptului european, pentru fapte care aduc atingere mediului, În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 3*. Issue 2/2014 - <http://juridica.ugb.ro/> - = ISSN 2285-0171 ISSN-L=2285-0171.
15. C. Manta. Infracțiunile în domeniul mediului. Privire generală. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Seria Științe Juridice*, 2009, nr. 2.
16. T. Spătaru. *Republica Moldova în contextul Dezvoltării Durabile (Aspecte sociologice)*. Iași: Pan-Europe, 2005. 340 p.
17. T. Spătaru, T. Danii. *Probleme ale Dezvoltării Durabile în societatea tranzitivă (Studii sociologice)*. Chișinău: IFSD al AȘM, 2003. 195 p.

Sarcini de evaluare

1. Ce constituie baza funcției de criminalizare a obiectului infracțiunilor ecologice?
2. Cum se realizează funcția de criminalizare și de formare a sistemului de infracțiuni ecologice?
3. Prin ce este determinată unitatea funcțiilor sus-indicate?
4. Ce ne permite să evidențiem structura și caracterul relațiilor sociale?
5. Cum se clasifică infracțiunile ecologice în dependență de modul de comitere a lor, precum și de impactul lor asupra mediului înconjurător?
6. Care sunt infracțiunile ecologice cu caracter special?
7. Cum se clasifică infracțiunile ecologice în dependență de tipologia lor?
8. Cum se clasifică infracțiunile ecologice în dependență de obiectul juridic special de atentare?

Teste-grilă:

1. O infracțiune ecologică cu obiect juridic special multiplu reprezintă:
 - a) o singură acțiune (inacțiune);
 - b) un sistem de acțiuni (inacțiuni);
 - c) după caz, o singură acțiune (inacțiune) sau un sistem de acțiuni (inacțiuni).
2. Infracțiunile ecologice cu caracter special sunt:
 - a) toate, fără excepție, săvârșite cu intenție;
 - b) săvârșite, după caz, cu intenție sau din imprudență;
 - c) toate, fără excepție, săvârșite din imprudență.
3. Subiectul infracțiunilor economice are vârsta minimă a răspunderii penale:
 - a) de 16 ani;
 - b) de 14 ani;
 - c) după caz, de 14 ani sau de 16 ani.
4. Persoana juridică (cu excepția autorității publice):
 - a) poate fi subiect în cazul tuturor infracțiunilor ecologice;
 - b) poate fi subiect doar în cazul unor infracțiuni ecologice;
 - c) nu poate fi subiect în cazul niciunei infracțiuni ecologice.

Spete de practică judiciară

Speta 1

A.B.C., deținând funcția de Director relații cu clienții al S.A. „Apă-Canal Chișinău” în baza ordinului directorului general nr.205-p din 24.09.2008 și având conform Fișei postului obligația să asigure optimizarea și implementarea proceselor de lucru în domeniul contractării, evidenței și facturării serviciilor prestate, precum și să presteze în numele statului servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public, să respecte și aplice prevederile Regulamentului de organizare și funcționare a serviciilor

publice de alimentare cu apă și de canalizare, aprobat prin decizia Consiliului municipal Chișinău nr.5/4 din 25.03.2008, conform căruia era obligat să limiteze recepționarea în sistemul public (comunal) de canalizare a apelor uzate industriale ce periclitează funcționarea sistemului și/sau pot provoca avarierea acestuia și să respecte normativele de deversare a apelor uzate în emisar, cunoscând că deșeurile lichide (borhot) recepționate de la Î.M. „Zernoff” S.R.L. depășesc de sute de ori CMA, iar starea tehnică deplorabilă și capacitatea redusă de epurare a Stației de Epurare Chișinău nu permit recepționarea și prelucrarea unei cantități atât de mari de ape uzate cu așa concentrații de poluanți, fiind informat de șeful Departamentului asigurarea calității, control și reglementare A.R. și de șeful serviciului exploatare a stațiilor de epurare a S.A. „Apă-Canal Chișinău” A.V. despre impactul negativ pe care-l au deșeurile recepționate de la Î.M. „Zernoff” S.R.L. asupra funcționării normale a Stației de Epurare mun. Chișinău și calității apelor deversate în râul Bâc, contrar atribuțiilor funcționale și legislației în vigoare, ilegal a încheiat cu Î.M. „Zernoff” S.R.L. contractul nr. 9-743-33/77ps din 17.08.2013, prin care a acceptat recepționarea acestor deșeuri. Ca rezultat, în râul Bâc au fost deversate ape insuficient epurate, care, potrivit evaluării Centrului de investigații ecologice al Inspectoratului Ecologic de Stat nr. 70/12-3 din 06.10.2016, au cauzat daune în proporții considerabile regnului animal, vegetal și resurselor piscicole ale râului Bâc, afluent drept al fluviului Nistru, în valoare de 47 552 377 lei.

Încadrați juridic faptele lui A.B.C.

Speta 2

R.S., activând în calitate de maistru - pădurar, era responsabil de protecția și paza vegetației forestiere. Fiind împuternicit să exercite delimitarea și inventarierea parchetelor, având intenția tăierii ilegale a vegetației forestiere, dându-și seama de caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale și dorind în mod conștient efectuarea acestora, în luna august a anului 2021 intenționat a efectuat o evaluare necalitativă a masei lemnoase din parchetul 38 A 1 din Ocolul Silvic Ungheni, cantonul nr.7, din satul Valea-Mare, r-nul Ungheni, care urma să fie defrișată, creând astfel un surplus de 84 m³ de masă lemnoasă, care a fost apoi tăiată și însușită de către V.C., la indicația lui R.S., în sumă totală de 56998,13 lei.

Încadrați juridic faptele lui R.S.

Tema 6. Infrațiuni prin care se încalcă obligațiile ce revin reprezentanților autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului (art. 223-236 Cod penal)

- 1. Încălcarea cerințelor securității ecologice**
- 2. Încălcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice**
- 3. Tăinuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea aerului**
- 4. Neîndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice**

1. Încălcarea cerințelor securității ecologice

Legea penală (art. 223 Cod penal) incriminează încălcarea cerințelor securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective de către persoanele responsabile de respectarea lor, dacă aceasta a provocat: a) mărirea esențială a nivelului radiației; b) daune sănătății populației; c) pieirea în masă a animalelor; d) alte urmări grave.

Securitatea ecologică este una dintre componentele de bază care contribuie esențial la asigurarea securității generale a statului și la dezvoltarea durabilă a acestuia.

Securitatea ecologică este un obiectiv foarte important pentru țară, de starea căreia este condiționată chiar securitatea statului în general. Conform definiției, securitatea ecologică este asigurată de o multitudine de componente atât de origine antropogenă, cât și de origine naturală, interacțiunea cărora poate avea un impact pozitiv sau negativ asupra dezvoltării durabile în regiune.

Reieșind din acestea, în calitate de componente ale securității ecologice sunt examinate activitățile antropogene sectoriale (industrie, agricultură, energetică etc.), acțiuni generale (influența poluării transfrontiere, producerii deșeurilor), situații excepționale (inundații, alunecări de teren) și măsurile organizatorice (monitoring, evaluarea riscurilor, asigurarea ecologică, sistemul de alarma și informare, cooperarea internațională și regională).

Necesitatea asigurării securității ecologice reiese direct din dispozițiile articolului 37 din Constituția Republicii Moldova, care garantează dreptul fiecărui om la un mediu înconjurător nepriemlic din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate.

Acest principiu constituțional constituie temelia blocului legislativ și normativ, creat pe parcursul ultimilor zece ani, care reglementează activitățile de protecție a mediului în general și implementarea cerințelor de protecție a mediului în politicile sectoriale.

Condițiile dificile care însoțesc tranziția țării noastre la economia de piață au un impact esențial asupra componentelor de mediu, ceea ce conduce la dereglarea echilibrului ecologic, deteriorarea ecosistemelor, înrăutățirea stării resurselor naturale, dispariția unor specii de floră și faună, toate acestea punând în pericol securitatea ecologică.

Conceptul de securitate a evoluat de-a lungul timpului, iar în prezent este considerat un concept multidimensional, în care sunt incluse următoarele componente: militară; politică; economică; socială; culturală; ecologică.

Dimensiunea ecologică este una dintre cele mai importante dimensiuni ale securității, determinată atât de complexitatea problemelor ecologice (efecte multiple, fără soluții simple și individuale), cât și de caracterul transnațional al amenințărilor și pericolelor.

Potrivit unei definiții, considerate adecvată, securitatea ecologică este „starea unei națiuni, comunități sau a unui individ de a fi la adăpost de amenințările rezultate din:

raritatea resurselor mediului;

degradarea mediului;

*schimbările neprielnice de mediu, generate de cauze naturale sau antropice și de tensiunile și conflictele care au la bază considerente de ordin ecologic”.*⁵⁵

Dacă comunitatea mondială va iniția tranziția pe calea dezvoltării durabile, atunci ea va fi nevoită să creeze și să accepte modelul universal al viitorului dorit, prototipul căruia este expus în documentele Conferinței ONU privind mediul ambiant și dezvoltarea (Rio de Janeiro, 1992).⁵⁶ Și acest model final pe deplin poate fi numit noosferă, deși problema nu se limitează doar la terminologie, ci la ansamblul de principii ale dezvoltării acceptate de comunitatea mondială, care manifestă în genere un caracter al asigurării securității generale, sau coevolutiv (epoca noosferei).⁵⁷

Un loc important în politica statului îl ocupă soluționarea problemelor de asigurare a securității ecologice, fapt confirmat de Constituția Republicii Moldova (art. 37), care garantează dreptul fiecărui om la un mediu înconjurător neprimejdios.

Securitatea ecologică este starea mediului înconjurător în care totalitatea cauzelor și consecințelor naturale și ale activităților antropogene (de producție, militare, comunicații, construcții, științifice, informaționale, de recreație, medico-biologice și alte genuri, inclusiv acțiuni de prevenire a consecințelor calamităților naturale și

⁵⁵ V. Giurgiu, I. Seceleanu. *Perdelele forestiere de protecție în contextul asigurării securității ecologice și alimentare*. Dezbateră științifică „Sistemul național al perdelelor forestiere de protecție, între deziderat și realizare”, Academia Română și ASAS, 15 mai 2014.

⁵⁶ A se vedea: A.Д. Урсул. *Устойчивое развитие и проблемы безопасности*. În: *Безопасность*, 1995, № 9; T.N. Țirdea. *Elemente de informatică socială, sociocognitologie și noosferologie*. Chișinău, 2001, p.178-180.

⁵⁷ Н.Н. Лукьянчиков. *Новый путь развития России*. Москва, 1995; L. Bostan. *Conceptul de securitate: aspecte socio-filosofice și metodologice*. USMF „N. Testemițanu”. Chișinău, 2014.

situațiilor excepționale) exclud sau reduc la minimum schimbările ce conduc la degradarea ecosistemelor mediului și impactul negativ asupra sănătății populației.

Interacțiunea efectivă a politicii ecologice cu măsurile din domeniul securității în general, precum și colaborarea în scopul protecției mediului înconjurător, contribuie la diminuarea impactului activităților economice, la stimularea stabilității și menținerea echilibrului ecosistemelor naturale, la extinderea dialogului politic și credibilității între țări și regiuni.

În prezent jurisprudența CtEDO s-a cristalizat în garantarea protecției mediului ca un drept individual sub trei aspecte principale: apartenența sa la conținutul dreptului garantat de art. 8 parag. 1 din Convenție, existența unui drept la informare privind calitatea și pericolele pentru mediu și a unui drept la un proces echitabil în această privință (cu implicațiile aferente).⁵⁸

Pentru asigurarea securității ecologice la nivel regional și internațional țările europene au încheiat un șir de acorduri, tratate și alte documente politice.

Luând în considerare multiplele probleme ecologice și necesitatea rezolvării lor în comun, Organizația pentru Securitate și Colaborare Europeană (OSCE), Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP), Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (UNDP) și Organizația Nord Atlantică (NATO) s-au unit sub egida Inițiativei „Mediul și securitatea” (ENVSEC). Republica Moldova a aderat la această inițiativă în 2005.

Bazele politicii de mediu în etapa de tranziție la economia de piață au fost puse de Legea privind protecția mediului înconjurător (1993), Concepția protecției mediului în Republica Moldova (1995), Programul național strategic de acțiuni în domeniul protecției mediului înconjurător (1995), Planul național de acțiuni în domeniul protecției mediului înconjurător (1996) și de Planul național de acțiuni pentru sănătate în relație cu mediul (2001). Au fost elaborate de asemenea documente strategice de sector și de ramură cu o serie de prevederi ce țin de protecția mediului.⁵⁹

Baza normativ-legislativă de asigurare a securității ecologice o constituie actele legislative și normative naționale, acordurile și tratatele bilaterale, regionale și internaționale la care Republica Moldova este parte, standardele naționale și internaționale aplicate pe teritoriul țării, care conțin cerințe privind calitatea factorilor de mediu (apă, aer, sol etc.), precum și strategiile și planurile de acțiune elaborate în scopul implementării obiectivelor generale ori specifice, realizarea cărora contribuie la asigurarea securității ecologice a statului.

Principalele acte legislative care stau la baza asigurării securității ecologice, în afară de cele sus-indicate, sunt: Codul funciar nr. 828-XII din 25 decembrie 1991; Codul subsolului

⁵⁸ C. Trițoiu. *Rezumatul tezei de doctor în drept „Protecția mediului înconjurător în dreptul internațional public. Armonizarea legislației naționale privind mediul cu legislația Uniunii Europene”*. Universitatea din București, 2007, p. 10.

⁵⁹ A. Isac. *Societatea civilă și politicile de mediu*. Studiu elaborat în cadrul proiectului „Politici sociale”. Institutul de Politici Publice. Chișinău, 2002, p. 3.

nr. 1511-XII din 15 iunie 1993; Codul apelor nr. 1532-XII din 22 iunie 1993; Codul silvic nr. 887-XIII din 21 iunie 1996; Legea regnului animal, nr. 439-XIII din 27 aprilie 1995; Legea nr. 440-XIII din 27 aprilie 1995 cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor, râurilor și bazinelor de apă; Legea nr. 787-XIII din 26 martie 1996 cu privire la resursele materiale secundare; Legea nr. 835-XIII din 17 mai 1996 privind principiile urbanismului și amenajarea teritoriului; Legea nr. 851-XIII din 29 mai 1996 privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător; Legea nr. 1102-XIII din 6 februarie 1997 cu privire la resursele naturale; Legea nr. 1236-XIII din 3 iulie 1997 cu privire la regimul produselor și substanțelor nocive; Legea nr. 1422-XIII din 17 decembrie 1997 privind protecția aerului atmosferic; Legea nr. 1440-XIII din 24 decembrie 1997 cu privire la radioprotecție și securitatea nucleară; Legea nr. 1347-XIII din 9 octombrie 1997 privind deșeurile de producție și menajere; Legea nr. 1536-XIII din 25 februarie 1998 cu privire la activitatea hidrometeorologică; Legea nr. 1540-XIII din 25 februarie 1998 privind plata pentru poluarea mediului; Legea nr. 1538-XIII din 25 februarie 1998 privind fondul ariilor naturale protejate de stat; Legea nr. 272-XIV din 10 februarie 1999 cu privire la apa potabilă; Legea nr. 332-XIV din 26 martie 1999 privind acordarea de licențe pentru unele genuri de activitate; Legea nr. 591 din 23 septembrie 1999 cu privire la spațiile verzi ale localităților urbane și rurale; Legea nr. 612-XIV din 1 octombrie 1999 cu privire la protecția plantelor; Legea nukului, nr. 658-XIV din 29 octombrie 1999; Legea turismului, nr. 798-XIV din 11 februarie 2000; Legea nr. 803-XIV din 11 februarie 2000 privind securitatea industrială a obiectelor industriale periculoase; Legea nr. 1041-XIV din 15 iunie 2000 pentru ameliorarea prin împădurire a terenurilor degradate etc.

Documente internaționale și regionale:

Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa (Berna, 19 septembrie 1997); Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului înconjurător în context transfrontier (Espoo, 25 februarie 1991); Convenția privind efectele transfrontiere ale accidentelor industriale (Helsinki, 17 martie 1992); Convenția privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontiere și a lacurilor internaționale (Helsinki, 17 martie 1992); Convenția privind diversitatea biologică (Rio de Janeiro, 5 iunie 1992); Convenția cadru a Națiunilor Unite privind schimbările climatice (Rio de Janeiro, 12 iunie 1992); Protocolul de la Kyoto (11 decembrie 1998); Convenția privind poluarea transfrontieră a aerului la distanțe mari (Geneva, 13 noiembrie 1979); Convenția privind protecția stratului de ozon (Viena, 23 martie 1995); Protocolul de la Montreal referitor la substanțele ce distrug stratul de ozon (Montreal, 16 septembrie 1979); Convenția privind controlul asupra transportării transfrontiere a deșeurilor periculoase și neutralizarea lor (Basel, 22 martie 1989); Convenția Națiunilor Unite privind combaterea deșertificării în țările afectate de secetă, Paris, 17 martie 1994; Convenția privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a fluviului Dunărea (Sofia, 26 iunie 1994); Convenția privind accesul la informație, participarea publicului la procesul adoptării deciziilor și accesul

la justiție privind problemele de mediu (Aarhus, 29 iunie 1998); Convenția asupra zonelor umede de importanță internațională în special ca habitat al păsărilor acvatice (Ramsar, 1971); Convenția privind conservarea speciilor migratoare de animale sălbatice (Bonn, 1979), cu Acordul privind conservarea liliecilor din Europa (Londra, 4 decembrie 1991) și Acordul privind conservarea păsărilor migratoare de apă african-euroasiatice (Haga, 16 iunie 1995); Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție (CITES), (Washington, 1973); Convenția privind Peisajul European (Florența, 20 octombrie 2000) etc.

*În vederea asigurării securității ecologice, Guvernul R. Moldova a adoptat Programul Național de asigurare a securității ecologice pentru anii 2007-2015.*⁶⁰

Acest Program Național a fost condiționat de necesitatea prevenirii și reducerii degradării resurselor naturale și eficientizării utilizării acestora; menținerii calității mediului ca factor ce asigură păstrarea sănătății și calității vieții; creării unui sistem eficient de monitorizare, prevenire și compensare a pagubelor cauzate de calamitățile naturale și accidente tehnogene; ajustării legislației naționale din domeniul protecției mediului și utilizării durabile a resurselor naturale cu cerințele directivelor Uniunii Europene; colaborării avantajoase în cadrul Inițiativei „Mediul și Securitatea”; perfectării bazei legale de reglementare a asigurării securității ecologice.

În calitate de componente ale securității ecologice servesc:

activitățile antropogene sectoriale – industrie, agricultură, transport, energetică, construcții etc.;

acțiunile generale – poluarea internă și transfrontalieră, inclusiv poluarea radioactivă, producerea deșeurilor;

procesele geologice și hidrologice periculoase – cutremurele de pământ, inundațiile, surpările, ridicarea nivelului apelor freatice, procesele de tasare și umflare a solului;

situațiile excepționale – alunecările de teren, accidente industriale și tehnogene;

măsurile organizatorice – măsurile concrete de asigurare a securității ecologice, monitoringul, controlul, licențierea, sistemul de alarmă și informare, cooperarea regională și internațională.

Securitatea ecologică este determinată, în mare măsură, și de starea componentelor mediului înconjurător.

Poluarea resurselor de apă, aerului atmosferic, diminuarea fertilității solului, poluarea transfrontalieră și altele reprezintă un pericol pentru securitatea ecologică.

În Republică Moldova este deosebit de îngrijorătoare existența riscurilor pentru resursele acvatice, care au o importanță deosebită pentru viața și sănătatea populației, pentru funcționarea ecosistemelor și reprezintă o condiție indiscutabilă pentru dezvoltarea durabilă a economiei țării și securității statului.

⁶⁰ Aprobat prin Hotărârea Guvernului R. Moldova nr. 304 din 17.03.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 043.

Bazinul hidrografic al Republicii Moldova este reprezentat prin 3621 de râuri și pâraie, inclusiv 7 cu lungimea de peste 100 km, 247 – de peste 10 km, 57 de lacuri cu suprafața oglinzii apei de 62,2 km² și circa 3000 de iazuri și rezervoare de acumulare, cu un volum de 1,8 km³ și suprafața oglinzii apei de 333 km². Cele mai mari râuri care curg pe teritoriul țării sunt Nistru și Prut, cu un volum anual de scurgere de 13,6 km³.

Republica Moldova dispune de peste 3500 de obiective acvatice artificiale și naturale, dintre care 82 au un volum de apă de peste 1 mil. m³ apă, cele mai mari fiind Costești-Stânca pe r. Prut (735 mil. m³ apă) și Dubăsari pe r. Nistru (277,4 mil. m³ apă).

Monitorizarea calității apelor de suprafață se realizează la nivel național în 49 de secțiuni ale 16 râuri, 6 bazine acvatice și 1 liman în baza a 43 de ingrediente. Lunar se efectuează observații după o serie de indicatori, cum ar fi: indicii fizico-chimici, elementele biogene, produsele petroliere, detergenții anioni-activi, fenolii etc.

Unele dintre resursele naturale importante ale țării supuse riscurilor sunt solul și subsolul, degradarea și poluarea cărora influențează securitatea ecologică și calitatea vieții și sănătății populației.

În scopul executării prevederilor Convenției de la Stockholm privind poluanții organici perșistenți, realizării Planului Național de Implementare a acestei Convenții, Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei și Planului de Acțiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană, în cadrul Ministerului Ecologiei și Resurselor Naturale se implementează proiectul „Managementul și distrugerea stocurilor de poluanți organici persistenți (POP)” oferit Guvernului Republicii Moldova de Fondul Global de Mediu prin intermediul Băncii Mondiale.

Proiectul prevede un șir de activități, inclusiv distrugerea tuturor stocurilor de pesticide din categoria poluanților organici persistenți (1150 tone) și a părții majore de bifenili policlorurați (BPC) (1060 tone de condensatoare electrice ce conțin BPC) în Franța la întreprinderile Companiei TREDI S.A.

Practica țărilor dezvoltate în domeniul gestionării deșeurilor este axată pe implementarea cerințelor Directivelor UE.

Cerințele Directivelor UE prevăd asigurarea unui nivel ridicat de protecție a mediului de la depozitarea deșeurilor, inclusiv diminuarea volumului de formare a deșeurilor în urma proceselor de producere. În acest context, politica națională de gestionare a deșeurilor trebuie să fie direcționată spre diminuarea riscurilor de pe urma depozitării deșeurilor, inclusiv spre reducerea esențială a numărului de gunoiști existente, construite fără măsuri de protecție a mediului, și înlocuirea lor cu depozite mari, centralizate de deșeuri care corespund cerințelor Directivelor UE. Conform investigațiilor efectuate de către experții străini în cadrul proiectului TALEs, pentru Republica Moldova sunt necesare aproximativ 10-12 gunoiști mari în locul celor 1850 existente. În republică se fac abia primii pași spre reformarea sistemului existent de gestionare a deșeurilor – depozitarea controlată, implementarea colectării separate a deșeurilor, salubritatea teritoriilor etc.

Procesele de degradare a mediului înconjurător conduc la dispariția unor taxoni din habitat, ceea ce constituie un risc important pentru regnul vegetal (5513 specii de plante, inclusiv plante superioare – 1989 specii, briofite (mușchi) – 157 de specii, plante inferioare – 3524 de specii (lichenofite – 124 de specii, alge – 3400 de specii), precum și pentru stabilitatea ecosistemelor naturale ale țării.

Multe specii de plante din ecosistemele țării devin tot mai periclitare și necesită protecție de stat. În Cartea Roșie a Republicii Moldova (2000) sunt incluse 117 specii de plante: angiosperme – 81, gimnosperme – 1, pteridofite – 9, briofite – 10 și licheni – 16.

Diversitatea regnului animal (461 de specii de animale vertebrate și 14339 de specii de animale nevertebrate) de asemenea este supusă riscurilor ecologice ca rezultat al activităților antropice, valorificării excesive a terenurilor agricole, reducerii suprafețelor cu vegetație naturală. Aceste procese au provocat fragmentarea, limitarea ariilor naturale, înrăutățirea condițiilor de viață, limitarea ariilor de răspândire a multor specii de animale, reducând numărul lor sau provocând dispariția totală a unora dintre acestea.

Una dintre cauzele diminuării numărului de specii cinegetice este braconajul. Ecosistemele forestiere oferă animalelor condiții de viață mai sigure și variate, însă fragmentarea pădurilor reduce posibilitatea de răspândire a speciilor respective. Se atestă diminuarea sau chiar distrugerea faunei solului și a herpetofaunei prin arderea miriștilor, buruienilor, distrugerea ecosistemelor naturale.

În Republica Moldova, în domeniul mediului, activează multiple organizații neguvernamentale, cu care Ministerul Mediului și instituțiile subordonate acestuia colaborează permanent în baza unui Memorandum de colaborare. Conform acestui document, atât Ministerul, cât și ONG-urile se obligă să asigure transparența și participarea largă a publicului la procesul decizional în domeniul protecției mediului.

Astfel, considerăm că *inclusiunea art. 223 în Codul penal, care incriminează încălcarea cerințelor securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective de către persoanele responsabile de respectarea lor,* este dictată de agravarea situației ecologice în țară, situație strâns legată de încălcarea cerințelor securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective de către persoanele responsabile de respectarea lor, în același rând, și de o serie de documente internaționale cu privire la protecția mediului, cum ar fi materialele Conferinței ONU cu privire la mediu și dezvoltarea lui, care a avut loc la 3-14 iunie 1992 la Rio de Janeiro, etc.⁶¹

Așadar, interferența dintre dezvoltarea durabilă și economia verde este evidentă. Conceptul „economia verde” nu substituie dezvoltarea durabilă, dar se recunoaște tot

⁶¹ A. Barbăneagră, X. Ulianoschi și al. *Codul penal comentat și adnotat*. Chișinău: Cartier Juridic, 2005, p. 331.

mai mult interconexiunea dintre durabilitate și economia verde. Aceasta presupune emisii reduse de carbon, utilizarea eficientă a resurselor și incluziune socială. În acest context, creșterea veniturilor și ocuparea forței de muncă sunt influențate de investițiile publice-privat, care reduc emisiile de carbon și, respectiv, poluarea mediului, sporesc eficiența energetică și a resurselor, previn pierderea biodiversității și degradarea serviciilor ecosistemice.

Drept impuls internațional semnificativ pentru tranziția spre o economie verde a servit Conferința Națiunilor Unite privind Dezvoltarea Durabilă din anul 2012 de la Rio de Janeiro (Rio +20), la care s-au discutat problemele privind „economia verde în contextul dezvoltării durabile și eradicării sărăciei”. În publicația „Către o economie verde: calea spre o dezvoltare durabilă și eradicarea sărăciei”, UNEP (2011), se menționează că „o alocare de 2% din PIB-ul mondial în sectoarele economice-cheie ar stimula o tranziție către emisii reduse de carbon, o economie verde și eficiență a resurselor.

Printre sectoarele-cheie se numără agricultura, pescuitul, pădurile, resursele acvatice, transportul, energia, deșeurile, construcțiile, turismul și industria. Acest lucru ar crea oportunități pentru a mări creșterea cuantumului finanțării, pentru a stimula tranziția și pentru amplificarea rolului sectorului financiar ca un agent de schimbare pentru economia verde”.

Republica Moldova a participat la lucrările Conferinței ONU privind Dezvoltarea Durabilă „Rio+20” și, în consecință, a recunoscut la cel mai înalt nivel că este important ca principiile dezvoltării durabile să se aplice atât în toate sectoarele economiei naționale, cât și în sfera socială.

Inițial, promovarea ideilor Agendei 21 în țara noastră nu a avut susținerea necesară, astfel că în primii ani după reuniune au fost obținute rezultate modeste. Majoritatea ministerelor, instituțiilor, ONG-urilor nu s-au aliniat de la început la aceste principii și nu au prevăzut o asemenea abordare în strategiile și planurile lor de acțiuni.

Politicile publice care se elaborează pe aceste principii, precum Strategia de mediu, urmăresc restabilirea și menținerea unui echilibru rațional, pe termen lung, între dezvoltarea economică și integritatea mediului natural, în forme înțelese și acceptate de societate. Tot mai mulți reprezentanți ai societății se conving că problemele protecției mediului și dezvoltării economice trebuie rezolvate în mod corelat, pentru binele întregii societăți contemporane și al viitoarelor generații.

Relațiile omului cu mediul în R. Moldova sunt reglementate de Constituție, Legea privind protecția mediului, nr. 1515-XII din 16.06.1993, Legea privind protecția aerului atmosferic, nr. 1422 din 17.12.1997, Legea privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului, nr. 851 din 29.05.1996, și de alte legi și acte normative ce țin cont de problematica protecției mediului și folosirii raționale a resurselor naturale.

Conform **Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia**,⁶² **obiectivele specifice ale acestei Strategii sunt:**

1) asigurarea condițiilor de bună guvernare și eficientizarea potențialului instituțional și managerial în domeniul protecției mediului pentru atingerea obiectivelor de mediu;

2) integrarea principiilor de protecție a mediului, de dezvoltare durabilă și dezvoltare economică verde, de adaptare la schimbările climatice în toate sectoarele economiei naționale;

3) sporirea nivelului de cunoștințe privind protecția mediului în rândul elevilor, studenților și angajaților cu cel puțin 50% până în anul 2023 și asigurarea accesului la informația de mediu;

4) reducerea impactului negativ al activității economice asupra mediului și îmbunătățirea măsurilor de prevenire a poluării mediului;

5) crearea sistemului de monitoring integrat și control al calității mediului;

6) asigurarea utilizării raționale, protecției și conservării resurselor naturale prin:

a) îmbunătățirea calității a cel puțin 50% din apele de suprafață și implementarea sistemului de management al bazinelor hidrografice;

b) asigurarea accesului, până în anul 2023, a circa 80% din populație la sistemele și serviciile sigure de alimentare cu apă și a circa 65% la sistemele și serviciile de canalizare;

c) îmbunătățirea calității solurilor și reconstrucția ecologică a terenurilor degradate, afectate de alunecări și a fâșiilor de protecție a terenurilor agricole în proporție de 100%;

d) gestionarea durabilă și protecția resurselor minerale utile;

e) extinderea suprafețelor de păduri până la 15% din teritoriul țării și a ariilor naturale protejate de stat până la 8% din teritoriu, precum și asigurarea managementului eficient și durabil al ecosistemelor naturale;

7) crearea sistemului de management integrat al calității aerului, reducerea emisiilor de poluanți în atmosferă cu 30% până în anul 2023 și a gazelor cu efect de seră cu cel puțin 20% până în anul 2020, comparativ cu scenariul liniei de bază;

8) crearea sistemelor integrate de gestionare a deșeurilor și substanțelor chimice, care să contribuie la reducerea cu 30% a cantităților de deșeuri depozitate și creșterea cu 20% a ratei de reciclare până în anul 2023.

Conform art. 3 lit. d) al *Legii privind protecția mediului, nr. 1515-XII din 16.06.1993*⁶³, proiectarea, amplasarea și punerea în funcțiune a obiectivelor social-economice, realizarea programelor și activităților care presupun schimbări ale mediului

⁶² Aprobate prin Hotărârea Guvernului R. Moldova nr. 301 din 24.04.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 104-109, art. 328.

⁶³ În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova*, 1993, nr. 10/283.

înconjurător sau ale unor componente ale acestuia se admit numai:

- cu condiția informării (de către autoritățile administrației publice locale și beneficiari) și cu acordul populației care locuiește în perimetrul zonei de protecție sanitară a obiectivului respectiv, în etapele de proiectare și amplasare a acestuia, cu cel puțin 30 de zile înainte de întocmirea materialelor de atribuire a terenului în conformitate cu legislația;

- cu avizul pozitiv al Expertizei ecologice de stat asupra documentației de proiect, elaborate în modul stabilit.

Privitor la folosirea pesticidelor, fermierii și autoritățile locale trebuie să obțină din timp informație despre tratamentele cu pesticide, care să includă date despre tipul de tratament, culturile care urmează a fi protejate, terenurile pe care se vor aplica tratamente, termenele de aplicare, denumirea, normele și dozele pesticidelor ce se recomandă a fi utilizate.

Practicile agricole prietenoase mediului nu admit folosirea avioanelor, elicopterelor, motodeltaplanerelor pentru efectuarea tratamentelor în zonele cu ape de suprafață, deoarece acestea au o împrăștiere prea mare.

În acest context, nu se recomandă aplicarea mijloacelor mecanice puternic suflante, cum sunt cele utilizate în vii și livezi.

De asemenea, întru evitarea impurificării apelor de suprafață, precum și a afectării peștilor și altor vietăți acvatice, se va asigura delimitarea perimetrului de tratament cu respectarea unei distanțe de minimum 10 m până la malul apei, echiparea utilajelor de pulverizare cu ecrane antidispersie, corelarea strictă între capacitatea utilajelor de stropit și suprafața de tratat, interzicerea strictă a deversărilor de ape poluate cu pesticide provenite din spălările utilajelor etc. În special, se vor interzice tratamentele cu insecticide din clasa piretroizilor de sinteză, ca fiind deosebit de contraindicate pentru pești.

Depozitarea pesticidelor se admite numai în locuri coordonate cu autoritățile de mediu, în încăperi ce dispun de dispozitive pentru prevenirea și stingerea incendiilor, protecția muncii și tehnica securității muncii, de măsurare, avizate metrologic (mensuri, cântare). Depozitele în cauză, cu o capacitate de stocare corespunzătoare, trebuie să fie construite numai din materiale durabile, neinflamabile întru asigurarea păstrării produselor menționate în condiții de securitate, excluderea unor scurgeri sau împrăștieri. Podeaua trebuie să fie impermeabilă și situată mai jos decât suprafața solului pentru a forma un bazin de retenție, sau trebuie să existe praguri la uși și pereți care să evite scurgerea lichidelor prin ele și să rețină materialul împrăștiat.

Depozitele de pesticide trebuie să fie amplasate nu mai aproape de 200 m de la localitate, surse de apă, furaje, câmpuri și terenuri agricole, ferme pentru animale. Pentru asigurarea protecției contra incendiilor este important ca depozitul să fie înconjurat cu un șanț betonat. În lucrul cu pesticidele, trebuie respectate regulile de igienă și sănătate publică și prevederile protecției muncii.

Conform reglementărilor internaționale, autoritățile publice, producătorii și distribuitorii de pesticide trebuie să ia măsuri pentru prevenirea acumulării ambalajelor utilizate.

Deci, nu poate exista un cod al practicii agricole prietenoase mediului la utilizarea pesticidelor, dacă lipsește un sistem de recuperare a ambalajelor, depozitare și transport în condiții similare cu depozitarea pesticidelor și instalații de distrugere (prin incinerare) cu autorizație de mediu.

Alte măsuri (ca exemplu, depozitarea ambalajelor pe locuri împrejmuite și identificate corespunzător) nu rezolvă problema prevederilor reglementărilor internaționale la care Republica Moldova este parte, ori tinde spre aderare (FAO, UE).

Măsurile de siguranță în recuperarea ambalajelor golite sunt cele care se regăsesc în documentațiile tehnice care stau la baza eliberării autorizațiilor de comercializare a produselor chimice respective. Nu este permisă reciclarea ambalajelor pentru a fi reumplute, inclusiv cu alte pesticide!⁶⁴

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al acestor infracțiuni îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de îndeplinirea obligațiilor de către reprezentanții autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului.

La acest compartiment se mai poate adăuga și relațiile sociale cu privire la respectarea cerințelor securității ecologice în procesul realizării activităților economice și sociale cu impact asupra mediului.

Obiectul juridic special secundar al acestei infracțiuni îl formează relațiile sociale cu privire la menținerea în limitele admisibile a nivelului radiației, la sănătatea sau viața persoanelor ori viața animalelor.⁶⁵

Obiectul material sunt resursele naturale: solul, subsolul, apele, flora și fauna, aflate pe teritoriul republicii, precum și aerul din spațiul de deasupra acestui teritoriu, ce formează patrimoniul național al Republicii Moldova.

Ca obiect material secundar poate fi, în cazul în care au suferit oamenii, și corpul omului.

Latura obiectivă a infracțiunii constă în încălcarea regulilor de protecție a mediului și în încălcarea cerințelor securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția

⁶⁴ *Managementul produselor de uz fitosanitar: securitatea personală și protecția mediului.* Ghid pentru fermieri / Coordonatori V. Pleșca, I. Barbărasă, A. Isac. Publicat în cadrul Proiectului WB/GEF „Managementul și Distrugerea Stocurilor de Poluanți Organici Persistenți în Republica Moldova”. Chișinău, 2008.

⁶⁵ S. Brînza, V. Stati. *Tratat de drept penal. Partea specială.* Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1207.

sau punerea în exploatare, precum și la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective de către persoanele responsabile de respectarea lor, dacă aceasta a provocat:

- a) schimbarea esențială a fondului radioactiv;
- b) daune sănătății populației;
- c) pieirea în masă a animalelor;
- d) alte urmări grave.

Regulile de protecție a mediului și cerințele securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective se conțin în legile indicate și în alte acte normative.

Elaborarea proiectelor diferitor obiecte, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective constituie infracțiune doar în cazul încălcării regulilor și cerințelor legilor indicate și ale altor acte normative (instrucțiuni, regulamente, hotărâri, ordine etc.).⁶⁶

Acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă se concretizează în încălcarea cerințelor securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, ori la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective.

Proiectarea reprezintă elaborarea unei lucrări tehnice întocmite pe baza unei teme date, care cuprinde calculele tehnico-economice, desenele, instrucțiunile etc., necesare executării unei construcții industriale, agricole, științifice sau a unui alt obiectiv.

Amplasarea constituie așezarea pe un anumit loc a construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective.

Construcția se exprimă în ansamblul de operații efectuate cu ajutorul mecanismelor și mașinilor, precum și manopera, în vederea realizării, reconstruirii, restaurării sau consolidării unei construcții industriale, agricole, științifice sau a unui alt obiectiv.

Punerea în exploatare reprezintă predarea de către executor a construcției industriale, agricole, științifice sau a unui alt obiectiv, care este corelativă cu recepția respectivului obiectiv de către o comisie abilitată, presupunând efectuarea de testări ale obiectivului predat/recepționat, includerea acestuia în procesul tehnologic, verificarea documentației necesare etc.

Exploatarea constituie utilizarea conform destinației a unei construcții industriale, agricole, științifice sau a unui alt obiectiv (fabricarea producției, producerea energiei etc.).

Printre obiectivele proiectate, amplasate, construite, puse în exploatare sau exploatare se numără: construcțiile industriale (uzine, fabrici, centrale electrice, conducte magistrale, obiective subterane etc.); construcțiile agricole (întreprinderi de

⁶⁶ A. Barbăneagră, X. Ulianoschi și al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2003, p. 463.

creștere a animalelor, sisteme de ameliorare a solului, sere etc.), construcțiile științifice (obiective radiologice (nucleare), stații și posturi staționare și mobile destinate observațiilor asupra stării și poluării mediului etc.); alte obiective (obiective locative, obiective de menire social-culturală, depozite, garaje, chioșcuri, gherete, pavilioane, cabine, corpuri și panouri de afisaj etc.).⁶⁷

Dispoziția acestui articol este de blanchetă.

De aceea, în rechizitoriu, ordonanța de punere sub învinuire sau în sentința de condamnare este necesar să fie indicat care reguli concrete au fost încălcate.⁶⁸

Componența de infracțiune este materială. Ea se consumă din momentul survenirii consecințelor prejudiciabile prevăzute în art. 223 Cod penal, și anume:

- a) mărirea esențială a fondului radioactiv;
- b) daune sănătății populației;
- c) pieirea în masă a animalelor;
- d) alte urmări grave.

Această componență de infracțiune are o construcție de tip material ce presupune prezența acțiunii sau inacțiunii, adică încălcarea cerințelor securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective, survenirea consecințelor prejudiciabile: a) mărirea esențială a fondului radioactiv; b) daune sănătății populației; c) pieirea în masă a animalelor; d) alte urmări grave, precum și legătura causală între ele.

Dispoziția acestei norme penale este descriptivă.

Mărirea esențială a fondului radioactiv constă în ridicarea nivelului radiației ce depășește limita admisă, adică în cazul în care nivelul de radiație în aer depășește 0,2 Roentgen/oră.

Daunele sănătății populației pot fi exprimate prin vătămarea corporală de orice grad cel puțin a unei singure persoane sau îmbolnăvirea ei.

Pieirea în masă a animalelor se stabilește nu doar după numărul animalelor pierite, ci se ține cont și de mărimea populației lor.

Cu privire la consecințele prejudiciabile ale acestei infracțiuni, cum ar fi pieirea în masă a animalelor, este necesar de a se reieși din **Criteriile de evaluare a situațiilor excepționale comunicate Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al Ministerului Afacerilor Interne** ce se conțin în *Anexa nr. 2 la Regulamentul cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a*

⁶⁷ S. Brînză, D. Mardari. Infracțiuni de încălcare a obligațiilor ce revin reprezentanților autorităților, persoanelor fizice sau juridice în legătură cu activitățile economice și sociale cu impact asupra mediului: analiză de drept penal. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova*, 2013, nr. 8(68), p. 69.

⁶⁸ S. Brînză, X. Ulianoschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Cartier Juridic, p. 389.

informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale, conform cărora pieirea în masă a animalelor poate consta în îmbolnăvirea cu boli contagioase a animalelor agricole, care a dus la pierirea în masă a animalelor, inclusiv a celor sălbatice, când rata pieirii depășește media statistică de 3 și mai multe ori.

Alte urmări grave sunt orice consecințe ce încalcă esențial securitatea ecologică (echilibrul ecologic), adică prezintă pericol pentru organismele vii, în același număr și pentru oameni.

Acestea pot consta și în atacarea plantelor agricole de boli și dăunători și pierirea în masă a plantelor.

De exemplu, a fost proiectată emisia în atmosferă a reziduurilor industriale și în zonă nivelul de radiație s-a ridicat într-atât, încât a poluat sectoarele populate ale orașului etc.

Analiza trendelor de temperatură în ultimul secol a demonstrat o creștere a temperaturii aerului în diferite zone ale Republicii Moldova.

Totodată, există o tendință naturală spre scădere a umidității mediului de viață, care se agravează și prin impactul antropic (secarea zonelor umede, canalizarea și distrugerea luncilor râurilor mici), ceea ce duce la degradarea populațiilor de plante și animale specifice acestor habitate.

O situație critică pentru Republica Moldova este micșorarea excesivă a învelișului verde natural prin extinderea masivă a suprafețelor de terenuri agricole. Consecințele acestor fenomene sunt xerofitizarea și sărăcirea învelișului vegetal, înclinarea acestuia spre o înfățișare ecologică sudică (stepizare).

Una dintre schimbările evidente în ecologia unui șir de specii, legate de poluarea termică tehnogenă a bazinelor acvatice, încălzirea globală a climei, este sporirea componenței specifice (cu 10-15%) și numerice a păsărilor, în special a celor acvatice în perioada de iarnă.

O amenințare a diversității plantelor și animalelor autohtone, în unele cazuri, este influența relațiilor concurente între speciile introduse pe teritoriul republicii, pe de o parte, și speciile din flora și fauna spontană cu o plasticitate scăzută, pe de altă parte. Exemple ale acestor relații de excludere reciprocă între speciile de plante și animale sunt:

- substituirea prin concurență a speciilor forestiere autohtone de către arțarul american;
- excluderea treptată a cerbului comun de către cerbul-cu-pete și populația hibridă;
- excluderea prin concurență a nurcii europene de către nurca americană și dihorul-de-pădure etc.

Alte urmări grave se manifestă prin impactul antropic asupra biodiversității în diferite sectoare social-economice.

Cele mai semnificative schimbări ale stării florei și faunei Republicii Moldova s-au produs și se mai produc ca rezultat al impactului antropic direct (vânatul, nimicirea

animalelor, colectarea nereglementată a plantelor), precum și indirect (prin distrugerea sau schimbarea habitatelor naturale).

Printre factorii care influențează nociv asupra florii și faunei sunt:

- gospodărirea intensivă cu extinderea și valorificarea agricolă a noilor teritorii naturale;
- ameliorarea prin secare a zonelor umede și exploatarea terenurilor ameliorate;
- schimbarea cursurilor râurilor mici;
- nerespectarea tehnologiilor de folosire a pesticidelor și îngrășămintelor;
- poluarea ecosistemelor naturale cu deșeuri industriale; braconajul; deranjarea animalelor în perioada de reproducere.

Situația se agravează și din cauza lipsei de cunoștințe ecologice necesare și a iresponsabilității populației, ineficienței pârgھیilor legislative și economice, care ar stimula activitățile de protecție a mediului. Din cauza distrugerii și fragmentării landsafturilor, s-au intensificat și calamitățile naturale.

Alte urmări grave pot surveni în urma planificării teritoriale eronate și urbanizării excesive.

Astfel, poluarea mediului cu surse provenite din orașe și centre industriale afectează considerabil ecosistemele râurilor.

Deversarea în ele a apelor reziduale provoacă eutroficarea lor excesivă cu deformarea ulterioară a componenței specifice a florei și faunei. Ca rezultat al eutroficerii s-au dezvoltat puternic algele cianofite ce provoacă fenomenul „înflorirea apei” – o adevărată calamitate pentru râurile și bazinele de apă artificiale.

O altă sursă de poluare a ecosistemelor riverane este scurgerea de suprafață (de la ploii și topirea zăpezii) de pe teritoriile urbane (anual cca 200 mii tone de substanțe poluante), apa pătrunzând în râuri fără a fi purificată, conținând un complex de substanțe suspendate, produse petroliere și metale grele. Conform datelor Serviciului Hidrometeo și publicațiilor științifice, această scurgere sporește poluarea apelor cu 20-40% mai mult în comparație cu sectoarele în amonte ale râurilor.

Consecințe grave pentru mediul Republicii Moldova cauzează deșeurile, care se acumulează anual în volum de 5,5-6,0 mil. tone. Stocarea nereglementată a deșeurilor, lipsa tehnologiilor moderne de neutralizare, reutilizare, nimicire, înhumare a lor etc. și managementul nesatisfăcător contribuie în continuare la agravarea situației ecologice, stării sănătății populației și a biodiversității spontane.

În agricultură, utilizarea intensivă a teritoriului este un factor care influențează esențial asupra diversității biologice a ecosistemelor. Terenurile agricole ocupă cca 2560 mii ha, ceea ce alcătuiește 75,6% din teritoriul țării, în care ponderea arăturii constituie cca 70%. Activitatea economică a schimbat esențial structura spațială, componența și particularitățile funcționale ale învelișului vegetal al teritoriului republicii.

Activitatea agricolă nehibzuită duce la crearea unor terenuri agricole uniforme imense, cu agrofitecenoze omogene, care se caracterizează printr-o diversitate

biologică joasă. Această situație este caracteristică, îndeosebi, pentru perioada postbelică de intensificare și specializare a agriculturii.

Lărgirea suprafețelor câmpurilor, sporirea cantității de îngrășămintă, introducerea tehnologiilor industriale de prelucrare a pământului nu doar că au schimbat structura landșafturilor, dar și au dus la lichidarea ecotopurilor naturale din teritoriile agricole. Ultimele erau unicele formațiuni (oaze) naturale care păstrau diversitatea biologică a ecosistemelor. În consecință, s-a produs fragmentarea (dezmembrarea) landșafturilor naturale și s-au format terenuri agricole imense, s-au extins suprafețele ocupate de așezările umane și s-au redus terenurile ocupate de păduri și pășuni. Aceste modificări nu permit menținerea în măsură optimă a echilibrului ecologic și conservarea diversității biologice.

Un impact puternic asupra biodiversității exercită exploatarea intensivă a învelișului de sol pe parcursul ultimelor decenii.

Ca rezultat al acestor activități au sporit suprafețele solurilor erodate, afectate de alunecări de teren, salinizate, solonețizate, degradate din cauza calmatării cu depozite slab humificate, destructurate, cu bilanțul negativ al humusului etc. Toate acestea, în ansamblu, au provocat diminuarea fertilității resurselor de sol și degradarea diversității biologice a solului.

O influență negativă asupra biodiversității la nivelurile specific și ecosistemic a avut și hidroameliorarea, care s-a dezvoltat intens în anii '60-'70 ai sec. XIX. Desecarea a peste 60 mii ha de bălți, terenuri umede și înmlăștinite din luncile râurilor Nistru, Prut, Răut, Ialpug, schimbarea cursurilor râurilor mici etc. au dus la distrugerea totală a asociațiilor de plante și a habitatelor pentru animalele acvatice și palustre.

În trecut aceste teritorii serveau ca habitate pentru așa specii ca: vidra, nurca europeană, hermelina, egreta, lebăda, gâsca ș.a. Din cauza distrugerii acestor habitate, abundența multor specii s-a redus brusc, iar unele dintre ele au devenit rare și au fost incluse în „Cartea Roșie”.

Irigarea intensivă și utilizarea în aceste scopuri a apei cu un conținut sporit de săruri, aplicarea tehnologiilor neadecvate la prelucrarea solurilor desecate au provocat salinizarea și distrugerea structurii acestora, scăderea bruscă a conținutului de humus în sol și, în consecință, diminuarea fertilității lui.

Concomitent, s-a produs și sărăcirea biocenozelor. Una dintre cauzele acestor urmări extrem de negative a fost ignorarea recomandărilor științifice de păstrare a bălților și zonelor umede în calitate de elemente majore de stabilizare ecologică în regiune, de creare a oazelor de vegetație naturală în cadrul teritoriilor deja ameliorate, ca elemente de suport al biodiversității.

Folosirea intensă nejustificată a pesticidelor și îngrășămintelor minerale prin anii '70-'80 a dus la otrăvirea faunei, iar din cauza aplicării mașinilor agricole necorespunzătoare, nerespectării cerințelor tehnologice se nimicește un număr mare de animale (de 10-15 ori mai mult decât în timpul vânătoarei autorizate).

Astfel, dacă la cositul manual al fânului se nimicesc până la 15% din animalele sălbatice, apoi la cositul mecanizat – peste 40%. În special, aceasta se referă la animalele și păsările tinere (căprioara, iepurele, cerbul, mistrețul, prepelița).

În Republica Moldova există teritorii unde se remarcă o îmbinare teritorială relativ optimală a terenurilor forestiere, de pajiște, a ecosistemelor acvatice și a celor agricole. Drept exemplu pot servi terenurile agricole din zona de centru a Republicii Moldova, unde suprafața ecosistemelor forestiere atinge 13,5% și care, în îmbinare cu terenurile de pajiște, permite a susține diversitatea biologică la nivel de specie și ecosistem.

Problemele principale cu care se confruntă fondul forestier al Republicii Moldova sunt următoarele:

- gradul insuficient de împădurire;
- reducerea continuă a biodiversității forestiere;
- potențialul bioproductiv și ecoprotectiv scăzut al pădurilor.

Creșterea în ultimele 4-5 decenii a ponderii culturilor silvice în fondul forestier a provocat reducerea genofondului speciilor autohtone din cadrul formațiunilor forestiere.

De asemenea, odată cu degradarea arboreturilor se intensifică și diminuarea calității potențialului stațional.

Diminuarea condițiilor staționale duce inevitabil la simplificarea structurii și compoziției comunităților forestiere și la predominarea arboreturilor monodominante.

În urma analizei datelor monitoringului forestier, Republica Moldova, alături de unele țări europene ca Belarus, Cehia, Danemarca, Germania ș.a., a fost inclusă în grupul țărilor cu păduri puternic afectate (valoarea procentuală pentru clasele 2-4 de defoliere și decolorare depășește 20%).

În prezent, cea mai mare influență asupra multor specii faunistice economic importante pentru Republica Moldova o exercită vânatul și braconajul, deranjarea animalelor în perioada de reproducere. Anume acestea sunt cauzele principale ale reducerii numărului de căprioare și mistreți. Ele au dus la scăderea bruscă a numărului sau la dispariția totală a unor specii prețioase, cum sunt vidra, hermelina, cerbul, elanul etc. Vânatul excesiv al animalelor din categoriile de specii vulnerabile și periclitare duce la degradarea puternică a populațiilor și la dispariția lor.

Din cauza pescuitului selectiv al speciilor de pești și a distrugerii locurilor de reproducere a lor, a avut loc schimbarea componenței specifice și de vârstă a populațiilor. Asupra stării ihtiocenozelor influențează puternic și introducerea în bazinele acvatice a speciilor noi de pești, care provoacă o scădere numerică semnificativă a unor specii aborigene. Procesele de introducere a speciilor noi de pești în bazinele acvatice din republică s-au intensificat în ultimii 30-40 de ani. În fazele inițiale ale acestora introducerea unor astfel de specii ca amurul alb, amurul negru, nisetrul siberian, crapul chinezesc, crapul nobil ș.a. a sporit productivitatea bazinelor acvatice, care apoi a scăzut brusc (de 6-7 ori).

Valorificarea terenurilor funciare a contribuit la schimbarea esențială a rețelei hidrografice.

În Republica Moldova s-au efectuat lucrări de proporții de canalizare a râurilor, construire a rezervoarelor, desecare a luncilor etc., care au dus la sporirea turbidității apelor, distrugerea și înnămolirea habitatelor hidrobionților, diminuarea bruscă a diversității specifice, în multe cazuri în râurile mici ihtiofauna fiind nimicită totalmente. În ultimii 50 de ani, din bazinele acvatice ale Republicii Moldova au dispărut unele specii de pești, s-a micșorat abundența speciilor economic valoroase și a sporit cea a speciilor ne semnificative.

Poluarea mediului cu deșeuri toxice industriale și menajere se răsfrânge negativ asupra biodiversității. Acești poluanți se acumulează în sol și apă, organe și țesuturi, se încadrează în lanțurile trofice și provoacă diferite dereglări ale funcționalității organismelor vii, biocenozelor, biotipurilor și a ecosistemelor în general. Poluarea termică a apei poartă un caracter mai îngust, dar produce schimbări serioase ale ciclurilor biologice. Aceste efecte sunt mai pronunțate în zona de influență a apelor calde din limanul Cuciurgan. Toate acestea au creat în unele raioane ale Republicii Moldova o situație ecologică generală tensionată, ceea ce a avut drept consecință degradarea vertiginoasă a abundenței și vitalității populațiilor unor specii de plante (licheni, briofite) și animale (amfibieni, păsări acvatice).

În domeniul transportului și construcției drumurilor, amenințarea biodiversității și populațiilor unor specii de către mijloacele de transport se manifestă prioritar prin dereglarea condițiilor de funcționare a ecosistemelor naturale și nimicirea fizică a animalelor în procesul migrației. Pericolul este mare dacă automagistralele segmentează ariile naturale protejate (spre exemplu, rezervația științifică „Codrii”).

Fondul radioactiv natural în Republica Moldova este, de asemenea, determinat de degajările care au loc la centralele termoelectrice și cazangerii, de procesul de producere a materialelor de construcție, de gazele de eșapament ale autovehiculelor, depunerile atmosferice. În republică pot fi aduse din zonele contaminate ale țărilor vecine și produse alimentare, articole de confecții, plante medicinale, materiale de construcție etc.

În Republica Moldova există cca 340 de întreprinderi și instituții care efectuează diverse lucrări cu surse de radiație ionizante și un centru de depozitare și înhumare a acestor deșeuri. Prin teritoriul ei se transportă spre alte state combustibil nuclear, deșeuri și alte surse radioactive, care reprezintă un pericol potențial pentru sănătatea populației și mediul înconjurător.

Asupra vitalității plantelor și animalelor se rasfrânge negativ și schimbarea regimului hidrologic, poluarea rezervoarelor acvatice. Ecosistemele forestiere, acvatice și palustre, de stepă și luncă sunt puternic degradate și necesită întreprinderea unor măsuri urgente de restabilire a vitalității lor.

Transformările sus-menționate pot determina diminuarea diversității biologice și dispariția unui număr mare de specii. Printre speciile de plante și animale critic

periclitare (cu excepția speciilor, abundența cărora este mică datorită amplasării lor la hotarul arealurilor) predomină cele caracteristice teritoriilor acvatice și palustre, stepelor și luncilor, masivelor forestiere de vârstă mare.

Regiunea Codrilor centrali, sectorul fluviului Dunărea, luncile fluviului Nistru și ale râului Prut, precum și lacurile Cuciurgan și Belevu sunt habitate principale ale majorității speciilor de plante și animale, amenințate cu dispariția la scară națională și europeană care mai dispun de populații semnificative.

Latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează prin două forme ale vinovăției: intenție sau imprudență față de fapta comisă și imprudență față de consecințele prejudiciabile: a) mărirea esențială a fondului radioactiv; b) daune sănătății populației; c) pieirea în masă a animalelor; d) alte urmări grave.

Subiectul infracțiunii este special: persoana investită prin lege, act normativ sau ordin cu asigurarea respectării regulilor și cerințelor indicate în dispoziția art. 223 Cod penal, sau alte persoane ce efectuează sau execută proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective.

Condiția existenței acestei componente de infracțiune constă în cunoașterea de către persoana responsabilă a faptului că ea este investită cu asemenea obligațiuni.

În cazul punerii în exploatare a construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective, subiecți ai infracțiunii pot fi și membrii comisiei de luare în primire a acestor obiecte, în limitele sarcinilor lor de profil.⁶⁹

Subiect al infracțiunii poate fi și persoana juridică (a se vedea art. 21 Cod penal).

2. Încălcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice

Legea penală (art. 224 Cod penal) incriminează activitățile ilegale sau încălcarea regulilor stabilite ce țin de fabricarea, importul, exportul, îngroparea, păstrarea, transportarea sau utilizarea substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice, precum și a pesticidelor, erbicidelor sau a altor substanțe chimice, dacă aceasta creează pericolul cauzării de daune esențiale sănătății populației sau mediului.

Scopul acestei norme penale constă în neadmiterea producerii tipurilor de deșeuri interzise și asigurarea respectării regulilor stabilite cu privire la circulația substanțelor și deșeurilor ecologic periculoase.

Utilizarea energiei nucleare pe scară tot mai largă la nivel mondial a pus și problema securității desfășurării activităților în domeniul nuclear, precum și problema răspunderii pentru prejudiciile cauzate prin astfel de activități.

⁶⁹ A. Barbăneagră, X. Ulianovschi. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009, p. 467.

La nivel național, regional și internațional s-au adoptat reglementări adecvate ce cuprind norme severe de securitate cu privire la industria nucleară, la gravitatea pagubelor și consecințelor ce se pot produce prin desfășurarea activităților în domeniul nuclear dar și la dificultatea și complexitatea reparării prejudiciilor cauzate.

Consecințele dezastruoase ale accidentelor nucleare au determinat reglementarea regimului juridic în materie nucleară, la început la nivel internațional.

Întrebările cu privire la protejarea mediului înconjurător de deșeurile radioactive, bacteriologice sau toxice sunt reglementate de mai multe documente internaționale, cum ar fi:

- ✓ Acordul despre interzicerea experimentării armelor nucleare în atmosferă, cosmos și sub apă din 1963;
- ✓ Acordul despre nerăspândirea armelor nucleare din 1968;
- ✓ Convenția cu privire la protecția vieților omenești pe mare, adoptată la 1 noiembrie 1974 la Londra și Protocolul Adițional la această Convenție despre exploatarea navelor maritime dotate cu mecanisme energetice nucleare, adoptat la 7 iulie 1978 la Londra;
- ✓ Convenția internațională despre pregătirea marinarilor și ducerea serviciului pe navele maritime, adoptat la 7 iulie 1978 la Londra;
- ✓ Convenția internațională despre răspunderea în cazurile transportului maritim a materialelor nucleare din 1981;
- ✓ Convenția cu privire la securitatea nucleară din 1994 și alte documente internaționale.

De exemplu, Convenția cu privire la marea liberă din 1958 obligă statele să ia măsuri concrete în vederea preîntâmpinării poluării mării cu deșeuri radioactive, precum și poluării mării sau spațiului aerian deasupra ei ca rezultat al oricăror activități, în același rând și cu aplicarea materialelor radioactive.

Statele sunt obligate să coopereze cu respectivele organizații internaționale și să respecte toate normele și regulile care sunt elaborate de aceste organizații.

Astfel, Convenția din 1958 conține doar interdicții generale cu privire la poluarea radioactivă a mărilor și atmosferei, avându-se în vedere, în primul rând, îngroparea deșeurilor radioactive, iar, în al doilea rând, activitățile legate de folosirea materialului radioactiv.

Un alt document internațional în acest domeniu este Acordul cu privire la Antarctica, adoptat la 1 decembrie 1959 la Washington. Acest Acord interzice aruncarea substanțelor radioactive mai la sud de paralela 60 longitudine sudică.

Convenția de la Paris din anul 1960 și cea de la Viena din 1963 privind răspunderea civilă pentru daunele nucleare, urmate de Protocolul comun referitor la aplicarea Convenției de la Viena, stabilesc regimul particular al răspunderii civile pentru pagubele nucleare.

Dispozițiile acestor convenții internaționale au stabilit următoarele *principii* în legătură cu răspunderea pentru daunele nucleare:

- răspunderea pentru daunele nucleare este o răspundere obiectivă și exclusivă;
- responsabilul este exploatantul;
- cei ce desfășoară activități în domeniul nuclear au obligația de asigurare sau altă garanție financiară;
- nediscriminarea și unitatea de jurisdicție.

Exploatantul unei instalații nucleare este responsabil pentru toate daunele nucleare produse la instalația respectivă. Daunele nucleare care dau naștere dreptului la reparație conform regimului special sunt cele provocate de accidentele nucleare și care nu sunt exceptate de la reparație de către dispozițiile exprese în materie.

Principiile răspunderii juridice în domeniul nuclear

Exploatantul răspunde obiectiv de orice daună nucleară, victima fiind dispensată de obligația dovedirii culpei, ea trebuie doar să identifice persoana răspunzătoare de accidentul nuclear care, de regulă, este titularul autorizației prealabile. Excepție de la acest principiu face răspunderea solidară a mai multor exploatanți și culpa gravă a victimei.

Un alt principiu al răspunderii pentru daune nucleare îl constituie *principiul dirijării răspunderii spre exploatant*, potrivit căruia acesta este cel ținut să repare în mod exclusiv pagubele cauzate printr-un accident nuclear, victima neputând acționa contra unui terț.

De asemenea, exploatantul nu are drept de regres împotriva altor persoane, decât dacă există o cauză contractuală expresă.

Cauze exoneratoare de răspundere juridică obiectivă pentru daunele nucleare

Aceste cauze sau situații exoneratoare de răspundere juridică au un caracter restrictiv și cuprind următoarele ipoteze:

- tulburări politice cu caracter intern, cum sunt: insurecția armată, războiul civil etc.;
- tulburări politice cu caracter internațional: conflicte armate, cazuri de terorism etc.;
- cataclism natural excepțional, calamități catastrofale.

Conflictul armat și implicațiile acestuia asupra problematicii ecologiei constituie o preocupare actuală a factorilor de decizie politico-militară, care se bucură de o atenție sporită, întrucât războiul prin poluări masive – otrăvind apele și contaminând solul și aerul – generează consecințe grave și pe termen lung asupra mediului.

Cantități imense de substanțe extrem de toxice, pulberi și materiale inflamabile, explozive, gaze toxice, fum, la care se adaugă folosirea uraniului sărăcit, produc efecte deosebit de periculoase pentru sănătatea omului și starea mediului.

Tragicele consecințe ale unor conflicte pe plan internațional, cum ar fi conflictele din fosta Iugoslavie, Afganistan, Irak, generează rezerve asupra conținutului, limitelor și eventual a lacunelor dreptului internațional umanitar, cu concluzia unanimă că apariția unor noi mijloace de luptă deosebit de devastatoare, precum și modul incriminant de conducere a ostilităților constituie grave amenințări la adresa mediului.

Tipul de război pentru care se pregătesc țările, armatele lor, militarii de pretutindeni nu este atât războiul prezentului, cât cel al viitorului. Ori, dreptul internațional umanitar aplicabil acestui nou fenomen conflictologic nu putea rămâne neadaptat fără a-și crea propriile norme și instrumente juridice.

Războiul viitorului nu este ușor de identificat și de definit, pentru că un instrument al politicii războiului se va configura totdeauna pe coordonatele flexibile ale acesteia, îmbinând caracteristici ale filosofiei politice și sociale cu legile și principiile luptei armate proprii, specifice dreptului umanitar, sau ale altor tipuri de confruntare. Războiul este, în general, considerat un mijloc de deblocare a unei situații strategice, dar elementele de continuitate și cele de discontinuitate în spațiul confruntării, apariția și evoluția componentelor asimetrice, cele teroriste, cele identitare și cele ale globalizării sau antiglobalizării îi largesc sfera și conținutul, îl transformă într-o realitate dinamică, îl fac aproape indispensabil planetei, principalii beligeranți devenind din ce în ce mai mult binele și răul, binele răului și răul binelui, în infinita gamă de posibilități și probabilități condiționate, și nu doar în clasică dihotomie da-nu.

Din perspectiva tematicii lucrării, considerăm că războiul continuu, sub diversele sale forme și în special războiul geofizic, prezintă interes din cel puțin două puncte de vedere: al configurării sale, dar mai ales al impactului său asupra mediului.

Războiul continuu, ca expresie a reuniunii războiului clasic și a celui asimetric, cuprinde următoarele forme: războiul geofizic, războiul informațional, războiul psihologic, războiul mediatic, războiul cosmic, războiul „cultural”, războiul genetic.

Războiul geofizic este una dintre formele posibile de manifestare a războiului viitorului. În pofida dispozițiilor Convenției din 1976 cu privire la interzicerea utilizării în scopuri ostile a tehnicilor de modificare a mediului la care sunt părți un număr de peste 70 de state, se preconizează că un asemenea război să includă un sistem de acțiuni care vizează provocarea unor fenomene naturale, calamități și catastrofe cu influențe nocive asupra mediului de viață al oamenilor, localităților, terenurilor agricole, sistemelor de comunicații cu scopul realizării unor obiective importante, între care se situează distrugerea potențialului și resurselor adversarului. El își bazează modul de acțiune pe tehnicile de modificare a mediului în scopuri militare. Este un război care se supune atât unei strategii directe, cât mai ales unor strategii indirecte. Formele concrete ale războiului geofizic ar putea fi următoarele:

- provocarea unor fenomene (ploi torențiale, uragane, grindină, avalanșe etc.) care să afecteze grav teritoriul inamicului și, mai ales, acele spații în care se află elemente ale industriei de război, sisteme de arme, încheșuri strategice, depozite și resurse;
- modificarea compoziției aerului, apei și altor elemente, pe suprafețe întinse, care să provoace pierderi imense sau să genereze o succesiune de fenomene distrugătoare;
- modificări orientate în stratul de ozon sau în ionosferă care să afecteze grav un anumit teritoriu;

– acțiuni (explozii termonucleare, stimularea erupției unor vulcani etc.) care să producă modificări ale mediului; creșterea catastrofală a nivelului apelor, inundații și chiar cutremure de pământ;

– modificări grave ale mediului marin;

– acțiuni punctiforme asupra unor regiuni din zonele polare, ecuatoriale sau cu hidrocarburi care să genereze fenomene distrugătoare;

– acțiuni climatice.

Principiile războiului geofizic ar putea fi:

- manipularea mediului;
- surprinderea;
- acțiunea indirectă;
- implicarea globală;
- efectul geofizic.

O altă convenție – Convenția cu privire la utilizarea cursurilor de apă internaționale în alte scopuri decât navigația – precizează că „în caz de „conflict armat”, cursurile de apă internaționale, amenajările, precum și alte lucrări conexe beneficiază de protecția acordată de principiile și regulile dreptului internațional aplicabile conflictelor armate internaționale și neinternaționale și nu vor fi utilizate în mod incompatibil cu aceste principii și reguli” (art. 29), subliniind legătura cu Protocolul adițional I (1977), art. 54, și cu alte reglementări.

Asemenea previziunii asupra tehnicilor și modalităților de purtare a războiului „viitorului” sunt în contradicție totală cu reglementările internaționale în domeniu și evident de natură a produce cataclisme internaționale mediului și a pune sub semnul întrebării viața pe Terra. În acest sens, de exemplu, Convenția din 1976 privind interzicerea utilizării în scopuri militare sau în oricare alte scopuri ostile a tehnicilor de modificare a mediului prevede o serie de obligații în sarcina statelor părți, printre care:

– obligația de a nu se angaja în utilizarea în scopuri militare sau oricare alte scopuri ostile a tehnicilor de modificare a mediului cu efecte larg răspândite, de lungă durată sau grave și alte asemenea;

– obligația fiecărui stat de a nu acorda asistență; a nu încuraja sau incita un alt stat sau grup de state sau organizații internaționale la angajarea în activități de genul celor interzise prin convenție (art. 1 alin. (1) și (2));

– obligația fiecărui stat de a lua toate măsurile pe care le va considera necesare, conform procedurilor sale constituționale, pentru a interzice și preveni orice activitate care contravine dispozițiilor Convenției din 1976, în orice loc aflat sub jurisdicția sau controlul său cert, parte care consideră că orice alt stat poate încălca dispozițiile Convenției.

Mai mult, Convenția prevede și dreptul oricărui stat de a depune plângere la Consiliul de Securitate al ONU care va întreprinde măsurile necesare conform Cartei

ONU (art. 2 alin. (3) – (5))^{70, 71}.

Legislația R. Moldova reglementează desfășurarea activităților legale privitor la deșeurile radioactive prin Legea privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, nr. 132 din 8.06.2012.⁷²

Conform art. 4 al acestei legi, se consideră *accident nuclear/radiologic* – evenimentul care afectează instalația nucleară/ radiologică și provoacă iradierea sau contaminarea populației, a mediului cu substanțe radioactive peste limitele permise de normele în vigoare.

Pentru desfășurarea activităților legale cu substanțele nucleare/radioactive sunt necesare *actele permissive ale Agenției Naționale de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice*: autorizația radiologică, inclusiv cea parțială, certificat de securitate și permis de exercitare, în baza cărora se desfășoară activitatea nucleară și radiologică.

Activitatea nucleară și/sau radiologică constituie orice practică umană care introduce suplimentar surse de radiații ionizante sau căi de expunere la radiații ionizante.

Pentru efectuarea lucrărilor cu materialul nuclear/radiologic este necesară autorizarea, adică procedura de evaluare a corespunderii protecției radiologice (radioprotecției), securității nucleare și radiologice a persoanei fizice sau juridice, la cererea acesteia, pentru desfășurarea în siguranță a activității nucleare și radiologice, urmată de eliberarea autorizației radiologice.

Autorizația radiologică este actul permisiv eliberat pentru activități neexceptate de la regimul de autorizare, ca urmare a evaluării corespunderii și respectării condițiilor de desfășurare a activităților nucleare și/sau radiologice conform art. 20 al legii sus-indicate.

Autorizația radiologică parțială constituie o autorizație radiologică eliberată pentru realizarea unei faze de activitate nucleară sau radiologică în domeniul și în intervalul de timp stabilit.

Combustibil nuclear ars constituie acel combustibil nuclear, care este iradiat în zona activă a reactorului și extras definitiv din reactor.

Deșeuri radioactive sunt materiale, articole, instalații, orice tip de obiecte sub orice formă care conțin ori sunt contaminate cu radionuclizi în concentrații superioare limitelor de exceptare și pentru care nu s-a prevăzut și nu se va prevedea nicio utilizare ulterioară.

Evaluarea securității nucleare și radiologice constă în analiza corespunderii cerințelor radioprotecției și ale securității nucleare și radiologice, analiza aspectelor proiectării și exploatării instalației nucleare sau radiologice care sunt relevante pentru

⁷⁰ Convenția a fost semnată la Oslo și a fost deschisă pentru semnare la 4 decembrie 1997 la Ottawa (Canada), fiind cunoscută și sub denumirea de Convenția de la Ottawa.

⁷¹ V.-S. Bădescu. *Impactul acțiunilor militare asupra mediului*. București, 2010.

⁷² În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 229-233, art. 739.

protecția persoanelor, pentru protecția fizică a sursei radioactive sau a materialului nuclear, incluzând analiza prevederilor pentru radioprotecție și securitate fizică stabilite la proiectarea, manipularea, utilizarea instalațiilor nucleare sau radiologice, precum și analiza riscurilor și amenințărilor asociate, în condiții normale de lucru și în situații de incident și accident.

Legislația R. Moldova reglementează desfășurarea activităților legale privitor la substanțele, materialele și deșeurile bacteriologice sau toxice, precum și a pesticidelor, erbicidelor sau a altor substanțe chimice, prin Legea cu privire la regimul produselor și substanțelor nocive, nr. 1236-XIII din 03.07.1997.⁷³

Conform art. 1 al acestei legi, se consideră *produs nociv* materialul, destinat utilizării în economia națională, a cărui prezență în mediul înconjurător poate deregla funcțiile normale ale organismelor umane, vegetale și animale, ale ecosistemelor, iar *substanță nocivă* – orice substanță care, venind în contact cu organismele vii, le poate cauza prejudicii.

Încălcături periculoase sunt acele substanțe, materiale, articolele fabricate din ele, precum și deșeurile acestora care, în virtutea stării lor fizice, proprietăților chimice și biologice, în procesul de transportare și depozitare pot genera pericole pentru viața și sănătatea oamenilor, pot polua mediul înconjurător.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de îndeplinirea obligațiilor de către reprezentanții autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului.

În doctrină s-a mai susținut că obiectul juridic special al infracțiunii are un caracter complex:

obiectul juridic special principal îl constituie relațiile sociale cu privire la circulația legală a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice, precum și a pesticidelor, erbicidelor sau a altor substanțe chimice;

obiectul juridic special secundar îl constituie relațiile sociale cu privire la sănătatea populației sau integritatea mediului.⁷⁴

Latura obiectivă se exprimă prin acțiune sau inacțiune, și anume: în desfășurarea activităților ilegale sau prin încălcarea regulilor stabilite ce țin de fabricarea, importul, exportul, îngroparea, păstrarea, transportarea sau utilizarea substanțelor, materialelor și

⁷³ În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 67-68/557.

⁷⁴ S. Brînza, V. Stati. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1217.

deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice, precum și a pesticidelor, erbicidelor sau a altor substanțe chimice, dacă aceasta creează pericolul cauzării de daune esențiale sănătății populației sau mediului.

Conform art. 6 al Legii cu privire la regimul produselor și substanțelor nocive, nr. 1236-XIII din 03.07.1997, activitățile în domeniul fabricării și utilizării produselor și substanțelor nocive în scopuri medicinale, sanitaro-veterinare, industriale, agricole, silvice, instructive, științifice și comerciale, precum și în domeniul importului și exportului lor, se efectuează în baza autorizațiilor eliberate și înregistrate de organele abilitate ale Ministerului Sănătății, Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerului Mediului, Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al Ministerului Afacerilor Interne.

Se interzice importul, depozitarea și utilizarea pesticidelor și a îngrășămintelor minerale fără licența ori autorizația eliberată de organele abilitate.

Conform art. 8 al acestei legi, persoanele fizice și juridice au următoarele obligații:

a) să respecte la fabricarea, utilizarea, păstrarea, transportarea, prelucrarea, neutralizarea și înhumarea produselor și substanțelor nocive, la importul și exportul lor regulile sanitare și normativele tehnice de utilizare, să întreprindă măsuri de prevenire și de înlăturare a efectelor nocive asupra omului și asupra mediului înconjurător;

b) să țină un registru special al produselor și substanțelor nocive utilizate, să prezinte, la cerere, acest registru autorităților pentru mediu și pentru sănătate.

Fabricarea:

Produsele și substanțele nocive sunt fabricate de agenți economici specializați, respectându-se cerințele proceselor tehnologice care sunt aprobate de ministerele în a căror subordine se află unitățile respective și sunt coordonate cu Ministerul Sănătății și Ministerul Mediului.

Apele reziduale, evacuările gazoase, deșeurile și reziduurile lichide, solide și pastiforme, rezultate din fabricarea și condiționarea produselor și substanțelor nocive, se purifică, se acumulează, se depozitează, se păstrează, se neutralizează sau se lichidează conform cerințelor tehnologice și prevederilor legislației ecologice.

Fiecare produs și fiecare substanță nocivă se fabrică prin tehnologii și biotehnologii autorizate și se livrează însoțite de normative tehnice de utilizare, precum și de certificate de calitate și de conformitate.

Depozitarea:

Produsele și substanțele nocive se depozitează în încăperi speciale, amenajate în conformitate cu regulamentele aprobate de Ministerul Sănătății de comun acord cu Ministerul Mediului.

În depozite se ține, în registre speciale, evidența strictă a produselor și substanțelor nocive, depozitate și livrate conform normativelor coordonate cu Ministerul Sănătății.

Produsele și substanțele nocive se eliberează numai persoanelor și agenților economici autorizați cu utilizarea lor.

Transportarea:

Produsele și substanțele nocive sunt transportate în baza unui ordin al conducătorului unității de transport sau al persoanei împuternicite cu aceasta, în care se indică normele tehnice stabilite pentru transportare la fiecare mijloc de transport.

Transportarea se efectuează în prezența unui însoțitor, specialist în domeniu, desemnat de conducerea unității și instruit în problema modului de transportare, a nocivității produselor, a măsurilor ce urmează a fi luate în caz de deteriorare a ambalajelor, de avarie etc.

La transportarea produselor și substanțelor nocive se folosesc mijloace de transport speciale. Se interzice staționarea în așezările umane a mijloacelor de transport încărcate cu produse și substanțe explozive sau care pot emana gaze nocive.

Se interzice de a transporta produsele și substanțele nocive în ambalaje deteriorate, precum și fără supraveghere.

Manipularea și utilizarea:

Manipularea și utilizarea produselor și substanțelor nocive se efectuează în conformitate cu normativele și cerințele tehnice, cu regulile sanitare și de protecție a muncii și a mediului înconjurător, prevăzute pentru fiecare produs ori substanță nocivă.

Evidența:

Agenții economici care desfășoară activități ce țin de utilizarea produselor și substanțelor nocive sunt obligați să țină evidența mișcării lor în registre speciale, a căror formă este aprobată de Ministerul Sănătății.

În registre speciale se ține și evidența terenurilor cultivate cu plante din care se extrag substanțe nocive, precum și a volumului produselor colectate, depozitate și prelucrate.

Produsele și substanțele nocive se neutralizează conform Regulamentului privind stocarea, utilizarea, neutralizarea și înhumarea substanțelor și reziduurilor toxice.

Importul și exportul:

Importul și exportul produselor și substanțelor nocive se efectuează în baza licențelor eliberate de organele abilitate, cu acordul Ministerului Mediului.

La licența de import se anexează, în mod obligatoriu, declarația importatorului, făcută pe proprie răspundere, în care se va specifica denumirea și caracteristica produselor ori substanțelor nocive ce urmează a fi introduse pe teritoriul țării.

În art. 5 al Legii privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, nr. 132 din 8.06.2012, sunt prevăzute următoarele *Principii fundamentale de reglementare a activităților nucleare și radiologice*:

- a) nepermiterea depășirii nivelului maxim admis de expunere la radiații ionizante;
- b) reducerea dozelor de iradiere la un nivel minim posibil;
- c) justificarea oricăror activități (practici) ce prevăd utilizarea surselor de radiații ionizante;
- d) asigurarea securității nucleare și radiologice;
- e) asigurarea protecției fizice a materialelor nucleare și radioactive;

f) responsabilizarea titularilor de autorizație;

g) asigurarea controlului asupra activităților nucleare și radiologice.

Dispoziția de la alin. (1) art. 224 Cod penal constituie o componentă de infracțiune formală, ***incriminând faptele indicate doar în cazul în care ele creează pericolul cauzării de daune esențiale sănătății populației sau mediului.***

Acest pericol constă în existența unor situații și împrejurări care puteau cauza apariția unor consecințe dăunătoare sănătății populației sau mediului. Existența pericolului iminent e apreciată de către organele de anchetă penală sau de către instanța de judecată.

Un element obiectiv care confirmă existența unui asemenea pericol îl constituie înaltul grad de probabilitate a survenirii consecințelor periculoase, a cauzării de daune esențiale sănătății populației sau mediului, care în alte împrejurări n-ar fi existat.

Conținutul pericolului constă în posibilitatea cauzării de daune esențiale sănătății populației, prin care se înțelege, ca minimum, cauzarea unei daune periculoase pentru viața și sănătatea persoanei (îmbolnăvirea, cauzarea de vătămări corporale de diferite grade etc.) sau posibilitatea cauzării de daune esențiale mediului, adică înrăutățirea calității mediului și a stării resurselor naturale, legate de poluarea, otrăvirea sau impurificarea lui, sau înrăutățirea condițiilor ecologice, sau îmbolnăvirea și pieirea în masă a animalelor.

Răspunderea juridică „clasică”, cu formele ei cunoscute (răspunderea civilă, răspunderea contravențională, răspunderea penală) și care reprezintă, deșigur, dreptul comun, devine insuficientă și inadecvată în cazul încălcării normelor de protecție a mediului și al atingerilor aduse mediului (având ca rezultat cauzarea unui prejudiciu ecologic).

Astfel, apare ca necesară o amenajare juridică a răspunderii, proprie acestui domeniu, care să aibă în vedere specificitatea acestuia, categoriile răspunderii rămânând în esență aceleași.

Principiul poluatorul plătește, după Michel Prieur⁷⁵, urmărește imputarea în sarcina poluatorului a costului social al poluării pe care el o provoacă.

Aceasta conduce la antrenarea unui mecanism de răspundere pentru prejudiciul ecologic care să acopere toate efectele negative ale poluării nu doar cât privește bunurile și persoanele, ci și mediul însuși, precum și pentru luarea măsurilor de prevenire a acestuia.

În termeni economici, acest principiu s-ar putea traduce prin „internalizarea” cheltuielilor externe (teoria externalizărilor). Într-o accepțiune mai limitată reținută de O.C.D.E.⁷⁶ și C.E.⁷⁷, acest principiu urmărește asumarea cheltuielilor privind lupta împotriva poluării de către poluator.

⁷⁵ M. Prieur. *Droit de l'environnement*. Paris: Dalloz, 1991, p.125.

⁷⁶ Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică

⁷⁷ Comunitatea Europeană

Punerea în aplicare a principiului „poluatorul plătește” ar trebui să aibă în vedere asigurarea unei veritabile depoluări, care să permită colectivităților și fiecărei persoane să trăiască într-un mediu satisfăcător. Pentru suportarea unei asemenea depoluări de către poluator s-ar putea avea în vedere o serie de instrumente care, conjugate, ar putea deveni eficiente.

În acest sens se instituie un sistem de taxe de poluare, impunerea unor norme restrictive (antipoluare) și punerea în aplicare a unor mecanisme financiare diverse (compensații, scutiri de impozite etc.).

Din conținutul infracțiunii prevăzute la art. 224 Cod penal reiese că faptele incriminate prin acest articol trebuie să creeze pericolul cauzării de daune esențiale sănătății populației sau mediului.

Astfel, unul dintre criteriile de bază de calificare este posibilitatea **cauzării de daune (prejudiciu) mediului**.

Diversele și multiplele atingeri aduse mediului și prejudicii cauzate omului și mediului au determinat doctrina să caracterizeze și să consacre noțiunea de prejudiciu ecologic distinctă de prejudiciul ordinar (obișnuit).

Prejudiciul ecologic depășește cadrul unei atingeri aduse bunurilor și persoanelor luate individual.

Mediul – ca victimă – este considerat independent de dreptul de proprietate și de persoane, el trebuind să facă obiectul unei protecții specifice.⁷⁸

Conceptul de *prejudiciu ecologic* a fost pentru prima oară utilizat de Michel Despax⁷⁹ pentru a pune în evidență particularitatea prejudiciilor indirecte rezultând din atingerile aduse mediului înconjurător.

Astfel, orice atingere adusă unui element al mediului înconjurător (cum ar fi, de pildă, apa sau atmosfera) nu poate să nu aibă efecte și asupra altor componente ale mediului (flora și fauna acvatică sau terestră, solul etc.), avându-se în vedere interdependența fenomenelor ecologice.

Așadar, prejudiciul ecologic reprezintă o atingere adusă ansamblului elementelor unui sistem, iar prin caracterul său indirect și difuz pune probleme complexe, precum dreptul la reparație.

Conceptul de prejudiciu ecologic a fost inițial perceput ca fiind adus omului ca victimă în ce privește lezarea sănătății și a bunurilor sale, a activității și a bunăstării acestuia.⁸⁰

Această concepție, evident antropocentrică, a prejudiciului ecologic este, de asemenea, ilustrată și prin definiția dată de R. Drago: Prejudiciul ecologic este acela

⁷⁸ M. Uliescu. La responsabilite pour le dommage ecologique. În: *Revue Internationale de Droit Compare*, 1993, no 2, p. 392.

⁷⁹ Michel Despax. *Droit de l'Environnement*. Paris: TEC, 1980.

⁸⁰ M. Raymond-Gouilloud. *Du droit de détruire. Essai sur le droit de l'environnement*. Paris: P.U.F., 1989, p. 42-46.

cauzat persoanelor și bunurilor de către mediul în care trăiesc.⁸¹

Aici mediul este sursa prejudiciului și nu victimă. Această tipologie (prejudiciul suferit de om prin fapte de poluare) este, de altfel, apropiată de teoria clasică a tulburărilor de vecinătate, putându-se lua în considerare regulile răspunderii civile pentru prejudicii materiale și, eventual, morale, reguli care adesea au decepționat prin rezultatele obținute.

Însă o asemenea optică pune în umbră tocmai prejudiciul ecologic propriu-zis, suferit de mediul însuși (cum ar fi, de pildă, cel referitor la viața sălbatică), fără repercusiuni imediate și evidente asupra activității umane.

Sub acest unghi, prejudiciul ecologic ar consta în degradarea elementelor naturale sau, după definiția data de M. Caballero, prejudiciul cauzat direct mediului luat în sine, independent de repercusiunile sale asupra persoanelor și asupra bunurilor.

Așadar, victima directă este mediul înconjurător prin elementele sale neapropiate și neapropiabile. Or, aceste „bunuri ale mediului înconjurător”⁸² nu sunt „subiecte de drept”, cu toate că s-ar putea profila o evoluție în sensul recunoașterii lor ca subiecte de drept. Faptul că ele constituie un patrimoniu colectiv, un patrimoniu comun al umanității este, desigur, indubitabil; că atingerile aduse acestora lezează interesele colective este, de asemenea, cert, numai că mecanismele juridice „clasice” cunosc doar protecția exclusiv individuală.

Independent de inadaptarea recunoscută, demonstrată, a sistemelor juridice tradiționale pentru integrarea „prejudiciului ecologic pur”, realitatea acestui gen de prejudiciu reprezintă o evidență, iar asigurarea reparației lui – o necesitate absolută.

În acest sens, pentru a caracteriza un atare prejudiciu, pornind de la strategia mondială a conservării, s-a propus ca definiție: menținerea proceselor ecologice esențiale, menținerea diversității genetice și menținerea unei exploatare durabile a speciilor și a ecosistemelor; atingerile aduse acestor obiective ar constitui „prejudiciu ecologic pur”.

Desigur, în căutarea unei definiții cât mai exacte, aceste elemente se pot combina cu elementele constitutive ale prejudiciului cauzat naturii, cum ar fi, de pildă, prejudiciul adus speciilor sau ecosistemelor.

Determinarea certă a prejudiciului ecologic poate avea în vedere:

– realitatea și actualitatea lui, care consistă în distrugerea unei specii rare a faunei sau florei, poluarea masivă cronică sau accidentală a mărilor, a lacurilor, cursurilor de apă, contribuind la distrugerea peștilor, păsărilor; sunt exemple de prejudicii deja constatate.

Ușurința cu care pot fi date exemplele nu exclude complexitatea pe care o pot ridica unele îndoieli științifice, care înclină în favoarea incertitudinii prejudiciului. Este, de altfel, mult mai dificil de a evalua prejudiciul decât de a constata realitatea;

⁸¹ D. Giroud. *La réparation du dommage écologique*. Paris: L.G.D.J., 1974.

⁸² G. Martin. *Le repression du prejudice écologique*. Colloque de Brest, 1988.

– constatarea realității prejudiciului poate pune și problema unui prejudiciu viitor sau prin pierderea sursei (lipsa de câștig). Determinarea unui prejudiciu viitor în acest domeniu poate avea ca obstacol nivelul cunoștințelor științifice actuale, care pot fi lacunare sau insuficiente, ori posibilitatea unor circumstanțe viitoare aleatorii.

Pierderea de șansă este considerată de mai mulți autori⁸³ ca fiind posibil să se aplice și la repararea prejudiciului ecologic. În acest sens, se citează celebrul caz Zoe Colocotroni – judecătorul reținând, în special, ca pierderea cauzată de o maree neagră într-o plantație „nu este numai aceea a pierderii unui număr de plante sau animale, ci una mult mai importantă, care are în vedere capacitatea elementelor poluate ale mediului de a se regenera și de a permite același lucru formelor de viață respective”.⁸⁴

Prejudiciul viitor este admis numai cu condiția de a nu fi ipotetic sau eventual și dacă este o prelungire sigură și directă a prejudiciului actual.

Desigur, evaluarea prejudiciului viitor este dificilă în afara stadiului cunoștințelor științifice lacunare sau insuficiente, prin aceea că efectele pe termen mediu și lung ale poluării constatate la un moment dat pot fi agravate prin situații cumulative sau sinergice sau atenuate prin capacitatea de regenerare a naturii.

Anormalitatea daunei ecologice însemnând, în cadrul unor concepții, gravitatea, periodicitatea și relativitatea prejudiciului. Anormalitatea daunei ecologice nu este o condiție generală pentru declanșarea mecanismelor juridice de reparare.

Acest criteriu joacă însă un rol decisiv în ce privește repararea tulburărilor de vecinătate, pe care (pentru rațiuni istorice) le invocăm, fiind adeseori temeiul reparației numeroaselor daune ecologice.

În aceeași ordine de idei s-ar înscrie și faptul că protecția specifică acordată unui spațiu sau habitat se materializează în ceea ce privește o eventuală reparație, prima cerință fiind certitudinea prejudiciului și nu problema caracterului acestuia, dacă este normal sau tolerabil.

În schimb, atingerile difuze, cronice, de „natură obișnuită”, nu sunt în general considerate ca un prejudiciu cert decât dacă depășesc un prag considerat ca inacceptabil.

Această concepție se poate desprinde și din Convenția privind răspunderea civilă pentru prejudiciile aduse mediului prin activități periculoase, care prevede (la art. 8, consacrat exonerărilor de răspundere) că exploatantul nu este responsabil pentru prejudiciu dacă probează că: „acesta rezultă dintr-o poluare de nivel acceptabil în raport cu circumstanțele locale pertinente”. Or, noi considerăm că însăși existența prejudiciului este dovada indubitabilă că acesta trebuie reparat dacă se demonstrează legătura de cauzalitate între activitatea pe care o desfășoară și respectivul prejudiciu.

⁸³ Raportul Pireu III. *Le dommage ecologique en droit communautaire et compare*. Paris: Economica, 1992, p. 32 și urm.

⁸⁴ *Commonwealth of Puerto Rico v. Zoe Colocotroni*, aug.12, 1980, 10 E.L.R. 20.286.

Specificitatea prejudiciului ecologic

Fenomenele care afectează mediul natural se caracterizează, în general, prin deosebita lor complexitate. Există însă unele aspecte care nu sunt decât rareori întâlnite la ceea ce am putea numi, după cum am mai arătat, „daune ordinare” (obișnuite).

Astfel, putem evidenția faptul că unele consecințe ale atingerilor aduse mediului sunt de cele mai multe ori **ireversibile**. În acest sens, putem exemplifica imposibilitatea reintroducerii unei specii care a dispărut sau imposibilitatea reconstituirii unui biotop care nu mai există.

De asemenea, datorită faptului că poluarea are, așa cum am mai constatat, efecte cumulative și sinergice, de cele mai multe ori dauna ecologică este rezultatul însumării acestora și al acumulării între ele; acumularea acestor leziuni poate avea efecte catastrofale.

Specificul daunei ecologice este și nerespectarea vecinătății.

Dauna ecologică se poate manifesta fără ca măcar să fie atinse vecinătățile faptului cauzator de prejudicii. Ploile acide, datorită transportului atmosferic, pot produce efecte negative la mari distanțe față de locul de emisie a noxelor (SO₂).

Dauna ecologică este un prejudiciu colectiv, mai ales datorită cauzelor sale (pluralitate de autori, dezvoltare industrială, concentrare urbană etc.) și efectelor acesteia (costurile sociale).

Se poate remarca și caracterul difuz al daunelor ecologice prin manifestările lor (aer, radioactivitate, poluarea apelor), ceea ce face ca legătura cauzală între faptă și prejudiciu să fie mult mai laxă. Repercutarea acestor daune se face prin ricoșeu, în măsura în care se aduc atingeri mai întâi elementelor naturale și apoi drepturilor individuale.

Infrațiunea prevăzută la art. 224 Cod penal se consumă din momentul creării pericolului indicat, fără să fie necesară survenirea consecințelor prejudiciabile.

În cazul survenirii consecințelor prejudiciabile: impurificarea, otrăvirea sau infectarea mediului, pieirea în masă a animalelor, acțiunile făptuitorului vor fi calificate în temeiul art. 224 alin. (2) Cod penal; provocarea din imprudență a îmbolnăvirii în masă a oamenilor, decesul persoanei vor fi calificate în temeiul art. 224 alin. (3) Cod penal, iar în cazul survenirii decesului a două sau mai multor persoane – în temeiul art. 224 alin. (4) Cod penal.

Impurificarea mediului constă în schimbările dăunătoare fizice, chimice sau biologice ale acestuia ca rezultat al contactului lui cu materialele sau substanțele indicate în acest articol: substanțele, materialele și deșeurile radioactive, bacteriologice sau toxice, precum și pesticidele, erbicidele sau alte substanțe chimice.

Otrăvirea mediului constă în introducerea în mediu a unor microorganisme care pot provoca epidemii sau epizootii.

Infectarea sau altă poluare a mediului constă în introducerea în sol a gunoii sau a altor substanțe infectante, în schimbarea fondului radiațional etc.

Latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează prin două forme de vinovăție: intenție față de acțiunile sau inacțiunile prejudiciabile și imprudență față de consecințele survenite.

Subiectul infracțiunii este special: persoana care are în obligațiunile sale respectarea regulilor de comportament cu substanțele, materialele și deșeurile radioactive, bacteriologice sau toxice, precum și cu pesticidele, erbicidele sau alte substanțe chimice.

În cazul săvârșirii infracțiunii în mod repetat, în zona situației ecologice excepționale sau în zona unei calamități naturale, acțiunile făptuitorului vor fi calificate în temeiul art. 224 alin. (2) Cod penal.

Poluarea mediului în asemenea zone sporește și mai mult dauna gravă cauzată mediului și populației.

3. Tănuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea aerului

Legislația penală (art. 225 Cod penal) incriminează tănuirea datelor sau prezentarea intenționată de către o persoană cu funcție de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, precum și de către o persoană juridică, a datelor neautentice despre avariile cu poluare excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, precum și despre starea sănătății populației afectate de poluarea mediului, dacă aceasta a provocat din imprudență:

- a) îmbolnăvirea în masă a oamenilor;
- b) pieirea în masă a animalelor;
- c) decesul persoanei;
- d) alte urmări grave.

Includerea acestui articol în legislația penală este dictată de agravarea situației ecologice în țară, situație strâns legată de încălcarea cerințelor securității ecologice, de poluarea excesivă a mediului, de poluarea radioactivă, chimică, bacteriologică sau de alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației.

Conform art. 1 al Convenției de la Aarhus privind accesul la informație, justiție și participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului din 25.06.1998,⁸⁵ *Pentru a contribui la protecția drepturilor fiecărei persoane din generația actuală și cea viitoare de a trai într-un mediu înconjurător prielnic sănătății și bunăstării sale, fiecare stat, Parte la această Convenție, garantează accesul publicului la informație,*

⁸⁵ Ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului din 7 aprilie 1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr. 39.

dreptul acestuia de a participa la procesul adoptării deciziilor și cel de a apela la justiție în problemele referitoare la mediu conform prevederilor acestei Convenții.

Dreptul la informație este un drept fundamental, esențial pentru viața omului, deoarece dezvoltarea materială și spirituală a omului, exercitarea libertăților și, mai ales, a libertăților prin care își exprimă concepțiile, opiniile, implică firesc și posibilitatea de a recepționa date și informații privind viața socială, politică, economică, științifică, culturală. Putem afirma că dreptul la informația de mediu stă la baza exercitării celorlalte drepturi fundamentale, fiind în corelație strânsă cu ele, deoarece dreptul la informație este indisolubil legat de libera exprimare a opiniilor și libera difuzare a informațiilor. Omul este în drept de a se informa, pentru a înțelege fenomenele din jurul său și de a se încadra și participa în cunoștință de cauză la viața economică, socială și politică.⁸⁶

În opinia Curții Constituționale a Republicii Moldova, dreptul la informație este un drept fundamental al persoanei, deoarece dezvoltarea persoanei în societate, exercitarea libertăților prevăzute de Constituție, inclusiv libertatea gândirii, a opiniei, a creației, a exprimării în public prin cuvânt, imagine sau prin alt mijloc posibil, presupune și posibilitatea de a recepționa informații asupra vieții sociale, politice, economice, științifice, culturale etc. Dreptul la informație mai dă expresie juridică și accesului persoanei la orice informație de interes public. Conținutul acestui drept cuprinde: dreptul persoanei de a fi informat prompt, corect și clar asupra măsurilor preconizate sau luate de autoritățile publice; accesul liber la sursele de informare politică, științifico-tehnică, socială, culturală etc.; posibilitatea de a recepționa personal și în condiții bune emisiunile radiofonice și televizate; obligația autorităților publice de a asigura cadrul juridic necesar pentru difuzarea liberă și amplă a informației de orice natură.⁸⁷

În art. 37 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova se prevede expres că tăinuirea sau falsificarea informațiilor despre factorii ce sunt în detrimentul sănătății oamenilor se interzice prin lege. Este o prevedere foarte importantă dacă ținem cont de multiplele cazuri când oficialitățile statelor au tăinuit și au falsificat informațiile cu privire la accidente dramatice ce au avut loc la termocentralele nucleare. Cel mai tragic caz, în urma căruia au avut de suferit mii de cetățeni ai R. Moldova, este avaria de la Cernobîl din 29 aprilie 1986.⁸⁸

Dreptul la informația de mediu poartă, de asemenea, un caracter complex, dimensiunile sale fiind într-o continuă dezvoltare. Conținutul dreptului la informație

⁸⁶ V. Pușcaș, S. Cobăneanu. Rolul Curții Constituționale în exercitarea dreptului la informație. În: *Justiția Constituțională*, 2005, nr. 4, p. 9.

⁸⁷ Hotărârea Curții Constituționale nr. 19 din 16 iunie 1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 66 – 68.

⁸⁸ N. Osmochescu, B. Negru, A. Smochină și al. *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: ARC, 2012, p. 159.

cuprinde, în contextul protecției mediului, două aspecte principale, și anume: informarea promptă, corectă și clară a opiniei publice de către autoritățile publice în legătură cu măsurile preconizate și, mai ales, cu cele luate vizând protecția mediului, la care se adaugă și accesul liber la sursele de informare publică; posibilitatea persoanei de a recepționa direct și în mod normal emisiunile radiofonice și televizate și obligația autorităților publice de a crea condiții pentru difuzarea informațiilor, inclusiv a structurilor necesare de protecție a mediului – pe de o parte, și informarea autorității publice de către public – pe de altă parte, aspect care presupune o mare receptivitate din partea autorităților publice și, în acest scop, corelarea organizării necesare pentru asigurarea realizării receptivității.⁸⁹

Accesul la informația de mediu este unul dintre drepturile fundamentale ale omului, consfințite atât în legislația națională, cât și în cea internațională.

După cum s-a indicat mai sus, în conformitate cu prevederile art. 37 alin. (2) din Constituție, statul garantează fiecărui om dreptul la accesul liber și la răspândirea informațiilor veridice privitoare la starea mediului natural, în condițiile de viață și de muncă, la calitatea produselor alimentare și a obiectelor de uz casnic.

Dreptul la informație este organic legat de dreptul la un mediu înconjurător favorabil, deoarece ultimul presupune cunoștințe despre starea mediului înconjurător în care există societatea. Totodată, pentru a asigura posibilitatea de a-și apăra dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios și sănătos, publicul trebuie să aibă acces la informație.

Omul are dreptul la primirea informației, care:

- îl vizează direct sau indirect;
- ține de problemele de interes public și
- influențează sau poate influența într-un anumit mod viața lui, familia lui, raionul în care locuiește, sănătatea lui sau starea mediului.

În afară de prevederea constituțională, reglementările cuprinse în Legea cu privire la protecția mediului înconjurător și în Legea privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător, menționate mai sus, dreptul la informația de mediu este reglementat de alte acte legislative naționale, printre care:

– Legea privind accesul la informație, nr. 982- XIV din 11 mai 2000⁹⁰, care este integral aplicabilă și accesului la informația de mediu.

Această lege prevede accesul la orice tip de informație, reglementând: a) raporturile dintre furnizorul de informații și persoana fizică și/sau juridică în procesul asigurării și realizării dreptului constituțional de acces la informație; b) principiile, condițiile, căile și modul de realizare a accesului la informațiile oficiale, aflate în posesia furnizorilor de informații; c) alte aspecte ale accesului la informație, inclusiv la informația ecologică;

⁸⁹ Gh. Iancu. *Drepturile fundamentale și protecția mediului*. București, 1998, p. 139.

⁹⁰ În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 88 – 90.

– Legea privind protecția aerului atmosferic, nr. 1422–XIII din 17 decembrie 1997⁹¹, în art. 8 alin. (1) stabilește că asociațiile obștești și persoanele fizice pot să solicite și să primească informația necesară privind starea aerului atmosferic;

– Legea cu privire la activitatea hidrometeorologică, nr. 1536–XIII din 25 februarie 1998⁹², în art. 1 lit. d) stabilește că unul dintre obiectivele legii este crearea condițiilor pentru formarea relațiilor de piață în domeniul producției, colectării, prelucrării, analizei, păstrării și utilizării (acordării, furnizării) informației privind starea și poluarea mediului.

Accesul la informația de mediu este primul principiu fundamental al Convenției de la Aarhus, având un rol important în susținerea celorlalte două principii: participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție.

După cum s-a menționat, art. 37 alin. (1) din Constituție recunoaște dreptul fiecărui om la un mediu înconjurător nepriemnic din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive. Totodată, acest drept presupune obținerea de cunoștințe și informație privind starea mediului înconjurător, în care există societatea. Or, pentru protecția acestui drept Convenția de la Aarhus pune în sarcina Părților obligațiunea de a asigura accesul la informația de mediu de care dispun autoritățile executive, ca răspuns la solicitare, precum și le obligă să o difuzeze în mod activ din oficiu.⁹³

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale omogene protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de îndeplinirea obligațiilor de către reprezentanții autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului.

În doctrină s-a mai expus și părerea că obiectul juridic special al infracțiunii are un caracter complex: obiectul juridic special principal îl constituie relațiile sociale cu privire la realizarea dreptului la acces liber la informațiile (datele) privitoare la starea mediului; obiectul juridic special secundar îl formează relațiile sociale cu privire la viața animalelor, sănătatea sau viața oamenilor.⁹⁴

Latura obiectivă a infracțiunii constă în acțiunile sau inacțiunile de tănuire a datelor sau în prezentarea intenționată de către o persoană cu funcții de răspundere ori

⁹¹ În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 44 – 46.

⁹² În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 60 – 61.

⁹³ P. Zamfir. *Ghidul judecătorului în materia aplicării Convenției de la Aarhus*. Chișinău: Eco „Tiras”, 2010, p. 23-24.

⁹⁴ S. Brânza, V. Stati. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. 1. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1229.

de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală a datelor neautentice despre avariile cu poluarea excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, precum și despre starea sănătății populației afectate de poluarea mediului, dacă aceasta a provocat din imprudență: a) îmbolnăvirea în masă a oamenilor; b) pieirea în masă a animalelor; c) decesul persoanei; d) alte urmări grave.

Bazându-ne pe dispoziția art. 225 Cod penal, putem deduce că ***această infracțiune are două modalități de realizare:***

a) *tăinuirea datelor despre avariile cu poluarea excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, precum și despre starea sănătății populației afectate de poluarea mediului și*

b) *prezentarea intenționată a unor date neautentice despre avariile cu poluarea excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, precum și despre starea sănătății populației afectate de poluarea mediului.*

Tăinuirea datelor poate fi exprimată prin inacțiuni de neprezentare a unor date în organele respective sau prin acțiuni de ascundere a urmelor avariilor sau poluărilor fără a se lua măsuri pentru preîntâmpinarea survenirii consecințelor prejudiciabile.

Prezentarea intenționată a unor date neautentice despre avariile cu poluarea excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, precum și despre starea sănătății populației afectate de poluarea mediului, se realizează prin acțiuni de falsificare, de introducere a unor date ce nu corespund realității și care diminuează pericolul real al avariilor în informațiile cu privire la calamitățile respective.

Conform art. 2 al *Regulamentului cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale*⁹⁵, prin:

- *avarie* se înțelege accident la un obiect industrial sau de transport, care pune în pericol viața și sănătatea oamenilor și are drept consecințe distrugerea construcțiilor și încăperilor industriale, deteriorarea sau nimicirea utilajelor, mecanismelor, mijloacelor de transport, materiilor prime și producției finite, întreruperea procesului de producție și prejudicierea mediului ambiant;

- *calamitate naturală* – fenomen distructiv natural și (sau) antroponatural, la producerea căruia poate apărea sau apare un pericol pentru viața și sănătatea oamenilor, se deteriorează sau se distrug bunurile materiale, factorii și componentele de mediu;

⁹⁵ Aprobabil prin Hotărârea Guvernului R. Moldova nr. 1076 din 16 noiembrie 2010.

- *catastrofă* – avarie de proporții, soldată cu victime umane, prejudicierea sănătății oamenilor și deteriorarea sau distrugerea obiectelor economiei naționale și altor valori materiale în proporții considerabile, precum și cu urmări nefaste asupra mediului înconjurător;

- *explozie* – proces rapid de schimbare momentană a compoziției fizice sau chimice a unei substanțe, însoțit de degajarea spontană a unor energii imense și de formarea gazelor comprimate, care periclitează viața și sănătatea oamenilor, provoacă pagube economiei naționale și mediului ambiant și poate deveni sursa unei situații excepționale;

- *factor distructiv al sursei situației excepționale* – parte componentă a unui fenomen periculos sau al unui proces, provocat de sursa situației excepționale și caracterizat de acțiuni fizice, chimice și biologice sau manifestări care sunt determinate sau exprimate de parametrii corespunzători;

- *fenomen natural periculos* – eveniment natural sau condiția elementelor mediului natural, ca rezultat al activității proceselor naturale care după intensitatea lor, proporțiile de răspândire și continuitate, pot cauza acțiuni distrugătoare oamenilor, obiectelor economiei și mediului ambiant.

Conform ***Criteriilor de evaluare a situațiilor excepționale comunicate Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al Ministerului Afacerilor Interne*** ce se conțin în *Anexa nr. 2 la Regulamentul cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale*, avariile pot fi de mai multe feluri, după cum urmează:

Accidente de transport la transportul feroviar, pe automagistrale, în transportul naval, conductele magistrale, catastrofe aeriene care au dus la scurgeri de petrol, de produse petroliere și substanțe puternic toxice; lăsarea premeditată sau accidentală în tuneluri sau pasaje subterane a substanțelor chimic periculoase și ecologic dăunătoare, substanțelor explozive și inflamabile, precum și petrolului și produselor petroliere;

Explozii (incendii) însoțite de ardere, erupții instantanee de flăcări și gaze și dărâmări la obiectele chimic și radioactiv periculoase, la obiectele industriale, de transport, la obiectele agricole și de menire social-culturală, pe plantațiile agricole și masivele forestiere, în urma cărora au fost distruse case de locuit, întreprinderi, clădiri administrative, obiecte de menire social-culturală, plantații agricole, păduri etc.; perturbarea funcționării altor ramuri ale economiei; incendii la obiectele chimic și radioactiv periculoase; poluarea mediului înconjurător prin depășirea concentrației maxime admisibile (nivelului maxim admis) de cel puțin 50 de ori;

Avarii cu degajarea și scurgerea substanțelor puternic toxice și altor substanțe chimice la obiectele chimic periculoase, în transport, pierderea substanțelor puternic toxice în timpul transportării lor, care au dus la extinderea factorilor dăunători

distructivi peste limitele zonei de protecție sanitară, depășind concentrația maximă admisibilă (nivelul maxim admis):

- a) de 20-29 ori, în decurs de 48 de ore;
- b) de 30-49 ori, în decurs de peste 8 ore.

Avarii cu degajarea substanțelor radioactive legate cu sporirea debitului dozei la distanța de 1 m > 100 mGy: avarii legate de criticitate, avarii cu cantități mari de surse radioactive deschise, avarii de transport cu implicarea materialelor radioactive, pierderea controlului asupra sursei de radiație ionizantă (inclusiv traficul și utilizarea ilicită), alte avarii însoțite de poluare (supraradiere), care au dus la contaminarea radioactivă a mediului înconjurător în urma căreia:

- a) conținutul radionuclizilor în atmosferă depășește concentrația prevăzută de normele securității radioactive;
- b) fondul radioactiv depășește 25 mkR/oră.

Avarii la sisteme de importanță vitală:

- 1) avarii ale sistemelor termice în sezonul rece al anului (temperatura aerului extern + 8°C și mai jos)
 - lipsa încălzirii în edificiile de locuit și de menire social-culturală timp de 5 ore și mai mult;
- 2) avarii ale sistemelor de alimentare a populației cu apă potabilă
 - lipsa apei potabile timp de 6 ore și mai mult;
- 3) avarii ale sistemelor de canalizare
 - majorarea de cel puțin 10 ori a volumului apelor reziduale și a concentrației substanțelor poluante.

Avarii la instalațiile industriale de epurare, cauzate de degajarea substanțelor ecologic dăunătoare care au dus la:

- 1) creșterea de cel puțin 100 de ori a concentrației maxim admisibile a substanțelor dăunătoare la obiectele acvatice;
- 2) depistarea unui miros nespecific al apei cu intensitatea de peste 4 grade;
- 3) diminuarea conținutului oxigenului solubil și pieirea, în urma degajării, a peștilor și altor organisme acvatice;
- 4) scăderea până sub 2 mg/l a conținutului de oxigen solubil;
- 5) acoperirea cu o peliculă a cel puțin 1/3 din suprafața bazinului acvatic cu o întindere de până la 6 km² etc.

Conform prevederilor art. 3 al Legii cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat, nr. 467-XV din 21 noiembrie 2003,⁹⁶

prin „date” se înțelege informația prezentată într-o anumită formă care permite a o comunica, comenta și prelucra;

⁹⁶ În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr. 6-12.

informația reprezintă niște cunoștințe despre persoane, subiecte, fapte, evenimente, fenomene, procese, obiecte, situații și idei, iar *informația documentată* reprezintă acea informație, fixată pe un suport informațional, care posedă atribute ce permit identificarea ei.

Conform art. 3 al *Convenției de la Aarhus privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu, informație de mediu* înseamnă orice informație scrisă, vizuală, audio, electronică sau sub orice formă materială, privind:

a) starea elementelor de mediu, cum ar fi aerul și atmosfera, apa, solul, pământul, peisajul și zonele naturale, diversitatea biologică și componentele sale, inclusiv organismele modificate genetic și interacțiunea dintre aceste elemente;

b) factori, cum ar fi: substanțele, energia, zgomotul și radiația și activitățile ori măsurile, inclusiv măsurile administrative, acordurile de mediu, politicile, legislația, planurile și programele care afectează sau pot afecta elementele de mediu amintite la subpunctul a), analizele cost-beneficiu sau alte analize și prognoze economice folosite în luarea deciziei de mediu;

c) starea sănătății și siguranței umane, condițiile de viață umană, zonele culturale și construcțiile și modul în care acestea sunt sau pot fi afectate de starea elementelor de mediu...

Conținutul informației și criteriile de estimare a situațiilor excepționale pentru comunicările informative prezentate Serviciului Protecției sunt reglementate în Anexa nr. 2 la Regulamentul cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale.

Informațiile trebuie să conțină date cu privire la *poluarea excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, precum și despre starea sănătății populației afectate de poluarea mediului.*

La moment nu putem încă afirma că există *o definiție atotcuprinzătoare a fenomenului poluării*, deși în decursul timpului s-au dat mai multe definiții, cea mai completă dintre toate fiind considerată cea formulată la *CONFERINȚA MONDIALĂ a ONU (STOCKHOLM-1972) asupra mediului*, și anume: *modificarea componentelor naturale sau prezența unor componente străine, ca urmare a acțiunii omului și care provoacă prin natura lor, prin concentrația în care se găsesc și prin timpul cât acționează, efecte nocive asupra sănătății, creează disconfort sau împietează asupra diferitelor utilizări ale mediului la care acesta putea servi în forma sa anterioară.*

Din cuprinsul definiției se poate constata că cea mai mare responsabilitate pentru poluarea mediului o poartă omul, poluarea fiind consecința activității fiziologice, dar mai ales social-economice a acestuia.

Referindu-ne la poluare, în general, și la efectele nocive ale acesteia asupra sănătății și confortului omului, în special, este util să ne oprim aici la două noțiuni multă vreme considerate sinonime și care nici astăzi nu sunt acceptate de toți cercetătorii ca fiind total diferite. Este vorba despre poluarea și impurificarea mediului.

Prin impurificarea mediului se înțelege prezența în mediul înconjurător a unor elemente sau componente care nu se găsesc în mod obișnuit în alcătuirea acestuia.

Din definiția dată mai devreme reiese însă că poluarea cuprinde atât prezența unor elemente străine, cât și modificarea componentelor naturale ale mediului.

Un exemplu în acest sens îl constituie creșterea concentrației de dioxid de carbon din aer ca urmare a activităților industriale ale omului. Este vorba de poluare, deși dioxidul de carbon face parte din compoziția normală a aerului.

Pe de altă parte, simpla prezență a unor elemente străine față de componența normală a mediului înconjurător nu este de natură să provoace efecte nocive sau nedorite decât în cazul în care, prin natura lor, concentrația în care se găsesc și timpul cât acționează produc asemenea consecințe.

Din cele relatate reiese **deosebirea care se poate face între poluare și impuritate**, deși, după cum am mai menționat, în vorbirea curentă cele două noțiuni se confundă frecvent.

Există mai multe feluri de poluare:

- **poluare fizică:** este generată de diverse radiații, îndeosebi de cele nucleare accidentale, cea termică, zgomote și infrasunete;
- **poluare biologică:** creată de contaminări microbiologice, ca urmare a introducerii abuzive sau accidentale a unor specii sau varietăți de specii;
- **poluare chimică:** foarte diversă, poate fi provocată de produse naturale, minerale sau organice, precum și de substanțe de sinteză, inexistente inițial în natură. Se produce cu:
 - derivați ai carbonului și hidrocarburi lichide;
 - derivați ai sulfului și azotului;
 - derivați ai metalelor grele (Pb, Cr);
 - derivați ai fluorului;
 - materii plastice;
 - pesticide;
 - materii organice fermentescibile etc.

Printre **poluanții chimici cu acțiune directă asupra solului** pe primul loc se află îngrășămintele chimice și pesticidele.

Pesticidele sunt produse chimice folosite pentru combaterea dăunătorilor plantelor și a produselor agricole stocate, precum și pentru combaterea vectorilor biologici ai bolilor omului și animalelor.

Ele sunt substanțe sau amestecuri de substanțe ce conțin ingrediente biologice active împotriva dăunătorilor.

Ingredientele biologice active sunt în general substanțe toxice cu potențial de degradare a mediului.

Multe pesticide sunt toxice, inducând afecțiuni acute și cronice pentru om.

Dintre **poluanții de origine chimică frecvent întâlniți în aer, cu acțiune directă asupra organismului uman și implicit a sănătății populației** pot fi enumerați:

– *pulberile cu acțiune iritantă* care acționează la nivelul căilor respiratorii care provoacă sau agravează bolile plămânilor ducând într-un final la apariția afecțiunilor cronice;

– *oxizii diferitelor substanțe prezenți în aer* sub formă de gaze rezultate din arderea proceselor de combustie sau din procesele industriale. Aceștia produc iritații ale căilor respiratorii, expectorații, salivări permanente, iar după o anumită perioadă – bronșitele cronice. În combinație cu hemoglobina din sânge duc la apariția methemoglobinei care împiedică transportul oxigenului dinspre plămâni către țesuturi;

– *poluanți gazoși cu acțiune asfixiantă*, rezultați din arderile incomplete ale combustibililor fosili, dintre care cel mai cunoscut este oxidul de carbon, gaz care a făcut numeroase victime. Prin combinarea cu hemoglobina se formează carboxihemoglobina care blochează irigarea sangvină și provoacă în forme ușoare cefalee, somnolență, greață, aritmii, iar la o expunere îndelungată – decesul;

– *poluanți cu acțiune toxică sistemică*, cum ar fi plumbul care produce boli grave, în special la organisme slabe sau în formare;

– *poluanți cu acțiune cancerigenă* prezenți în atmosferă în zonele industriale care degajă prin arderi incomplete hidrocarburi aromatice sau arsenele, sau metale grele (As, Cd, Cu, Ni, Pb, Zn, Hg);

– *poluanții care se întâlnesc în apă și îi afectează calitatea*, devenind improprie pentru consum. Aceștia generează afecțiuni sau conduc la apariția unor boli infecțioase (febra tifoidă, hepatita epidemică etc.) sau a epidemiilor.

Foarte frecvente sunt intoxicațiile cu nitrați, cu plumb sau cu mercur. Aceste intoxicații apar în urma consumului apei din surse necontrolate, în special din fântânile săpate numai până la prima pânză freatică în care s-au acumulat apele contaminate cu pesticidele folosite în agricultură, s-au colectat dejecțiile animaliere din combinatele zootehnice sau din fosele nevidanjabile din gospodăriile populației din mediul rural.

În general, consumul de apă potabilă infestată conduce la reacții patologice generale ale țesuturilor și organelor afectate, conducând la tulburări metabolice și circulatorii, procese inflamatorii, creșteri anormale, procese tumorale etc.

Aceste surse de apă necontrolate au depășite limitele admisibile de concentrație de: **arsen**, care duce la tulburări metabolice și de digestie, cefalee și amețeli, slăbirea generală a organismului și stări permanente de oboseală;

fluor cu acțiune asupra sistemului osos și a rinichilor;

cadmiu care afectează ficatul cu repercusiuni nefaste multiple asupra stării generale a organismului.

Poluanții chimici se acumulează cu foarte mare ușurință în sol, din cauza activităților neglijente ale oamenilor, dar și prin folosirea substanțelor chimice cu rolul de a spori producțiile agricole. Solul reprezintă capitalul cel mai prețios de care dispune omul pentru satisfacerea nevoilor lui, deoarece el reprezintă fundamentul tuturor resurselor necesare vieții. De stratul subțire și roditor este legată întreaga producție agricolă a omului și el reprezintă sursa de hrană pentru toate necuvântătoarele planetei.

Reziduurile petroliere industriale, reziduurile organice, detergenții sintetici proveniți din activitatea casnică și industrială, utilizarea pesticidelor remanente, organoclorurate, împrăștierea pe sol a reziduurilor menajere și de origine animală în cantități excesive, stropirea plantelor cu ape reziduale, impurificate, provenite de la diferitele surse necontrolate din instalațiile industriale se acumulează în sol și-i distrug potențialul roditor, anihilându-i capacitatea de regenerare.

O problemă deosebită cu care ne confruntăm în prezent este avalanșa de *deșeuri de plastic* care au ajuns să ne asedieze localitățile, infestază apa râurilor, lacurilor, mărilor și oceanelor.

Într-un articol apărut în National Geographic din 2 septembrie 2003 se citează o constatare a Agenției de protecție a mediului din SUA – anual, la nivel mondial se consumă între 500 miliarde și 1 trilion de pungi de plastic.⁹⁷

Radioactivitatea poate fi definită ca proprietatea unor elemente de a se transforma, prin dezintegrare, în alte elemente, după emiterea unor radiații. Există o radioactivitate naturală, de origine cosmică (emisă de diverse corpuri cerești, mai ales de Soare) și terestră, emisă de rocile terestre, precum și o radioactivitate artificială, provocată de activitatea umană.

Poluarea radioactivă poate fi definită ca o *creștere a radiațiilor, ca urmare a utilizării de către om a substanțelor radioactive*.

Radiațiile emise de substanțele radioactive sunt de trei tipuri:

- radiații *gamma*, constituite din unde electromagnetice de mare frecvență, foarte penetrante;
- radiații *beta*, compuse din electroni a căror viteză de deplasare este apropiată de a luminii și pot pătrunde în țesuturile vii, până la mai mulți centimetri;
- radiații *alfa* încărcate pozitiv, care sunt nuclei de heliu, foarte puțin penetranți pentru țesuturile vii.

Din punct de vedere ecologic, sunt toxici în special derivații radioactivi ai elementelor simple ce intră în constituenții fundamentali ai materiei vii: C¹⁴, P³², Ca⁴⁵, S³⁵, I¹³¹. Aceștia pot fi încorporați în organism și reprezintă sursa de iradiere internă

⁹⁷ N. Mărunțelu. Poluarea chimică și sănătatea. În: *Revista de informare profesională* (București), 2010.

periculoasă, datorită proprietăților lor chimice analoge cu acelea ale compușilor naturali din organismele vii. Așa se prezintă Sr^{90} analog cu Ca și Ce^{137} analog cu K, care sunt cei mai periculoși radioizotopi eliberați în mediu ca urmare a îndepărtării deșeurilor radioactive și a recăderilor datorate exploziilor nucleare.

Surse de poluare radioactivă. Sursele artificiale de poluare radioactivă sunt de două categorii: controlate și necontrolate.

Sursele controlate se referă la: acceleratorii de particule în scopul cercetărilor, generatoarele de raze X, aparate și instalații de uz casnic (radioterapeutică, aparate de televiziune), surse legate de reacții nucleare (reactori nucleari bazați pe fisiune nucleară), radioizotopi utilizați în diverse laboratoare.

Sursele necontrolate se referă la: căderi radioactive rezultate din experiențele nucleare, deșeuri radioactive rezultate din activitățile economice și din cercetare.

Efectele poluării radioactive. Din punctul de vedere al modului de acțiune a radiațiilor, poluarea poate fi de două categorii:

1. Poluare radioactivă directă, atunci când omul inhalează aerul poluat. Acest tip este provocat fie de accidente de la reactorii nucleari sau uzinele atomo-electrice, fie printr-un război atomic. Se cunosc, până în prezent, aproximativ 170 de accidente nucleare serioase, dintre care cel de la Cernobîl este mai cunoscut și mai apropiat de noi.

2. Poluare radioactivă indirectă – începe prin căderile radioactive din atmosferă și depunerea lor pe sol, pe culturile agricole etc. Aceste depuneri se concentrează în lungul lanțurilor trofice, după următorul traseu: aer → sol, culturi, ierburi și ape → animale → om.

Algele concentrează de 1000 de ori mai multe substanțe radioactive decât se află în apă, fitoplanctonul de 5000 de ori, iar animalele acvatice le concentrează și mai mult. Plantele terestre le concentrează mai ales în frunze și tulpini, de aici pericolul pentru ierbivore, care le concentrează și mai mult, laptele fiind cel care vehiculează masiv aceste radiații. Moluștele bivalve de apă dulce concentrează de 100 de ori mai mult iod radioactiv față de concentrația din apă. Peștii dulcicoli, care se află în verigile superioare ale lanțurilor trofice, sunt de 20.000-30.000 de ori mai radioactivi decât apa în care trăiesc.

Fenomenul de concentrare se observă și în lanțurile trofice la capătul cărora se află păsările ihtiofage. Astfel, s-a constatat că P^{32} (în râul Columbia, SUA) a trecut de la concentrația de 1, din apă, la concentrația de 35 la nevertebratele acvatice (crustacee, insecte) și la concentrații de 7500 în corpul rațelor.

Omul, ultima verigă a lanțului trofic, preia aceste elemente poluate ce pătrund în tubul digestiv după absorbția alimentelor animale și vegetale poluate radioactiv. Acest proces este posibil datorită fenomenului de substituție între elementele radioactive și cele de care organismul are nevoie. Așa, de exemplu, când peștele, legumele, laptele conțin chiar urme de Sr^{90} , vasele fixează o parte din acesta, confundându-l cu Ca. Așa

se face că în oasele copiilor care se hrănesc cu pește s-a găsit Sr⁹⁰ în cantități mai mari decât la părinți. Acest pericol este cu atât mai mare, cu cât substanțele radioactive sunt remanente, organismul uman neputând distruge aceste elemente.

Efectele radioactivității asupra omului. S-a constatat că populația este supusă unei radiații naturale de 100-150 mremi (mremul fiind unitatea de radiații care produce aceleași efecte biologice ca și un roentgen de radiații X). Omul poate suporta o radiație de până la 1000 mremi, însă Comisia Internațională de Protecție contra Radiațiilor a stabilit norma maximă admisibilă de 5000 mremi/ind./an. Efectele fiziologice ale radiației se manifestă prin diverse tulburări: amețeli, dereglări intestinale ce pot merge până la decese. Efectele directe se manifestă prin arsuri diverse. De asemenea, radiațiile se comportă ca agenți cancerigeni sau mutageni. Mai întâi rezultă o alterare a cromozomilor, apoi o modificare a codului genetic.

Efectele genetice ale radiațiilor. Sunt dependente de doză, debitul dozei, tipul radiației, viteza diviziunii celulare, numărul cromozomilor, reversibilitatea leziunilor cromozomale.

La nivel celular, efectele radiațiilor sunt foarte variate, ele determinând încetinirea sau blocarea diviziunii celulare, pierderea definitivă a capacității de diviziune și chiar moartea celulelor. Sub influența radiațiilor ionizante se produc diferite tipuri de restructurări cromozomiale, inversii, translocații, duplicații.

Radiațiile ionizante și biosfera. Prin contaminarea radioactivă a mediului are loc pătrunderea substanțelor radioactive în organismele vegetale, animale și umane, producându-se un fenomen de iradiere internă, datorită prezenței unor izotopi radioactivi (I¹³¹, Sr⁹⁰, Cs¹³⁷). Radiațiile afectează materialul biologic în mod variat, însă efectul cel mai critic este cel la nivelul informației genetice, adică la nivelul ADN-ului. În mod natural, o parte din leziunile ADN-ului sunt *reparate* cu ajutorul unui echipament enzimatic complex din celula vie. Este vorba despre așa-numitul „proces reparator al ADN-ului”. O altă parte a leziunilor provoacă modificări în structura și numărul cromozomilor din celulă, precum și a genelor, astfel că celula vie suferă mutații sau, în cazul unor doze mari de iradiere, efectul acestora poate fi letal.

Leziunile la nivelul ADN-ului, provocate de radiațiile ionizante, au ca efect transformarea protooncogenelor în oncogene, fapt ce determină apariția de cancere. Inducția de cancere este primul efect somatic tardiv al radiațiilor. De asemenea, la femeile însărcinate, radiațiile ionizante determină, mai ales în primele luni de sarcină, modificări genetice la nivelul embrionilor și al fătului, care pot duce la apariția unor malformații la copiii nou-născuți.

Important este faptul că nu există doze-limită sub care radiațiile sunt total inofensive. Există numai doze de risc redus.⁹⁸

⁹⁸ Iu. Iliescu. *Poluarea radioactivă*. București, 2010.

Astfel, prin infracțiunea prevăzută la art. 225 Cod penal, în ambele modalități ale ei, se tăinuiește sau se prezintă intenționat date neautentice cu privire la impactul asupra mediului.

Potrivit art. 3 al *Legii privind evaluarea impactului asupra mediului, nr. 86 din 29.05.2014*,⁹⁹ prin **impact asupra mediului** se înțelege schimbări directe sau indirecte ale mediului, provocate de realizarea unor activități planificate care afectează sau pot afecta atât sănătatea omului, cât și diversitatea biologică, solul, subsolul, apa, aerul, clima, lanșaful, bunurile materiale, patrimoniul cultural, precum și interacțiunea dintre factorii enumerați.

Principiul evaluării impactului asupra mediului înaintea demarării oricărei activități care ar putea să aibă efect prejudiciabil, sau înaintea luării oricărei decizii de mediu, s-a născut în momentul în care omenirea a conștientizat că activitatea umană, mai ales progresul fără precedent al tehnicii și tehnologiilor, au o influență negativă asupra naturii, influență care trebuia controlată sau în unele cazuri chiar oprită.

Sediul materiei în privința acestui principiu îl constituie, fără îndoială, **Convenția de la Espoo din 1991 și Protocolul de la Kiev din 2003 referitor la evaluarea strategică de mediu.**

Evaluarea impactului asupra mediului este nu doar o obligație; respectarea acesteia implică și buna vecinătate între statele riverane, precum și dreptul statului vecin de a nu i se aduce prejudicii mediului propriu. Acest fapt este de natură să ne convingă și mai tare de interconstrucțiile care există între toate principiile de drept al mediului.

În sfârșit, evaluarea impactului asupra mediului reprezintă una dintre cele mai utile metode de prevenire a repercusiunilor negative semnificative asupra naturii și exprimă imperativul introducerii variabilei ecologice în cadrul deciziilor adoptate de către state și organizațiile internaționale.¹⁰⁰

Declarația de la Stockholm din 1972 prevede, în Principiul 18, faptul că „este necesar să se recurgă la știință și tehnică pentru a descoperi, a evita sau a limita pericolele care amenință mediul înconjurător”. Este clar că această idee este încă departe de conceptul modern pe care îl analizăm, dar cu toate acestea nu putem să neglijăm tendința de evaluare a potențialelor efecte negative care există în această formulare, chiar dacă numai la nivel de declarație a unei conferințe internaționale.

Conceptul este mult mai bine precizat în **Carta Mondială a Naturii, 1982**, unde se menționează, în partea II, pct. 11, lit. b) și c), că „activitățile care pot perturba echilibrul naturii vor fi precedate de o evaluare a consecințelor, precum și de studii privind impactul asupra naturii, astfel încât să fie reduse la minimum efectele prejudiciabile”.¹⁰¹

⁹⁹ În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 174-177.

¹⁰⁰ F. Mercure, J.E. Sullivan. Le principe de precaution en droit Canadien: une integration tributaire de l'ordre economique international. În: *Revista română de drept al mediului*, An.III, 2005, nr. 2(6), p. 5-6.

¹⁰¹ Directiva CE 85/337/CEE, Anexa I, referitoare la Evaluarea impactului asupra mediului (EIM).

Un alt exemplu în acest sens este și **Actul Final de la Helsinki, 1975**, care prevede „obligația statelor de a dezvolta metodele de determinare a efectelor eventuale ale activităților tehnice și economice asupra mediului înconjurător”.¹⁰²

Mult mai explicită este **Directiva comunitară 85/337 asupra studiilor de impact**, care în Anexa I atenționează asupra proiectelor care trebuie întotdeauna să facă obiectul unui studiu de impact și, în plus, impune obligația consultării publicului înainte ca proiectul să fie antamat.¹⁰³

Elementul de noutate pe care îl aduce **Convenția de la Espoo, 1991**, constă în aceea că se afirmă necesitatea de a se lua în considerare, în mod expres, factorii de mediu, la începutul oricărui proces decizional. Altfel spus, înainte de orice fel de decizie, proiectul sau activitatea respectivă trebuie trecute prin filtrul ecologiei, iar această obligație este una imperativă.

Prima modalitate de cooperare în direcția evaluării impactului asupra mediului, astfel cum aceasta este prevăzută de Convenție, este notificarea statului vecin cu privire la oricare activitate care este susceptibilă să provoace un impact transfrontier (art. 3).¹⁰⁴

În această notificare se includ informații privind activitatea propusă, precum și un termen în care statul potențial afectat trebuie să răspundă. Dacă acesta din urmă nu răspunde în termenul fixat sau răspunsul este în sensul neparticipării la procedura de evaluare a impactului asupra mediului, statul de origine are posibilitatea să decidă.¹⁰⁵

În majoritatea convențiilor internaționale încheiate, statele au prevăzut principiul evaluării impactului asupra mediului, începând chiar cu **Declarația de la Rio de Janeiro, 1992**, care în Principiul 17 prevede că activitățile care pot avea un potențial efect negativ asupra naturii trebuie supuse, în prealabil, unui studiu de impact.

În același an, **Convenția de la Helsinki** prevede, în art. 3 alin. (1) lit. h), obligația statelor de a elabora, adopta și implementa măsuri privind evaluarea impactului asupra mediului, în vederea prevenirii, controlului și reducerii poluării. Procedura evaluării impactului asupra mediului este prevăzută și de art. 7 alin. (5) lit. f) din **Convenția de la Sofia, 1994**, care prevede că aceasta se realizează în conformitate cu reglementările naționale și internaționale sau cu alte proceduri pentru evaluarea și aprecierea efectelor

¹⁰² D. Popescu. Protecția mediului și exploatarea rațională a resurselor naturale. În volumul: *Principii și forme juridice ale cooperării economice internaționale* (coordonator D. Popescu). București: Editura Academiei, 1979, p. 191-192, 206-207; *Mesures communautaires concernant les viandes et les produits carnes (Hormones): Rapport du Groupe special, WT/DS 26/R et WT/DS 48/R; Rapport de l'Organe d'appel, AB-1997-4, WT/DS 26/AB/R et WT/DS 48/AB/R*.

¹⁰³ R. Romi. *Droit international et europeen de l'environnement*. Paris. Domat, Montchrestien, 2005, p. 43-44; *Carta Mondială a Naturii*, partea a III-a, capitolul 1.5.1.

¹⁰⁴ *Carta Mondială a Naturii*, partea a III-a, capitolul 1.5.1.

¹⁰⁵ Art. 19 pct. 1 din Tratatul Cartei Energiei.

ecologice, procedurile în plan legislativ intern fiind foarte detaliate și având un caracter practic concret.

Conform art. 4 al **Convenției de la Aarhus**, în vederea asigurării accesului la informația ecologică:

1. Părțile vor asigura ca, în condițiile respectării următoarelor alineate ale prezentului articol, autoritățile de stat, ca răspuns la cererea de a prezenta informația ecologică, să prezinte publicului, în cadrul legislației naționale, această informație, în cazul existenței cererii și în conformitate cu sublineatul (b) de mai jos, copiile actelor efective ce conțin sau includ această informație:

a) fără necesitatea de a formula cointeresarea sa;

b) în forma solicitată, numai dacă:

(i) autoritatea de stat nu are motiv de a o prezenta în altă formă, în acest caz trebuie să fie indicat motivul ce ar justifica prezentarea informației astfel; sau

(ii) informația nu a fost deja prezentată publicului în altă formă.

2. Informația ecologică, despre care se menționează în alineatul 1 de mai sus, se prezintă în termeni maxim restrânși, cel târziu peste o lună de la depunerea cererii, numai dacă volumul și complexitatea informației corespunzătoare nu justifică prelungirea acestei perioade până la două luni de la depunerea cererii. Autorul cererii este informat despre orice prelungire și motive ce ar justifica adoptarea acestei decizii.

3. *Cererea de prezentare a informației ecologice poate fi respinsă dacă:*

a) autoritatea de stat, căreia i se înaintează rugămintea, nu dispune de informația ecologică solicitată;

b) cererea este neîntemeiată sau formulată într-un mod prea general; sau

c) cererea face obiectul materialelor aflate la etapa de definitivare sau în cadrul corespondenței interne a autorităților de stat, în cazurile când o astfel de excepție este prevăzută de legislația națională ori de practica acumulată, dar în cazul acesta se va ține cont și de interesul publicului de a beneficia de această informație.

4. *Cererea privind prezentarea informației ecologice poate fi refuzată* dacă denunțarea acestei informații va influența în mod negativ:

a) confidențialitatea activității autorităților de stat în acele cazuri, când această confidențialitate e prevăzută de legislația națională;

b) relațiile internaționale, apărarea națională sau securitatea statului;

c) exercitarea justiției, posibilitatea persoanelor de a fi supuse unui proces judiciar echitabil sau capacitatea autorităților de stat de a efectua cercetări cu caracter penal sau disciplinar;

d) confidențialitatea informației comerciale și industriale în acele cazuri, când o asemenea confidențialitate este protejată de lege în scopul ocrotirii intereselor economice legitime. În acest cadru, informația privind evacuarea reziduurilor și care implică protecția mediului urmează a fi dezvăluită;

e) dreptul proprietății individuale;

f) confidențialitatea datelor despre persoane și/sau a arhivelor referitoare la persoana fizică, atunci când persoana respectivă nu a dat acordul de a prezenta publicului această informație, bazându-se pe reglementările legislației naționale;

g) interesele terței părți, ce prezintă informația solicitată, dacă această parte nu este legată de obligațiuni legitime de a proceda în așa mod sau dacă această parte nu poate fi obligată să procedeze astfel și în cazul în care această parte nu dă acordul la divulgarea materialului corespunzător; sau

h) mediul ambiant, la care se referă această informație (de exemplu, locurile de înmulțire a speciilor rare).

Motivele menționate pentru refuz vor fi interpretate limitat ținându-se seama de interesul publicului în descoperirea acestei informații și de faptul dacă informația solicitată se referă la evacuarea reziduurilor în mediul înconjurător.

5. În cazurile în care autoritatea de stat nu dispune de informația ecologică solicitată, această autoritate de stat în termene maxim restrânse informează autorul cererii despre autoritatea de stat, căreia, în opinia sa, poate fi adresată rugămintea de a prezenta informația sau transmite această rugămintă acestei autorități, informând în mod corespunzător despre aceasta și autorul cererii.

Componenta infracțiunii este materială și se consumă în cazul survenirii consecințelor indicate în alin. (1) art. 225 Cod penal:

- a) îmbolnăvirea în masă a oamenilor;
- b) pieirea în masă a animalelor;
- c) decesul persoanei;
- d) alte urmări grave

sau în alin. (2) art. 225 Cod penal – soldate cu decesul a două sau a mai multor persoane.

Privitor la consecințele prejudiciabile ale acestei infracțiuni, cum ar fi: îmbolnăvirea în masă a oamenilor sau pieirea în masă a animalelor, este necesar de a se reieși din ***Criteriile de evaluare a situațiilor excepționale comunicate Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al Ministerului Afacerilor Interne*** ce se conțin în *Anexa nr. 2 la Regulamentul cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale*, conform cărora:

Îmbolnăvirea în masă a oamenilor constă în îmbolnăviri contagioase ale oamenilor, epidemii, boli contagioase cu etiologie nedepistată la cel puțin 20 de persoane.

Pieirea în masă a animalelor se stabilește nu doar după numărul animalelor pierite, ci se ține cont și de mărimea populației lor.

Astfel, acestea pot consta în îmbolnăvirea cu boli contagioase a animalelor agricole, care a dus la pierirea în masă a animalelor, inclusiv a celor sălbatice, când rata pieririi depășește media statistică de 3 și mai multe ori.

Alte urmări grave sunt orice consecințe ce încalcă esențial securitatea ecologică (echilibrul ecologic), adică prezintă pericol pentru organismele vii, în același număr și pentru oameni.

Acestea pot consta și în atacarea plantelor agricole de boli și dăunători și pierirea în masă a plantelor.

În cazul decesului a două sau a mai multor persoane acțiunile făptuitorului vor fi calificate în temeiul art. 225 alin. (2) Cod penal.

Latura subiectivă se exprimă prin două forme de vinovăție: persoana tănuiește în mod intenționat sau prezintă date neautentice despre avariile cu poluarea excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, precum și despre starea sănătății populației afectate de poluarea mediului, și manifestă imprudență față de consecințele survenite.

Subiectul infracțiunii este special: persoana cu funcții de răspundere, persoana publică sau persoana cu demnitate publică ori persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală.

Astfel, subiecții acestor infracțiuni sunt speciali: persoanele indicate mai sus însărcinate cu atribuții în materia protecției mediului înconjurător.¹⁰⁶

Subiect al infracțiunii poate fi și persoana juridică.

Clarități cu privire la subiecții acestei infracțiuni se conțin și în unele legi, cum ar fi:

– Legea cu privire la resursele naturale, nr. 1102–XIII din 6 februarie 1997¹⁰⁷, stabilește la art. 29 alin. (3) că *Guvernul, autoritățile administrației publice locale, organul de stat abilitat cu gestiunea resurselor naturale și cu protecția mediului înconjurător, precum și agenții economici*, prezintă regulat publicului informații veridice și accesibile despre activitatea din domeniul folosirii resurselor naturale și protecției mediului înconjurător.

Astfel, reieșind din aceste prevederi legale, conchidem că subiecți ai acestei infracțiuni pot fi persoanele însărcinate cu atribuții în materia protecției mediului înconjurător *din cadrul Guvernului, autorităților administrației publice locale, organului de stat abilitat cu gestiunea resurselor naturale și cu protecția mediului înconjurător, precum și al agenților economici*;

– Legea cu privire la radioprotecție și securitatea nucleară, nr. 1440–XIII din 24 decembrie 1997¹⁰⁸, prevede în art. 11 lit. g) că *Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale* trebuie să înștiințeze și să informeze autoritățile publice și populația despre pericolul accidentelor nucleare majore, despre producerea accidentului și despre situația excepțională creată de el;

¹⁰⁶ N. Osmochescu, B. Negru, A. Smochină și al. *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: ARC, 2012, p. 159.

¹⁰⁷ În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 40.

¹⁰⁸ În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 24 – 25.

– Legea privind deșeurile de producție și menajere, nr. 1347-XIII din 9 octombrie 1997¹⁰⁹, prevede în art. 15 că informațiile privind starea locurilor de depozitare a deșeurilor și impactul acestora asupra mediului și sănătății populației se prezintă de *autoritățile administrației publice locale, organele autorității centrale abilitate cu gestiunea resurselor naturale și cu protecția mediului înconjurător și Ministerul Sănătății* la cererea întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, publicului și a mijloacelor de informare în masă, în modul stabilit de Guvern;

– Legea cu privire la apa potabilă, nr. 272-XIII din 10 februarie 1999¹¹⁰, prevede în art. 3 alin. (2) că una dintre *atribuțiile organelor centrale de specialitate și ale autorităților administrației publice locale în domeniul alimentării cu apă potabilă* constituie informarea operativă și veridică a consumatorului privitor la calitatea apei potabile.

Conform art. 2 al *Hotărârii Guvernului cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informației în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale, nr. 1076 din 16.11.2010*, Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al MAI asigură colectarea, generalizarea și prezentarea la Guvern a informațiilor despre pericolul declanșării sau declanșarea situațiilor excepționale, precum și despre măsurile întreprinse în vederea prevenirii sau lichidării consecințelor situațiilor excepționale.

Articolul 3 al acestei Hotărâri obligă conducătorii mijloacelor de informare în masă publice, în cazul pericolului de declanșare sau al declanșării situațiilor excepționale, să ofere gratuit mijloace radioelectronice și sisteme de telecomunicații comisiilor pentru situații excepționale și subdiviziunilor Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al MAI pentru transmiterea oportună și operativă a informației ce ține de situațiile excepționale, conform destinației acesteia.¹¹¹

Convenția de la Aarhus desfășoară mai pe larg subiecții acestor infracțiuni. Astfel, conform art. 2 al acestei Convenții, sunt responsabile de furnizarea informațiilor organele autorității de stat.

Autoritate de Stat semnifică:

- a) administrația la nivel național, regional și alt nivel;
- b) persoane juridice și fizice cu funcții administrative de stat prevăzute de legislația națională, aceste funcții incluzând obligațiuni concrete, activități sau servicii care se referă la mediul ambiant;
- c) orice alte persoane fizice sau juridice care execută funcții sau obligațiuni de stat sau prestează populației servicii ce țin de problemele mediului înconjurător și se efectuează sub controlul autorității sau persoanei indicate în alineatele a) sau b) de mai sus.

¹⁰⁹ În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 16-17.

¹¹⁰ În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr. 39-41.

¹¹¹ În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 227-230.

Aceasta definiție nu include organele sau instituțiile care activează cu titlu legislativ sau judiciar.

4. Neîndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice

Legislația penală (art. 226 Cod penal) incriminează eschivarea sau îndeplinirea necorespunzătoare de către o persoană cu funcție de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, precum și de către o persoană juridică a obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice, dacă aceasta a provocat din imprudență:

- a) îmbolnăvirea în masă a oamenilor;
- b) pieirea în masă a animalelor;
- c) decesul persoanei;
- d) alte urmări grave.

Includerea acestui articol în legislația penală este dictată de agravarea situației ecologice în țară, situație strâns legată de încălcarea cerințelor securității ecologice și, în particular, a obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice cu privire la poluarea excesivă a mediului, poluarea radioactivă, chimică, bacteriologică etc.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de îndeplinirea obligațiilor de către reprezentanții autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului.

Latura obiectivă a infracțiunii constă în acțiunile sau inacțiunile de eschivare sau îndeplinirea necorespunzătoare de către o persoană cu funcții de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală a obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice, dacă aceasta a provocat din imprudență: a) îmbolnăvirea în masă a oamenilor; b) pieirea în masă a animalelor; c) decesul persoanei sau d) alte urmări grave.

Reieșind din dispoziția art. 226 Cod penal, putem deduce că această infracțiune are două modalități de realizare:

- a) eschivarea de către o persoană cu funcții de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, precum și de către o persoană juridică, de la îndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice;

- b) îndeplinirea necorespunzătoare de către o persoană cu funcții de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, precum și de către o persoană juridică, a obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice.

Eschivarea poate fi exprimată prin inacțiuni, și anume – neluarea măsurilor respective în vederea îndeplinirii obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice.

Îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice constă în îndeplinirea parțială a obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice sau în executarea neglijentă a obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice.

Pentru existența acestei componente de infracțiune este necesar să constatăm că în competența persoanelor indicate intrau obligațiile de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice.

Aceste obligațiuni pot fi deduse din actele normative, regulamentele sau obligațiile funcționale ale acestor persoane. O condiție principală pentru existența acestei componente de infracțiune este cunoașterea (obligațiunea de a cunoaște) de către persoanele indicate în art. 226 Cod penal a obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice.

În art. 2 al *Regulamentului cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale*¹¹² sunt definite următoarele noțiuni:

- *lichidarea consecințelor situației excepționale* – lucrări de salvare-deblocare și alte lucrări de urgență, care sunt desfășurate în caz de apariție a situațiilor excepționale și orientate spre salvarea vieții și păstrarea sănătății oamenilor, reducerea prejudiciului mediului ambiant și a pierderilor materiale, precum și localizarea zonelor situațiilor excepționale, întreruperea acțiunii factorilor periculoși caracteristici acestora;

- *lucrări de urgență în situație excepțională* – lucrări de salvare-deblocare, lucrări de restabilire, acordarea imediată a asistenței medicale, executarea măsurilor sanitar-epidemiologice și menținerea ordinii publice în zona situației excepționale;

- *lucrări de salvare-deblocare în situație excepțională* – acțiuni de salvare a oamenilor, bunurilor materiale și culturale, ocrotirea mediului ambiant în zona situațiilor excepționale, localizarea situațiilor excepționale și potolirea sau reducerea până la nivelul minim admisibil a influenței factorilor periculoși caracteristici pentru acestea;

- *lucrări de restabilire în situație excepțională* – lucrări primordiale în zona situației excepționale, în vederea localizării focarelor separate de distrugerii și cu pericol sporit,

¹¹² Aprobabil prin Hotărârea Guvernului R. Moldova nr. 1076 din 16 noiembrie 2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 227-230, art. 1191.

lichidarea avariilor și deteriorărilor la rețele și liniile comunicațiilor comunale și industriale, crearea condițiilor minime necesare pentru asigurarea necesităților vitale ale populației, precum și lucrări de curățare sanitară și dezinfectare a teritoriului;

- *situație excepțională* – situație pe un anumit teritoriu, ca rezultat al unei avarii, fenomen natural periculos, catastrofe, calamități naturale sau de alt caracter, care pot provoca sau au provocat victime umane, prejudiciu sănătății oamenilor sau mediului ambiant, pierderi materiale considerabile și au afectat condițiile activității vitale a oamenilor;

- *situație excepțională cu caracter tehnogen* – situație în care, în urma apariției sursei situației excepționale tehnogene la un obiect sau pe un anumit teritoriu, se întrerup condițiile normale de viață și activitate a oamenilor, apare un pericol pentru viața și sănătatea lor, se cauzează prejudiciu proprietăților populației, economiei naționale și mediului ambiant;

- *situație excepțională cu caracter natural* – situație pe un anumit teritoriu, ca rezultat al apariției sursei situației excepționale naturale, care poate provoca sau a provocat victime umane, prejudiciu sănătății oamenilor și (sau) mediului ambiant, pierderi materiale considerabile și afectarea condițiilor activității vitale a oamenilor;

- *situație excepțională cu caracter biologic-social* – situație în care, în urma apariției sursei situației excepționale biologic-sociale pe un anumit teritoriu, se întrerup condițiile normale de viață și activitate a oamenilor, existența animalelor agricole și creșterea plantelor, apare un pericol pentru viața și sănătatea oamenilor, există riscul răspândirii vaste a bolilor infecțioase, pierderii animalelor și plantelor agricole;

- *sursă a situației excepționale* – fenomen natural periculos, avarie sau accident tehnogen periculos, răspândirea vastă a bolii infecțioase a oamenilor, animalelor agricole și plantelor, în urma cărora a avut loc sau poate apărea o situație excepțională;

- *zonă a situației excepționale* – teritoriul pe care a avut loc situația excepțională.

Această componentă de infracțiune este materială.

Pentru prevenirea și lichidarea consecințelor încălcărilor ecologice sunt formate și fonduri ecologice.

Conform pct. 7 al Regulamentului privind fondurile ecologice¹¹³, direcțiile prioritare de finanțare din fondurile ecologice le constituie activitățile de implementare a planurilor și programelor naționale de acțiuni în domeniul protecției mediului, măsurile pentru îndeplinirea obligațiilor internaționale asumate de Republica Moldova prin semnarea acordurilor și convențiilor internaționale, precum și lucrările pentru reducerea emisiilor în atmosferă, a deversărilor în obiectivele acvatice și a volumului deșeurilor. În aceste scopuri se folosesc cel puțin 70% din resursele acumulate în fondurile ecologice.

¹¹³ Aprobat prin Hotărârea Guvernului R. Moldova nr. 988 din 21 septembrie 1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 92-93, art. 962.

Conform art. 10 al acestui Regulament, mijloacele fondurilor ecologice locale sunt folosite pentru finanțarea:

a) elaborărilor și implementărilor programelor locale de protecție a mediului și regenerare a resurselor naturale;

b) construcției, reconstrucției și reutilizării obiectivelor de protecție a mediului (instalații de epurare a apei, aerului etc.);

c) proiectării, construcției și amenajării poligoanelor pentru depozitarea deșeurilor;

d) măsurilor sanitare (lichidarea gunoiștilor neautorizate, curățarea fântânilor, izvoarelor, lacurilor etc.);

h) acțiunilor de prevenire și lichidare a consecințelor poluării mediului, ale calamităților naturale și avariilor, care au condiționat degradarea componentelor mediului;

i) altor lucrări ce țin de protecția mediului cu specific local în limitele de până la 15% din veniturile fondului;

j) finanțarea proiectelor din teritoriu se efectuează în conformitate cu sumele acumulate și transferate de la plata pentru poluarea mediului din fiecare raion aparte.

Pentru existența și consumarea acestei infrațiuni este necesară *survenirea consecințelor prejudiciabile – dacă aceasta a provocat din imprudență:*

a) *îmbolnăvirea în masă a oamenilor;*

b) *pieirea în masă a animalelor;*

c) *decesul persoanei sau*

d) *alte urmări grave.*

Privitor la consecințele prejudiciabile ale acestei infrațiuni, cum ar fi: *îmbolnăvirea în masă a oamenilor sau pieirea în masă a animalelor* este necesar de a se reieși din ***Criteriile de evaluare a situațiilor excepționale comunicate Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al Ministerului Afacerilor Interne*** ce se conțin în *Anexa nr. 2 la Regulamentul cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale*, conform căroră:

Îmbolnăvirea în masă a oamenilor constă în îmbolnăviri contagioase ale oamenilor, epidemii, boli contagioase cu etiologie nedepistată la cel puțin 20 de persoane.

Pieirea în masă a animalelor se stabilește nu doar după numărul animalelor pierite, ci se ține cont și de mărimea populației lor.

Astfel, acestea pot consta în îmbolnăvirea cu boli contagioase a animalelor agricole, care a dus la pierirea în masă a animalelor, inclusiv a celor sălbatice, când rata pieririi depășește media statistică de 3 și mai multe ori.

Decesul persoanei constă în survenirea morții, din imprudență, ca consecință a eschivării sau îndeplinirii necorespunzătoare de către o persoană cu funcții de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească

sau altă organizație nestatală a obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice.

Alte urmări grave sunt orice consecințe ce încalcă esențial securitatea ecologică (echilibrul ecologic), adică prezintă pericol pentru organismele vii, în același rând și pentru oameni.

Acestea pot consta și în atacarea plantelor agricole de boli și dăunători și în pierirea în masă a plantelor.

În alin. (2) art. 226 Cod penal se indică survenirea consecințelor mai grave, cum ar fi decesul a două sau mai multor persoane.

Latura subiectivă se exprimă prin imprudență sau prin două forme de vinovăție: persoana intenționat sau din imprudență se eschivează sau îndeplinește necorespunzător obligațiile de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice și manifestă imprudență față de consecințele survenite: îmbolnăvirea în masă a oamenilor; pieirea în masă a animalelor; decesul persoanei; decesul a două sau mai multor persoane; alte urmări grave.

Subiectul infracțiunii este special. Reieșind din dispoziția de la alin. (1) art. 226 Cod penal, subiecții sunt persoana cu funcții de răspundere ori o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală.

Totuși, considerăm că prevederile legale sus-indicate nu sunt complete:

Potrivit dispozițiilor art. 123 Cod penal:

(1) Prin persoană cu funcție de răspundere se înțelege persoana căreia, într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor, i se acordă, permanent sau provizoriu, prin stipularea legii, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție ori organizatorico-economice.

(2) Prin persoană publică se înțelege: funcționarul public, inclusiv funcționarul public cu statut special (colaboratorul serviciului diplomatic, al serviciului vamal, al organelor apărării, securității naționale și ordinii publice, altă persoană care deține grade speciale sau militare); angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public; angajatul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică; persoana autorizată sau investită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public.

(3) Prin persoană cu funcție de demnitate publică se înțelege: persoana al cărei mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția Republicii Moldova sau care este investită în funcție, prin numire sau prin alegere, de către Parlament, Președintele Republicii Moldova sau Guvern, altă persoană cu funcție de demnitate publică stabilită prin lege; persoana căreia persoana cu funcție de demnitate publică i-a delegat împuternicirile sale.

Astfel, din prevederile art. 123 Cod penal distingem 3 categorii de persoane cu statut special: persoane cu funcții de răspundere, persoane publice și persoane cu funcție de demnitate publică.

Ținând cont de obligațiunile funcționale ale fiecărei categorii de persoane sus- indicate, de statutul lor juridic și de competențele date lor prin legi și acte normative, conchidem că, în anumite situații, fiecare dintre aceste categorii de persoane pot comite infracțiunea de eschivare sau îndeplinire necorespunzătoare a obligațiunilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice, în cazurile când aceasta a provocat din imprudență: a) îmbolnăvirea în masă a oamenilor; b) pieirea în masă a animalelor; c) decesul a unei sau mai multor persoane sau au survenit d) alte urmări grave.

Subiect al infracțiunii poate fi și persoana juridică.

Repere de conținut

1. Încălcarea cerințelor securității ecologice

Legea penală (art. 223 Cod penal) incriminează încălcarea cerințelor securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective de către persoanele responsabile de respectarea lor, dacă aceasta a provocat: a) mărirea esențială a nivelului radiației; b) daune sănătății populației; c) pieirea în masă a animalelor; d) alte urmări grave.

Securitatea ecologică este starea mediului înconjurător în care totalitatea cauzelor și consecințelor naturale și ale activităților antropogene (de producție, militare, comunicații, construcții, științifice, informaționale, de recreație, medico-biologice și alte genuri, inclusiv acțiuni de prevenire a consecințelor calamităților naturale și situațiilor excepționale) exclud sau reduc la minimum schimbările ce conduc la degradarea ecosistemelor mediului și impactul negativ asupra sănătății populației.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de îndeplinirea obligațiilor de către reprezentanții autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului.

Obiectul juridic special secundar al acestei infracțiuni îl formează relațiile sociale cu privire la menținerea în limitele admisibile a nivelului radiației, la sănătatea sau viața persoanelor ori viața animalelor.

Obiectul material sunt resursele naturale: solul, subsolul, apele, flora și fauna, aflate pe teritoriul republicii, precum și aerul din spațiul de deasupra acestui teritoriu, ce formează patrimoniul național al Republicii Moldova.

Ca obiect material secundar poate fi, în cazul în care au suferit oamenii, și corpul omului.

Latura obiectivă a infracțiunii constă în încălcarea regulilor de protecție a mediului și în încălcarea cerințelor securității ecologice la proiectarea, amplasarea, construcția sau punerea în exploatare, precum și la exploatarea construcțiilor industriale, agricole, științifice sau a altor obiective de către persoanele responsabile de respectarea lor, dacă aceasta a provocat:

- a) schimbarea esențială a fondului radioactiv;
- b) daune sănătății populației;
- c) pieirea în masă a animalelor;
- d) alte urmări grave.

2. Încălcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice

Legea penală (art. 224 Cod penal) incriminează activitățile ilegale sau încălcarea regulilor stabilite ce țin de fabricarea, importul, exportul, îngroparea, păstrarea, transportarea sau utilizarea substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice, precum și a pesticidelor, erbicidelor sau a altor substanțe chimice, dacă aceasta creează pericolul cauzării de daune esențiale sănătății populației sau mediului.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de îndeplinirea obligațiilor de către reprezentanții autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului.

Latura obiectivă se exprimă prin acțiune sau inacțiune, și anume – în desfășurarea activităților ilegale sau încălcarea regulilor stabilite ce țin de fabricarea, importul, exportul, îngroparea, păstrarea, transportarea sau utilizarea substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice, precum și a pesticidelor, erbicidelor sau a altor substanțe chimice, dacă aceasta creează pericolul cauzării de daune esențiale sănătății populației sau mediului.

Infracțiunea prevăzută la alin. (1) art. 224 Cod penal se consumă din momentul creării pericolului indicat, fără să fie necesară survenirea consecințelor prejudiciabile.

În cazul survenirii consecințelor prejudiciabile: impurificarea, otrăvirea sau infectarea mediului, pieirea în masă a animalelor, acțiunile făptuitorului vor fi calificate în temeiul art. 224 alin. (2) Cod penal; provocarea din imprudență a îmbolnăvirii în masă a oamenilor, decesul persoanei vor fi calificate în temeiul art. 224

alin. (3) Cod penal, iar în cazul survenirii decesului a două sau mai multor persoane – în temeiul art. 224 alin. (4) Cod penal.

3. Tănuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea aerului

Legislația penală (art. 225 Cod penal) incriminează tănuirea datelor sau prezentarea intenționată de către o persoană cu funcție de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, precum și de către o persoană juridică, a datelor neautentice despre avariile cu poluare excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, precum și despre starea sănătății populației afectate de poluarea mediului, dacă aceasta a provocat din imprudență:

- a) îmbolnăvirea în masă a oamenilor;
- b) pieirea în masă a animalelor;
- c) decesul persoanei;
- d) alte urmări grave.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale omogene protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de îndeplinirea obligațiilor de către reprezentanții autorităților, persoanelor fizice și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului.

Obiectul juridic special secundar îl formează relațiile sociale cu privire la viața animalelor, sănătatea sau viața oamenilor.

Latura obiectivă a infracțiunii constă în acțiunile sau inacțiunile de tănuire a datelor sau în prezentarea intenționată de către o persoană cu funcții de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală a datelor neautentice despre avariile cu poluarea excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, precum și despre starea sănătății populației afectate de poluarea mediului, dacă aceasta a provocat din imprudență: a) îmbolnăvirea în masă a oamenilor; b) pieirea în masă a animalelor; c) decesul persoanei; d) alte urmări grave.

Reieșind din dispoziția art. 225 Cod penal, putem deduce că această infracțiune are două modalități de realizare:

a) tănuirea datelor despre avariile cu poluarea excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, precum și despre starea sănătății populației afectate de poluarea mediului și

b) prezentarea intenționată a unor date neautentice despre avariile cu poluarea excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, precum și despre starea sănătății populației afectate de poluarea mediului.

Componenta infracțiunii este materială și se consumă în cazul survenirii consecințelor indicate în alin. (1) art. 225 Cod penal:

- a) îmbolnăvirea în masă a oamenilor;
- b) pieirea în masă a animalelor;
- c) decesul persoanei;
- d) alte urmări grave

sau în alin. (2) art. 225 Cod penal:

soldate cu decesul a două sau a mai multor persoane.

Latura subiectivă se exprimă prin două forme de vinovăție: persoana tănuiește în mod intenționat sau prezintă date neautentice despre avariile cu poluarea excesivă a mediului, cu poluare radioactivă, chimică, bacteriologică sau cu alte urmări periculoase pentru viața sau sănătatea populației, precum și despre starea sănătății populației afectate de poluarea mediului, și manifestă imprudență față de consecințele survenite.

Subiectul infracțiunii este special: persoana cu funcții de răspundere, persoana publică sau persoana cu demnitate publică ori persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală.

Astfel, subiecții acestor infracțiuni sunt speciali: persoanele indicate mai sus însărcinate cu atribuții în materia protecției mediului înconjurător.

Subiect al infracțiunii poate fi și persoana juridică.

4. Neîndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice

Legislația penală (art. 226 Cod penal) incriminează eschivarea sau îndeplinirea necorespunzătoare de către o persoană cu funcție de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, precum și de către o persoană juridică a obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice, dacă aceasta a provocat din imprudență:

- a) îmbolnăvirea în masă a oamenilor;
- b) pieirea în masă a animalelor;
- c) decesul persoanei;
- d) alte urmări grave.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de îndeplinirea obligațiilor de către reprezentanții autorităților, persoanelor fizice

și juridice, în legătură cu activitățile lor economice și sociale cu impact asupra mediului.

Latura obiectivă a infracțiunii constă în acțiunile sau inacțiunile de eschivare sau îndeplinire necorespunzătoare de către o persoană cu funcții de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală a obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice, dacă aceasta a provocat din imprudență: a) îmbolnăvirea în masă a oamenilor; b) pieirea în masă a animalelor; c) decesul persoanei sau d) alte urmări grave.

Reieșind din dispoziția art. 226 Cod penal, putem deduce că această infracțiune are două modalități de realizare:

a) eschivarea de către o persoană cu funcții de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, precum și de către o persoană juridică, de la îndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice;

b) îndeplinirea necorespunzătoare de către o persoană cu funcții de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, precum și de către o persoană juridică, a obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice.

Pentru existența și consumarea acestei infracțiuni este necesară survenirea consecințelor prejudiciabile, dacă aceasta a provocat din imprudență:

- a) îmbolnăvirea în masă a oamenilor;
- b) pieirea în masă a animalelor;
- c) decesul persoanei sau
- d) alte urmări grave.

Actele normative recomandate

Documente internaționale, regionale și naționale în domeniul mediului

1. Convenția Națiunilor Unite privind combaterea deșertificării în țările afectate de secetă și/sau de deșertificare (Paris, 17 iunie 1994). Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr. 257-XIV din 24 decembrie 1998.
2. Convenția de la Rotterdam privind procedura de consimțământ în cunoștință de cauză aplicabilă anumitor produși chimici periculoși și pesticidelor care fac obiectul comerțului internațional (Rotterdam, 10 septembrie 1998), ratificată prin Legea nr. 389-XV din 25 noiembrie 2004.
3. Concepția națională a agriculturii ecologice, fabricării și comercializării produselor alimentare ecologice și genetic nemodificate, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 863 din 21.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 109.
4. Concepția politicii de mediu a Republicii Moldova, adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr. 605-XV din 02.11.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 009.

5. Concepția dezvoltării durabile a localităților Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1491 din 28.12.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 005.
6. Concepția organizării și funcționării monitoringului socio-igienic în Republica Moldova și Regulamentul privind monitoringul socio-igienic în Republica Moldova, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 717 din 07.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 075.
7. Hotărârea Guvernului cu privire la măsurile suplimentare pentru depozitarea centralizată și neutralizarea pesticidelor inutilizabile interzise, nr. 1543 din 29.11.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 178.
8. Hotărârea Guvernului cu privire la modul de acumulare și schimb de informații în domeniul protecției populației și a teritoriului în condiții de situații excepționale, nr. 347 din 25.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 062.
9. Hotărârea Guvernului privind controlul transportării transfrontiere a deșeurilor și eliminării acestora, nr. 637 din 27.05.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 099.
10. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Modulului cu privire la compensarea prejudiciului cauzat de încălcarea legislației sanitare în vigoare, nr. 468 din 24.05.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr. 077.
11. Hotărârea Parlamentului pentru aprobarea Concepției privind cooperarea dintre Parlament și societatea civilă, nr. 373-XVI din 29.12.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 55.
12. Hotărârea Guvernului cu privire la armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația comunitară, nr. 1345 din 24.11.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 189.
13. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind condițiile de evacuare a apelor uzate urbane în receptorii naturali, nr. 1141 din 10.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 189.
14. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației ecologice în cadrul examinării cauzelor civile, nr. 3 din 24.12.2010.
15. Legea privind reglementarea de stat a regimului proprietății funciare, cadastrul funciar de stat și monitoringul funciar, nr. 1247-XII din 22.12.1992. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1993, nr. 002.
16. Legea privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515-XI din 16.06.1993. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1993, nr. 010.
17. Legea cu privire la standardizare, nr. 590 din 22.09.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 011.
18. Legea privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului, nr. 835-XIII din 17.05.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 001.
19. Legea privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător, nr. 851-XIII din 29.05.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 52-53.
20. Legea cu privire la resursele naturale, nr. 1102-XIII din 06.02.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 40.

21. Legea cu privire la activitatea hidrometeorologică, nr. 1536-XIII din 25.02.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 060.
22. Legea cadastrului bunurilor imobile, nr. 1543-III din 25.02.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 44-46
23. Legea privind securitatea biologică, nr. 755-XV din 21.12.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 075.
24. Legea cu privire la rețeaua ecologică, nr. 94-XVI din 05.04.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 90-93.
25. Legea privind supravegherea de stat a sănătății publice, nr. 10-XVI din 03.02.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 67.

Bibliografie recomandată

1. S. Brânză, V. Stati. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1199-1309.
2. S. Brânză, X. Ulianoschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005.
3. X. Ulianoschi. *Participația penală*. Chișinău: Centrul de Drept, 2000. 239 p.
4. X. Ulianoschi. Răspunderea penală a persoanelor juridice. În: *RND*, 2002, nr. 2.
5. Gh. Ulianoschi. *Infrațiuni care împiedică înfăptuirea justiției*. Chișinău, 1999.
6. *Codul penal. Comentat și adnotat / Sub red. A. Barbăneagră*. Chișinău: Cartier Juridic, 2009.
7. M. Gorunescu. Sistematizarea incriminărilor din domeniul protecției mediului. În: *Revista de Drept Penal*, 2002, nr. 4.
8. M. Gorunescu. Infrațiunea de mediu - Infrațiune contra dezvoltării durabile. În: *Dreptul*, 2003 nr. 11.
9. M. Gorunescu. Protecția juridico-penală a mediului. În: *Dreptul*, 2003, nr. 10.
10. E. Lupan. *Dreptul mediului*. Vol. II. București: Lumina Lex, 1996.
11. V. Așevschi, T. Dudnicenco, D. Roșcovan. *Ecologie și Protecția Mediului*. Chișinău: Foxtrot, 2007. 399 p.
12. A. Capcelea. *Perspectivile integrării ecologice europene*. Chișinău: Știința, 2000. 77 p.
13. I. Dediu. *Tratat de Ecologie teoretică*. Chișinău: Phoenix, 2007. 557 p.
14. D.-Ș. Paraschiv. Considerații privind răspunderea, potrivit dreptului european, pentru fapte care aduc atingere mediului. În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 3. Issue 2/2014* - <http://juridica.ugb.ro/> - = ISSN 2285-0171 ISSN-L=2285-0171.
15. C. Manta. Infrațiunile în domeniul mediului. Privire generală. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Seria Științe Juridice*, 2009, nr. 2.
16. T. Spătaru. *Republica Moldova în contextul Dezvoltării Durabile (Aspecte sociologice)*. Iași: Pan-Europe, 2005. 340 p.
17. T. Spătaru, T. Danii. *Probleme ale Dezvoltării Durabile în societatea tranzitivă (Studii sociologice)*. Chișinău: IFSD al AȘM, 2003. 195 p.
18. V. Giurgiu, I. Seceleanu. *Perdelele forestiere de protecție în contextul asigurării securității ecologice și alimentare*. Dezbateră științifică „Sistemul național al perdelelor forestiere de protecție, între deziderat și realizare”, Academia Română și ASAS, 15 mai 2014.
19. T.N. Țirdea. *Elemente de informatică socială, sociocognitologie și noosferologie*. Chișinău, 2001, p. 178-180.
20. L. Bostan. *Conceptul de securitate: aspecte socio-filosofice și metodologice*. USMF „N. Testemițanu”, Chișinău, 2014.
21. M. Duțu. În legătură cu răspunderea civilă pentru daune ecologice. În: *Dreptul*, 1991, nr. 10-11, p. 23-32.

22. M. Duțu. Specificul sancțiunilor de drept al mediului. În: *Dreptul*, 1994, nr. 10-11.
23. F. Caballero. *Essai sur la notion juridique de nuisance*. Paris: L.G.D.R., 1981.
24. А.Д. Урсул. *Устойчивое развитие и проблемы безопасности*. În: *Безопасность*, 1995, № 9.
25. Н.Н. Лукьянчиков. *Новый путь развития России*. Москва, 1995.

Sarcini de evaluare

1. Încălcarea cerințelor securității ecologice (art. 223 Cod penal)

1. Ce incriminează prevederile art. 223 Cod penal?
2. Care sunt componentele securității ecologice?
3. Cum reglementează Constituția R. Moldova necesitatea asigurării securității ecologice?
4. Ce înseamnă securitatea ecologică?
5. În ce constă securitatea ecologică?
6. Enumerați cadrul legal al R. Moldova care a pus bazele politicii de mediu în etapa de tranziție la economia de piață.
7. Care sunt principalele acte legislative care stau la baza asigurării securității ecologice?
8. Ce Proiect a fost implementat în R. Moldova în scopul executării prevederilor Convenției de la Stockholm privind poluanții organici persistenți, realizării Planului Național de Implementare a acestei Convenții, Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei și a Planului de Acțiuni Republica Moldova - Uniunea Europeană, în cadrul Ministerului Ecologiei și Resurselor Naturale (în prezent, Ministerul Ecologiei)?
9. Ce documente au fost și sunt elaborate și editate, anual, în scopul informării și conștientizării publicului privitor la securitatea ecologică?
10. Cum trebuie percepută economia verde, în contextul dezvoltării durabile și al reducerii sărăciei?
11. Care sunt obiectivele specifice ale Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023?
12. Ce constituie obiectul juridic generic al infracțiunii?
13. Ce constituie obiectul juridic special al acestei infracțiuni?
14. Ce formează obiectul juridic special secundar al acestei infracțiuni?
15. Ce constituie obiectul material al acestei infracțiuni?
16. În ce constă latura obiectivă a acestei infracțiuni?
17. Când se consumă această componentă de infracțiune?
18. Cine poate fi subiect al acestei infracțiuni?

2. Încălcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice (art. 224 Cod penal)

1. Ce incriminează prevederile art. 224 Cod penal?
2. În ce constă scopul acestei norme penale?
3. De care documente internaționale sunt reglementate întrebările cu privire la protejarea mediului înconjurător de deșeurile radioactive, bacteriologice sau toxice?

4. Ce constituie autorizația radiologică parțială?
5. Ce constituie combustibilul nuclear ars?
6. Ce sunt deșeuri radioactive?
7. În ce constă evaluarea securității nucleare?
8. Ce se consideră produs nociv?
9. Ce sunt încărcături periculoase?
10. Ce constituie obiectul juridic generic al infracțiunii?
11. Ce constituie obiectul juridic special al acestei infracțiuni?
12. Ce constituie obiectul juridic special secundar al acestei infracțiuni?
13. Prin ce se exprimă latura obiectivă a infracțiunii?
14. Când se consumă infracțiunea prevăzută la art. 224 alin. (1) Cod penal?
15. În ce constă gradul prejuciacabil al acestei infracțiuni?
16. Cum vor fi calificate faptele în cazul survenirii consecințelor prejudiciabile: impurificarea, otrăvirea sau infectarea mediului, pieirea în masă a animalelor?
17. Cum vor fi calificate faptele în cazul provocării din imprudență a îmbolnăvirii în masă a oamenilor, decesului persoanei?
18. În ce constă impurificarea mediului?
19. În ce constă otrăvirea mediului?
20. Prin ce se caracterizează latura subiectivă a acestei infracțiuni?
21. Cine poate fi subiectul acestei infracțiuni?

3. Tăinuirea de date sau prezentarea intenționată de date neautentice despre poluarea aerului (art. 225 Cod penal)

1. Ce incriminează legislația penală (art. 225 Cod penal)?
2. Din care considerente a fost necesară includerea acestui articol în legislația penală?
3. Ce constituie obiectul juridic generic al infracțiunii?
4. Ce constituie obiectul juridic special al acestor infracțiuni?
5. Ce relații sociale formează obiectul juridic special secundar al acestor infracțiuni?
6. În ce constă latura obiectivă a infracțiunii?
7. Câte modalități de realizare are dispoziția de la art. 225 Cod penal?
8. În ce constă fenomenul natural periculos?
9. Prin ce acte se reglementează conținutul informației și criteriile de estimare a situațiilor excepționale pentru comunicările informative prezentate Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al MAI?
10. Ce trebuie să conțină aceste informații?
11. Ce feluri de poluare există?
12. Când se consumă această infracțiune?
13. Prin ce se exprimă latura subiectivă a infracțiunii?
14. Cine poate fi subiect al acestei infracțiuni?

4. Neîndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice (art. 226 Cod penal)

1. Ce incriminează prevederile art. 226 Cod penal?
2. Prin ce a fost dictată necesitatea includerea acestui articol în legislația penală?
3. Ce constituie obiectul juridic generic al infracțiunii?
4. Ce constituie obiectul juridic special al infracțiunii?
5. În ce constă latura obiectivă a infracțiunii?
6. Câte modalități de realizare are această infracțiune?
7. Prin ce se exprimă eschivarea de către o persoană cu funcții de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, precum și de către o persoană juridică, de la îndeplinirea obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice?
8. Prin ce se exprimă îndeplinirea necorespunzătoare de către o persoană cu funcții de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, precum și de către o persoană juridică, a obligațiilor de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice?
9. Care act normativ reglementează fondurile ecologice?
10. Care sunt direcțiile prioritare de finanțare din fondurile ecologice?
11. Care sunt consecințele prejudiciabile ale acestei infracțiuni?
12. Prin ce se exprimă latura subiectivă a infracțiunii?
13. Cine poate fi subiectul infracțiunii?

Teste-grilă:

1. Mărirea esențială a fondului radioactiv constă în ridicarea nivelului radiației ce depășește limita admisă, adică în cazul în care nivelul de radiație în aer depășește:
 - a) 0,4 Roentgen/oră;
 - b) 0,2 Roentgen/oră;
 - c) 0,1 Roentgen/oră.
2. Acordul cu privire la Antarctica, adoptat la 1 decembrie 1959 la Washington, interzice aruncarea substanțelor radioactive mai la sud de paralela:
 - a) 60 longitudine sudică;
 - b) 50 longitudine sudică;
 - c) 70 longitudine sudică.
3. Conceptul de prejudiciu ecologic a fost pentru prima oară utilizat de către:
 - a) M. Raymond-Gouilloud;
 - b) Gilles Martin;
 - c) Michel Despax.
4. Principiile de bază ale protecției mediului sunt stipulate în:
 - a) art. 3 al Legii privind protecția mediului înconjurător;
 - b) art. 1 al Legii privind protecția mediului înconjurător;

- c) art. 5 al Legii privind protecția mediului înconjurător.
5. Pământul era considerat proprietate a statului în tratatul „Legile” al lui:
- Virgilius;
 - Platon;
 - Iulius Gay Cezar.
6. Asigurarea condițiilor de bună guvernare și eficientizare a potențialului instituțional și managerial în domeniul protecției mediului pentru atingerea obiectivelor de mediu este unul dintre obiectivele specifice ale:
- Strategiei de mediu pentru anii 2018-2023;
 - Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023;
 - Strategiei de mediu pentru anii 2016-2023.
7. Criteriile de evaluare a situațiilor excepționale comunicate Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale al Ministerului Afacerilor Interne se conțin în:
- Anexa nr. 1 la Regulamentul cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale;
 - Anexa nr. 2 la Regulamentul cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale;
 - Anexa nr. 3 la Regulamentul cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale.
8. Pieirea în masă a animalelor se stabilește nu doar după numărul animalelor pierite, ci se ține cont și de mărimea populației lor. Astfel, acestea pot consta în îmbolnăvirea cu boli contagioase a animalelor agricole, care a dus la pieirea în masă a animalelor, inclusiv a celor sălbatice, când rata pieirii depășește media statistică:
- de 10 și mai multe ori;
 - de 5 și mai multe ori;
 - de 3 și mai multe ori.
9. Acordul despre interzicerea experimentării armelor nucleare în atmosferă, cosmos și sub apă a fost încheiat în:
- anul 1968;
 - anul 1963;
 - anul 1961.
10. Convenția cu privire la protecția vieților omenești pe mare a fost adoptată la:
- 1 octombrie 1977 la Londra;
 - 1 noiembrie 1974 la Londra;
 - 1 martie 1974 la Londra.
11. Convenția internațională despre răspunderea în cazurile transportului maritim a materialelor nucleare a fost adoptată în:

- a) anul 1981;
 - b) anul 1985;
 - c) anul 1988.
12. Răspunderea civilă pentru daunele nucleare a fost instituită de:
- a) Convenția de la Madrid din anul 1965 și cea de la Paris din 1968, urmate de Protocolul comun referitor la aplicarea Convenției de la Paris;
 - b) Convenția de la Paris din anul 1960 și cea de la Viena din 1963, urmate de Protocolul comun referitor la aplicarea Convenției de la Viena;
 - c) Convenția de la Milano din anul 1970 și cea de la Varna din 1990, urmate de Protocolul comun referitor la aplicarea Convenției de la Varna.
13. Legislația R. Moldova reglementează desfășurarea activităților legale privitor la deșeurile radioactive prin:
- a) Legea privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, nr. 132 din 8.06.2012;
 - b) Legea privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, nr. 140 din 8.06.2012;
 - c) Legea privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, nr. 144 din 18.08.2014.
14. Pentru desfășurarea activităților legale cu substanțele nucleare/radioactive sunt necesare actele permisive ale:
- a) Agenției Naționale de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice;
 - b) Comisiei Naționale de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice;
 - c) Comisiei Naționale de Reglementare a Activităților Nucleare.
15. Legislația R. Moldova reglementează desfășurarea activităților legale privitor la deșeurile radioactive prin:
- a) Legea privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, nr. 135 din 8.06.2014;
 - b) Legea privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, nr. 132 din 8.06.2012;
 - c) Legea privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, nr. 130 din 8.06.2018.
16. Legislația R. Moldova reglementează desfășurarea activităților legale privitor la substanțele, materialele și deșeurile bacteriologice sau toxice, precum și a pesticidelor, erbicidelor sau a altor substanțe chimice prin:
- a) Legea cu privire la regimul produselor și substanțelor nocive, nr. 1236-XIII din 03.07.1997;
 - b) Legea cu privire la regimul produselor și substanțelor nocive, nr. 1232-XIII din 03.07.1994;
 - c) Legea cu privire la regimul produselor și substanțelor nocive, nr. 1239-XIII din 03.07.1999.

17. Principiile fundamentale de reglementare a activităților nucleare și radiologice au fost proclamate și fundamentate în:
- art. 2 al Legii privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, nr. 132 din 8.06.2018;
 - art. 5 al Legii privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, nr. 132 din 8.06.2012;
 - art. 1 al Legii privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, nr. 132 din 8.06.2012.
18. Otrăvirea mediului constă în:
- introducerea în mediu a unor microorganisme care pot provoca epidemii sau epizootii;
 - schimbările dăunătoare fizice, chimice sau biologice ale acestuia ca rezultat al contactului lui cu substanțele, materialele și deșeurile radioactive, bacteriologice sau toxice, precum și cu pesticidele, erbicidele sau alte substanțe chimice;
 - introducerea în sol a gunoiului sau a altor substanțe infectante, în schimbarea fondului radiațional etc.
19. Privitor la efectele radioactivității asupra omului, Comisia Internațională de Protecție contra Radiațiilor a stabilit norma maximă admisibilă de:
- 1500 mremi/ind./an;
 - 3000 mremi/ind./an;
 - 5000 mremi/ind./an.
20. Sediul materiei în privința Principiului evaluării impactului asupra mediului înaintea demarării oricărei activități care ar putea să aibă efect prejudiciabil, sau înaintea luării oricărei decizii de mediu, s-a născut în momentul în care omenirea a conștientizat ca activitatea umană, mai ales progresul fără precedent al tehnicii și tehnologiilor, au o influență negativă asupra naturii, îl constituie:
- Convenția de la Kioto din 1991 și Protocolul de la Teheran din 2003 referitor la evaluarea strategică de mediu;
 - Convenția de la Espoo din 1991 și Protocolul de la Kiev din 2003 referitor la evaluarea strategică de mediu;
 - Convenția de la Lima din 1991 și Protocolul de la Paris din 2003 referitor la evaluarea strategică de mediu.
21. Principiul potrivit căruia „este necesar să se recurgă la știință și tehnică pentru a descoperi, a evita sau a limita pericolele care amenință mediul înconjurător” este prevăzut în:
- Declarația de la Stockholm din 1972, în Principiul 18;
 - Declarația de la Minsk din 1972, în Principiul 12;
 - Declarația de la Berlin din 1972, în Principiul 16.

22. Situație excepțională constituie o:

- a) situație pe un anumit teritoriu, ca rezultat al unei avarii, fenomen natural periculos, catastrofe, calamități naturale sau de alt caracter, care pot provoca sau au provocat victime umane, prejudiciu sănătății oamenilor sau mediului ambiant, pierderi materiale considerabile și au afectat condițiile activității vitale a oamenilor;
- b) situație în care, în urma apariției sursei situației excepționale tehnogene la un obiect sau pe un anumit teritoriu, se întrerup condițiile normale de viață și activitate a oamenilor, apare un pericol pentru viața și sănătatea lor, se cauzează prejudiciu proprietăților populației, economiei naționale și mediului ambiant;
- c) situație excepțională cu caracter natural – situație pe un anumit teritoriu, ca rezultat al apariției sursei situației excepționale naturale, care poate provoca sau a provocat victime umane, prejudiciu sănătății oamenilor și (sau) mediului ambiant, pierderi materiale considerabile și afectarea condițiilor activității vitale a oamenilor.

23. Îmbolnăvirea în masă a oamenilor constă în îmbolnăviri contagioase ale oamenilor, epidemii, boli contagioase cu etiologie nedepistată:

- a) la cel puțin 10 persoane;
- b) la cel puțin 15 persoane;
- c) la cel puțin 20 de persoane.

Spețe de practică judiciară

Speța 1

În procesul construirii fabricii de produse chimice de către S.A. „C.G.”, din cauza lipsei surselor financiare nu au fost finalizate lucrările de instalare a rezervoarelor de depozitare a deșeurilor industriale. Directorul executoriu al societății pe acțiuni N.G., de comun acord cu constructorul-șef V.F., contrar cerințelor ecologice prevăzute în proiect, au decis să pună în exploatare întreprinderea, urmând ca pentru păstrarea deșeurilor să fie utilizată temporar o instalație specială, care nu corespundea capacității de producere a întreprinderii. Din această cauză, peste două luni de zile s-a produs o avarie, în urma căreia în două lacuri din apropiere s-au scurs deșeuri industriale, fapt care a dus la pieirea în masă a peștelui.

Încadrați juridic faptele săvârșite de N.G. și V.F.

Speța 2

G.A., fiind directorul întreprinderii de producere a coloranților chimici, a dispus ca o parte din deșeurile provenite din procesul de producție să fie ambalate în saci de polietilenă și să fie depozitate la o gunoiște situată în afara localității. Din cauza ploilor torențiale care au avut loc în acea perioadă, substanțele nocive s-au răspândit pe

terenurile agricole din apropiere, fapt care a cauzat deteriorarea stratului fertil al solului pe o suprafață de cca 25 ha.

Încadrați juridic faptele lui G.A.

Speta 3

Directorul întreprinderii de producere a vopselei B.E., pentru a economisi sursele financiare, nu a dispus schimbarea filtrelor de purificare a poluanților rezultați din procesul de producție. Serviciul ecologic din municipiul aflat în apropiere, în urma efectuării unei expertize ecologice, a constatat o creștere considerabilă a cantității de metale grele pe suprafața solului. În raportul de expertiză ecologică se mai arăta că faptul dat constituie o cauză de răspândire a diferitor boli la locuitorii din zonă.

Încadrați juridic faptele lui B.E.

Tema 7. Infrațiuni prin care se aduce atingere protecției resurselor naturale (art. 227-230 Cod penal)

- 1. Poluarea solului**
- 2. Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului**
- 3. Poluarea apei**
- 4. Poluarea aerului**

1. Poluarea solului

Legislația penală (art. 227 Cod penal) incriminează poluarea solului prin impurificarea, otrăvirea, infectarea sau altă poluare a lui cu produse nocive ale activității economice ori de altă natură ca urmare a încălcării regulilor de manipulare cu substanțe nocive, îngrășăminte minerale, stimulenți de creștere a plantelor și cu alte substanțe chimice sau biologice în timpul transportării, utilizării sau păstrării lor, dacă aceasta a cauzat daune:

- a) sănătății populației;
- b) mediului;
- c) producției agricole.

Componenta de infracțiune examinată este generală pentru toate tipurile de atentare infracțională asupra fondului funciar și specială pentru acele atentate infracționale, la săvârșirea cărora solul este reprezentat ca o parte a mediului.

Scopul articolului examinat constă în protecția solului prin preîntâmpinarea poluării lui.

Poluarea reprezintă modificarea componentelor naturale prin prezența unor componente străine, numite poluanți, ca urmare a activității omului, și care provoacă, prin natura lor, prin concentrația în care se găsesc și prin timpul în care acționează, efecte nocive asupra sănătății, creează disconfort sau împiedică folosirea unor componente ale mediului esențiale vieții. (Conferința Mondială a ONU, Stockholm, 1972)

Protecția și folosirea rațională a solului este reglementată de legi și de alte acte normative, principalul dintre acestea fiind Codul funciar, adoptat prin Legea nr. 828-XII din 25.12.1991.

Una dintre componentele deosebit de importante ale biosferei este *solul* – corp natural tridimensional situat la suprafața uscatului, cu proprietăți și funcții specifice.

Prin natura lui, solul prezintă particularități pe cat de deosebite de ale celorlalți factori ai mediului înconjurător, pe atât de importante pentru biosferă, pentru om.

Ca suport și mediu de viață pentru plantele superioare, solul, mai ales orizontul său cu humus, este unul dintre principalii depozitari ai substanței vii a uscatului și ai

energiei potențiale biotice captate prin fotosinteză, precum și ai celor mai importante elemente vitale (carbon, azot, calciu, fosfor, potașiu, sulf).

Multitudinea ierburilor și a florilor din pășiști, pădurile, câmpurile de plante cultivate, toată această vegetație diversă depinde de energia solară și de fertilitatea solului. Datorită fertilității, respectiv capacității de a întreține viața plantelor, solul constituie principalul mijloc de producție în agricultură. De aceea este foarte important ca terenurilor agricole să nu li se diminueze suprafețele. Lumea crede că „pământul suportă multe”, dar nu și atunci când o mare parte din solurile bune pentru cultură, deseori chiar cele mai fertile, sunt pierdute definitiv prin extinderea orașelor, căilor de comunicație, a platformelor industriale, deponiilor (materiale rezultate din săpături) și haldelor (depozite de steril provenit din lucrările miniere), precum și prin eroziunea solului, prin salinizarea și mlăștinirea secundară, cauzate de aplicarea nerațională a irigației, contaminarea și intoxicarea solului cu agenți patogeni, metale grele, reziduuri de pesticide și alte substanțe chimice utilizate în agricultură și silvicultură, precum cu diverse emisii provenite de la industrie.

Și dacă apa și aerul, în general, diluează toate aceste substanțe toxice pe măsură ce se amestecă, în sol poate avea loc concentrarea lor, datorită faptului că aici circulația este foarte lentă. Odată distrus, el nu se mai reface așa cum a fost, deoarece nu se pot reproduce condițiile și istoria formării lui.

Așadar, poluarea solului înseamnă orice acțiune care produce dereglarea funcționării normale a solului ca mediu de viață, în cadrul diferitor ecosisteme naturale sau create de om, dereglare manifestată prin degradarea fizică, chimică, biologică și chiar radioactivă a solului, care afectează negativ fertilitatea sa, respectiv capacitatea sa bioproductivă, din punct de vedere calitativ sau cantitativ.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de protecția resurselor naturale.

Obiectul material îl constituie toate terenurile, indiferent de destinație și proprietate, care constituie, în ansamblu, fondul funciar al Republicii Moldova.

Conform art. 2 al Codului funciar¹¹⁴:

Fondul funciar, în funcție de destinația principală, se compune din următoarele categorii de terenuri:

- 1) cu destinație agricolă;
- 2) din intravilanul localităților;

¹¹⁴ Adoptat prin Legea nr. 828-XII din 25.12.1991. Republicat în: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 107/817.

3) destinate industriei, transporturilor, telecomunicațiilor și cu alte destinații speciale;

4) destinate ocrotirii naturii, ocrotirii sănătății, activității recreative;

5) terenurilor de valoare istorico-culturală;

6) terenurilor zonelor suburbane și altor terenuri verzi;

7) ale fondului silvic;

8) ale fondului apelor;

9) ale altor fonduri de rezervă.

Terenurile cu destinație agricolă sunt declarate bune pentru agricultură pe baza materialelor cadastrului funciar. Ele se repartizează pentru organizarea producției agricole și agroindustriale: cetățenilor Republicii Moldova; întreprinderilor, organizațiilor și asociațiilor agroindustriale de stat și cooperatiste; instituțiilor de cercetări științifice, didactice și altor instituții agricole, școlilor tehnice profesionale și școlilor de cultură generală sătești; întreprinderilor agricole mixte (art. 37 Cod funciar).

Terenurile din intravilanul localităților se află în administrarea autorităților administrației publice locale, iar din municipii – în proprietate municipală.

Perimetru al localității este hotarul intravilanului (teritoriului ei) care îl desparte de extravilan. Perimetrul respectiv al localității se stabilește prin reglementarea regimului proprietății funciare în conformitate cu planul general și pe baza argumentării tehnico-economice a dezvoltării orașului și satului (comunei).

Din componența terenurilor orașelor și satelor (comunelor) fac parte:

– terenurile pe care sunt amplasate construcții și alte amenajări;

– terenurile de uz public;

– terenurile pentru transporturile rutier, feroviar, naval, aerian, prin conducte, pentru liniile de telecomunicații, de transport electric;

– pentru exploatarea miniere și pentru alte industrii;

– terenurile împădurite;

– terenurile cu destinație agricolă;

– alte terenuri (art. 41-44 Cod funciar).

Terenurile destinate industriei, transporturilor, telecomunicațiilor și cu alte destinații speciale sunt terenurile atribuite de autoritățile administrației publice locale pentru amplasarea și exploatarea clădirilor administrative și de deservire, a construcțiilor auxiliare și construcțiilor industriale, miniere, de transport și a altor întreprinderi, instituții și organizații, pentru construirea căilor de acces, a rețelelor ingineresti, organizarea producției industriale, construcția magistrelor de transport, instalarea liniilor de telecomunicații, de transport electric (art. 52 Cod funciar).

Terenurile destinate ocrotirii naturii, ocrotirii sănătății, activității recreative etc. sunt următoarele:

Terenurile destinate ocrotirii naturii: terenurile rezervațiilor, parcurilor naționale, parcurilor dendrologice și zoologice, grădinilor botanice, braniștilor, monumentelor naturii, terenurile zonelor de protecție și zonelor sanitare.

Din categoria terenurilor rezervațiilor fac parte terenurile în al căror perimetru se află obiecte naturale ce reprezintă valoare științifică și culturală (landșafurile tipice și unice, comunități de organisme vegetale și animale, formațiuni geologice, specii de plante, animale rare). Ele sunt repartizate pentru păstrarea în stare naturală a complexelor naturale tipice sau unice pentru zona de landșaft cu tot ansamblul ei de componente, pentru studierea proceselor și fenomenelor în mersul lor firesc în vederea elaborării bazelor științifice ale ocrotirii naturii.

Din categoria terenurilor parcurilor naționale fac parte terenurile care au o deosebită valoare ecologică, istorică și estetică în virtutea îmbinării reușite a landșafurilor naturale și culturale.

Din categoria terenurilor parcurilor dendrologice și zoologice, ale grădinilor botanice fac parte terenurile repartizate pentru studierea, păstrarea și îmbogățirea în condiții artificiale a resurselor florei și faunei, pentru folosirea lor eficientă în plan științific, cultural, economic și păstrarea genofondului.

Din categoria terenurilor de braniște fac parte terenurile destinate păstrării, restabilirii și reproducerii resurselor naturale și menținerii echilibrului ecologic general, obiectele complexe biologice, paleontologice, hidrologice și geologice de landșaft.

Din categoria terenurilor monumentelor naturii fac parte terenurile care au obiecte naturale unice sau tipice, cu valoare științifică, cultural-instructivă și de reconfortare, dar care nu sunt recunoscute drept monumente de istorie și cultură.

Terenurile destinate ocrotirii sănătății sunt terenurile pe care există obiecte de tratament natural (izvoare de ape minerale, nămoluri curative) și condiții climaterice deosebit de favorabile profilaxiei și tratamentului. Aceste terenuri se atribuie în folosință stațiilor balneare, instituțiilor terapeutice și urmează a fi protejate în mod deosebit (art. 57 Cod funciar).

Terenurile destinate activității recreative sunt terenurile prevăzute și folosite pentru odihnă și turism. Din această categorie fac parte terenurile pe care se află case de odihnă, penșionate, sanatorii, campinguri, baze turistice, tabere turistice și tabere de fortificare a sănătății, stații turistice, parcuri și tabere pentru copii, poteci didactico-turistice, trasee marcate (art. 58 Cod funciar).

Celelalte tipuri de terenuri sunt:

Terenurile de valoare istorico-culturală. Din categoria terenurilor de valoare istorico-culturală fac parte rezervațiile istorico-culturale, parcurile memoriale, mormintele, monumentele arheologice și arhitecturale și complexele arhitecturale de landșaft (art. 59 Cod funciar).

Terenurile zonelor suburbane și zonelor verzi. Terenurile din extravilan destinate amplasamentelor, legate de amenajarea și funcționarea normală a gospodăriei

orășenești, precum și cele ocupate de păduri, grădini publice și de alte spații verzi, care au funcții de protecție, sanitaro-igienice, de fortificare a sănătății și care sunt locuri de odihnă a populației, se includ de către autoritățile administrației publice locale în zona suburbană și în zona verde (art. 60 Cod funciar).

Terenurile fondului silvic sunt terenurile acoperite cu păduri, precum și cele neacoperite cu păduri, însă destinate împăduririi. Terenurile fondului silvic se folosesc de către întreprinderile, instituțiile, organizațiile gospodăriei silvice și de alte întreprinderi conform destinației silvice (art. 62 Cod funciar).

Terenurile fondului apelor sunt terenurile aflate sub ape – albiile cursurilor de apă, cuvetele lacurilor, iazurilor, rezervoarelor de apă – mlaștinile, terenurile pe care sunt amplasate construcții hidrotehnice și alte amenajări ale serviciului apelor, precum și terenurile repartizate pentru fâșiile de deviere (de pe maluri) a râurilor, a bazinelor de apă, canalelor magistrale intergospodărești și a colectoarelor. Terenurile fondului apelor se folosesc pentru construcția și exploatarea instalațiilor ce asigură satisfacerea necesităților de apă potabilă, tehnică, curativă, a altor necesități ale populației, ale serviciului apelor, ale agriculturii, industriei, gospodăriei piscicole, energiei, transportului, precum și a altor nevoi ale statului și societății. Modul de folosire a terenurilor din fondul apelor este stabilit de o legislație specială (art. 63 Cod funciar).

Terenurile fondului de rezervă sunt toate terenurile neatribuite în proprietate, posesiune și în folosință. Din ele fac parte și terenurile asupra cărora dreptul de proprietate, posesiune și beneficiere s-a stins în conformitate cu prevederile Codului funciar.

Latura obiectivă a infracțiunii constă în acțiuni sau inacțiuni alternative:

- a) de impurificare,**
- b) de otrăvire,**
- c) de infectare,**
- d) sau altă poluare a solului**

cu produse nocive ale activității economice ori de altă natură ca urmare a încălcării regulilor de comportament cu substanțe nocive, îngrășăminte minerale, stimulenți de creștere a plantelor și cu alte substanțe chimice sau biologice în timpul transportării, utilizării sau păstrării lor.

Alte modalități de poluare a solului

Cu toate funcțiile vitale ce le are pentru asigurarea de alimente, cu toate că este o resursă limitată, nerecuperabilă, solul a fost și este supus tot mai multor solicitări ale altor sectoare din afara agriculturii și silviculturii, ceea ce face ca anual să fie dezafectate suprafețe însemnate. Se apreciază că în decursul istoriei au fost astfel irosite cca 2 miliarde ha de teren cultivabil, față de cele aproximativ 1,5 miliarde de ha folosite în prezent, în lume, ca arabil, ceea ce reprezintă o pierdere foarte mare.

O foarte mare pierdere este cauza eroziunii, care a distrus cca 430 milioane ha de soluri în diferite țări din lume. Anual se pierde prin eroziune peste 3,5 miliarde tone de sol, în timp ce oceanele primesc de pe uscat 10-16 km³ de material pământos care

conține 1-3% materie organică. În afara pierderii unor însemnate suprafețe de sol, eroziunea constituie și cauza directă a poluării apelor cu sedimente, a degradării unor soluri de luncă prin colmatare, a scoaterii premature din funcțiune a bazinelor de acumulare și a rezervoarelor de apa etc.

Din cauza folosirii ineficiente a apei de irigație, a lipsei de drenaj adecvat ori calității necorespunzătoare a apei, în prezent sunt afectate de salinizare sau de înmlăștinire secundară suprafețe întinse de soluri. În urma aplicării irigației cu ape alcaline conținând silice, a drenării sau suprapășunării în savane, stepe, antestepe, apare adesea compactarea solului (tasarea puternică a acestuia). Astfel, solul capătă o structură masivă, compactă, care se desface în blocuri la uscare și devine impermeabilă pentru apă și aer la umezire, a cărei ameliorare este foarte dificilă. Drenarea și compactarea solului poate duce la deshidratarea hidroxizilor de fier și aluminiu (în zona tropicală) sau la degradarea acidă sulfurică a acestuia (în zonele tropicale umede și zonele temperate), devenind total neproductive.

Pe măsura extinderii dezvoltării urbane, construcțiile, străzile și pavajele acoperă terenuri (unde mai înainte apa pătrundea în sol și se scurgea apoi lent), care devin tot mai impermeabile la precipitații. Ca urmare, scurgerile de apă devin mai rapide și mai mari, favorizând eroziunea solului și producerea de inundații. Totodată, are loc și o reducere a rezervei de apă urbană subterană prin descreșterea infiltrării apei de precipitații către straturile acvifere naturale și calitatea apei poate fi afectată prin creșterea cantității de apă descărcate într-un emisar, direct, fără tratare.

Un alt factor ar fi creșterea populației de pe glob, care are drept urmare pierderi suplimentare de teren folosit inițial pentru producția vegetală. Efecte nedorite asupra calității solului produc deșeurile și reziduurile menajere din industrie, comerț și agricultură. De fapt, degajarea acestora, pe lângă substanțele chimice folosite în agricultură, prezintă cea mai importantă sursă de poluare a solului. Metalele grele (plumb, cadmiu, mercur, crom, cupru, zinc, nichel, arsen, seleniu etc.) provenite din diferite surse și ajunse în sol, pe diferite căi, se pot acumula, de unde trec în plante cu efecte dăunătoare. Odată ajunși în sol sau în mal, majoritatea compușilor de mercur poate fi convertită în forma cea mai toxică dintre toate – metilmercur, care este foarte toxică pentru plantele de porumb. Nu este exclusă primejdia de poluare a solului cu cupru ca urmare a tratării viței de vie cu săruri cuprice. Unele probleme de poluare a solului sunt legate și de folosirea în cantități mari, an de an, a pesticidelor și a îngrășămintelor chimice. Astfel, superfosfații conțin o serie de impurități (metale și metaloizi toxici) care, în ansamblu, constituie un risc potențial foarte serios de poluare a solului. De asemenea, abuzul de îngrășămintă cu azot la culturile de legume, cum este spanacul, provoacă apariția unor concentrații excesive de azot nitric în această plantă, care pare să aibă o tendință specială de a acumula nitrați în țesuturi. Un pericol potențial important și generalizat poate fi legat de nitriți, substanțe foarte toxice, dintre care multe, în concentrații foarte mici, sunt cancerigene.

O altă formă de poluare a solului, tot mai importantă în zonele aglomerate, o constituie poluarea solului de către agenții biologici dăunători, reprezentați prin microorganismele patogene eliminate de om și transmise acestuia în urma contactului direct cu solul contaminat ori a consumului de alimente obținute pe solul contaminat.

Solul mai poate fi poluat cu materiale radioactive căzute din atmosferă ori în urma evacuării reziduurilor radioactive, lichide sau solide, din industrie sau din cercetările nucleare.

Degajarea reziduurilor radioactive de la instalațiile de producere a energiei atomice poate duce la poluarea solului în anumite zone, periclitând starea de sănătate a oamenilor dacă nu se iau măsuri atente de supraveghere și combatere.

Capacitatea solului de a prelungi noxele societății umane este limitată, iar abuzurile creează dezechilibre și funcționalitatea este greu de reparat.

Poluarea solului mai constă și în acele acțiuni antropice care, de regulă, conduc la dereglarea funcționalității normale a acestuia ca suport și mediu de viață în cadrul diferitelor ecosisteme.

Dereglările solului se manifesta diferit:

– *dereglări fizice*: fenomene de compactare, generate de lucrări ale solului, dereglarea structurii solului;

– *dereglări chimice*: sunt generate îndeosebi de poluarea solului cu metale grele, diferite pesticide și îngrășăminte, modificarea pH-ului solului.

– *dereglări biologice*: generate de poluarea solului cu germeni de boli transmisibile plantelor și animalelor.

Modalitățile de poluare a solului, care constituie latura obiectivă a infracțiunii analizate, constau în următoarele:

Impurificarea solului – schimbările dăunătoare fizice, chimice sau biologice ale solului din cauza contactului lui cu materialele sau substanțele: substanțe nocive, îngrășăminte minerale, stimulenți de creștere a plantelor și cu alte substanțe chimice sau biologice, introduse în sol cu depășirea normelor sau concentrațiilor prevăzute.

Otrăvirea solului – introducerea în sol a unor microorganisme care pot provoca epidemii sau epizootii.

Infectarea sau altă poluare a solului – introducerea în sol a gunoiului sau a altor substanțe infectante, schimbarea fondului radiațional etc.

Îngrășămintele minerale, stimulenții de creștere a plantelor sau alte substanțe chimice sau biologice reprezintă substanțe special destinate pentru activitățile agricole sau pentru creșterea necomercială a plantelor. Produse nocive ale activității economice ori de altă natură reprezintă tipurile de materie primă industrială care și-au pierdut calitățile lor productive, resturile sau alte deșeuri industriale (lichide, gazoase, tari) ce apar în timpul proceselor tehnologice și sunt capabile să provoace otrăviri sau altă atingere ființelor vii sau habitatului lor.

Condiția existenței infracțiunii analizate constă în impurificarea, otrăvirea, infectarea sau altă poluare a solului cu produse nocive ale activității economice ori de altă natură ca urmare a încălcării regulilor de comportament cu substanțele nocive, îngrășămintele minerale, stimulenții de creștere a plantelor și cu alte substanțe chimice sau biologice în timpul transportării, utilizării sau păstrării lor.

De exemplu, conform art. 37, 38 ale Legii privind protecția mediului, nr. 1515-XII din 16.06.1993, se interzice împrăștierea pe terenuri agricole a unor ape uzate și a nămolului, provenite de la unitățile industriale, complexe zootehnice, de la stațiile de epurare fără autorizația autorităților pentru agricultură, pentru mediu și pentru sănătate.

De asemenea, este interzisă și se sancționează depozitarea și împrăștierea pe sol, în afara perimetrelor admise și special amenajate, a deșeurilor de producție și menajere, a molozului rezultat din construcții, a fierului vechi, a ambalajelor de orice fel, a reziduurilor industriale, a substanțelor chimice și radioactive.

Infrațiunea se consideră consumată din momentul survenirii uneia, a mai multor sau a tuturor consecințelor enumerate în alin. (1) al articolului examinat, adică care a cauzat daune:

- a) sănătății populației;
- b) mediului;
- c) producției agricole.

Dauna sănătății populației poate fi exprimată prin îmbolnăvirea uneia sau a mai multor persoane.

Daunele cauzate mediului pot fi exprimate prin pieirea animalelor, peștelui, plantelor etc.

Daunele cauzate producției agricole pot fi exprimate prin distrugerea plantațiilor, viilor, livezilor etc.

Latura subiectivă a infracțiunii se exprimă prin vinovăție, modalitatea – imprudență (a se vedea art. 18 Cod penal).

Subiect al infracțiunii poate fi atât persoana fizică responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani, precum și cea juridică.

La alin. (2) art. 227 Cod penal sunt prevăzute componentele calificative ale infracțiunii:

a) săvârșirea infracțiunii în zona situației ecologice excepționale sau în zona unei calamități naturale;

b) urmate de decesul persoanei din imprudență.

Săvârșirea acțiunilor indicate cu vinovăție intenționată, care au provocat o catastrofă ecologică, necesită calificarea în temeiul art. 136 Cod penal (Ecocidul) și nu necesită calificarea suplimentară și în temeiul art. 227 Cod penal.

Analizând conținutul circumstanțelor agravante, prevăzute la alin. (2) lit. a) art. 227 Cod penal, constatăm că un semn secundar, obligatoriu în cazul dat, este *locul*

săvârșirii infracțiunii, și anume – **zona situației ecologice excepționale sau zona unei calamități naturale.**

Poluarea pământului în asemenea zone sporește și mai mult dauna gravă cauzată mediului și, prin urmare, populației.

Conform art. 2 al *Regulamentului cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale*,¹¹⁵ **zonă a situației excepționale – teritoriul pe care a avut loc situația excepțională.**

Conform Regulamentului sus-indicat (art. 3-5), *situațiile excepționale* se clasifică în funcție de numărul persoanelor care au suferit în urma acestora, cărora le-au fost afectate condițiile de activitate vitală, de mărimea pagubei materiale, de hotarele zonelor de răspândire a factorilor distructivi ai situațiilor excepționale, precum și de particularitățile manifestării.

După proporțiile extinderii și gravitatea consecințelor, *situațiile excepționale se împart în următoarele tipuri:*

- 1) de obiect,
- 2) locale,
- 3) teritoriale,
- 4) naționale,
- 5) transfrontaliere.

Situație excepțională de obiect – situație în urma căreia au avut de suferit până la 10 persoane, inclusiv au decedat de la 2 la 5 persoane, sau au fost afectate condițiile de activitate vitală a nu mai mult de 100 de persoane, sau prejudiciul material, cauzat direct, constituie o mie de unități convenționale la ziua producerii situației excepționale, iar zona situației excepționale nu depășește raza teritoriului obiectului economiei naționale sau de menire socială;

Situație excepțională locală – situație în urma căreia au avut de suferit mai mult de 10, dar nu mai mult de 50 de persoane, inclusiv au decedat de la 6 la 10 persoane, sau au fost afectate condițiile de activitate vitală a mai mult de 100, dar nu mai mult de 300 de persoane, sau prejudiciul material, cauzat direct, constituie mai mult de o mie, dar nu mai mult de 5 mii de unități convenționale, la ziua producerii situației excepționale, iar zona situației excepționale nu depășește hotarele localității – sat (comună), oraș, municipiu (cu excepția mun. Chișinău), sector al municipiului Chișinău;

Situație excepțională teritorială – situație în urma căreia au avut de suferit mai mult de 50, dar nu mai mult de 100 de persoane, inclusiv au decedat de la 11 la 25 de persoane, sau au fost afectate condițiile de activitate vitală a mai mult de 300, dar nu mai mult de 500 de persoane, sau prejudiciul material, cauzat direct, constituie mai mult de 5 mii, dar nu mai mult de 100 mii de unități convenționale, la ziua producerii

¹¹⁵ Aprobat prin Hotărârea Guvernului R. Moldova nr.1076 din 16 noiembrie 2010.

situației excepționale, iar zona situației excepționale cuprinde două și mai multe localități vecine, dar nu depășește hotarul raionului (unității teritoriale autonome), municipiului Chișinău;

Situație excepțională națională – situație în urma căreia au avut de suferit mai mult de 100 de persoane, inclusiv au decedat de la 26 de persoane, sau au fost afectate condițiile de activitate vitală a mai mult de 500 de persoane, sau prejudiciul material, cauzat direct, constituie mai mult de 100 mii de unități convenționale, la ziua producerii situației excepționale, iar zona situației excepționale cuprinde teritoriul a două și mai multe raioane vecine ale Republicii Moldova;

Situație excepțională transfrontalieră – situație în urma căreia factorii distructivi depășesc hotarele Republicii Moldova sau situație excepțională care s-a produs peste hotare și afectează teritoriul Republicii Moldova.

Conform Regulamentului cu privire la clasificarea situațiilor excepționale și la modul de acumulare și prezentare a informațiilor în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de situații excepționale, *după particularitățile manifestării, situațiile excepționale se divizează în următoarele clase:*

1) cu caracter tehnogen;

2) cu caracter natural;

3) cu caracter biologic-social.

1. Situații excepționale cu caracter tehnogen:

- 1.1. Accidente de transport (catastrofe);
- 1.2. Incendii, explozii, pericol de explozie;
- 1.3. Avarii cu degajarea (cu pericol de degajare) substanțelor chimice periculoase;
- 1.4. Depășirea concentrației maxime admisibile a substanțelor periculoase în mediul ambiant;
- 1.5. Avarii cu degajarea (pericol de degajare) substanțelor radioactive;
- 1.6. Prăbușirea bruscă a edificiilor, construcțiilor;
- 1.7. Avarii la sisteme electroenergetice;
- 1.8. Avarii la sisteme comunale de asigurare vitală;
- 1.9. Avarii la sisteme de legătură și comunicații electronice;
- 1.10. Avarii la instalații industriale de epurare;
- 1.11. Avarii hidrodinamice: ruperea barajelor (digurilor, ecluzelor, batardourilor etc.) cu formarea valurilor de erupție și inundații catastrofale etc.;
- 1.12. Situații excepționale cu caracter cosmic: ciocnirea unui corp străin cu suprafața pământului (*Mai amănunțit a se vedea Anexa nr. 1 la Regulamentul sus-indicat*).

2. Situații excepționale cu caracter natural:

- 2.1. Fenomene geofizice periculoase: cutremure de pământ.
- 2.2. Fenomene geologice periculoase: alunecări de teren; surpări; eroziunea solurilor.
- 2.3. Fenomene meteorologice și agrometeorologice periculoase: vijelii; uragane; vărtejuri; grindină mare; ploi torențiale; ploi de lungă durată; ninsoare puternică;

- depuneri puternice de lapoviță; viscole puternice; polei puternic; ger puternic; arșiță puternică; ceață puternică; secetă; înghețuri; furtuni puternice cu descărcări electrice.
- 2.4. Fenomene hidrologice periculoase: nivel înalt al apei (inundație); revărsarea apelor; viituri fluviale (de zăpadă); banchiză în derivă; etiaj; formarea timpurie a podului de gheață și înghețarea apei fluviilor navigabile; deabaclu intensiv.
- 2.5. Fenomene hidrogeologice periculoase: nivel scăzut al apelor subterane; nivel înalt al apelor subterane (inundație parțială).
- 2.6. Incendii în natură: incendii de pădure; incendii în masivele de stepă și cerealiere.
- 2.7. Situații excepționale cauzate de schimbarea stării pământului (solului, subsolului, landșaftului): tasări catastrofale, alunecări de teren, prăbușiri, prăbușiri ale suprafeței terestre, cauzate de lucrările de extragere a zăcămintelor minerale și alte activități ale omului; degradarea intensivă a solurilor, deșertificarea unor teritorii vaste, cauzată de eroziuni, salinizări, înmlăștiniri etc.; situații critice, condiționate de supraîncărcarea depozitelor (gunoiștilor) cu deșeuri industriale și menajere, care poluează mediul înconjurător.
- 2.8. Situații excepționale cauzate de schimbarea componenței și proprietăților atmosferei (mediului atmosferic): schimbarea bruscă a vremii în urma activității antropogene; inversiuni de temperatură deasupra orașelor; insuficiență de oxigen în orașe; depășirea considerabilă a nivelului maxim admisibil al zgomotului în orașe; căderea precipitațiilor acide; distrugerea stratului de ozon din atmosferă; modificarea considerabilă a transparenței atmosferei; nivel sporit al radiației.
- 2.9. Situații excepționale cauzate de schimbarea stării hidrosferei (mediului acvatic): insuficiență acută de apă potabilă în urma secării surselor de apă sau poluării acestora; secarea resurselor acvatice necesare pentru organizarea asigurării cu apă a sectorului social-economic și a proceselor tehnologice.
- 2.10. Situații excepționale cauzate de schimbarea stării biosferei: dispariția unor specii de animale și plante sensibile la schimbările mediului de trai; pierirea vegetației pe un teritoriu vast; schimbarea bruscă a capacității biosferei de a reproduce resurse regenerative.

3. Situații excepționale cu caracter biologic-social:

- 3.1. Boli contagioase ale oamenilor: cazuri unice de îmbolnăvire cu boli exotice și contagioase deosebit de periculoase; cazuri de molipsire în grup de boli contagioase periculoase; izbucnire epidemică a bolilor contagioase periculoase; epidemie; pandemie; boli contagioase ale oamenilor cu o etiologie nestabilă.
- 3.2. Intoxicarea oamenilor: intoxicarea oamenilor în urma consumului produselor alimentare; intoxicarea oamenilor în urma consumului apei; intoxicarea oamenilor cu substanțe toxice și alte substanțe (în afară de cazuri accidentale); intoxicarea oamenilor cu substanțe toxice și alte substanțe (cazuri în grup); intoxicarea oamenilor cu substanțe toxice și alte substanțe (cazuri în masă).

- 3.3. Boli contagioase ale animalelor agricole: cazuri unice de îmbolnăvire cu boli exotice și contagioase deosebit de periculoase; enzootii; epizootii; panzootii; boli contagioase ale animalelor agricole cu etiologie nedepistată; boli contagioase ale animalelor acvatice și hidrobionților.
- 3.4. Intoxicarea în masă a animalelor agricole: intoxicarea în masă a animalelor agricole.
- 3.5. Pieirea în masă a animalelor sălbatice: pieirea în masă a animalelor sălbatice.
- 3.6. Atacarea plantelor agricole de boli și dăunători: panfitotie; epifitotie progresată; îmbolnăvirea plantelor agricole cu etiologie nedepistată; răspândirea în masă a dăunătorilor de plante.

Conform aceluiași Regulament:

zonă a unei calamități naturale – teritoriul pe care a avut loc o calamitate naturală;
calamitate naturală – fenomen distructiv natural și (sau) antroponatural, la producerea căruia poate apărea sau apare un pericol pentru viața și sănătatea oamenilor, se deteriorează sau se distrug bunurile materiale, factorii și componentele de mediu.

2. Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului

Legislația penală (art. 228 Cod penal) incriminează încălcarea cerințelor de protecție a zăcămintelor minerale sau a altor resurse ale subsolului, construcția neautorizată sau amplasarea deșeurilor toxice pe terenurile cu zăcămine minerale, precum și deversarea nesancționată a substanțelor nocive în subsol, dacă aceasta a provocat: a) prăbușiri sau alunecări de proporții ale terenului; b) poluarea apelor subterane, creând pericol pentru sănătatea populației; c) decesul persoanei din imprudență; d) alte urmări grave.

Relațiile ce apar în procesul exploatării, folosirii sau protecției subsolului sunt reglementate de Codul subsolului.¹¹⁶

Legislația cu privire la subsol se bazează pe Constituția Republicii Moldova și cuprinde codul sus-indicat, alte legi și acte normative, adoptate în conformitate cu acesta. Tratatelor internaționale în domeniul folosirii și protecției subsolului, parte la care este Republica Moldova, constituie parte integrantă a legislației Republicii Moldova cu privire la subsol.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

¹¹⁶ Codul subsolului, adoptat prin Legea nr. 3 din 2.02.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 75-77, art. 197.

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de protecția resurselor naturale.

Obiectul material al infracțiunii îl constituie *subsolul, care reprezintă partea scoarței terestre* aflată sub stratul de sol fertil, iar în lipsa acestuia – sub suprafața terestră și fundul bazinelor de apă și apelor curgătoare, care ajunge până la adâncimi accesibile pentru cercetare geologică și valorificare mai jos de stratul de sol și de fundul bazinelor de apă și se întinde până la adâncimi accesibile pentru studiere și valorificare geologică.

Conform art. 7 din Codul subsolului:

(1) Subsolul Republicii Moldova constituie Fondul de stat al subsolului, care include:

a) sectoarele de subsol atribuite în folosință în conformitate cu prevederile legislației cu privire la subsol (fondul subsolului repartizat);

b) sectoarele de subsol neatribuite în folosință (fondul subsolului nerepartizat).

(2) Fondul de stat al zăcămintelor de substanțe minerale utile include toate zăcămintele cu rezervele industriale de substanțe minerale utile evaluate.

Fondul de stat al zăcămintelor de substanțe minerale utile este parte a Fondului de stat al subsolului.

(3) Fondul de stat al subsolului și Fondul de stat al zăcămintelor de substanțe minerale utile se administrează de Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale de pe lângă Ministerul Mediului.

Conform art. 1 din Codului subsolului, *substanțe minerale utile* sunt niște acumulări, în subsol, de minerale naturale, hidrocarburi și ape subterane, ale căror compoziție chimică și proprietăți fizice permit folosirea lor în sfera producției materiale și consumului imediat sau după prelucrare. La substanțe minerale utile se referă și rămășițele biologice împietrite (fosile) aflate în subsol.

Zăcămintă de substanțe minerale utile constituie acumulări naturale de substanțe minerale utile care, din punct de vedere cantitativ și calitativ, pot fi obiecte de valorificare industrială în condițiile stării actuale a tehnicii și economiei, fapt confirmat prin înregistrarea corespunzătoare în balanțele de stat ale rezervelor de substanțe minerale utile.

Substanțele minerale utile se divizează în minereuri metalifere și nemetalifere, combustibile solide, petrol și gaze naturale, gaze inerte, ape subterane.

Conform importanței economice și în scopul determinării statutului juridic al regimului lor de folosire, substanțele minerale utile se divizează în următoarele tipuri:

a) substanțe minerale utile de importanță națională – petrol, gaze naturale, combustibile solide și alte tipuri de substanțe minerale utile, a căror listă se stabilește de Guvern;

b) substanțe minerale utile larg răspândite – nisip, argilă, piatră de construcție, nisip argilos și argilă nisipoasă.

Conform potențialului economic, zăcămintele de substanțe minerale utile de largă răspândire se divizează în zăcămintă de importanță națională și locală.

Clasificarea rezervelor și resurselor prognozate de substanțe minerale utile stabilește principii unice de calculare, evaluare economico-geologică și evidență de stat a zăcămintelor de substanțe minerale utile, în conformitate cu importanța lor industrială și cu gradul de cercetare geologică și economico-geologică, determină condițiile de pregătire a zăcămintelor cercetate pentru valorificare industrială, precum și principiile de bază pentru evaluarea cantitativă a resurselor prognozate de substanțe minerale utile.

Clasificarea rezervelor și resurselor prognozate de substanțe minerale utile se elaborează de Agenția pentru Geologie.

Latura obiectivă a infrafracțiunii se realizează prin acțiuni sau inacțiuni diverse, cum ar fi:

a) încălcarea cerințelor de protecție a zăcămintelor minerale sau a altor resurse ale subsolului;

b) construcția neautorizată pe terenurile cu zăcămintele minerale;

c) amplasarea deșeurilor toxice pe terenurile cu zăcămintele minerale;

d) deversarea nesancționată a substanțelor nocive în subsol.

Încălcarea cerințelor de protecție a zăcămintelor minerale sau a altor resurse ale subsolului se săvârșește prin acțiuni sau inacțiuni.

Cerințele de protecție a subsolului sunt reglementate de art. 14, 18, 28 etc. din Codul subsolului.

De exemplu, beneficiarii folosinței subsolului sunt obligați să asigure studierea deplină și complexă a subsolului, folosirea rațională și complexă a resurselor lui în corespundere cu proiectele și schemele tehnologice, inclusiv la prelucrarea materiei prime minerale etc.

Atribuirea dreptului de extragere a substanțelor minerale utile larg răspândite și a apelor subterane potabile se reglementează de art. 28 din Codul subsolului.

Astfel, conform acestor prevederi legale:

1) Extragerea substanțelor minerale utile larg răspândite se efectuează în baza contractului încheiat cu Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului.

2) Extragerea apelor subterane potabile în scopuri menajere și de uz casnic se permite din fântânile de mină ori din sondele care se alimentează din primul orizont acvifer de la suprafața terestră, care nu constituie sursa de alimentare centralizată cu apă.

3) Construirea obiectivelor subterane nelegate de extragerea substanțelor minerale utile pentru necesitățile gospodăriilor individuale se permite fără atribuirea perimetrului minier până la o adâncime de 5 metri.

4) Extragerea, până la o adâncime de 5 metri, a rocilor sedimentare, a celor neconsolidate, a argilei, a argilei nisipoase, a nisipului argilos pentru construcția, reparația, modernizarea și extinderea drumurilor publice, a căilor ferate, a digurilor de protecție contra inundațiilor, pentru prevenirea, stoparea și lichidarea consecințelor

proceselor geologice periculoase se efectuează fără atribuirea subsolului în folosință, în baza proiectelor de execuție coordonate cu Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale, supuse expertizei ecologice de stat sau evaluării impactului asupra mediului, cu acordul proprietarului terenului. Cuprinsul proiectului de execuție în baza căruia se efectuează extragerea respectivă se stabilește de Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale prin ordin.

5) Controlul și supravegherea de stat asupra respectării actelor normative în domeniul protecției mediului și utilizării raționale a resurselor naturale în cadrul efectuării lucrărilor conform proiectelor de execuție se realizează de către Inspectoratul pentru Protecția Mediului, în conformitate cu prevederile legislației în vigoare.

Construcția neautorizată pe terenurile cu zăcăminte minerale constă în ridicarea în asemenea zone a diferitor edificii, case, alte construcții fără permisiunea organelor indicate.

Conform art. 27 din Codul subsolului, proiectarea obiectivelor și construcțiilor care nu sunt destinate pentru extracția substanțelor utile se efectuează în baza cercetărilor geologo-inginerești și de altă natură, de comun acord cu Departamentul de Stat pentru Protecția Mediului și Resurse Naturale.

Condițiile de construire pe suprafețele cu zăcăminte de substanțe minerale utile și cu alte resurse ale subsolului sunt reglementate de art. 73 din Codul subsolului.

Conform acestor prevederi legale:

(1) Proiectarea și construirea localităților, complexelor industriale, imobilelor, plantațiilor multianuale, amplasarea altor obiecte fără avizul Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale privind existența sau lipsa substanțelor minerale utile pe teritoriul preconizat pentru construcții se interzic.

(2) Construirea pe suprafețele cu zăcăminte de substanțe minerale utile, precum și amplasarea în locurile aflării lor a construcțiilor subterane nelegate de extragerea substanțelor minerale utile se permit în cazuri excepționale (construcția conductelor magistrale și a liniilor electrice de înaltă tensiune, căilor ferate și drumurilor auto de importanță națională, a obiectivelor industriale mari, extinderea construirii localităților în lipsa suprafețelor necesare), prin coordonare cu Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale, cu condiția asigurării posibilității extragerii substanțelor minerale utile sau argumentării utilității economice a construirii.

(3) Construirea neautorizată pe suprafețele cu zăcăminte de substanțe minerale utile se sistează fără compensarea cheltuielilor suportate și a cheltuielilor pentru recultivarea terenului și demontarea obiectivelor construite.

(4) Modul de amplasare a construcțiilor pe suprafețele cu zăcăminte de substanțe minerale utile se stabilește de Guvern.

În cazul încălcării acestor cerințe, făptuitorii vor fi trași la răspundere penală pentru construcția neautorizată pe terenurile cu zăcăminte minerale.

Folosirea subsolului pentru îngroparea (depozitarea) substanțelor nocive și a deșeurilor toxice se efectuează în condițiile determinate printr-o autorizație specială,

eliberată de Departamentul de Stat pentru Protecția Mediului și Resurse Naturale în limitele perimetrului minier repartizat.

Folosirea subsolului pentru îngroparea (depozitarea) substanțelor nocive și a deșeurilor toxice se înfăptuiește numai după efectuarea expertizei ecologice de stat a proiectelor și a altei documentații.

Conform art. 79 din Codul subsolului, nu se permite păstrarea substanțelor nocive și a deșeurilor toxice deasupra zăcămintelor, obiectivelor și construcțiilor din spațiul subteran.

În cazul încălcării acestor cerințe, acțiunile făptuitorului vor fi calificate conform art. 228 Cod penal ca amplasare a deșeurilor toxice pe terenurile cu zăcămintă minerale sau deversarea nesancționată a substanțelor nocive în subsol.

Deversarea nesancționată a substanțelor nocive în subsol constituie, de asemenea, o infracțiune prevăzută de art. 328 Cod penal.

Conform DEX-ului, deversarea constă în scurgere a surplusului de apă din râuri, lacuri (de acumulare) etc., sau vărsare a apei dintr-o parte în alta, precum și scurgere a unui lichid (rezidual) într-o apă naturală.

Componenta de infracțiune examinată este materială și se consumă din momentul survenirii consecințelor expres indicate în dispoziția articolului:

- a) provocarea prăbușirilor sau alunecărilor de proporții ale terenului;
- b) poluarea apelor subterane, creându-se pericol pentru sănătatea populației;
- c) decesul persoanei din imprudență;
- d) alte urmări grave.

Prăbușirile pot avea loc, de exemplu, în urma construcției neautorizate deasupra obiectivelor sau construcțiilor din spațiul subteran în cazul dereglării echilibrului stratului de sus al subteranului.

Poluarea apelor subterane a fost explicată la abordarea infracțiunii prevăzute de art. 229 Cod penal.

Alte urmări grave pot consta în cauzarea de daune mari materiale, ecologice sau organizatorice. Gravitatea consecințelor se poate deduce din multiplicitatea de circumstanțe, cum ar fi: mărimea daunei, inclusiv venitul nerealizat și nedobândit, crearea de obstacole care întrerup procesul de dobândire a mineralelor pentru o durată mare de timp, caracterul daunei cauzate mediului sau unor construcții, în același număr și în legătură cu prăbușirile sau alunecările de teren etc.

Latura subiectivă se exprimă prin vinovăție din imprudență sau prin dublă formă de vinovăție.

Subiect al infracțiunii este persoana fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii are împlinită vârsta de 16 ani, precum și persoana juridică.

3. Poluarea apei

Legislația penală (art. 229 Cod penal) incriminează infectarea sau altă impurificare a apelor de suprafață ori subterane cu ape uzate sau cu alte deșeuri ale întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor industriale, agricole, comunale și de altă natură, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile regnului animal sau vegetal, resurselor piscicole, silviculturii, agriculturii sau sănătății populației ori a provocat decesul persoanei.

În Republica Moldova regulile de securitate și de folosire rațională a apelor sunt reglementate de Codul apelor¹¹⁷, Legea cu privire la apa potabilă, nr. 272 din 10.02.1999, Legea cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă, nr. 440-XIII din 27.04.1995, Hotărârea Guvernului despre aprobarea Regulamentului privind ordinea și condițiile acordării obiectelor acvatice în folosință, nr. 745 din 3.11.1995, de alte legi și acte normative.

Actul juridic de bază al legislației din domeniul resurselor acvatice este Codul apelor (1993).

Unele prevederi legale din acest domeniu trezesc îngrijorare.

Astfel, nivelurile autorizate ale deversărilor se bazează pe standardele de calitate a apelor de suprafață (CMA). Metodologia de calculare a deversărilor limită admisibile (DLA), reieșind din valorile CMA, se bazează pe calcularea gradului de diluare a apelor poluate și datează din perioada sovietică. Criteriul de bază pentru calcularea DLA constă în faptul că poluanții eliminați în bazinele acvatice recipiente nu trebuie să depășească concentrațiile maxime admisibile stabilite pentru modul de folosință respectiv (în Moldova, în toate cazurile sunt aplicate CMA pentru bazinele cu destinație piscicolă). Standardele de calitate pentru apele de suprafață sunt extrem de stricte, deoarece se bazează pe conceptul unui risc nul. Faptul că ele sunt nerealist de stricte conduce la recunoașterea generală a ideii că este imposibil de respectat cerințele legale în vigoare. Uneori componentele naturale ale apei subterane (de ex., sulfatii) pot atinge concentrații mai înalte decât valoarea limită autorizată din bazinul acvatic receptor, ceea ce face imposibilă respectarea acestor cerințe. Trebuie creată o legătură realistă între standardele de calitate a apelor de suprafață și normele de deversare; de preferat este ca ambele să fie stabilite direct de legislație.

Infrațiunea prevăzută la art. 229 Cod penal atentează la condițiile normale de folosire a resurselor de apă din Republica Moldova. De asemenea, obiect de atentare al infracțiunii îl constituie relațiile sociale cu privire la sănătatea publică prin menținerea igienei, purității și securității surselor și a rețelelor de apă, astfel încât folosirea lor să fie posibilă fără nicio primejdie pentru sănătatea oamenilor, animalelor și plantelor.

¹¹⁷ Codul apelor, adoptat prin Legea nr. 1532-XII din 22.06.1993. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova*, 1993, nr. 10.

Din cauza cantităților tot mai mari de ape uzate, evacuate prin epurare, multe lacuri și râuri sunt complet poluate sau calitatea apei lor este departe de a întruni în totalitate condițiile de calitate, necesitând tratamente costisitoare pentru a deveni potabile. Întrucât nevoia de consum depășește cu mult sursele existente, cu toate tratamentele care se fac pentru epurarea apelor uzate, pe zone întinse sunt folosite ape contaminate, care afectează sănătatea omului.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de protecția resurselor naturale.

Obiectul material îl constituie sursele sau resursele de apă asupra cărora se răsfrânge activitatea ilicită a subiectului infracțiunii (de exemplu, izvor, fântână, rezervoare, conducte, jgheaburi de adăpare, canale de irigație, bazine etc.).

Prin surse de apă se înțelege izvoarele, lacurile, fântânile, rezervoarele, iar prin rețele de apă – conductele, uzinele de filtrare a apei, canalele etc. Apa este sursa naturală regenerabilă, vulnerabilă și limitată, element indispensabil pentru viață și pentru societate, materie primă pentru activități productive, sursă de energie și cale de transport, factor determinant în menținerea echilibrului ecologic, constituind o parte integrantă din patrimoniul public.

Protecția, punerea în valoare și dezvoltarea durabilă a resurselor de apă sunt acțiuni de interes general.

Latura obiectivă constă în acțiuni de infectare sau altă impurificare a apelor de suprafață ori subterane cu ape uzate sau cu alte deșeuri ale întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor industriale, agricole, comunale și de altă natură. Infracțiunea poate fi săvârșită și prin inacțiune, care se exprimă prin neluarea de măsuri în vederea protejării locurilor de purificare a apei, neluarea de măsuri în vederea purificării apelor uzate sau a deșeurilor întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor industriale, agricole, comunale, neluarea măsurilor în vederea protejării locurilor (bazinele) în care se află stocate aceste ape și deșeuri împotriva unor eventuale inundații, în urma cărora aceste ape se scurg în sursele de apă (râuri, lacuri, canale etc.), infectându-le.

Infectarea sursei sau rețelei de apă constă în răspândirea în apă a unor substanțe ori microorganisme dăunătoare pentru oameni, animale sau plante. Ea constă într-o alterare, schimbare a compoziției apei de folosință publică, indiferent de mijloacele prin care se realizează fapta incriminată.

Pentru existența componentei de infracțiune, infectarea trebuie să fie dăunătoare sănătății oamenilor, animalelor sau plantelor, adică în cazul în care ea este folosită să aibă însușirea de a produce moartea sau îmbolnăvirea oamenilor sau animalelor ori distrugerea plantelor. Componenta de infracțiune este materială: pentru realizarea ei

este necesară survenirea consecințelor prejudiciabile indicate în art. 229 Cod penal: cauzarea daunelor în proporții considerabile regnului animal sau vegetal, resurselor piscicole, silviculturii, agriculturii sau sănătății populației ori provocarea decesului persoanei.

Aprecierea daunei considerabile se efectuează de către organele de anchetă penală sau de către instanța de judecată în funcție de mărimea daunei reale cauzate florei, faunei, resurselor piscicole, silviculturii, agriculturii, conform actelor normative respective, și, în primul rând, de dauna exprimată prin îmbolnăvirea sau moartea animalelor și plantelor de apă, a altor animale și a regnului vegetal de pe malurile surselor de apă, micșorarea rezervelor de pește, distrugerea locurilor de depunere a icrelor de către pești, distrugerea unor specii rare de animale și de pești, îmbolnăvirea și distrugerea masivelor de pădure, scăderea fertilității, productivității și degradarea pământului, apariția bălților și a pământurilor saturate cu sare, cheltuielile mari pentru lucrările de meliorație, curățarea malurilor și albiei râurilor etc.

Daunele considerabile sănătății populației constau în îmbolnăvirea în masă a oamenilor sau cel puțin a unei persoane.

Daună considerabilă este decesul persoanei sau al mai multor persoane. Pentru existența componentei de infracțiune este necesară legătura causală între acțiunile (inacțiunile) prejudiciabile menționate și consecințele indicate în art. 229 Cod penal.

Latura subiectivă a infracțiunii se exprimă prin vinovăție intenționată sau prin imprudență. Modalitatea săvârșirii ei este intenția indirectă sau imprudența: făptuitorul își dădea seama că prin acțiunile sau inacțiunile sale poate fi poluată apa și pot surveni consecințele dăunătoare, nu le-a dorit, dar le-a admis, iar în unele cazuri nu a prevăzut posibilitatea poluării apei și a survenirii consecințelor prejudiciabile, deși trebuia și putea să le prevadă.

În privința provocării decesului persoanei, făptuitorul acționează din imprudență. În cazul constatării vinovăției intenționate, acțiunile lui vor fi calificate drept infracțiune contra vieții și sănătății persoanei.

În cazul în care infractorul acționează cu intenție directă, în scopul slăbirii bazei economice a țării, acțiunile lui fiind îndreptate spre exterminarea oamenilor, vătămarea sănătății lor, provocarea unor otrăviri sau răspândirea unor epidemii sau epizootii, acțiunile lui vor fi calificate în temeiul art. 343 Cod penal ca diversiune.

Subiect al infracțiunii poate fi orice persoană fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii are împlinită vârsta de 16 ani, neavând relevanță dacă ea are sau nu legătură cu rețeaua sau sursa de apă pe care a infectat-o.

Subiect al infracțiunii poate fi, de asemenea, persoana juridică, care, conform art. 21 alin. (2) Cod penal, desfășoară activitate de întreprinzător, în condițiile expuse în alin. (2) lit. a)-c) al aceluiași articol.

Conform art. 16 Cod penal, infracțiunea analizată este mai puțin gravă.

4. Poluarea aerului

Legislația penală (art. 230 Cod penal) incriminează poluarea aerului cu depășirea normelor stabilite, ca urmare a emisiilor în atmosferă a poluanților sau a încălcării regulilor de exploatare, sau a neutilizării utilajului, aparatajului, instalațiilor de purificare și control al emisiilor în atmosferă, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile mediului, regnului animal sau vegetal, sănătății populației ori a provocat decesul persoanei.

Legea privind protecția aerului atmosferic, nr. 1422 din 17.12.1997¹¹⁸, stabilește că emisiile de poluanți în atmosferă de la sursele fixe de poluare se admit doar în baza unei autorizații.

Calcularea emisiilor limită admisibile (ELA) se face pe baza modelelor de dispersare a poluanților.

Scopul este de a garanta ca standardele de calitate a aerului (CMA) să nu fie depășite.

Pentru anumite ramuri industriale (de ex., instalațiile de combustie mari) nu există ELA și toate valorile emisiilor limită sunt calculate separat în fiecare caz.

Principiul celor mai bune tehnici disponibile nu este aplicat în țară, iar legislația existentă nu oferă baza legală necesară în acest sens.

Emisiile limită pentru instalațiile care emană compuși organici volatili (COV) de asemenea se bazează pe calcularea parametrilor procesului dispersării lor în atmosferă.

Mediul înconjurător este format din patru mari elemente: atmosferă, hidrosferă, litosferă și biosferă.

Atmosfera este un înveliș gazos, fragil și aproape transparent care reprezintă un factor esențial al existenței vieții pe Pământ. Ea furnizează aerul pe care îl respirăm zi de zi, reglează temperatura și filtrează radiațiile solare periculoase. Privită din spațiu, atmosfera este asemenea unui voal subțire albastru și este menținută de gravitație pentru a nu se dispersa în spațiul cosmic.

Groasă de aproximativ 1000 de km de la nivelul mării, ea ne protejează și de meteoriții din spațiu.

Compoziția atmosferei este un amestec de cca 10 gaze, dintre care componentele principale, după volum, sunt azotul (78%), oxigenul (21%) și argonul (0,93%), gaze care controlează temperatura și compoziția chimică a atmosferei. Există de asemenea cantități mici de alte gaze: dioxid de carbon, neon, heliu, metan, kripton, xenon, ozon, hidrogen, radon, la acestea adăugându-se proporții variabile de vapori de apă (în medie 0,2 – 3%).

În ultimii ani cercetările științifice au arătat că structura chimică a atmosferei este în schimbare din cauze naturale sau antropogene (provocate de activitățile omului), de

¹¹⁸ În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 44-46.

aceea atenția este focalizată pe impactul activității umane asupra atmosferei. Omenirea prin activitățile ei contribuie la creșterea cantității de gaze poluante eliminate în atmosferă, contribuind astfel și la încălzirea globală, la distrugerea stratului de ozon și la multe alte dereglări ale mediului natural.

Termenul **poluare** (lat. *pollo, polluere* – a murdări, a profana) desemnează orice activitate care, prin ea însăși sau prin consecințele sale, aduce modificări echilibrelor biologice, influențând negativ ecosistemele naturale și/sau artificiale cu urmări nefaste pentru activitatea economică, starea de sănătate și confortul speciei umane.

Prin **poluarea aerului** se înțelege prezența în atmosferă a unor substanțe străine de compoziția normală a acestuia, care în funcție de concentrație și timpul de acțiune provoacă tulburări în echilibrul natural, afectând sănătatea și confortul omului sau mediul de viață al florei și faunei. De aici rezultă că – pentru a fi considerate poluante – substanțele prezente în atmosferă trebuie să exercite un efect nociv asupra mediului de viață de pe Pământ.

Astfel, poluarea aerului este una dintre formele de poluare cu efecte majore, dezastruoase, asupra mediului înconjurător.

Printre efectele poluării aerului, cele mai grave sunt:

Probleme respiratorii și cardio-respiratorii – efectele poluării aerului asupra sănătății noastre sunt alarmante. Ele cauzează afecțiuni respiratorii și cardiace, acestea fiind cel mai des întâlnite afecțiuni medicale în aceste cazuri. Studiile au demonstrat că locuitorii din zone cu cantități mari de poluanți atmosferici în compoziția aerului sunt predispuși la afecțiuni precum pneumonie sau astm, pe lângă multe altele.

Încalzirea globală – temperaturile ridicate la nivel mondial, creșterea nivelului mării și topirea ghețarilor sunt semnale alarmante care ne transmit că, dacă nu se iau măsuri urgente de oprire a poluării aerului, mediul înconjurător va suferi ireversibil.

Ploile acide – gazele care pătrund în atmosferă, precum oxizii de azot și oxizii de sulf, se amestecă în atmosferă cu picăturile de apă, rezultând ploile acide, cu efecte dăunătoare asupra solului și plantelor.

Eutrofizarea apei – eutrofizarea se produce atunci când o cantitate mare de azot se depune pe suprafața mărilor favorizând creșterea unor alge ce afectează în mod negativ flora și fauna subacvatică. Algele verzi care sunt prezente pe lacuri și iazuri apar din cauza prezenței azotului în aer, peste o anumită cantitate limită.

Efectul poluării asupra animalelor sălbatice – la fel ca și oamenii, animalele se confruntă cu efectele devastatoare ale poluării atmosferei. Substanțele chimice prezente în aer pot determina speciile sălbatice de animale să-și schimbe habitatul, pot cauza îmbolnăviri în rândul animalelor și chiar determină moartea lor în anumite circumstanțe.

Subțierea stratului de ozon – ozonul există în stratosfera Pământului și protejează planeta de razele ultraviolete (UV) dăunătoare. Prezența clorofluorocarburilor și hidroclorofluorocarburilor în atmosferă cauzează o subțiere accentuată a stratului de

ozon. Pe măsură ce stratul de ozon se subțiază apar dezechilibre majore în urma pătrunderii unei cantități mult mai mari de raze UV în atmosferă, cu efecte dintre cele mai grave asupra sănătății umane, chiar și pe termen scurt.¹¹⁹

Primele măsuri legate de prevenirea poluării aerului din istorie sunt:

1. În anul 1273, Parlamentul Britanic a adoptat o lege prin care se interzicea arderea cărbunilor în Londra. Regele Carol al VI-lea a emis în anul 1383 un edict, prin care se interzicea emiterea de fumuri rău mirositoare, iar în anul 1510, la Rouen în Franța, s-au luat măsuri contra fumului provenit de la cărbuni.

2. Consiliul European pentru protecția mediului a dat, în raportul din 14 septembrie 1967, următoarea definiție poluării aerului: „Se consideră poluat aerul când se constată prezența unor substanțe străine sau variații importante ale acestora în proporția părților componente ale aerului care, ținând seama de cunoștințele specifice ale momentului, pot provoca efecte dăunătoare sau creează acțiuni jenante”.

Cadru legislativ european:

a) Protocolul de la Gothenburg din 1 decembrie 1999 al Convenției din 1979 asupra poluării atmosferice transfrontiere pe distanțe lungi, referitor la reducerea acidifierii, eutrofizării și nivelului de ozon troposferic.

De exemplu, plafoanele de emisii, aferente anului 2010, angajate de România sunt de 918 kilotone pentru dioxid de sulf (SO₂), de 437 kilotone pentru oxizii de azot (NO_x), din care aportul instalațiilor mari de ardere (IMA) este prognozat a fi de 36,6% (336 kilotone) pentru dioxid de sulf (SO₂) și de 26,08% (114 kilotone) pentru oxizii de azot (NO_x),

b) Directiva 2001/80/CE privind limitarea emisiilor anumitor poluanți în aer proveniți de la instalațiile mari de ardere. România a optat pentru aplicarea primei variante constând în respectarea de către fiecare IMA a valorilor limită de emisie (VLE).

Conformarea IMA din România la valorile limită de emisie nu este posibilă începând cu data de 1 ianuarie 2008, așa cum prevede Directiva, situație în care s-au solicitat perioade de tranziție în vederea conformării la valorile limită de emisii, cuprinse între 1 ianuarie 2008 și 31 decembrie 2013 și 1 ianuarie 2016 și 31 decembrie 2017.

c) Directiva 2001/81/CE privind plafoanele naționale de emisii pentru anumiți poluanți atmosferici. Această Directivă are ca scop limitarea emisiilor de poluanți cu efect de acidifiere, eutrofizare și de precursori ai ozonului, pentru a îmbunătăți calitatea factorilor de mediu și a sănătății umane.

Directiva impune stabilirea de plafoane naționale de emisie, considerând ca ani de referință 2010 și 2020; astfel, până în anul 2010 Statele Membre se angajează să reducă emisiile de dioxid de sulf, oxizi de azot, compuși organici volatili și amoniac.

¹¹⁹ *Ce este poluarea aerului și cum o putem combate*. STRATOS.RO, 19 februarie, 2020
[Accesat: 29.08.2021]

d) Directiva IPPC 96/61/CE privind prevenirea și controlul integrat al poluării, prin care se stabilește o abordare integrată a măsurilor necesare reducerii și controlului poluării, în contextul în care instalațiile mari de ardere sunt în totalitate instalații IPPC. Conform prevederilor articolului 5, aceste instalații vor trebui să îndeplinească cerințele Directivei 96/61/CE până la data de 30 octombrie 2007.

e) Directiva 96/62/CE este directiva-cadru pentru calitatea aerului, privind evaluarea și managementul calității aerului și Directiva 99/30/CE privind valorile limită pentru dioxid de sulf, oxizi de azot, materii în suspensie și plumb în aerul atmosferic, prevăd obligații de:

- monitorizare și evaluare a calității aerului;
- informarea publicului privind calitatea aerului înconjurător;
- elaborarea de planuri de gestionare a calității aerului în vederea atingerii valorilor limită într-un timp stabilit, menținerea calității aerului înconjurător acolo unde este corespunzătoare standardelor sau îmbunătățirea acestuia în cazuri necorespunzătoare.

f) Directiva 99/32/CE privind reducerea conținutului de sulf din anumiți carburanți lichizi prin care se impune un conținut standard de sulf de până la 1% pentru combustibili grei și 0,2% conținut de sulf pentru combustibili ușori.

România a adoptat Legea nr. 9 din 20 iunie 1973, prin care se iau anumite măsuri de prevenire și de combatere chiar din faza incipientă a tendințelor de poluare a mediului.

Asociația Franceză de Normalizare AFNOR definește ca poluant orice corp solid, lichid sau gazos existent în atmosferă care nu face parte din compoziția normală a aerului sau care este prezent în cantități anormale.¹²⁰

Regulile de păstrare a purității și ameliorare a calității aerului atmosferic, de prevenire și reducere a efectelor nocive ale factorilor fizici, chimici, biologici, radioactivi și de altă natură asupra atmosferei sunt reglementate de Legea privind mediul înconjurător, nr. 1515 din 22.06.1993, Legea privind protecția aerului atmosferic, nr. 1422 din 17.12.1997, Hotărârea Guvernului cu privire la rețeaua de observare și control de laborator asupra contaminării (poluării) mediului înconjurător cu substanțe radioactive, otrăvitoare și mijloace bacteriale pe teritoriul Republicii Moldova, nr. 474 din 29.08.1996, de alte legi și acte normative.

Creșterea producției de energie, industria chimică, metalurgică, de ciment, circulația rutieră și aeriană, arderea gunoaielor etc. sunt tot atâtea cauze care fac ca în ultimul timp să devină tot mai acută poluarea atmosferei. Aceasta poate să apară fie din cauza creșterii concentrației în aer a unor constituenți normali ai atmosferei (bioxid de carbon, peroxid de azot, ozon etc.), fie pătrunderii în atmosferă a unor compuși străini acestui mediu (elemente radioactive, substanțe organice de sinteză etc.).

¹²⁰ *Poluarea aerului. Ghid ecologic școlar* / Coordonatori: D. Dinu, V. Sandu. Vol. I. Brașov, 2005, p. 3.

Poluarea atmosferei are urmări nefaste, adesea grave, asupra omului și mediului său înconjurător, sub diferite forme: murdărește locuințele, împiedică creșterea plantelor, diminuează valoarea produselor agricole, reduce vizibilitatea și adaugă mirosuri neplăcute mediului ambiant și, cel mai important, afectează sănătatea omului.

Sunt două categorii de materiale poluante (poluanți):

Poluanții biodegradabili, care sunt substanțe, cum ar fi apa menajeră, care se descompun rapid în proces natural. Acești poluanți devin o problemă când se acumulează mai rapid decât pot să se descompună.

Poluanții nondegradabili sunt materiale care nu se descompun sau se descompun foarte lent în mediul natural. Odată ce apare contaminarea, este dificil sau chiar imposibil să se îndepărteze acești poluanți din mediu.

Principalul poluant artificial al planetei este **industria**. Necesare unui stil de viață modern, uzinele sunt prezente în mai toate orașele lumii. În jurul termocentralelor (produc energie electrică prin arderea combustibililor fosili) sau al uzinelor metalurgice există zone întinse, pe zeci de km, unde pământul conține substanțe toxice emanate de coșurile de fum ale uzinelor. Aceste substanțe, odată ajunse în atmosferă, se întorc pe pământ cu apa de ploaie, astfel ajung în pânza freatică și pe plantele cultivate.

Ce substanțe ajung în atmosferă și ce efecte negative au asupra sănătății noastre?

1. Cadmiul – folosit în fabricile ce produc baterii și în industria plasticurilor. Odată ajuns în atmosferă, este inhalat de oameni, se depozitează la nivelul rinichilor, afectându-i. Se elimină într-o perioadă lungă de timp, iar semnele intoxicației cu cadmiu sunt: durerile de cap, febra, stări de vomă și boli ale rinichilor.

2. Plumbul – folosit în trecut ca aditiv în benzină, se mai folosește în industria vopselelor și la fabricarea bateriilor. Efectele principale ale intoxicației cu plumb se produc asupra sistemului nervos. Se poate depune, ca și cadmiul, la nivelul rinichilor.

3. Mercurul – utilizat în fabricarea neanelor colorate sau în alte industrii, mercurul este extrem de toxic. Poate produce paralizii, afecta sistemul nervos sau vederea și auzul. În trecut era folosit ca tratament pentru sifilis.

4. Benzenul – este una dintre substanțele cu efect cancerigen, conținute de fumul de țigară. Este folosit pe scară largă în industria alimentară, drept conservant. Efectele sale sunt durerile de cap, grețuri, boli ale inimii sau cancer.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de protecția resurselor naturale.

Prin **mediu** se înțelege totalitatea factorilor naturali (aer, ape, sol, subsol, păduri și alte forme de vegetație, fauna terestră și acvatică, a rezervației monumentelor naturii etc.) și a celor create de om (așezările omenești) și a altor factori de mediu apăruiți prin

activități umane, care în strânsă interacțiune influențează echilibrul ecologic (raportul dintre organisme și mediu, în care se dezvoltă și trăiesc), determină condițiile de viață pentru om și dezvoltarea societății.

Aerul este un amestec de azot și oxigen de necesitate vitală pentru organismele aerobe, care conține și mici cantități de alte gaze (argon, heliu, neon, cripton, xenon, radon, bioxid de carbon, hidrogen), vapori de apă și diverse particule.

Protecția acestui mediu are ca scop păstrarea echilibrului ecologic, susținerea și ameliorarea calității factorilor naturali, dezvoltarea valorilor naturale ale țării, asigurarea unor condiții de viață și de muncă tot mai bune pentru generațiile actuale și viitoare.

Obiectul juridic special secundar al acestei infracțiuni îl constituie relațiile sociale ce țin de sănătatea și integritatea corporală a oamenilor și economia națională.

Latura obiectivă constă în poluarea aerului cu depășirea normelor stabilite, ca urmare a emisiei în atmosferă a poluanților sau a încălcării regulilor de exploatare, sau a neutilizării utilajului, aparatajului, instalațiilor de purificare și control al emisiilor în atmosferă, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile mediului, regnului animal sau vegetal, sănătății populației ori a provocat decesul persoanei.

Ea se realizează prin acțiuni de evacuare (emisie, eliminare) în atmosferă a substanțelor dăunătoare aflate în formă de gaze, vapori, aerosoli (suspensie într-un gaz a unui corp solid sau lichid), particule solide.

Acțiunile, în sensul art. 230 Cod penal, constau în încălcarea regulilor de emisie în atmosferă a poluanților sau a regulilor de exploatare sau neutralizare a utilajului, aparatajului, instalațiilor de purificare și control al emisiilor în atmosferă, prevăzute de regulamente și de alte acte normative.

Încălcarea regulilor de exploatare sau neutralizare a utilajului, aparatajului, instalațiilor de purificare și control al emisiilor în atmosferă poate fi exprimată prin diferite acțiuni, cum ar fi: deconectarea stațiilor de purificare, schimbarea regimului de funcționare a elementelor și stațiilor de purificare etc., care duc la emisia în atmosferă a poluanților sau la schimbarea calităților lor naturale etc.

Prin inacțiune infracțiunea se săvârșește în cazul neschimbării la timp a filtrelor, nefolosirii aparaturii de control, ignorării informațiilor despre calitatea componentelor substanțelor emise în aerul atmosferic etc.

Pentru consumarea infracțiunii este necesar ca oricare dintre acțiunile respective să aducă daune în proporții considerabile mediului, regnului animal sau vegetal, sănătății populației ori să provoace decesul persoanei.

Daune în proporții considerabile mediului, regnului animal sau vegetal pot fi considerate formarea în aerul atmosferic a unor concentrații de substanțe poluate ce depășesc normele stabilite, schimbarea calității aerului, apariția unor boli la plante sau animale și pieirea animalelor, păsărilor sau a unor specii de plante.

Cauzarea de daune sănătății populației constă în absorbirea de către persoane a substanțelor otrăvitoare din aer în timpul respirației, contaminarea pielii sau a

organelor respiratorii ori a altor organe, care au cauzat vătămarea integrității de orice grad: vătămare ușoară, medie sau gravă.

Infracțiunea se consideră consumată de asemenea din momentul decesului persoanei.

Deoarece componența de infracțiune este materială, e strict necesar să constatăm existența legăturii cauzale dintre acțiunile sau inacțiunile indicate și consecințele survenite.

Latura subiectivă a infracțiunii poate fi realizată prin imprudență sau dublă formă de vinovăție.

În cazul în care infractorul acționează cu intenție directă, în scopul slăbirii bazei economice a țării, acțiunile lui fiind îndreptate spre exterminarea oamenilor, vătămarea sănătății lor, provocarea unor otrăviri sau răspândirea unor epidemii sau epizootii, acțiunile lui vor fi calificate potrivit art. 343 Cod penal ca diversiune.

Subiect al infracțiunii poate fi orice persoană fizică responsabilă, care la momentul comiterii infracțiunii avea atinsă vârsta de 16 ani, precum și persoana juridică.

În majoritatea cazurilor persoana fizică este subiect al infracțiunii în cazul îndeplinirii sau neîndeplinirii de către ea a obligațiilor funcționale cu privire la respectarea regulilor de emisie în atmosferă a poluanților sau în cazul încălcării regulilor de exploatare sau utilizare a utilajului, aparatajului, instalațiilor de purificare și control al emisiilor în atmosferă.

Infrațiunea prevăzută la art. 230 Cod penal este mai puțin gravă (a se vedea art. 16 Cod penal).

Repere de conținut

1. Poluarea solului

Legislația penală (art. 227 Cod penal) incriminează poluarea solului prin impurificarea, otrăvirea, infectarea sau altă poluare a lui cu produse nocive ale activității economice ori de altă natură ca urmare a transportării, utilizării sau păstrării lor, dacă aceasta a cauzat daune:

- a) sănătății populației;
- b) mediului;
- c) producției agricole.

Scopul articolului examinat constă în protecția solului prin preîntâmpinarea poluării lui.

Poluarea reprezintă modificarea componentelor naturale prin prezența unor componente străine, numite poluanți, ca urmare a activității omului, și care provoacă, prin natura lor, prin concentrația în care se găsesc și prin timpul în care acționează, efecte nocive asupra sănătății, creează disconfort sau împiedică folosirea unor componente ale mediului esențiale vieții. (Conferința Mondială a ONU, Stockholm, 1972)

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de protecția resurselor naturale.

Obiectul material îl constituie toate terenurile, indiferent de destinație și proprietate, care constituie, în ansamblu, fondul funciar al Republicii Moldova.

Latura obiectivă a infracțiunii constă în acțiuni sau inacțiuni alternative:

- a) de impurificare,
- b) de otrăvire,
- c) de infectare,
- d) sau altă poluare a solului

cu produse nocive ale activității economice ori de altă natură ca urmare a încălcării regulilor de comportament cu substanțe nocive, îngrășăminte minerale, stimulenți de creștere a plantelor și cu alte substanțe chimice sau biologice în timpul transportării, utilizării sau păstrării lor.

Infracțiunea se consideră consumată din momentul survenirii uneia, a mai multor, sau a tuturor consecințelor enumerate în alin. (1) al articolului examinat, adică care a cauzat daune:

- a) sănătății populației;
- b) mediului;
- c) producției agricole.

Latura subiectivă a infracțiunii se exprimă prin vinovăție, modalitatea – imprudență (a se vedea art. 18 Cod penal).

Subiect al infracțiunii poate fi atât persoana fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii are împlinită vârsta de 16 ani, precum și cea juridică.

La alin. (2) art. 227 Cod penal se prevăd componentele calificative ale infracțiunii:

- a) acțiunii săvârșite în zona situației ecologice excepționale sau în zona unei calamități naturale;
- b) urmate de decesul persoanei din imprudență.

2. Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului

Legislația penală (art. 228 Cod penal) incriminează încălcarea cerințelor de protecție a zăcămintelor minerale sau a altor resurse ale subsolului, construcția neautorizată sau amplasarea deșeurilor toxice pe terenurile cu zăcămintele minerale, precum și deversarea nesancționată a substanțelor nocive în subsol, dacă aceasta a provocat: a) prăbușiri sau alunecări de proporții ale terenului; b) poluarea apelor subterane, creând pericol pentru sănătatea populației; c) decesul persoanei din imprudență; d) alte urmări grave.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de protecția resurselor naturale.

Obiectul material al infracțiunii îl constituie subsolul care reprezintă partea scoarței terestre, aflată sub stratul de sol fertil, iar în lipsa acestuia – sub suprafața terestră și fundul bazinelor de apă și apelor curgătoare, care ajunge până la adâncimi accesibile pentru cercetare geologică și valorificare.

Componența de infracțiune examinată este materială și se consumă din momentul survenirii consecințelor expres indicate în dispoziția articolului:

- a) provocarea prăbușirilor sau alunecărilor de proporții ale terenului;
- b) poluarea apelor subterane, creându-se pericol pentru sănătatea populației;
- c) decesul persoanei din imprudență;
- d) alte urmări grave.

Latura subiectivă se exprimă prin vinovăție din imprudență sau prin dublă formă de vinovăție.

Subiect al infracțiunii este persoana fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii are împlinită vârsta de 16 ani, precum și persoana juridică.

3. Poluarea apei

Legislația penală (art. 229 Cod penal) incriminează infectarea sau altă impurificare a apelor de suprafață ori subterane cu ape uzate sau cu alte deșeuri ale întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor industriale, agricole, comunale și de altă natură, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile regnului animal sau vegetal, resurselor piscicole, silviculturii, agriculturii sau sănătății populației ori a provocat decesul persoanei.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de protecția resurselor naturale.

Obiectul material îl constituie sursele sau resursele de apă asupra cărora se răsfrânge activitatea ilicită a subiectului infracțiunii (de exemplu, izvor, fântână, rezervoare, conducte, jgheaburi de adăpare, canale de irigație, bazine etc.).

Latura obiectivă constă în acțiuni de infectare sau altă impurificare a apelor de suprafață ori subterane cu ape uzate sau cu alte deșeuri ale întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor industriale, agricole, comunale și de altă natură. Infracțiunea poate fi

săvârșită și prin inacțiune care se exprimă prin neluarea de măsuri în vederea protejării locurilor de purificare a apei, neluarea de măsuri în vederea purificării apelor uzate sau a deșeurilor întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor industriale, agricole, comunale, neluarea măsurilor în vederea protejării locurilor (bazinelor) în care se află stocate aceste ape și deșeuri împotriva unor eventuale inundații, în urma cărora aceste ape se scurg în sursele de apă (râuri, lacuri, canale etc.), infectându-le.

Latura subiectivă a infracțiunii se exprimă prin vinovăție intenționată sau prin imprudență. Modalitatea săvârșirii ei este intenția indirectă sau imprudența: făptuitorul își dădea seama că prin acțiunile sau inacțiunile sale poate fi poluată apa și pot surveni consecințele dăunătoare, nu le-a dorit, dar le-a admis, iar în unele cazuri nu a prevăzut posibilitatea poluării apei și a survenirii consecințelor prejudiciabile, deși trebuia și putea să le prevadă.

Subiect al infracțiunii poate fi orice persoană fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii are împlinită vârsta de 16 ani, neavând relevanță dacă ea are sau nu legătură cu rețeaua sau sursa de apă pe care a infectat-o.

Subiect al infracțiunii poate fi, de asemenea, persoana juridică, care, conform art. 21 alin. (2) Cod penal, desfășoară activitate de întreprinzător, în condițiile expuse în alin. (2) lit. a)-c) al aceluiași articol.

Conform art. 16 Cod penal, infracțiunea analizată este mai puțin gravă.

4. Poluarea aerului

Legislația penală (art. 230 Cod penal) incriminează poluarea aerului cu depășirea normelor stabilite, ca urmare a emisiei în atmosferă a poluanților sau a încălcării regulilor de exploatare, sau a neutilizării utilajului, aparatajului, instalațiilor de purificare și control al emisiilor în atmosferă, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile mediului, regnului animal sau vegetal, sănătății populației ori a provocat decesul persoanei.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de protecția resurselor naturale.

Obiectul juridic special secundar al acestei infracțiuni îl constituie relațiile sociale ce țin de sănătatea și integritatea corporală a oamenilor și economia națională.

Latura obiectivă constă în poluarea aerului cu depășirea normelor stabilite, ca urmare a emisiei în atmosferă a poluanților sau a încălcării regulilor de exploatare, sau a neutilizării utilajului, aparatajului, instalațiilor de purificare și control al emisiilor în atmosferă, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile mediului, regnului animal sau vegetal, sănătății populației ori a provocat decesul persoanei.

Ea se realizează prin acțiuni de evacuare (emisie, eliminare) în atmosferă a substanțelor dăunătoare aflate în formă de gaze, vapori, aerosoli (suspensie într-un gaz a unui corp solid sau lichid), particule solide.

Latura subiectivă a infracțiunii poate fi realizată prin imprudență sau dublă formă de vinovăție.

Subiect al infracțiunii poate fi orice persoană fizică responsabilă, care la momentul comiterii infracțiunii are împlinită vârsta de 16 ani, precum și persoana juridică.

În majoritatea cazurilor, persoana fizică este subiect al infracțiunii în cazul îndeplinirii sau neîndeplinirii de către ea a obligațiilor funcționale cu privire la respectarea regulilor de emisie în atmosferă a poluanților sau în cazul încălcării regulilor de exploatare sau utilizare a utilajului, aparatajului, instalațiilor de purificare și control al emisiilor în atmosferă.

Actele normative recomandate

Documente internaționale, regionale și naționale în domeniul mediului

1. Concepția națională a agriculturii ecologice, fabricării și comercializării produselor alimentare ecologice și genetic nemodificate, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 863 din 21.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 109.
2. Concepția politicii de mediu a Republicii Moldova, adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr. 605-XV din 02.11.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 009.
3. Concepția politicii naționale în domeniul resurselor de apă, adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr. 325-XV din 18.07.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 191.
4. Concepția protecției mediului în Republica Moldova. Departamentul Protecției Mediului Înconjurător. Chișinău, 1996. 11 p.
5. Convenția privind poluarea transfrontieră a aerului la distanțe mari (Geneva, 13 noiembrie 1979), ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 399-XIII din 16 martie 1995.
6. Hotărârea Guvernului despre aprobarea principiilor de bază pentru restabilirea terenurilor degradate, nr. 404 din 09.06.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 007.
7. Hotărârea Guvernului despre reglementarea relațiilor din domeniul gospodăririi apelor și folosirea rațională a resurselor de apă în Republica Moldova, nr. 619 din 16.08.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 003.
8. Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea valorificării subsolului, nr. 700 din 21.09.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 012.
9. Hotărârea Guvernului cu privire la autorizarea prin licență a folosirii subsolului în Republica Moldova, nr. 726 din 27.09.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 008.
10. Hotărârea Guvernului cu privire la modul de elaborare și aprobare a schemelor de utilizare în complex și protecție a apelor, nr. 747 din 03.11.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 14-15.

11. Hotărârea Guvernului cu privire la măsurile pentru reglementarea utilizării bazinelor acvatice, nr. 1202 din 08.11.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 136-138.
12. Hotărârea Guvernului cu privire la studierea, utilizarea și protecția apelor minerale, nr. 632 din 18.05.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 069.
13. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind condițiile de evacuare a apelor uzate urbane în receptorii naturali, nr. 1141 din 10.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 189.
14. Legea privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515-XI din 16.06.1993. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1993, nr. 010.
15. Legea cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă, nr. 440-XIII din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 043.
16. Legea privind protecția aerului atmosferic, nr. 1422-XIII din 17.12.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 044.
17. Legea privind plata pentru poluarea mediului, nr. 1540-XIII din 25.02.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 054.
18. Legea pentru aprobarea Regulamentului cu privire la regimul comercial și reglementarea utilizării hidrocarburilor halogenate care distrug stratul de ozon, nr. 852-XV din 14.02.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 054.
19. Planul de acțiuni complexe în vederea eficientizării utilizării resurselor naturale, inclusiv a resurselor acvatice, resurselor minerale și a fondului forestier, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 991 din 12.08.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 182.
20. Programul Național de suprimare eșalonată a substanțelor ce distrug stratul de ozon în Republica Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1064 din 11.11.1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr. 135.
21. Programul de diminuare a poluării aerului atmosferic de către mijloacele de transport auto, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1047 din 04.10.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 121.
22. Programul de valorificare a terenurilor noi și de sporire a fertilității solurilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 636 din 26.05.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 099.
23. Programul de alimentare cu apă și de canalizare a localităților din Republica Moldova până în anul 2015, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1406 din 30.12.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 001.
24. Codul funciar, adoptat prin Legea nr. 828-XII din 25.12.1991. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1991, nr. 008.
25. Codul apelor, adoptat prin Legea nr. 1532-XI din 22.06.1993. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1993, nr. 010.
30. Codul subsolului, adoptat prin Legea nr. 3-XVI din 02.02.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 75-77.
27. Regulamentele-cadru ale parcurilor naționale, monumentelor naturii, rezervațiilor de resurse și rezervațiilor biosferei, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 782 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 102.

28. Regulamentul Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 485 din 12.08.2009. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 124-126.
29. Strategia privind aprovizionarea cu apă și canalizare a localităților din Republica Moldova, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 662 din 13.06.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 86-89.
30. Metodica de evaluare a prejudiciului cauzat mediului înconjurător în urma încălcării legislației apelor, aprobată prin ordinul Ministerului Ecologiei Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului, nr. 163 din 07.07.2003, În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 208.
31. Instrucțiunea privind evaluarea prejudiciului cauzat resurselor de sol, aprobată prin Ordinul Ministerului Ecologiei și Resurselor Naturale, nr. 383 din 08.08.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr. 189.
32. Instrucțiunea privind evaluarea prejudiciului cauzat mediului în rezultatul nerespectării legislației privind subsolul, aprobată prin Ordinul Ministerului Ecologiei și Resurselor Naturale, nr. 385 din 08.08.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr. 189.

Bibliografie recomandată

1. S. Brânză, V. Stati. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1199-1309.
2. S. Brânză, X. Ulianovschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005.
3. X. Ulianovschi. *Participația penală*. Chișinău: Centrul de Drept, 2000. 239 p.
4. X. Ulianovschi. Răspunderea penală a persoanelor juridice. În: *RND*, 2002, nr. 2.
5. Gh. Ulianovschi. *Infrațiuni care împiedică îndeplinirea justiției*. Chișinău, 1999.
6. *Codul penal. Comentat și adnotat* / Sub red. A. Barbăneagră. Chișinău. Cartier Juridic, 2009.
7. M. Gorunescu. Sistematizarea incriminărilor din domeniul protecției mediului. În: *Revista de Drept Penal*, 2002, nr. 4.
8. M. Gorunescu. Infrațiunea de mediu - Infrațiune contra dezvoltării durabile. În: *Dreptul*, 2003, nr. 11.
9. M. Gorunescu. Protecția juridico-penală a mediului. În: *Dreptul*, 2003, nr. 10.
10. E. Lupan. *Dreptul mediului*, Vol. II. București: Lumina Lex, 1996.
11. V. Așevschi, T. Dudnicenco, D. Roșcovan. *Ecologie și Protecția Mediului*. Chișinău: Foxtrot, 2007. 399 p.
12. A. Capcelea. *Perspectivile integrării ecologice europene*. Chișinău: Știința, 2000. 77 p.
13. I. Dedi. *Tratat de Ecologie teoretică*. Chișinău: Phoenix, 2007. 557 p.
14. D.-Ș. Paraschiv. Considerații privind răspunderea, potrivit dreptului european, pentru fapte care aduc atingere mediului. În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 3*. Issue 2/2014 - <http://juridica.ugb.ro/> - = ISSN 2285-0171 ISSN-L=2285-0171.
15. C. Manta. Infrațiunile în domeniul mediului. Privire generală. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Seria Științe Juridice*, 2009, nr. 2.
16. T. Spătaru. *Republica Moldova în contextul Dezvoltării Durabile (Aspecte sociologice)*. Iași: Pan-Europe, 2005. 340 p.
17. T. Spătaru, T. Danii. *Probleme ale Dezvoltării Durabile în societatea tranzitivă (Studii sociologice)*. Chișinău: IFSD al AȘM, 2003. 195 p.
18. V. Giurgiu, I. Seceleanu. *Perdelele forestiere de protecție în contextul asigurării securității ecologice și alimentare*. Dezbateră științifică „Sistemul național al perdelelor

- forestiere de protecție, între deziderat și realizare”. Academia Română și ASAS, 15 mai 2014.
19. T.N. Țirdea. *Elemente de informatică socială, sociocognitologie și noosferologie*. Chișinău, 2001, p. 178-180.
 20. L. Bostan. *Conceptul de securitate: aspecte socio-filosofice și metodologice*. USMF „N. Testemițanu”. Chișinău, 2014.
 21. M. Duțu. În legătură cu răspunderea civilă pentru daune ecologice. În: *Dreptul*, 1991, nr. 10-11, p. 23-32.
 22. M. Duțu. Specificul sancțiunilor de drept al mediului. În: *Dreptul*, 1994, nr. 10-11.
 23. F. Caballero. *Essai sur la notion juridique de nuisance*. Paris: L.G.D.R., 1981.
 24. F. Mercure, J.E. Sullivan. Le principe de precaution en droit Canadien: une integration tributaire de l'ordre economique international. În: *Revista română de drept al mediului*, An. III, 2005, nr. 2(6).
 25. D. Popescu. Protecția mediului și exploatarea rațională a resurselor naturale. În: *Principii și forme juridice ale cooperării economice internaționale* (coordonator Dumitra Popescu). București: Editura Academiei, 1979, p. 191-192, 206-207.
 26. *Mesures communautaires concernant les viandes et les produits carnes (Hormones)*: Rapport du Groupe special, WT/DS 26/R et WT/DS 48/R; Rapport de l'Organe d'appel, AB-1997-4, WT/DS 26/AB/R et WT/DS 48/AB/R).
 27. R. Romi. *Droit international et europeen de l'environnement*. Paris: Domat, Montchrestien, 2005, p. 43-44.
 28. *Carta Mondială a Naturii*, partea a III-a, capitolul 1.5.1.
 29. Iu. Iliescu. *Poluarea radioactivă*. București, 2010.
 30. P. Zamfir. *Ghidul judecătorului în materia aplicării Convenției de la Aarhus*. Chișinău: Eco „Tiras”, 2010.
 31. M. Uliescu. La responsabilite pour le dommage ecologique. În: *Revue Internationale de Droit Compare*, 1993, no 2, p. 392.
 32. D. Giroud. *La reparation du dommage ecologique*. Paris: L.G.D.J., 1974.
 33. G. Martin. *Le repression du prejudice ecologique*. Colloque de Brest, 1988.
 34. V.-St. Bădescu. *Impactul acțiunilor militare asupra mediului*. București, 2010.
 35. *Poluarea aerului. Ghid ecologic școlar* / Coordonatori: Dan Dinu, Veneția Sandu. Vol. 1. Brașov, 2005.
 36. А.Д. Урсул. Устойчивое развитие и проблемы безопасности. În: *Безопасность*, 1995, № 9.
 37. Н.Н. Лукьянчиков. *Новый путь развития России*. Москва, 1995.
 38. А.И. Плешаков. *Уголовно-правовая борьба с экологическими преступлениями*: Автореф. дис. докт. юрид. наук. Москва, 1994. 48 с.
 39. Н.А. Лопашенко. *Экологические преступления: Комментарий к главе 26 УК РФ*. Москва: Юридический центр Пресс, 2002. 800 с.

Sarcini de evaluare

1. Poluarea solului (art. 227 Cod penal)

1. În ce constă scopul infracțiunii prevăzute la art. 227 Cod penal?
2. Ce prezintă poluarea?
3. Care este cadrul legal de bază privitor la protecția și folosirea rațională a solului?
4. Ce înseamnă poluarea solului?
5. Ce constituie obiectul juridic generic al infracțiunii?

6. Ce constituie obiectul juridic special al infracțiunii?
7. Ce constituie obiectul material al infracțiunii?
8. Din ce categorii de terenuri se compune fondul funciar?
9. Ce terenuri fac parte din componența terenurilor orașelor și satelor (comunelor)?
10. Care terenuri sunt destinate ocrotirii naturii, ocrotirii sănătății, activității recreative?
11. Ce terenuri fac parte din categoria terenurilor de braniște?
12. Care terenuri sunt destinate ocrotirii sănătății?
13. Care sunt terenurile fondului silvic?
14. Care sunt terenurile fondului apelor?
15. Prin ce se manifestă latura obiectivă a infracțiunii?
16. Care sunt modalitățile de poluare a solului care constituie latura obiectivă a infracțiunii analizate?
17. Când infracțiunea se consideră consumată?
18. Prin ce se exprimă latura subiectivă a infracțiunii?
19. Cine poate fi subiect al infracțiunii?
20. Care sunt componentele calificative ale infracțiunii prevăzute la art. 227 alin. (2) Cod penal?
21. Ce situații excepționale deosebim după proporțiile extinderii și gravitatea consecințelor?
22. Ce situații excepționale deosebim după particularitățile manifestării lor?
23. Ce constituie o calamitate naturală?

2. Încălcarea cerințelor de protecție a subsolului (art. 228 Cod penal)

1. Care este obiectul juridic generic al infracțiunii?
2. Care este obiectul juridic special al infracțiunii?
3. Ce constituie obiectul material al infracțiunii?
4. Ce include Fondul de stat al subsolului?
5. Ce sunt substanțe minerale utile?
6. Ce constituie zăcământ de substanțe minerale utile?
7. În ce se devizează substanțele minerale utile?
8. Prin ce se realizează latura obiectivă a infracțiunii?
9. În baza cărui act se efectuează extragerea substanțelor minerale utile larg răspândite?
10. În baza cărui act se permite și se efectuează extragerea, până la o adâncime de 5 metri, a rocilor sedimentare, a celor neconsolidate, a argilei, a argilei nisipoase, a nisipului argilos pentru construcția, reparația, modernizarea și extinderea drumurilor publice, a căilor ferate, a digurilor de protecție contra inundațiilor, pentru prevenirea, stoparea și lichidarea consecințelor proceselor geologice periculoase?
11. Când se consumă componența de infracțiune examinată?
12. Prin ce se exprimă latura subiectivă a infracțiunii?
13. Cine poate fi subiect al infracțiunii?

3. Poluarea apei (art. 229 Cod penal)

1. Care este cadrul normativ ce reglementează regulile de securitate și de folosire rațională a apelor în Republicii Moldova?
2. La ce atentează infracțiunea prevăzută la art. 229 Cod penal?
3. Care sunt principalii poluanți ai apei?
4. Ce constituie obiectul juridic generic al infracțiunii?
5. Ce constituie obiectul juridic special al infracțiunii?
6. Ce formează obiectul material al infracțiunii?
7. Ce se înțelege prin surse de apă?
8. În ce constă latura obiectivă a infracțiunii?
9. În ce constă infectarea sursei sau rețelei de apă?
10. Care sunt consecințele prejudiciabile ale infracțiunii prevăzute la art. 229 Cod penal?
11. Prin ce se exprimă latura subiectivă a infracțiunii?
12. Cine poate fi subiect al infracțiunii?

4. Poluarea aerului (art. 230 Cod penal)

1. Ce incriminează art. 230 Cod penal?
2. Cum se calculează emisiile limită admisibile (ELA) în atmosferă?
3. Ce constituie atmosfera?
4. Care este compoziția atmosferei?
5. Ce desemnează termenul *poluare a aerului*?
6. Care sunt cauzele de bază ale poluării aerului?
7. Care au fost primele măsuri legate de prevenirea poluării aerului din istorie?
8. Care este cadrul legislativ european privitor la luarea măsurilor de combatere a poluării aerului?
9. Care este cadrul legal ce reglementează regulile de păstrare a purității și de ameliorare a calității aerului atmosferic, de prevenire și reducere a efectelor nocive ale factorilor fizici, chimici, biologici, radioactivi și de altă natură asupra atmosferei?
10. Ce substanțe ajung în atmosferă și ce efecte negative au asupra sănătății noastre?
11. Care sunt principalii poluanți ai atmosferei?
12. Ce se înțelege prin mediu?
13. Ce constituie obiectul juridic generic al infracțiunii?
14. Ce constituie obiectul juridic special al infracțiunii?
15. Ce constituie obiectul juridic special secundar al acestei infracțiuni?
16. În ce constă latura obiectivă a infracțiunii?
17. Cum se realizează latura subiectivă a infracțiunii?
18. Cine poate fi subiect al infracțiunii?

Teste-grilă:

1. Situație excepțională constituie o:

- a) situație pe un anumit teritoriu, ca rezultat al unei avarii, fenomen natural periculos, catastrofe, calamități naturale sau de alt caracter, care pot provoca sau au provocat victime umane, prejudiciu sănătății oamenilor sau mediului ambiant, pierderi materiale considerabile și au afectat condițiile activității vitale a oamenilor;
- b) situație în care, în urma apariției sursei situației excepționale tehnogene la un obiect sau pe un anumit teritoriu, se întrerup condițiile normale de viață și activitate a oamenilor, apare un pericol pentru viața și sănătatea lor, se cauzează prejudiciu proprietăților populației, economiei naționale și mediului ambiant;
- c) situație excepțională cu caracter natural – situație pe un anumit teritoriu, ca rezultat al apariției sursei situației excepționale naturale, care poate provoca sau a provocat victime umane, prejudiciu sănătății oamenilor și (sau) mediului ambiant, pierderi materiale considerabile și afectarea condițiilor activității vitale a oamenilor.

2. Îmbolnăvirea în masă a oamenilor constă în îmbolnăviri contagioase ale oamenilor, epidemii, boli contagioase cu etiologie nedepistată:

- a) la cel puțin 10 persoane;
- b) la cel puțin 15 persoane;
- c) la cel puțin 20 de persoane.

3. Pieirea în masă a animalelor se stabilește nu doar după numărul animalelor pierite, ci se ține cont și de mărimea populației lor. Astfel, acestea pot consta în îmbolnăvirea cu boli contagioase a animalelor agricole, care a dus la pieirea în masă a animalelor, inclusiv a celor sălbatice, când rata pieirii depășește media statistică de:

- a) 2 și mai multe ori;
- b) 3 și mai multe ori;
- c) 4 și mai multe ori.

4. Una dintre componentele deosebit de importante ale biosferei este solul:

- a) corp natural dublu dimensional situat la suprafața uscatului, cu proprietăți și funcții speciale;
- b) corp natural tridimensional situat la suprafața uscatului, cu proprietăți și funcții specifice;
- c) corp natural patrudimensional situat la suprafața uscatului, cu proprietăți și funcții originale.

5. Otrăvirea solului constă în:

- a) schimbările dăunătoare fizice, chimice sau biologice ale solului din cauza contactului lui cu materialele sau substanțele nocive, îngrășăminte minerale,

- stimulenți de creștere a plantelor și cu alte substanțe chimice sau biologice, introduse în sol cu depășirea normelor sau concentrațiilor prevăzute;
- b) introducerea în sol a unor microorganisme care pot provoca epidemii sau epizootii;
 - c) introducerea în sol a gunoiului sau a altor substanțe infectante, în schimbarea fondului radiațional etc.
6. Situație excepțională națională constituie o:
- a) situație în urma căreia au avut de suferit mai mult de 200 de persoane, inclusiv au decedat de la 30 de persoane, sau au fost afectate condițiile de activitate vitală a mai mult de 700 de persoane, sau prejudiciul material, cauzat direct, constituie mai mult de 200 mii de unități convenționale, la ziua producerii situației excepționale, iar zona situației excepționale cuprinde teritoriul a trei și mai multe raioane vecine ale Republicii Moldova;
 - b) situație în urma căreia au avut de suferit mai mult de 100 de persoane, inclusiv au decedat de la 26 de persoane, sau au fost afectate condițiile de activitate vitală a mai mult de 500 de persoane, sau prejudiciul material, cauzat direct, constituie mai mult de 100 mii de unități convenționale, la ziua producerii situației excepționale, iar zona situației excepționale cuprinde teritoriul a două și mai multe raioane vecine ale Republicii Moldova;
 - c) situație în urma căreia au avut de suferit mai mult de 300 de persoane, inclusiv au decedat de la 40 de persoane, sau au fost afectate condițiile de activitate vitală a mai mult de 1000 de persoane, sau prejudiciul material, cauzat direct, constituie mai mult de 300 mii de unități convenționale, la ziua producerii situației excepționale, iar zona situației excepționale cuprinde teritoriul a cinci și mai multe raioane vecine ale Republicii Moldova.
7. Construirea obiectivelor subterane nelegate de extragerea substanțelor minerale utile pentru necesitățile gospodăriilor individuale se permite fără atribuirea perimetrului minier:
- a) până la o adâncime de 3 metri;
 - b) până la o adâncime de 4 metri;
 - c) până la o adâncime de 5 metri.

Spețe de practică judiciară

Speța 1

T.V., în perioada anilor 2017-august 2021, în scop de cupiditate, acționând în mod ascuns, intenționat și premeditat, împreună cu fiul său, TI, a.n. 1990, și alte persoane nestabilite de organul de urmărire penală, fiind conștient de acțiunile sale și de consecințele ce pot surveni, încălcând prevederile art. 18 alin. (1), art. 22 alin. (5), art. 24 alin. (1) și (3), art. 72 alin. (3) din Codul subsolului, precum și prevederile art. 36 din

Codul funciar și ale art. 8 alin. (1) pct. 14) din Legea privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător, nr. 451 din 30.07.2001, folosind neautorizat subsolul, în lipsa documentației de evaluare și aprobare a rezervelor de substanțe minerale utile și a unui contract de atribuire în folosință a sectorului de subsol a perimetrului minier pentru sustragerea substanțelor minerale, au sustras prin excavație de pe terenurile cu destinație agricolă din extravilanul s. Milești, r-nul Nisporeni, cu numerele cadastrale 60412090016, 60412090017, 60412090018, 60412090019, 60412090020, 60412090021, 60412090022, 60412090023, 60412090024, 60412090025, 60412090026, cu suprafața totală de 4 ha, zăcăminte minerale naturale de nisip, care, potrivit raportului de evaluare al Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale, nr. 09-21-034 din 18.08.2021, constituie 4770 m³, la prețul de 477000 lei, pe care o parte le-au vândut și o parte le-au transmis cu titlu gratuit persoanelor fizice și juridice, cauzând bugetului de stat un prejudiciu material în proporții deosebit de mari – în sumă de 477000 lei.

Încadrați juridic faptele lui T.V.

Tema 8. Infrafracțiuni prin care se încalcă regimul impus ecosistemelor terestre (art. 231 și 232 Cod penal)

- 1. Tăierea ilegală a vegetației forestiere**
- 2. Distrugerea sau deteriorarea masivelor forestiere**

1. Tăierea ilegală a vegetației forestiere

Legislația penală (art. 231 Cod penal) incriminează tăierea ilegală a arborilor și arbuștilor din fondul silvic sau din fondul ariilor naturale protejate de stat, săvârșită: a) de persoane responsabile de protecția și paza vegetației forestiere; b) în proporții mari.

Relațiile ce apar în cadrul folosirii fondului forestier (silvic) sunt reglementate de Constituție, Codul silvic, adoptat prin Legea nr. 887 din 21.06.1996, de Legea cu privire la evidența de stat a fondului forestier, nr. 1007 din 30.10.1997, Hotărârea Guvernului cu privire la măsurile de asigurare a ocrotirii pădurilor, perdelor forestiere de protecție și a altor plantații silvice, nr. 106 din 27.02.1996, de alte acte normative adoptate în conformitate cu acestea.

Scopul normei examinate constă în preîntâmpinarea distrugerii sau degradării vegetației forestiere din păduri, protecția pădurilor ca patrimoniu național al Republicii Moldova și importantă resursă naturală.

Obiectul juridic generic al infracțiunilor ecologice îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul impus ecosistemelor terestre.

Concretizând cele expuse mai sus, constatăm că grupul de relații sociale omogene asupra cărora atentează această infracțiune îl constituie, în particular, cele din domeniul fondului forestier (silvic), constituit din păduri, terenuri destinate împăduririi, cele care servesc nevoilor de cultură, producție sau administrație silvică, precum și terenurile neproductive, incluse în amenajamentele silvice, și fondul ariilor naturale protejate de stat.

La art. 231 Cod penal sunt incriminate 2 tipuri de infracțiuni de tăiere ilegală a arborilor și arbuștilor, în dependență de destinația acestor arbori și arbuști:

- tăierea ilegală a arborilor și arbuștilor din fondul silvic (forestier) și*
- tăierea ilegală a arborilor și arbuștilor din fondul ariilor naturale protejate de stat.*

Conform art. 2 din Codul silvic, **fondul forestier (silvic)** este constituit din păduri, terenurile destinate împăduririi, terenurile afectate gospodăriei silvice, precum și

terenurile neproductive, incluse în amenajamentele silvice sau în Cadastrul funciar ca păduri și/sau plantații forestiere.

Fondul forestier (silvic) cuprinde toate pădurile, indiferent de tipurile de proprietate și forma de gospodărire.

Conform art. 2 al Legii privind fondul ariilor naturale protejate de stat, nr. 1538 din 25.02.1998,¹²¹ *arie naturală protejată* constituie spațiu natural, delimitat geografic, cu elemente naturale reprezentative și rare, desemnat și reglementat în scopul conservării și protecției tuturor factorilor de mediu din limitele lui.

Conform art. 3 al acestei legi, fondul ariilor naturale protejate de stat (fondul ariilor protejate) include obiectele și complexele naturale cu valoare primordială incontestabilă pentru conservarea biodiversității și habitatelor naturale, pentru studierea proceselor naturale, restabilirea echilibrului ecologic și pentru educația ecologică a populației.

Din fondul ariilor naturale protejate de stat fac parte perdelele forestiere de protecție, amplasate pe terenurile cu destinație agricolă, perdelele forestiere de protecție și plantațiile de arbori și arbuști situate de-a lungul căilor de comunicație, grupurile de arbori (parcurile, silvoparcurile etc.) și arborii aparținând din perimetrul orașelor, satelor și altor localități.

Sunt considerate păduri: elementul landșaftului geografic, unitatea funcțională a biosferei, compusă din comunitatea vegetației forestiere (în care domină arborii și arbuștii), păturii vii, animalelor și microorganismelor, care în dezvoltarea lor biologică sunt interdependente și acționează asupra habitatului lor. Sunt considerate păduri terenurile acoperite cu vegetație forestieră cu o suprafață de peste 0,25 ha.

Obiectul material îl constituie arborii și arbuștii din fondul silvic sau din fondul ariilor naturale protejate de stat.

Latura obiectivă se realizează prin acțiuni active de defrișare ilegală a arborilor și arbuștilor din fondul silvic sau din fondul ariilor naturale protejate de stat.

Defrișarea se poate realiza prin tăierea sau distrugerea intenționată, până la nivelul de încetare a creșterii arborilor sau arbuștilor.

Tăierea arborilor sau arbuștilor constă în separarea de la rădăcină; în scoaterea din pământ a copacului în creștere sau uscat, arbuștilor sau lianelor cu ajutorul diferitor instrumente, aparate sau agregate.

Tăierea se consideră ilegală când este efectuată:

- fără permisiunea eliberată de organul competent;
- sau se efectuează nu în locul indicat în documentul de permisiune a tăierii lor;
- sau se taie în număr mai mare decât cel permis;
- sau se taie alte specii decât cele indicate în documentul de permisiune;
- sau tăierea se efectuează în altă perioadă de timp decât cea indicată în documentul de permisiune etc.

¹²¹ În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 66-68, art. 442.

Distrugerea intenționată a arborilor sau arbuștilor, până la nivelul de încetare a creșterii lor, după caracterul său se asimilează cu tăierea arborilor sau arbuștilor din considerentul că vegetația distrusă, care a încetat să crească, de facto, este exclusă din sistemul ecologic, își pierde importanța economică, în majoritatea cazurilor este sortită pieirii.

În cazul în care colectarea scoarței sau sevei copacilor sau arbuștilor se efectuează într-un așa mod, încât duce la degradarea în masă și ireversibilă a lor, persoanele vinovate poartă răspundere în temeiul art. 231 Cod penal.

Tăierea cu scop de însușire a copacilor fructiferi, rari, decorativi ce cresc în livezi, în grădinile sau gospodăriile oamenilor necesită calificare ca infracțiune contra patrimoniului, nu însă în temeiul art. 231 Cod penal.

Latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează prin vinovăție intenționată, în ambele sale modalități: intenție directă sau indirectă.

La art. 231 Cod penal **subiecții** infracțiunii examinate sunt divizați în două grupuri:

- a) persoanele responsabile de protecția și paza vegetației forestiere;
- b) orice persoană fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii are împlinită vârsta de 16 ani și care a tăiat pădurea în proporții mari.

Despre daune în proporții mari a se vedea art. 126 Cod penal.

Subiect al infracțiunii poate fi și persoana juridică.

2. Distrugerea sau deteriorarea masivelor forestiere

Legislația penală (art. 232 Cod penal) incriminează distrugerea sau deteriorarea în proporții mari a masivelor forestiere în urma folosirii imprudente a focului sau a unor surse de pericol sporit.

Infracțiunea prevăzută la art. 232 Cod penal, ca și cea prevăzută de art. 231 Cod penal, atentează la interesele de protecție și folosirea efectivă și rațională a masivelor forestiere.

Cu privire la cadrul legal a se vedea art. 231 Cod penal.

Noțiunea de masive forestiere a fost explicată la abordarea infracțiunii prevăzute la art. 231 Cod penal.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul impus ecosistemelor terestre.

Latura obiectivă a infracțiunii se realizează prin acțiuni de distrugere sau deteriorare în proporții mari a masivelor forestiere în urma folosirii imprudente a focului sau a unor surse de pericol sporit.

Noțiunile de distrugere și deteriorare au fost explicate în comentariile respective de la art. 187, 198, 231 Cod penal.

Infracțiunea se consideră consumată din momentul distrugerii sau deteriorării masivelor forestiere pe suprafețe considerabile, când se cauzează daune în proporții mari (despre daune în proporții mari a se vedea art. 126 Cod penal).

La art. 232 alin. (1) Cod penal se prevăd două modalități de distrugere sau deteriorare a masivelor forestiere: a) în urma folosirii imprudente a focului; b) în urma folosirii imprudente a altor surse de pericol sporit.

Săvârșirea infracțiunii în urma folosirii imprudente a focului se poate exprima prin nestingerea sau stingerea incompletă a focului sau rugurilor în pădure sau în apropierea masivelor forestiere etc.

Distrugerea sau deteriorarea în proporții mari a masivelor forestiere în urma folosirii altor surse de pericol sporit se poate exprima prin folosirea sau comportarea neglijentă cu materialele explozive, lichidele inflamabile, aparatajele electrice etc.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 232 Cod penal se exprimă prin vinovăție din imprudență, iar a celei prevăzute la alin. (2) art. 232 Cod penal – prin vinovăție intenționată în ambele modalități: intenție directă sau indirectă.

Subiectul infracțiunii este persoana fizică responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani.

Componenta infracțiunii prevăzute la art. 232 Cod penal este materială și se consumă din momentul survenirii consecințelor prejudiciabile: distrugerea sau deteriorarea în proporții mari a masivelor forestiere.

Repere de conținut

1. Tăierea ilegală a vegetației forestiere

Legislația penală (art. 231 Cod penal) incriminează tăierea ilegală a arborilor și arbuștilor din fondul silvic sau din fondul ariilor naturale protejate de stat, săvârșită: a) de persoane responsabile de protecția și paza vegetației forestiere; b) în proporții mari.

Scopul normei examinate constă în preîntâmpinarea distrugerii sau degradării vegetației forestiere din păduri, protecția pădurilor ca patrimoniu național al Republicii Moldova și importantă resursă naturală.

Obiectul juridic generic al infracțiunilor ecologice îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul impus ecosistemelor terestre.

Articolul 231 Cod penal incriminează 2 tipuri de infracțiuni de tăiere ilegală a arborilor și arbuștilor, în dependență de destinația acestor arbori și arbuști:

1) tăierea ilegală a arborilor și arbuștilor din fondul silvic (forestier) și

2) tăierea ilegală a arborilor și arbuștilor din fondul ariilor naturale protejate de stat.

Conform art. 2 din Codul silvic, Fondul forestier (silvic) este constituit din păduri, terenurile destinate împăduririi, terenurile afectate gospodăriei silvice, precum și

terenurile neproductive, incluse în amenajamentele silvice sau în Cadastrul funciar ca păduri și/sau plantații forestiere.

Obiectul material îl constituie arborii și arbuștii din fondul silvic sau din fondul ariilor naturale protejate de stat.

Latura obiectivă se realizează prin acțiuni active de defrișare ilegală a arborilor și arbuștilor din fondul silvic sau din fondul ariilor naturale protejate de stat.

Latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează prin vinovăție intenționată, în ambele sale modalități: intenție directă sau indirectă.

La art. 231 Cod penal subiecții infracțiunii examinate sunt divizați în două grupuri:

- a) persoanele responsabile de protecția și paza vegetației forestiere;
- b) orice persoană fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii are împlinită vârsta de 16 ani și care a tăiat pădurea în proporții mari.

Subiect al infracțiunii poate fi și persoana juridică.

2. Distrugerea sau deteriorarea masivelor forestiere

Legislația penală (art. 232 Cod penal) incriminează distrugerea sau deteriorarea în proporții mari a masivelor forestiere în urma folosirii imprudente a focului sau a unor surse de pericol sporit.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul impus ecosistemelor terestre.

Latura obiectivă a infracțiunii se realizează prin acțiuni de distrugere sau deteriorare în proporții mari a masivelor forestiere în urma folosirii imprudente a focului sau a unor surse de pericol sporit.

Infracțiunea se consideră consumată din momentul distrugerii sau deteriorării masivelor forestiere pe suprafețe considerabile, când se cauzează daune în proporții mari (despre daune în proporții mari a se vedea art. 126 Cod penal).

La art. 232 alin. (1) Cod penal se prevăd două modalități de distrugere sau deteriorare a masivelor forestiere: a) în urma folosirii imprudente a focului; b) în urma folosirii imprudente a altor surse de pericol sporit.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 232 Cod penal se exprimă prin vinovăție din imprudență, a celei prevăzute la alin. (2) art. 232 Cod penal – prin vinovăție intenționată în ambele modalități: intenție directă sau indirectă.

Subiectul infracțiunii este persoana fizică responsabilă care a atins vârsta de 16 ani.

Componenta infracțiunii prevăzute de art. 232 Cod penal este materială și se consumă din momentul survenirii consecințelor prejudiciabile: distrugerea sau deteriorarea în proporții mari a masivelor forestiere.

Actele normative recomandate

Documente internaționale, regionale și naționale în domeniul mediului

1. Concepția națională a agriculturii ecologice, fabricării și comercializării produselor alimentare ecologice și genetic nemodificate, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 863 din 21.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 109.
2. Concepția politicii de mediu a Republicii Moldova, adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr. 605-XV din 02.11.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 009.
3. Concepția dezvoltării durabile a localităților Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1491 din 28.12.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 005.
4. Convenția Națiunilor Unite privind combaterea deșertificării în țările afectate de secetă și/sau de deșertificare (Paris, 17 iunie 1994). Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr. 257-XIV din 24 decembrie 1998.
5. Hotărârea Guvernului cu privire la măsurile de asigurare a ocrotirii pădurilor, perdelelor forestiere de protecție și a altor plantații silvice, nr. 106 din 27.02.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 032.
6. Hotărârea Guvernului cu privire la evidența de stat a fondului forestier, nr. 1007 din 30.10.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 082.
7. Hotărârea Guvernului cu privire la clasificarea pădurilor pe grupe și categorii funcționale, nr. 1008 din 30.10.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 082.
8. Hotărârea Guvernului cu privire la procedura unică de ținere a evidenței spațiilor verzi ale localităților urbane și rurale, nr. 676 din 11.07.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 084.
9. Hotărârea Guvernului cu privire la măsurile de stabilire a zonelor și fâșiilor riverane de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă, nr. 32 din 16.01.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 57-58.
10. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Modulului cu privire la compensarea prejudiciului cauzat de încălcarea legislației sanitare în vigoare, nr. 468 din 24.05.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr. 077.
11. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației ecologice în cadrul examinării cauzelor civile, nr. 3 din 24 decembrie 2010.
12. Legea cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă, nr. 440-XIII din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 043.
13. Legea privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător, nr. 851-XIII din 29.05.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 52-53.
14. Legea pentru ameliorarea prin împădurire a terenurilor degradate, nr. 1041-XIV din 15.06.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 141-143.
15. Legea cu privire la grădinile botanice, nr. 105 din 02.06.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr. 104-106.
16. Legea grădinilor zoologice, nr. 136-XVI din 14.06.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 107-111.

17. Legea regnului vegetal, nr. 239-XVI din 08.11.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 40-41.
18. Planul național de acțiune pentru sănătate în relație cu mediul, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 487 din 19.06.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 075.
19. Planul de acțiuni complexe în vederea eficientizării utilizării resurselor naturale, inclusiv a resurselor acvatice, resurselor minerale și a fondului forestier, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 991 din 12.08.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 182.
20. Programul Național de Acțiuni în domeniul Protecției Mediului Înconjurător, aprobat prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 321 din 06.10.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 058.
21. Programul Național de Acțiuni pentru combaterea deșertificării, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 367 din 13.04.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 046.
22. Programul de valorificare a terenurilor noi și de sporire a fertilității solurilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 636 din 26.05.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 099.
23. Programul de stat de regenerare și împădurire a terenurilor fondului forestier pe anii 2003-2020, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 737 din 17.06.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 132.
24. Regulamentul cu privire la modul de recuperare a prejudiciului cauzat prin contravenții silvice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 854 din 28.12.1992. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1992, nr. 012.
25. Regulamentul cu privire la utilizarea informației hidrometeorologice în activitatea economică a agenților economici, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 935 din 11.10.1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr. 115.
26. Regulamentele-cadru ale parcurilor naționale, monumentelor naturii, rezervațiilor de resurse și rezervațiilor biosferei, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 782 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 102.
27. Regulamentul-cadru cu privire la grădinile botanice, Regulamentul-cadru cu privire la grădinile dendrologice, Regulamentul-cadru cu privire la grădinile zoologice și Regulamentul cadru cu privire la rezervațiile științifice, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 785 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 102.
28. Regulamentul Agenției pentru Silvicultură „Moldsilva”, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 844 din 15.08.2005. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr. 110.
29. Regulamentul cu privire la modul de folosință specială a obiectelor Cărții Roșii a Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1094 din 22.09.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 157.
30. Strategia Națională și Planul de acțiuni în domeniul conservării diversității biologice, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 112-XV din 27.04.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 090.

Bibliografie recomandată

1. S. Brânză, V. Stati. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1199-1309.
2. S. Brânză, X. Ulianovschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005.
3. X. Ulianovschi. *Participația penală*. Chișinău: Centrul de Drept, 2000. 239 p.
4. X. Ulianovschi. Răspunderea penală a persoanelor juridice. În: *RND*, 2002, nr. 2.
5. Gh. Ulianovschi. *Infracțiuni care împiedică îndeplinirea justiției*. Chișinău, 1999.
6. *Codul penal. Comentat și adnotat* / Sub red. A. Barbăneagră. Chișinău: Cartier Juridic, 2009.
7. M. Gorunescu. Sistematizarea incriminărilor din domeniul protecției mediului. În: *Revista de Drept Penal*, 2002, nr. 4.
8. M. Gorunescu. Infracțiunea de mediu – Infracțiune contra dezvoltării durabile. În: *Dreptul*, 2003, nr. 11.
9. M. Gorunescu. Protecția juridico-penală a mediului. În: *Dreptul*, 2003, nr. 10.
10. E. Lupan. *Dreptul mediului*. Vol. II. București: Lumina Lex, 1996.
11. V. Așevschi, T. Dudnicenco, D. Roșcovan. *Ecologie și Protecția Mediului*. Chișinău: Foxtrot, 2007. 399 p.
12. A. Capcelea. *Perspectivile integrării ecologice europene*. Chișinău: Știința, 2000. 77 p.
13. A. Capcelea. *Drept Ecologic*. Chișinău: Știința, 2000. 282 p.
14. I. Dediu. *Tratat de Ecologie teoretică*. Chișinău: Phoenix, 2007. 557 p.
15. D.-Ș. Paraschiv. Considerații privind răspunderea, potrivit dreptului european, pentru fapte care aduc atingere mediului. În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 3. Issue 2/2014* - <http://juridica.ugb.ro/> - = ISSN 2285-0171 ISSN-L=2285-0171.
16. C. Manta. Infracțiunile în domeniul mediului. Privire generală. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Seria Științe Juridice*, 2009, nr. 2.
17. T. Spătaru. *Republica Moldova în contextul Dezvoltării Durabile (Aspecte sociologice)*. Iași: Pan-Europe, 2005. 340 p.
18. T. Spătaru, T. Danii. *Probleme ale Dezvoltării Durabile în societatea tranzitivă (Studii sociologice)*. Chișinău: IFSD al AȘM, 2003. 195 p.
19. V. Giurgiu, I. Seceleanu. *Perdelele forestiere de protecție în contextul asigurării securității ecologice și alimentare*. Dezbateră științifică „Sistemul național al perdelelor forestiere de protecție, între deziderat și realizare”, Academia Română și ASAS, 15 mai 2014.
20. T.N. Țirdea. *Elemente de informatică socială, sociocognitologie și noosferologie*. Chișinău, 2001, p.178-180.
21. L. Bostan. *Conceptul de securitate: aspecte socio-filosofice și metodologice*. USMF „N. Testemițanu”. Chișinău, 2014.
22. M. Duțu. În legătură cu răspunderea civilă pentru daune ecologice. În: *Dreptul*, 1991, nr. 10-11, p. 23-32.
23. M. Duțu. Specificul sancțiunilor de drept al mediului. În: *Dreptul*, 1994, nr. 10-11.
24. F. Caballero. *Essai sur la notion juridique de nuisance*. Paris: L.G.D.R., 1981.
25. F. Mercure, J.E. Sullivan. Le principe de precaution en droit Canadien: une integration tributaire de l'ordre economique international. În: *Revista română de drept al mediului*, An. III, 2005, nr. 2(6).
26. Е.П. Данилов. *Уголовный кодекс Российской Федерации: Комментарий. Судебная практика. Справочные материалы*. Москва: КНОРУС, 2004.
27. А.Д. Урсул. Устойчивое развитие и проблемы безопасности. În: *Безопасность*, 1995, № 9.
28. Н.Н. Лукьянчиков. *Новый путь развития России*. Москва, 1995.

Sarcini de evaluare

1. Tăierea ilegală a vegetației forestiere (art. 231 Cod penal)

1. În ce constă scopul incriminării faptelor prevăzute la art. 231 Cod penal?
2. Ce constituie obiectul juridic generic al infracțiunii?
3. Ce constituie obiectul juridic special al acestei infracțiuni?
4. Câte tipuri de infracțiuni incriminează art. 231 Cod penal?
5. Din ce este constituit Fondul forestier (silvic)?
6. Ce se consideră pădurie?
7. Ce constituie obiectul material al infracțiunii?
7. Cum se realizează latura obiectivă a infracțiunii?
8. Cum se realizează defrișarea?
9. În ce constă tăierea arborilor sau arbuștilor?
10. Când tăierea arborilor sau arbuștilor se consideră ilegală?
11. Prin ce se caracterizează latura subiectivă a infracțiunii?
12. În câte grupuri se divizează subiecții infracțiunii prevăzute la art. 231 Cod penal?

2. Distrugerea sau deteriorarea masivelor forestiere (art. 232 Cod penal)

1. Ce constituie obiectul juridic generic al infracțiunii?
2. Ce constituie obiectul juridic special al acestei infracțiuni?
3. Cum se realizează latura obiectivă a infracțiunii?
4. Când infracțiunea se consideră consumată?
5. Prin ce se exprimă săvârșirea infracțiunii în urma folosirii imprudente a focului?
6. Prin ce se exprimă latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 232 Cod penal?
7. Prin ce se exprimă latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 232 Cod penal?
8. Cine poate fi subiectul infracțiunii?
9. Când se consumă componența infracțiunii prevăzute la art. 232 Cod penal?

Teste-grilă:

1. Subiectul infracțiunilor economice are vârsta minimă a răspunderii penale:
 - a) de 16 ani;
 - b) de 14 ani;
 - c) după caz, de 14 ani sau de 16 ani.
2. Persoana juridică (cu excepția autorității publice):
 - a) poate fi subiect în cazul tuturor infracțiunilor ecologice;
 - b) poate fi subiect doar în cazul unor infracțiuni ecologice;
 - c) nu poate fi subiect în cazul niciunei infracțiuni ecologice.
3. Prin surse de apă se înțelege:
 - a) izvoarele, lacurile;

- b) fântânile, rezervoarele;
 - c) conductele, canalele etc.
4. Constituirea fondul forestier (silvic) este reglementată de:
- a) art. 6 din Codul silvic;
 - b) art. 2 din Codul silvic;
 - c) art. 3 din Codul silvic.
5. Fondul forestier (silvic) este constituit din:
- a) păduri, terenurile destinate împăduririi, terenurile afectate gospodăriei silvice;
 - b) păduri, terenurile destinate împăduririi, precum și terenurile neproductive, incluse în amenajamentele silvice sau în Cadastrul funciar ca păduri și/sau plantații forestiere;
 - c) păduri, terenurile destinate împăduririi, terenurile afectate gospodăriei silvice, precum și terenurile neproductive, incluse în amenajamentele silvice sau în Cadastrul funciar ca păduri și/sau plantații forestiere.
6. Sunt considerate păduri:
- a) terenurile acoperite cu vegetație forestieră cu o suprafață de peste 0,25 ha;
 - b) terenurile acoperite cu vegetație forestieră cu o suprafață de peste 0,5 ha;
 - c) terenurile acoperite cu vegetație forestieră cu o suprafață de peste 0,75 ha.

Spețe de practică judiciară

Speta 1

P.O., lucrând în calitate de pădurar în Serviciul Silvic de Stat, în ajun de Crăciun a tăiat dintr-un loc interzis patru brazi, în valoare de 730 lei, pe care i-a donat unor prieteni pentru sărbătorile de iarnă.

Încadrați juridic faptele lui P.O.

Speta 2

M.O. a pătruns în livada ce aparținea gospodăriei țărănești din localitate și a tăiat 15 pomi fructiferi. Peste trei zile acesta a fost reținut de către lucrătorii poliției în timp ce vindea lemne provenite din pomii tăiați în împrejurările arătate.

Încadrați juridic faptele lui M.O.

Speta 3

În timp ce se odihneau într-o rezervație naturală, P.L. împreună cu T.F. au aprins un rug. Văzând că vremea s-a stricat și considerând că focul se va stinge în urma ploii, aceștia au plecat fără a lua careva măsuri de precauție. Din cauza vântului puternic care s-a dezlănțuit ulterior, focul s-a răspândit prin zonă declanșând un incendiu, în urma căruia au ars 0,5 ha de pădure.

Încadrați juridic faptele lui P.L. și T.F.

Tema 9. Infrațiuni prin care se aduce atingere conservării biodiversității (art. 233 și 234 Cod penal)

1. Vânatul ilegal

2. Îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatari ale apelor

1. Vânatul ilegal

Legislația penală (art. 233 Cod penal) incriminează vânatul fără autorizația corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte și metode nepermise (braconajul), dacă acesta a cauzat daune ce depășesc 200 de unități convenționale.

Scopul articolului constă în protecția cu mijloace juridico-penale a lumii animale de vânatul ilegal, care se realizează de către diferite persoane și în scopuri diferite prin prinderea sau nimicirea animalelor care se află în starea lor naturală.

Vânatul ilegal constituie cea mai des întâlnită infracțiune ecologică.

Cu toate acestea, în majoritatea absolută a cazurilor vânatul ilegal se califică drept contravenție administrativă și se sancționează conform Codului contravențional.

Lumea animală, ca o componentă de bază a biocenozelor naturale, joacă un rol important în menținerea echilibrului ecologic.

Cadrul juridic pentru asigurarea protecției eficiente și folosirii raționale a resurselor regnului animal îl constituie Legea regnului animal, nr. 439-XIII din 27.04.1995¹²², alte acte normative.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de conservarea biodiversității faunei.

Obiectul material al infracțiunii îl constituie corpul animalelor sălbatice (animalele și păsările) ce se află în starea lor de libertate naturală, existența cărora nu este determinată de către om.

Nu pot constitui obiecte ale infracțiunii examinate animalele sau păsările sălbatice care se află în crescătorii sau ferme de creștere a unor asemenea animale.

În astfel de împrejurări, acțiunile făptuitorilor care vor vâna astfel de animale sau păsări vor fi calificate ca infracțiuni contra patrimoniului.

¹²² În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63, art. 688.

Latura obiectivă a infracțiunii se realizează prin acțiuni active. Vânătoarea, ca acțiune, înseamnă căutarea, stârnirea, urmărirea, hăituirea, rănirea, uciderea sau capturarea vânatului sau a oricărei alte activități care are ca scop dobândirea acestuia.

Conform art. 23 al Legii regnului animal, terenurile de vânătoare, modul de gestiune a gospodăriei cinegetice, speciile de animale și regulile vânatului sunt stabilite de Regulamentul gospodăriei cinegetice, expus în Anexa nr. 1.

Controlul asupra acestui Regulament este exercitat de către Departamentul Protecția Mediului, Asociația de Stat pentru silvicultură „Moldsilva” și autoritățile administrației publice locale.

Vânatul se consideră ilegal în condițiile și împrejurările prevăzute de art. 233 Cod penal, când el se efectuează fără autorizația corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte și metode nepermise (braconajul), dacă aceasta a cauzat daune ce depășesc 200 de unități convenționale.

Dispoziția articolului este alternativă, de aceea latura obiectivă se poate realiza atât în cazul existenței tuturor prevederilor alternative prevăzute de acest articol, cât și în cazul realizării doar a uneia dintre ele.

Vânatul se consideră ilegal dacă este efectuat în alte perioade decât cele expres indicate în art. 33 al Anexei nr. 1 la Legea regnului animal.

De exemplu, pe teritoriul Republicii Moldova sunt stabilite următoarele termene de vânătoare:

- vânătoarea de cerbi, elani și mufloni – de la 1 septembrie până la 31 decembrie;
- căpriori – de la 15 mai până la 15 octombrie;
- căprioare – de la 1 septembrie până la 31 decembrie;
- iepuri – de la 1 noiembrie până la 31 decembrie;
- fazani – de la 1 octombrie până la 31 decembrie etc.

Noțiunea de braconaj este reglementată de art. 35 al Anexei indicate.

Se consideră vânătoare ilicită (braconaj) vânătoarea fără autorizație; fără autorizația de deținere și de folosire a armei de vânătoare sau a carnetului de vânătoare; cu depășirea normelor de recoltare a vânatului; în locurile și în termenele interzise; cu arme de vânătoare ce aparțin altor persoane fizice sau juridice; cu folosirea arbaletelor, arcurilor, armelor cu țeava ghintuită, fără zgomot, precum și a armelor de model militar, de calibru mic, cu excepția folosirii în modul stabilit a armelor de vânătoare cu țeava ghintuită pentru împușcarea animalelor copitate în scop de selecție sau dobândire a trofeelor; dobândirea animalelor cu folosirea chimicalelor toxice, repelentelor și imobilizantelor, cu excepția cazurilor de izbucnire a epizootiilor, în modul prevăzut de legislație; dobândirea animalelor cu folosirea mijloacelor, metodelor și uneltelor considerate periculoase, cum ar fi săparea gropilor pentru a prinde animalele, amplasarea cârligelor, clamelor, apucătoarelor; instalarea lațurilor, capcanelor; urmărirea animalelor cu orice mijloace de transport (automobile, motociclete, tractoare, elicoptere, avioane etc.); gonirea pe pojghiță de gheață, pe zăpadă adâncă, în foc, în

apă; dezgroparea vizuinii; dobândirea animalelor aflate în primejdie (salvându-se de incendiu, inundație etc.); strânsul ouălor, devastarea cuiburilor, adăposturilor bizamilor (ondatrelor) etc.

Daună se consideră prejudiciile ce depășesc 200 de unități convenționale în funcție de prețul animalelor dobândite (a se vedea art. 126 Cod penal), de numărul animalelor și cantitatea dobândită, de categoria și speciile animalelor dobândite (de exemplu, specii rare) etc., însă una dintre condițiile principale este ca suma daunei să fie nu mai mică de 200 u.c., adică de 10 000 lei.

Latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează prin intenție directă sau indirectă.

Subiect al infracțiunii este general: persoana fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii are împlinită vârsta de 16 ani, precum și persoana juridică.

La alin. (2) art. 233 Cod penal se incriminează fapta prevăzută la alin. (1) din același articol, săvârșită de un subiect special – persoanele care au în atribuțiile lor de serviciu exercitarea controlului de stat asupra protecției și folosirii resurselor regnului animal, și anume: colaboratorii Departamentului Protecția Mediului și ai autorităților administrației publice locale, care au calitatea de persoană cu funcții de răspundere, de persoană publică sau de persoană cu funcție de demnitate publică (a se vedea art. 123 Cod penal).

2. Îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatări ale apelor

Legea penală (art. 234 Cod penal) incriminează îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatări ale apelor, cu utilizarea substanțelor explozive și otrăvitoare sau a altor mijloace de nimicire în masă a faunei, dacă aceasta a cauzat daune ce depășesc 200 de unități convenționale.

Reglementările juridice ale folosirii obiectivelor acvatice pentru necesitățile piscicole sau vânătoarești se conțin în Codul apelor, adoptat prin Legea nr. 1532-XII din 22.06.1993, în alte legi și acte normative.

Cadrul juridic pentru asigurarea protecției eficiente și folosirii raționale a resurselor regnului animal îl constituie Legea regnului animal, nr. 439-XIII din 27.04.1995.

Conform art. 24-25 ale acestei legi, pescuitul industrial în bazinele acvatice naturale și artificiale se permite persoanelor fizice și juridice, conform Regulamentului cu privire la protecția resurselor piscicole și reglementarea pescuitului în bazinele piscicole (Anexa nr. 2).

Pescuitul sportiv și de amatori este permis cetățenilor în bazinele acvatice, cu excepția celor ale fondului ariilor naturale protejate de stat, crescătoriilor de pești, și se efectuează cu plată sau gratuit, în baza autorizației eliberate de către Inspekția de Stat a Calității Mediului (pentru bazinele acvatice naturale) și de către uzufructuarii corespunzători (pentru bazinele artificiale), conform Regulamentului (Anexa nr. 2).

În bazinele acvatice ale fondului ariilor naturale protejate de stat (rezervații științifice și peisagistice, parcuri naționale, monumente ale naturii, alte categorii de obiecte naturale) pescuitul se efectuează conform legislației.

Conform art. 26 al acestei legi, dobândirea de animale care nu constituie obiecte ale vânătorii și pescuitului (melci, șerpi, broaște etc.) se efectuează în baza autorizației eliberate de către Departamentul Protecția Mediului.

În autorizație sunt indicate plata pentru reproducere, speciile și numărul de animale, vârsta, sexul și termenele de dobândire.

Cadrul legal de bază ce reglementază domeniul dat îl constituie Legea privind fondul piscicol, pescuitul și piscicultura, nr. 149 din 08.06.2006.¹²³

Această lege stabilește cadrul legal în domeniul fondului piscicol, pescuitului și pisciculturii (art. 1).

Ea reglementează modul și condițiile de creare și protecție a fondului piscicol, de reproducere, creștere și dobândire a hidrobionților, de ameliorare a obiectivelor acvatice piscicole și dezvoltare a pisciculturii, stabilește principiile activității autorităților publice abilitate cu gestionarea resurselor biologice acvatice (art. 2).

În art. 3 al legii sunt definite următoarele noțiuni principale:

ameliorare piscicolă – efectuarea măsurilor de îmbunătățire hidrologică, hidrochimică și ecologică a stării obiectivelor acvatice piscicole în scopul creării de condiții pentru reproducerea, conservarea și utilizarea rațională a resurselor biologice acvatice;

amenajări piscicole – heleșteiele, iazurile, stațiile de reproducere artificială, altele asemenea destinate reproducerii și creșterii peștelui, altor organisme acvatice;

boiște – locuri/sectoare din obiectivele acvatice piscicole unde se reproduc peștii și alte organisme acvatice;

captură piscicolă – cantitate de pește sau de alte organisme acvatice pescuită într-un obiectiv acvatic, exprimată în kilograme sau în număr de exemplare;

cherhana – încăpere amenajată în corespundere cu normele sanitare pentru recepționarea și păstrarea pe specii a peștilor și a altor organisme acvatice;

cotă – parte a capturii piscicole admisibile stabilită pentru fiecare specie sau grup de specii, ce se acordă anual persoanelor fizice și juridice titulari ai certificatului de pescuit industrial/comercial;

fermă piscicolă – unitate funcțională de bază în piscicultură, alcătuită din una sau mai multe amenajări piscicole, în care se cresc puietii de pește sau pește de consum;

fond piscicol – totalitate a populațiilor de pești și de alte organisme acvatice;

gropi de iernat – porțiuni mai adâncă de pe fundul obiectivului acvatic unde se concentrează peștii și alte organisme acvatice în timpul iernii;

obiective acvatice piscicole – obiective acvatice create în regim natural sau artificial, împreună cu zonele inundabile, în care există sau pot fi create condiții pentru reproducerea și creșterea peștelui și altor organisme acvatice;

¹²³ În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 126-130, art. 597.

obiective acvatice piscicole artificiale – iazurile, heleșteiele, lacurile de acumulare și alte obiective acvatice create prin îndiguirea apei, folosite pentru creșterea peștelui;

obiective acvatice piscicole naturale – fluviile, râurile și afluenții lor, bălțile, lacurile naturale și lacurile de acumulare create în regim natural sau ameliorativ, cu zonele lor inundabile;

permis de pescuit – act eliberat de Serviciul Piscicol al Inspectoratului Ecologic de Stat (în continuare – Serviciul Piscicol) pentru pescuitul industrial/comercial, sportiv și de amator în obiectivele acvatice piscicole naturale;

pescuit – capturare a peștelui și altor organisme acvatice în scop industrial/comercial, sportiv, de amator, ameliorativ, științific și de control, pe bază de certificat de atribuire a cotei anuale de pescuit industrial/comercial, permis de pescuit industrial/comercial, permis de pescuit sportiv și de amator de pescuit, în locurile, perioadele și cu uneltele prevăzute de lege;

pescuit ameliorativ – capturare a unor anumite specii de pești și de alte organisme acvatice pentru optimizarea componenței cantitative și calitative și pentru ameliorarea stării ecosistemelor acvatice;

resurse biologice acvatice/hidrobionți – totalitate a organismelor acvatice vii, a căror viață (permanent sau la anumite etape de dezvoltare) este imposibilă fără aflarea lor în mediul acvatic: vertebratele și nevertebratele acvatice, algele, alte plante care viețuiesc în condiții naturale în obiective acvatice.

Conform art. 6 al acestei legi, sub incidența ei cad următoarele obiective acvatice piscicole în limitele teritoriale ale Republicii Moldova:

1) Obiectivele acvatice naturale:

- a) fluviul Nistru cu afluenții săi Ciorna, Răut, Ichel, Bâc și Botna, cu excepția obiectivelor acvatice piscicole artificiale construite pe ele, lacul de acumulare Dubăsari, golful Goieni, lacul de acumulare Cuciurgan, brațul Turunciuc, albia veche a fluviului Nistru;
- b) râul Prut cu afluenții săi Larga, Vilia, Lopatnic, Racovăț, Ciuhur, Camenca, Gârla Mare, Delia, Nârnova, Lăpușna, Sarata, Tigheci, cu excepția obiectivelor acvatice piscicole artificiale construite pe ele, lacul de acumulare Costești–Stânca;
- c) râurile Cogâlnic, Cahul, Ialpug, cu excepția obiectivelor acvatice artificiale construite pe ele;
- d) fluviul Dunărea;
- e) bălțile Manta, lacurile Belev și Cahul.

2) Obiectivele acvatice piscicole artificiale împreună cu zonele lor inundabile și amenajările piscicole.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de conservarea biodiversității faunei.

Astfel, concretizând obiectul juridic special al infracțiunii, constatăm că el se referă la fondul piscicol (totalitatea populației piscicole și a celorlalte resurse naturale de hrană constituite din flora și fauna acvatică a bazinelor piscicole).

Fondul Unic de Stat al Apelor îl constituie râurile, lacurile naturale, lacurile de acumulare, alte bazine de apă de suprafață și izvoarele de apă, apele canalelor și apele subterane.

Se consideră bazine piscicole apele naturale și stătătoare de pe întreg teritoriul Republicii Moldova, inclusiv marea teritorială, și terenurile acoperite cu apă ca urmare a îndiguirilor sau barărilor de văi – heleșteie, iazuri, lacuri de acumulare – care servesc sau oferă condiții pentru înmulțirea, creșterea și recoltarea peștelui, crustaceelor sau a altor vietăți acvatice.

Sunt considerate ca făcând parte temporar din bazinele piscicole și apele de pe zonele inundabile, numai pe perioadele până la retragerea lor, dacă întrunesc condițiile indicate.

Obiectul material îl formează corpul reproducătorilor, icrele, puietul, sturionii sub dimensiunile legale etc.

Latura obiectivă a infracțiunii se realizează prin acțiuni active de îndeletnicire ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatari ale apelor, cu utilizarea substanțelor explozive și otrăvitoare sau a altor mijloace de nimicire în masă a faunei, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari. Pescuitul, vânatul sau alte exploatari ilegale ale apelor pot fi realizate prin diverse modalități: pescuitul electric, cu materii explozive sau otrăvitoare, precum și cu substanțe narcotice, reactive de orice fel; pescuitul reproducătorilor în timpul perioadei de prohibiție prin orice metode sau distrugerea icrelor de pește în aceeași perioadă, în zonele de reproducere naturală; pescuitul puietului sau al reproducătorilor de pește din pepiniere sau crescătorii piscicole în alte scopuri decât repopularea sau pescuitul industrial; pescuitul sturionilor sub dimensiunea legală, în alte scopuri decât reproducerea; pescuitul cu năvoade, voloace, plase, ave, prostovoale, vârșe etc. de către persoane fizice neautorizate; vânatul animalelor acvatice în zonele interzise, în perioadele interzise, cu mijloace interzise sau a speciilor rare etc.

Cauzarea de daune ce depășesc 200 de unități convenționale se realizează în cazul când dauna materială are o vloare de 10 000 și mai mulți lei.

Latura subiectivă a infracțiunii se realizează cu intenție directă sau indirectă.

Subiect al infracțiunii poate fi orice persoană fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii are împlinită vârsta de 16 ani, precum și persoana juridică.

Infracțiunea prevăzută la art. 234 Cod penal este mai puțin gravă.

Promisiunea dinainte de a procura produsele pescuitului sau vânatului ilegal în condițiile expuse, procurarea mijloacelor sau oferirea lor pentru îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatari ale apelor constituie complicitate la infracțiunea prevăzută la art. 234 Cod penal.

Repere de conținut

1. Vânatul ilegal

Legislația penală (art. 233 Cod penal) incriminează vânatul fără autorizația corespunzătoare fie în perioada interzisă, fie în locurile interzise, fie cu unelte și metode nepermise (braconajul), dacă acesta a cauzat daune ce depășesc 200 de unități convenționale.

Scopul articolului constă în protecția cu mijloace juridico-penale a lumii animale de vânatul ilegal, care se realizează de către diferite persoane și în scopuri diferite prin prinderea sau nimicirea animalelor care se află în starea lor naturală.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de conservarea biodiversității faunei.

Obiectul material al infracțiunii îl constituie corpul animalelor sălbatice (animalele și păsările) ce se află în starea lor de libertate naturală, existența cărora nu este determinată de către om.

Latura obiectivă a infracțiunii se realizează prin acțiuni active.

Latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează prin intenție directă sau indirectă.

Subiect al infracțiunii este general: persoana fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii are împlinită vârsta de 16 ani, precum și persoana juridică.

La alin. (2) art. 233 Cod penal este incriminată fapta prevăzută la alin. (1) art. 233 Cod penal săvârșită de un subiect special.

2. Îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatări ale apelor

Legea penală (art. 234 Cod penal) incriminează îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatări ale apelor, cu utilizarea substanțelor explozive și otrăvitoare sau a altor mijloace de nimicire în masă a faunei, dacă aceasta a cauzat daune ce depășesc 200 de unități convenționale.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al infracțiunii îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de conservarea biodiversității faunei.

Obiectul material îl formează corpul reproducătorilor, icrele, puietul, sturionii sub dimensiunile legale etc.

Latura obiectivă a infracțiunii se realizează prin acțiuni active de îndeletnicire ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploatari ale apelor, cu utilizarea substanțelor explozive și otrăvitoare sau a altor mijloace de nimicire în masă a faunei, dacă aceasta a cauzat daune ce depășesc 200 de unități convenționale.

Latura subiectivă a infracțiunii se realizează cu intenție directă sau indirectă.

Subiect al infracțiunii poate fi orice persoană fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii are împlinită vârsta de 16 ani, precum și persoana juridică.

Actele normative recomandate

Documente naționale, regionale și internaționale în domeniul mediului

1. Concepția politicii de mediu a Republicii Moldova, adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr. 605-XV din 02.11.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 009.
2. Convenția asupra zonelor umede de importanță internațională în special ca habitat al păsărilor acvatice (Ramsar, 2 februarie 1971), ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 504-XIV din 14 iulie 1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr. 80-82
3. Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție (CITES), (Washington, 3 martie 1973), ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 1246-XIV din 28 septembrie 2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 512.
4. Hotărârea Guvernului cu privire la reglarea numerică a efectivului de găște sălbatice migratoare pe teritoriul Republicii Moldova, nr. 60 din 26.01.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 011.
5. Hotărârea Guvernului cu privire la măsurile pentru reglementarea utilizării bazinelor acvatice, nr 1202 din 08.11.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2001, nr. 136-138.
6. Hotărârea Guvernului cu privire la instituirea Comisiei Naționale a Cărții Roșii, nr. 796 din 07.07.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 112.
7. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației ecologice în cadrul examinării cauzelor civile, nr. 3 din 24 decembrie 2010.
8. Legea regnului animal, nr. 439-XIII din 27.04.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 62-63.
9. Legea privind fondul piscicol, pescuitul și piscicultura, nr. 149-XVI din 08.06.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 126.
10. Legea privind protecția animalelor folosite în scopuri științifice și alte scopuri experimentale, nr. 265-XVI din 28.07.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 168.
11. Regulamentul provizoriu cu privire la arenda terenurilor de vânătoare pentru necesitățile gospodăriei cinegetice în Republica Moldova și Lista terenurilor de vânătoare atribuite întreprinderilor silvice de stat, aprobate prin Hotărârea

- Guvernului nr. 769 din 13.08.1997 În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 071.
12. Regulamentul cu privire la înființarea, înregistrarea, completarea, păstrarea, exportul și importul colecțiilor de animale și plante din flora și fauna sălbatică, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1107 din 11.09.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 204.
 13. Regulamentul Cadastrului de stat al regnului animal, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1005 din 13.09.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr. 175.
 14. Procedura de autorizare a activităților de export și import al plantelor și animalelor din flora și fauna sălbatică, a părților și derivatelor acestora, precum și a importului/exportului sau reexportului speciilor de faună și floră reglementate de Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție CITES, aprobată de Ministerul Mediului și Amenajării Teritoriului, nr. 14 din 25.01.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 096.
 15. Instrucțiunea de evaluare a prejudiciului cauzat resurselor piscicole, aprobată prin ordinul Ministerului Ecologiei Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului nr. 206 din 07.10.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr. 150.

Bibliografie recomandată

1. S. Brânză, V. Stati. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1199-1309.
2. S. Brânză, X. Ulianovschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005.
3. X. Ulianovschi. *Participația penală*. Chișinău: Centrul de Drept, 2000. 239 p.
4. X. Ulianovschi. Răspunderea penală a persoanelor juridice. În: *RND*, 2002, nr. 2.
5. Gh. Ulianovschi. *Infrațiuni care împiedică înfăptuirea justiției*. Chișinău, 1999.
6. *Codul penal. Comentat și adnotat / Sub red. A. Barbăneagră*. Chișinău: Cartier Juridic, 2009.
7. M. Gorunescu. Sistematizarea incriminărilor din domeniul protecției mediului. În: *Revista de Drept Penal*, 2002, nr. 4.
8. M. Gorunescu. Protecția juridico-penală a mediului. În: *Dreptul*, 2003, nr. 10.
9. V. Așevschi, T. Dudnicenco, D. Roșcovan. *Ecologie și Protecția Mediului*. Chișinău: Foxtrot, 2007. 399 p.
10. I. Dediu. *Tratat de Ecologie teoretică*. Chișinău: Phoenix, 2007. 557 p.
11. D.-Ș. Paraschiv. Considerații privind răspunderea, potrivit dreptului european, pentru fapte care aduc atingere mediului, În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 3*. Issue 2/2014 - <http://juridica.ugb.ro/> - ISSN 2285-0171 ISSN-L=2285-0171.
12. C. Manta. Infrațiunile în domeniul mediului. Privire generală. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Seria Științe Juridice*, 2009, nr. 2.
13. T.N. Țirdea. *Elemente de informatică socială, sociocognitologie și noosferologie*. Chișinău, 2001, p.178-180.
14. M. Duțu. Specificul sancțiunilor de drept al mediului. În: *Dreptul*, 1994, nr. 10-11.
15. F. Caballero. *Essai sur la notion juridique de nuisance*. Paris: L.G.D.R., 1981.
16. F. Mercure, J.E. Sullivan. Le principe de precaution en droit Canadien: une integration tributaire de l'ordre economique international. În: *Revista română de drept al mediului*, An. III, 2005, nr. 2(6).

Sarcini de evaluare:

1. Vânatul ilegal (art. 233 Cod penal)

1. Care este scopul infracțiunii prevăzute la art. 233 Cod penal?
2. Prin ce se reglementează cadrul juridic pentru asigurarea protecției eficiente și folosirii raționale a resurselor regnului animal?
3. Care este obiectul juridic generic al infracțiunii?
4. Care este obiectul juridic special al infracțiunii?
5. Care este obiectul material al infracțiunii?
6. Prin ce se realizează latura obiectivă a infracțiunii?
7. Care este cadrul legal ce stabilește terenurile de vânătoare, modul de gestiune a gospodăriei cinegetice, speciile de animale și regulile vânatului?
8. Care organizații exercită controlul asupra respectării regulilor stabilite de Regulamentul gospodăriei cinegetice, expus în Anexa nr. 1?
9. Când vânatul se consideră ilegal în condițiile și împrejurările prevăzute la art. 233 Cod penal?
10. Care act normativ definește noțiunea de braconaj?
11. În ce împrejurări vânatul ilegal se consideră infracțiune prevăzută la art. 233 Cod penal?
12. Prin ce se caracterizează latura subiectivă a infracțiunii?
13. Cine poate fi subiect al infracțiunii?

2. Îndeletnicirea ilegală cu pescuitul, vânatul sau cu alte exploataări ale apelor (art. 234 Cod penal)

1. În ce act normativ se conțin reglementările juridice privind folosirea obiectivelor acvatice pentru necesitățile piscicole sau vânătoarești?
2. Prin ce se reglementează asigurarea protecției eficiente și folosirii raționale a resurselor regnului animal?
3. Prin ce se reglementează permisiunea persoanelor fizice și juridice la pescuitul industrial în bazinele acvatice naturale și artificiale?
4. În ce împrejurări se permite pescuitul sportiv și de amatori cetățenilor în bazinele acvatice, cu excepția celor ale fondului ariilor naturale protejate de stat, crescătoriilor de pești?
5. În ce constă ameliorarea piscicolă?
6. În ce constă captura piscicolă?
7. Ce constituie fondul piscicol?
8. De către cine se eliberează permisul de pescuit?
9. În ce constă pescuitul ameliorativ?
10. În ce constă pescuitul de control?
11. Ce este prohibiție a pescuitului?
12. Care sunt resursele biologice acvatice/hidrobionți?

13. Din ce este constituit obiectul juridic generic al infracțiunii?
14. Din ce este constituit obiectul juridic special al infracțiunii?
15. Ce constituie Fondul Unic de Stat al Apelor?
16. Ce formează obiectul material al infracțiunii?
17. Prin ce se realizează latura obiectivă a infracțiunii?
18. Prin ce se realizează latura subiectivă a infracțiunii?
19. Cine poate fi subiect al infracțiunii?

Teste-grilă

1. Vânătorul se consideră ilegal dacă este efectuat în alte perioade decât cele expres indicate în:
 - a) art. 31 al Anexei nr. 1 la Legea regnului animal;
 - b) art. 33 al Anexei nr. 1 la Legea regnului animal;
 - c) art. 35 al Anexei nr. 1 la Legea regnului animal.
2. Pe teritoriul Republicii Moldova sunt stabilite următoarele termene de vânătoare:
 - a) vânătoarea de cerbi, elani și mufloni – de la 1 august până la 31 decembrie;
 - b) vânătoarea de cerbi, elani și mufloni – de la 1 septembrie până la 31 decembrie;
 - c) vânătoarea de cerbi, elani și mufloni – de la 1 octombrie până la 31 decembrie.
3. Pe teritoriul Republicii Moldova sunt stabilite următoarele termene de vânătoare:
 - a) vânătoarea de căprioare – de la 1 septembrie până la 31 decembrie;
 - b) vânătoarea de căprioare – de la 15 septembrie până la 31 decembrie;
 - c) vânătoarea de căprioare – de la 1 octombrie până la 31 decembrie.
4. Pe teritoriul Republicii Moldova sunt stabilite următoarele termene de vânătoare:
 - a) vânătoarea de iepuri – de la 1 octombrie până la 31 decembrie;
 - b) vânătoarea de iepuri – de la 15 octombrie până la 31 decembrie;
 - c) vânătoarea de iepuri – de la 1 noiembrie până la 31 decembrie.
5. Pe teritoriul Republicii Moldova sunt stabilite următoarele termene de vânătoare:
 - a) vânătoarea de fazani – de la 1 octombrie până la 31 decembrie;
 - b) vânătoarea de fazani – de la 15 octombrie până la 31 decembrie;
 - c) vânătoarea de fazani – de la 1 noiembrie până la 31 decembrie.
6. Noțiunea de braconaj este reglementată de:
 - a) art. 33 al Anexei nr. 1 la Legea regnului animal;
 - b) art. 35 al Anexei nr. 1 la Legea regnului animal;
 - c) art. 37 al Anexei nr. 1 la Legea regnului animal.
7. Dobândirea de animale care nu constituie obiecte ale vânătorului și pescuitului (melci, șerpi, broaște etc.) se efectuează:
 - a) conform art. 22 al Legii regnului animal, nr. 439-XIII din 27.04.1995, în baza autorizației eliberate de către Departamentul Protecția Mediului;
 - b) conform art. 26 al Legii regnului animal, nr. 439-XIII din 27.04.1995, în baza autorizației eliberate de către Departamentul Protecția Mediului;

c) conform art. 28 al Legii regnului animal, nr. 439-XIII din 27.04.1995, în baza autorizației eliberate de către Departamentul Protecția Mediului.

Spete de practică judiciară

Speta 1

Inculpatul X.Y., la data de 22.02.2020, în jurul orei 23.20, fiind cu căruța cu un cal, pe care le avea în posesie, acționând împreună și de comun acord cu persoane neidentificate de către organul de urmărire penală, în perioada interzisă pentru vânătoarea de mamifere, urmărind scopul vânării ilicite a animalelor aflate în condiții naturale, aflându-se pe teritoriul cantonului nr. 11, parcela 49, al rezervației naturale „Codrii” amplasate în extravilanul ZOO, au împușcat un cerb pătat cu vârsta de aproximativ 5 ani, pe care l-au încărcat în căruță și care în urma rănilor provocate de armă, și anume – de un glonț (parte componentă a unui cartuș de calibrul 7,62x54mmR), a decedat, cauzându-i-se astfel rezervației naturale „Codrii”, conform prevederilor din Anexa nr. 6 la Legea regnului animal, nr. 439 din 27.04.1995, daune materiale în valoare de 350 unități convenționale (17500 lei). Fiind depistați de către pădurarul A.B., care s-a apropiat de căruță, X.Y., împreună cu persoanele neidentificate de către organul de urmărire penală, au abandonat căruța și au fugit în direcția pădurii.

Încadrați juridic faptele persoanelor vinovate.

Speta 2

C.G., la 23 decembrie 2012, aflându-se în parcela 76 a cantonului nr. 4 al sectorului nr. 2 „Călinești” al masivului forestier din ÎS „Pădurea Domnească”, raionul Fălești, participând, împreună cu alte persoane, în calitate de vânător țintaș la vânătoarea de mistreți, a folosit cartușe interzise „ТАКХО ТРИО” cu gloanțe rotunde, efectuând mai multe trageri din arma de foc deținută legal, vânând doi mistreți. Astfel, ÎS „Pădurea Domnească” i s-au cauzat daune în mărime de 10.000 lei, ceea ce constituie 500 unități convenționale.

Încadrați juridic faptele lui C.G.

Speta 3

F.V., la data de 13 august 2018, între ora 15.00 și 18.00, aflându-se într-o barcă de lemn pe apele râului Prut, în apropierea satului *****, r-nul Cahul, direcția semnului de frontieră 1281, având scopul îndeletnicirii ilegale cu pescuitul, folosind mijloace de nimicire în masă a faunei din apele râului Prut, și anume – unealtă interzisă de lege, care amplifică curentul electric, a pescuit ilegal pește în cantitate de 60 bucăți de specie „Somn”, costul unei bucăți fiind de 5 unități convenționale (250 lei).

Potrivit Anexei nr. 2 la Legea nr. 149 din 08.06.2006, în urma pescuitului ilegal a cauzat resurselor biologice acvatice daune în sumă totală de 15.000 lei.

Încadrați juridic faptele lui F.V.

Tema 10. Infracțiuni prin care se încalcă regimul de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat (art. 235 Cod penal)

Legislația penală (art. 235 Cod penal) incriminează încălcarea regimului de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat, dacă aceasta creează pericolul cauzării de daune în proporții mari sau a cauzat daune în proporții mari.

Scopul acestei norme constă în asigurarea protecției unor teritorii și obiecte excepțional protejate de stat, prevenirea cauzării unor daune lor, lumii animale care le populează, pădurilor sau altor vegetații care cresc pe aceste teritorii, protejarea diversității biologice.

Asigurarea protecției eficiente și folosirii raționale a fondului ariilor naturale protejate de stat este reglementată de Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat, nr. 1538 din 25.02.1998¹²⁴, de alte acte normative.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul ariilor naturale protejate de stat.

Obiectul material al infracțiunii îl constituie teritoriile naturale excepțional protejate de stat, adică acele sectoare de pământ, suprafețe de ape, de aer, în care sunt amplasate complexele și obiectele cu o destinație specială de protecție a naturii, științifică, culturală, estetică, de ocrotire a sănătății etc., excluse complet sau parțial – prin hotărârile organelor puterii de stat – din folosință în gospodăria națională, fiind considerate drept obiecte ale culturii și patrimoniului național.

Fondul ariilor naturale protejate de stat îl constituie rezervațiile naturale de stat, incluzând rezervațiile biosferice, parcurile naturale naționale, monumente ale naturii, parcurile-dendrării și grădinile botanice, localitățile sanitaro-curative și sanatoriile, care sunt asigurate cu o protecție excepțională din partea statului în interesul prezentei și viitoarelor generații.

În privința fiecăruia dintre aceste obiecte se instaurează un regim special de protecție.

De exemplu, pe teritoriul rezervațiilor naturale se scot din folosință gospodărescă complexele și obiectele naturale (pământul, apa, subsolul, lumea animală și cea vegetală).

Pe aceste teritorii este interzisă orice activitate ce contravine sarcinilor și destinației rezervațiilor, introducerii organismelor vii în scopul aclimatizării lor, de asemenea este interzis accesul persoanelor fără permisiune specială.

¹²⁴ În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 66-68, art. 442.

Încălcarea regimului de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat se realizează prin săvârșirea de acțiuni strict interzise de legislația și de actele normative respective, cum ar fi pătrunderea fără permisiune specială pe aceste teritorii, efectuarea unor activități de gospodărire în zonele rezervațiilor naturale și ale parcurilor naționale, activități de exploatare și extragere, dobândire a mineralelor, construirea și dezvoltarea pe teritoriile parcurilor naționale a vilelor și grădinilor, mișcarea și parcarea mijloacelor de transport care nu sunt legate de funcționarea parcurilor naționale, colectarea plantelor și a altor elemente ale florei, împrăștierea gunoiului sau depozitarea lui pe aceste teritorii, distrugerea monumentelor naturale etc.

Latura obiectivă a infracțiunii poate fi realizată și prin inacțiune, atunci când persoanele împuternicite (administrația acestor teritorii și obiecte) nu iau măsurile cuvenite pentru asigurarea regimului protecției lor, de exemplu: nu trasează hotarele acestor teritorii, nu instalează alte semne în vederea distincției lor etc.

Consecințele infracționale constau în: a) crearea pericolului cauzării de daune în proporții mari și b) cauzarea de daune în proporții mari.

Daunele în proporții mari pot fi exprimate în daune materiale (a se vedea art. 126 Cod penal) și în altă formă, în funcție de importanța obiectelor asupra cărora se atentează: distrugerea sau degradarea unor monumente distincte ale naturii (de exemplu, doborârea unui stejar de 500 de ani, luat sub protecția statului, etc.), înrăutățirea stării acestor obiecte și teritorii, dobândirea pe aceste teritorii a animalelor sălbatice sau a speciilor de vegetație rară etc.

Dauna în proporții mari este determinată în fiecare caz aparte în funcție de circumstanțele cauzei, de gradul de pierderi ireparabile, de raportul dintre partea distrusă sau degradată a obiectului și cea rămasă intactă, mărimea cheltuielilor necesare pentru repararea sau restabilirea obiectelor sau teritoriilor distruse sau degradate etc.

În cazul creării pericolului cauzării de daune în proporții mari este necesar să constatăm ca pericolul să fie real și iminent.

Pentru existența componentei de infracțiune este necesară în fiecare caz existența legăturii cauzale dintre acțiunile făptuitorului și survenirea sau pericolul survenirii consecințelor prejudiciabile: crearea pericolului cauzării de daune în proporții mari sau cauzarea de daune în proporții mari.

Latura subiectivă a infracțiunii se realizează atât prin intenție directă (persoana înțelege că prin acțiunile sale încalcă regimul de administrare și de protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat, dorește survenirea acestor consecințe, de exemplu – să doboare copaci din rezervațiile naturale sau să distrugă plantele etc.), precum și prin intenție indirectă (persoana înțelege că prin acțiunile sale încalcă acest regim și admite în mod conștient cauzarea de daune în proporții mari fondului ariilor naturale protejate de stat sau are o atitudine indiferentă față de consecințele survenite).

Subiect al infracțiunii este persoana fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii are împlinită vârsta de 16 ani, sau persoana juridică.

Repere de conținut

Legislația penală (art. 235 Cod penal) incriminează încălcarea regimului de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat, dacă aceasta creează pericolul cauzării de daune în proporții mari sau a cauzat daune în proporții mari.

Scopul acestei norme constă în asigurarea protecției unor teritorii și obiecte excepțional protejate de stat, prevenirea cauzării unor daune lor, lumii animale care le populează, pădurilor sau altor vegetații care cresc pe aceste teritorii, protejarea diversității biologice.

Obiectul juridic generic al infracțiunii îl constituie relațiile sociale protejate de Legea penală cu privire la folosirea rațională a resurselor naturale, protejarea mediului înconjurător sănătos pentru oameni și alte ființe vii, asigurarea disciplinei ecologice și a securității populației.

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl constituie grupul de relații sociale omogene ce țin de regimul ariilor naturale protejate de stat.

Obiectul material al infracțiunii îl constituie teritoriile naturale excepțional protejate de stat, adică acele sectoare de pământ, suprafețe de ape, de aer, în care sunt amplasate complexele și obiectele cu o destinație specială de protecție a naturii, științifică, culturală, estetică, de ocrotire a sănătății etc., excluse complet sau parțial – prin hotărârile organelor puterii de stat – din folosință în gospodăria națională, fiind considerate drept obiecte ale culturii și patrimoniului național.

Latura obiectivă a infracțiunii poate fi realizată și prin inacțiune, atunci când persoanele împuternicite (administrația acestor teritorii și obiecte) nu iau măsurile cuvenite pentru asigurarea regimului protecției lor, de exemplu: nu trasează hotarele acestor teritorii, nu instalează alte semne în vederea distincției lor etc.

Consecințele infracționale constau în: a) crearea pericolului cauzării de daune în proporții mari și b) cauzarea de daune în proporții mari.

Latura subiectivă a infracțiunii se realizează atât prin intenție directă (persoana înțelege că prin acțiunile sale încalcă regimul de administrare și de protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat, dorește survenirea acestor consecințe, de exemplu – să doboare copaci din rezervațiile naturale sau să distrugă plantele etc.), precum și prin intenție indirectă (persoana înțelege că prin acțiunile sale încalcă acest regim și admite în mod conștient cauzarea de daune în proporții mari fondului ariilor naturale protejate de stat sau are o atitudine indiferentă față de consecințele survenite).

Subiect al infracțiunii este persoana fizică responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii are împlinită vârsta de 16 ani, sau persoana juridică.

Actele normative recomandate

Documente internaționale, regionale și naționale în domeniul mediului

1. Concepția politicii de mediu a Republicii Moldova, adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr. 605-XV din 02.11.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 009.
2. Convenția asupra zonelor umede de importanță internațională în special ca habitat al păsărilor acvatice (Ramsar, 2 februarie 1971), ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 504-XIV din 14 iulie 1999.
3. Convenția Națiunilor Unite privind combaterea deșertificării în țările afectate de secetă și/sau de deșertificare (Paris, 17 iunie 1994). Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului nr. 257-XIV din 24 decembrie 1998.
4. Hotărârea Guvernului cu privire la măsurile de asigurare a ocrotirii pădurilor, perdelelor forestiere de protecție și a altor plantații silvice, nr. 106 din 27.02.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr. 032.
5. Hotărârea Guvernului cu privire la clasificarea pădurilor pe grupe și categorii funcționale, nr. 1008 din 30.10.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 082.
6. Hotărârea Guvernului cu privire la instituirea Comisiei Naționale a Cărții Roșii, nr. 796 din 07.07.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2006, nr. 112.
7. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației ecologice în cadrul examinării cauzelor civile, nr. 3 din 24 decembrie 2010.
8. Legea cu privire la resursele naturale, nr. 1102-XIII din 06.02.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 40.
9. Legea privind fondul ariilor naturale protejate de stat, nr. 1538-XIII din 25.02.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 66-68.
10. Planul de acțiuni complexe în vederea eficientizării utilizării resurselor naturale, inclusiv a resurselor acvatice, resurselor minerale și a fondului forestier, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 991 din 12.08.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 182.
11. Regulamentul cu privire la modul de recuperare a prejudiciului cauzat prin contravenții silvice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 854 din 28.12.1992. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1992, nr. 012.
12. Regulamentul privind fondurile ecologice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 988 din 21.09.1998. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 092.
13. Regulamentele-cadru ale parcurilor naționale, monumentelor naturii, rezervațiilor de resurse și rezervațiilor biosferei, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 782 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 102.
14. Regulamentul-cadru cu privire la ariile cu management multifuncțional, Regulamentul-cadru cu privire la rezervațiile naturale, Regulamentul-cadru cu privire la rezervațiile peisagistice și Regulamentul-cadru cu privire la monumentele de arhitectură peisajeră, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 784 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 102.

15. Regulamentul-cadru cu privire la grădinile botanice, Regulamentul-cadru cu privire la grădinile dendrologice, Regulamentul-cadru cu privire la grădinile zoologice și Regulamentul cadru cu privire la rezervațiile științifice, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 785 din 03.08.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 102.
16. Regulamentul privind zonele protejate naturale și construite, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1009 din 05.10.2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 127.
17. Regulamentul privind procedura de instituire a regimului de arie naturală protejată, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 803 din 19.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 095.
18. Codul silvic, adoptat prin Legea nr. 887-XIII din 21.06.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 004.

Bibliografie recomandată

1. S. Brânză, V. Stati. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1199-1309.
2. S. Brânză, X. Ulianoschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005.
3. X. Ulianoschi. Răspunderea penală a persoanelor juridice. În: *RND*, 2002, nr. 2.
4. *Codul penal. Comentat și adnotat* / Sub red. A. Barbăneagră. Chișinău: Cartier Juridic, 2009.
5. M. Gorunescu. Sistematizarea incriminărilor din domeniul protecției mediului. În: *Revista de Drept Penal*, 2002, nr. 4.
6. M. Gorunescu. Protecția juridico-penală a mediului. În: *Dreptul*, 2003, nr. 10.
7. D.-Ș. Paraschiv. Considerații privind răspunderea, potrivit dreptului european, pentru fapte care aduc atingere mediului. În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 3. Issue 2/2014* - <http://juridica.ugb.ro/> - ISSN 2285-0171 ISSN-L=2285-0171.
8. C. Manta. Infracțiunile în domeniul mediului. Privire generală. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu. Seria Științe Juridice*, 2009, nr. 2.
9. T.N. Țirdea. *Elemente de informatică socială, sociocognitologie și noosferologie*. Chișinău, 2001, p.178-180.
10. M. Duțu. Specificul sancțiunilor de drept al mediului. În: *Dreptul*, 1994, nr.10-11.
11. F. Caballero. *Essai sur la notion juridique de nuisance*. Paris: L.G.D.R., 1981.
12. F. Mercure, J.E. Sullivan. Le principe de precaution en droit Canadien: une integration tributaire de l'ordre economique international. În: *Revista română de drept al mediului*, An.III, 2005, nr. 2(6).
13. M. Uliescu. La responsabilite pour le dommage ecologique. În: *Revue Internationale de Droit Compare* 1993, no 2.
14. M. Despax. *Droit de l'Environnement*. Paris: TEC, 1980.
15. M. Raymond-Gouilloud. *Du droit de detruire. Essai sur le droit de l'environnement*. Paris: P.U.F., 1989, p.42-46.

Sarcini de evaluare:

1. Care este scopul prevederilor normei penale prevăzute la art. 235 Cod penal?
2. Denumiți cadrul juridic pentru asigurarea protecției eficiente și folosirii raționale a fondului ariilor naturale protejate de stat.
3. Identificați obiectul juridic generic al infracțiunii.

4. Identificați obiectul juridic special al acestei infracțiuni.
5. Ce constituie obiectul material al infracțiunii?
6. Din ce este constituit fondul ariilor naturale protejate de stat?
7. Ce se interzice pe teritoriile fondului ariilor naturale protejate de stat?
8. Ce activități duc la încălcarea regimului de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat?
9. Prin ce se realizează latura obiectivă a infracțiunii?
10. În ce constau consecințele infracționale?
11. Prin ce se exprimă daunele în proporții mari ale infracțiunii?
12. Prin ce se realizează latura subiectivă a infracțiunii?
13. Cine poate fi subiect al acestei infracțiuni?

Teste-grilă:

1. Constituirea ariei naturale protejate este reglementată de:
 - a) art. 5 al Legii privind fondul ariilor naturale protejate de stat, nr. 1538 din 25.02.1998;
 - b) art. 2 al Legii privind fondul ariilor naturale protejate de stat, nr. 1538 din 25.02.1998;
 - c) art. 3 al Legii privind fondul ariilor naturale protejate de stat, nr. 1538 din 25.02.1998.
- 2) Arie naturală protejată constituie:
 - a) spațiu natural, delimitat geografic, cu elemente naturale reprezentative și rare, desemnat și reglementat în scopul conservării și protecției tuturor factorilor de mediu din limitele lui;
 - b) spațiu natural, delimitat geografic, desemnat și reglementat în scopul conservării și protecției tuturor factorilor de mediu din limitele lui;
 - c) spațiu natural, cu elemente naturale reprezentative și rare, desemnat și reglementat în scopul conservării și protecției tuturor factorilor de mediu din limitele lui.
3. Fondul ariilor protejate de stat include:
 - a) obiectele și complexele naturale cu valoare primordială incontestabilă pentru conservarea biodiversității și habitatelor naturale, pentru studierea proceselor naturale și pentru educația ecologică a populației;
 - b) obiectele și complexele naturale cu valoare primordială incontestabilă pentru conservarea biodiversității și habitatelor naturale, pentru studierea proceselor naturale, restabilirea echilibrului ecologic și pentru educația ecologică a populației;
 - c) obiectele și complexele naturale cu valoare primordială incontestabilă pentru conservarea biodiversității, pentru studierea proceselor naturale și pentru educația ecologică a populației.

4. Din fondul ariilor naturale protejate de stat fac parte:

- a) perdelele forestiere de protecție, amplasate pe terenurile cu destinație agricolă, perdelele forestiere de protecție, plantațiile de arbori și arbuști situate de-a lungul căilor de comunicație și arborii aparte din perimetrul orașelor, satelor și altor localități;
- b) perdelele forestiere de protecție, amplasate pe terenurile cu destinație agricolă, grupurile de arbori (parcurile, silvoparcurile etc.) și arborii aparte din perimetrul orașelor, satelor și altor localități;
- c) perdelele forestiere de protecție, amplasate pe terenurile cu destinație agricolă, perdelele forestiere de protecție și plantațiile de arbori și arbuști situate de-a lungul căilor de comunicație, grupurile de arbori (parcurile, silvoparcurile etc.) și arborii aparte din perimetrul orașelor, satelor și altor localități.

Spete de practică judiciară

Speta 1

I.V. și V.V., la data de 17.11.2014, aproximativ la ora 09.30, împreună și de comun acord, aflându-se într-o barcă din lemn, fără numere de înregistrare, pe apele râului Nistru în preajma sat. Molovata, r-nul Dubăsari, loc în care, potrivit art. 40 al Legii cu privire la fondul piscicol, nr. 149 din 08.06.2006, pescuitul este interzis pe tot parcursul anului, având scopul îndeletnicirii ilegale cu pescuitul, folosind 5 plase din monofilament, fiecare dintre ele cu lungimea de 130 m, lățimea de 1,60 m, iar mărimea ochiului de 36 mm × 36 mm, care reprezintă mijloace interzise de pescuit, fiind unelte de nimicire în masă a faunei, au pescuit mai multe specii de pește cu masa totală de 53 kg, după cum urmează: 1) morunaș 25 buc. × 150 u.c. = 75 000 lei; 2) șalău 13 buc. × 10 u.c. = 2600 lei; 3) roșioară 192 buc. × 1 u.c. = 3840 lei; 4) plătică 5 buc. × 1 u.c. = 100 lei; 5) cosac cu bot turtit 179 buc. × 1 u.c. = 3850 lei; 6) raci de râu 91 buc. × 2 u.c. = 3640 lei. Potrivit Anexei nr. 2 la Legea nr. 149 din 08.06.2006, în urma pescuitului ilicit au cauzat resurselor biologice acvatice daune în sumă totală de 88.760 lei.

Încadrați juridic faptele lui I.V. și V.V.

Tema 11. Concluzii finale și recomandări cu privire la îmbunătățirea cadrului legal privind infracțiunile ecologice

În Republica Moldova a fost elaborată și adoptată Strategia Națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”.¹²⁵

Asigurarea dreptului fundamental la un mediu ambient sănătos și sigur (Extrase)

Problema majoră în sectorul de aprovizionare cu apă și sanitație constă în faptul că sistemele de aprovizionare cu apă nu sunt înzestrate cu sisteme adecvate de epurare a apelor uzate. Din numărul total de apeeducte (742) doar 166 dispun de sisteme de canalizare (dintre care doar 121 sunt funcționale) și din care doar 101 sunt înzestrate cu stații de epurare a apelor uzate, iar dintre acestea doar 70 sunt funcționale. Numărul populației care are acces la sisteme de canalizare este de 761 mii persoane, ceea ce constituie 22,2% din populația țării: 42% din populația urbană și doar 3% din populația rurală. Cea mai semnificativă creștere în construcția sistemelor de aprovizionare cu apă a fost înregistrată în localitățile rurale: de la 3664,4 km în 2009 la 8226,4 km în 2015, crescând și volumul de apă furnizată de la 7,2 milioane m³ în 2009 la 16,6 milioane m³ în 2015. Pe de altă parte, sistemele de canalizare nu s-au extins în aceeași măsură în localitățile rurale, înregistrând un progres de doar 139,9 km timp de 7 ani, iar volumul de apă uzată epurată a înregistrat progrese foarte modeste – de la 0,5 milioane m³ în 2009 la 1,3 milioane m³ în 2015, ceea ce denotă investiții ne semnificative în stațiile de epurare, cauzând surse de poluare a apelor de suprafață.¹²⁶

Un alt aspect important cu care se confruntă Republica Moldova este cantitatea apei disponibile pentru utilizare. Conform datelor recente, volumul apelor disponibile este de 11115 miliarde m³ anual sau 2725 m³ per capita, dacă combinăm sursele de suprafață și cele subterane. Resursele de apă care se formează pe teritoriul țării constituie 1 miliard m³ sau o medie de cca 250 m³ per capita, ceea ce este foarte puțin, fiind comparat în plan internațional. Având în vedere că Republica Moldova este o țară cu resurse limitate de apă și care se confruntă cu presiuni asupra acestor rezerve, managementul integrat al resurselor de apă ar asigura accesul la apă pentru diferite sectoare în mod uniform la nivel de bazin hidrografic. În procesul de gestionare a resurselor de apă este indicat să ținem cont de aspectele schimbărilor climatice, care au un impact direct asupra disponibilității apei.

Un alt indicator important se referă la suprafața terenurilor împădurite din suprafața totală a țării. Pădurile, ca și resursă naturală, aduc beneficii multiple contribuind în ansamblu la bunăstarea populației și la dezvoltarea economică. Astfel, pădurile

¹²⁵ Aprobata de Parlamentul Republicii Moldova pe data de 17 noiembrie 2022.

¹²⁶ Evaluarea performanțelor dezvoltării economice verzi în Moldova, 2017, OECD, UNEP.

adăpostesc o multitudine de specii de floră și faună, ajută la încetinirea încălzirii globale, prin sechestrarea carbonului, sunt surse de produse lemnoase, influențează direct reglarea căderilor de precipitații, sunt surse esențiale de hrană și apă și în același timp aduc enorme avantaje estetice, spirituale și de agrement pentru milioane de oameni.

Păstrarea și extinderea suprafețelor forestiere luptă cu fenomenul schimbărilor climatice, previn eroziunea și degradarea continuă a solurilor și restabilesc nivelul corespunzător al apelor freatice în sol. Pădurile, de asemenea, filtrează aerul și produc oxigen, astfel previn poluarea excesivă a aerului, în special în zonele urbanizate, unde există surse fixe, dar și mobile de poluare, într-un număr mai mare decât în localitățile rurale. Nu în ultimul rând, pădurile sunt o sursă alternativă de energie, atunci când sunt folosite rațional și conform unei planificări riguroase de consum și regenerare a terenurilor împădurite. În prezent, doar 11,2% din suprafața totală a Republicii Moldova este acoperită cu păduri. Comparând situația cu țările din Europa Centrală și de Est, se observă un decalaj mare al indicatorului ce reflectă gradul de împădurire a Republicii Moldova, comparativ cu gradul de împădurire a țărilor Europei Centrale și de Est.

Un aspect important în procesul de asigurare a capacităților productive ale pădurilor este asigurarea pazei și integrității acestora. Măsurile întreprinse de către autoritățile abilitate (Agenția „Moldsilva”, Inspectoratul Ecologic de Stat etc.) pentru a stopa pierderile considerabile cauzate de tăierile ilicite sunt încă insuficiente. Conform studiilor independente efectuate în cadrul Programului „Îmbunătățirea aplicării legislației forestiere și guvernării” (FLEG), se estimează tăieri ilicite în volum de cca 400-600 mii m³/anual. Ținând cont de faptul că volumul anual al tăierilor autorizate este de 500 mii m³, în realitate se produc tăieri de două ori mai multe, fapt cauzat de tăierile ilicite.

Resursele funciare în Republica Moldova sunt subiectul unei valorificări antropogene intensive. Cota terenului utilizat pentru agricultură este una dintre cele mai mari în lume (60% din teritoriu), în timp ce ariile cu vegetație naturală sunt foarte limitate (păduri – 11,2%). Solurile din Republica Moldova, care au un nivel înalt de calitate și productivitate, sunt supuse intensiv proceselor de degradare, eroziunea fiind cea mai gravă dintre ele. Un indicator de bază pentru a evalua utilizarea teritoriului ar fi modificarea destinației terenurilor într-o perioadă îndelungată de timp.

Calitatea aerului are un impact direct asupra sănătății populației, poluarea lui având efecte pe termen scurt, care includ infecții ale căilor respiratorii, cum ar fi pneumonia și bronșita, și agravarea celor existente, cum ar fi astmul și emfizemul. Poluarea aerului poate avea impact asupra speranței de viață, deoarece efectele pe termen lung includ bolile pulmonare și cardiace.

Poluanții atmosferici contribuie cel mai mult la poluarea aerului în plan local și regional, fapt ce poate avea consecințe economice și sociale adverse, cum ar fi costurile pentru ocrotirea sănătății, reducerea productivității muncii și a roadei în

agricultură. Agenții economici raportează emisiile tuturor substanțelor poluante, în baza volumelor de emisii sau a calculelor (poluanții includ particulele tari, oxizii de carbon, azot, sulf, oxidanții fotochimici, inclusiv ozonul, și plumbul).

Circa 90% din poluanții din atmosferă sunt produși de gazele de eșapament ale surselor mobile (sectorul transporturilor). Volumul emisiilor din transport a constituit 179 mii tone, preponderent de la automobile, și crește intens datorită creșterii numărului de automobile, rutelor mai frecvente și mai lungi. Numărul de automobile a crescut din 2005 până în 2011 cu 45,7% și cererea de transport rutier a crescut în aceeași perioadă cu 49,5%. Sursele mobile generează un volum mai mare de oxid de carbon, oxizi ai azotului și sulfului. Volumul emisiilor depinde de mai mulți factori, precum calitatea combustibilului, starea automobilului și a traficului.

Factorii cauzali

Instituționali – autoritățile de mediu nu asigură implementarea legislației de mediu pentru a preveni poluarea și degradarea acestuia. Astfel, agenții economici, care deversează ape uzate neepurate în mediul natural, rămân nesancționați sau sancționați doar administrativ. Întreprinderile municipale responsabile de epurarea apelor uzate nu asigură epurarea corespunzătoare a acestora conform normativelor stabilite, poluând semnificativ apele de suprafață. Tăierile ilicite în păduri continuă, iar Republica Moldova riscă să rămână fără suprafețe împădurite. Cu toate acestea, sancțiunile sunt simbolice și permissive, ceea ce face ca fenomenul tăierilor ilicite să persiste.

Financieri – lipsa de resurse financiare suficiente în bugetele locale împiedică autoritățile publice locale să întreprindă toate măsurile necesare pentru îmbunătățirea sau construcția infrastructurii de mediu, cum ar fi sisteme de canalizare, stații de epurare a apelor uzate, stații de sortare a deșeurilor, platforme și utilaj de colectare a deșeurilor, stații de transfer și poligoane de deșeuri etc. Tot din același motiv, până în prezent în Republica Moldova există multe unități de transport învechit, cu emisii mari în aerul atmosferic, care circulă și poluează semnificativ mediul înconjurător, în mod special în aglomerațiile urbane. Cu toate acestea, este de menționat că în unele localități a fost posibilă modernizarea infrastructurii de mediu în domeniul aprovizionării cu apă și sanitație și în domeniul managementului deșeurilor datorită asistenței tehnice acordate Republicii Moldova de partenerii de dezvoltare.

Politici – domeniul protecției mediului nu a fost printre prioritățile guvernelor din Republica Moldova și nu s-a regăsit în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”. În rezultat, au fost alocate resurse bugetare modeste pentru crearea infrastructurii de mediu. În același timp, legislația de mediu era promovată cu dificultate sau modificată la nivel de Guvern și Parlament, dar nu în favoarea protecției mediului, ci pentru protecția intereselor unor reprezentanți ai sectorului de afaceri.

Individuali – nivelul scăzut de trai face ca populația să nu conștientizeze importanța resurselor naturale și a mediului curat pentru sănătate și bunăstare proprie, punând în

prim-plan problemele sociale și economice și contribuind la poluare și nerespectând legislația de mediu.

În același timp, cantitatea resurselor naturale disponibile (apă, păduri, faună, floră) este un factor important pentru așezămintele umane, care determină densitatea populației, investițiile în diverse sectoare ale economiei, respectiv dezvoltarea localităților. O infrastructură adecvată pentru valorificarea resurselor mediului și protecția acestuia (sisteme de aprovizionare cu apă și canalizare, stații de epurare a apelor uzate, sisteme de management al deșeurilor solide), deopotrivă în localitățile urbane și rurale, are o importanță majoră atât pentru atragerea investițiilor în diverse sectoare ale economiei, cât și pentru creșterea nivelului de sănătate a populației.

În vederea asigurării protecției mediului sunt propuse următoarele priorități:

Pentru a îmbunătăți calitatea apelor de suprafață, viziunea pe termen lung constă în eliminarea surselor principale de poluare prin:

– construcția de stații de epurare pentru toate localitățile urbane și stații de epurare / preepurare a apelor uzate pentru toți agenții economici, care își desfășoară activitatea pe teritoriul Republicii Moldova;

– implementarea măsurilor pentru un management adecvat al deșeurilor menajere solide: colectarea și reciclarea deșeurilor menajere solide; construcția poligoanelor de depozitare a deșeurilor menajere solide; crearea Centrului pentru managementul deșeurilor periculoase.

Teoria schimbării

Calitatea bună a mediului, precum și disponibilitatea resurselor naturale necesare pentru existența vieții, este o precondiție pentru sănătatea populației, creșterea nivelului de trai, atragerea investițiilor, dezvoltarea sectorului economic și bunăstarea societății. Calitatea apei și a aerului are un impact direct asupra sănătății populației pe tot parcursul vieții. O populație sănătoasă este aptă de a fi antrenată în câmpul muncii, contribuind la creșterea nivelului veniturilor și diminuând povara asistenței sociale asigurate de stat. De asemenea, calitatea apei are impact direct asupra calității produselor agricole, piscicole și produselor alimentare provenite din sectorul zootehnic (lactate, carne, ouă). Consumate de om, toate acestea de asemenea contribuie la starea sănătății populației. Astfel, componentele de mediu au un impact direct și indirect asupra omului pe tot parcursul vieții, determinând starea sănătății și, respectiv, nivelul productivității.

Pentru a majora volumul resurselor de apă din Republica Moldova, este necesară implementarea principiilor de management integrat al resurselor de apă, stipulate în legislația Republicii Moldova, inclusiv pe râurile transfrontiere – fluviul Nistru și râul Prut.

Creșterea gradului de acoperire cu păduri, majorând cota de acoperire până la cel puțin 16% prin:

– extinderea suprafețelor împădurite pe terenuri puternic erodate, care constituie peste 100.000 ha și la moment fac parte din fondul terenurilor agricole;

– schimbarea destinației terenurilor agricole în terenuri ale fondului forestier. Este important de a promova oportunitatea creării de păduri comunale pe terenuri agricole private, care vor putea fi folosite de comunități, inclusiv ca și sursă alternativă de energie.

Se impune promovarea modernizării parcului auto din Republica Moldova, inclusiv diminuarea taxelor vamale, de mediu și accizelor la importul mașinilor de tip hibrid sau electric. Introducerea taxei de mediu diferențiate pentru vehicule, în funcție de nivelul de poluare, percepută la testarea tehnică a vehiculelor, efectuată anual.

Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (în prezent Ministerul Mediului)

Inspectoratul Pentru Protecția Mediului

Anuarul IPM – 2021 „Protecția mediului în Republica Moldova”¹²⁷

Inspectoratul pentru Protecția Mediului, în contextul supravegherii proprietății publice și a altor valori ocrotite de legislație, efectuează controale inopinate, în modul și limita prevăzută de lege în vederea depistării și contracarării activităților cu impact negativ asupra aerului atmosferic pe întreg teritoriul țării, în conformitate cu Hotărârea de Guvern nr. 548 din 13.06.2018.

Protecția resurselor de apă constituie o condiție importantă, la nivel național și internațional. Dezvoltarea omenirii este strâns legată de resursele de apă. Prin urmare, trebuie acordată o atenție deosebită acestor resurse. În scopul promovării măsurilor de menținere și sporire a fertilității solurilor, e necesar ca în toate APL-urile să se elaboreze și implementeze programe complexe, științific argumentate de sporire a fertilității solurilor și protecția lor contra eroziunii și altor factori de degradare. Ariile protejate sunt o componentă esențială în procesul de dezvoltare durabilă a comunităților rurale și societății în general. Pierderile de mediu (ecosisteme din ce în ce mai puțin sănătoase), din perspectiva fenomenelor generate de schimbările climatice foarte vizibile în Republica Moldova, ne afectează pe toți, indiferent de opinii politice, vârstă, venituri sau categorie socială.

Având în vedere specificul controalelor de mediu, care sunt efectuate la fața locului și necesită în multe cazuri un volum mare de lucru, problemele majore pentru executarea tuturor prevederilor actelor normative privind efectuarea controalelor de stat asupra activității de întreprinzător și înregistrarea în termen a rezultatelor acestora, reprezintă termenul restrâns de 5 zile calendaristice, prevăzut de legislație pentru controalele planificate, precum și lipsa mijloacelor tehnice corespunzătoare din dotare (calculatoare și imprimante portabile, acces permanent la rețeaua internet).

Îmbunătățirea calității aerului rămâne o provocare pentru Republica Moldova, atât pe termen scurt, cât și pe termen lung. Aceasta necesită o abordare cuprinzătoare între

¹²⁷ Chișinău: Inspectoratul pentru Protecția Mediului; Anuarul IPM – 2021 „Protecția mediului în Republica Moldova”, 388 p. www.ipm.gov.md; mediu@ipm.gov.md; 2022.

diferite sectoare, de la transport, energie, la planificarea locală, prin eforturile comune ale diferiților actori vizați.

Eficientizarea și consolidarea sistemului de control de stat în domeniul protecției mediului în vederea asigurării respectării legislației de mediu și combaterii contravențiilor în domeniu. Asigurarea planificării controlului de stat în domeniul protecției mediului în baza criteriilor de risc și implementarea Registrului de stat al controalelor.

Eficientizarea controlului și gestionării deșeurilor și substanțelor chimice. Controlul întreprinderilor miniere privind corectitudinea exploatații zăcămintelor de substanțe minerale utile.

Examinarea și coordonarea lucrărilor silvice preconizate.

Monitorizarea efectuării lucrărilor silvice în fondul forestier și a vegetației forestiere din afara fondului forestier.

Efectuarea raidurilor antibraconaj, precum și de contracarare și depistare a cazurilor de tăieri ilicite. Controlul respectării prevederilor legislației de mediu și raționale a resurselor cinegetice și piscicole.

Instruirea inițială și continuă a funcționarilor angajați în domeniul conduitei de mediu și integrității profesionale în IPM.

Sinteza rezultatelor activității IPM și a subdiviziunilor specializate și teritoriale, raportarea și publicarea acestora.

Sarcini de evaluare:

1. Care sunt lacunele în legislația în vigoare cu privire la răspunderea penală pentru infracțiunile ecologice?
2. Ce măsuri iau organele de drept în vederea contracarării faptelor ilicite contra mediului înconjurător?
3. Ce propuneri *de lege ferenda* aveți în vederea îmbunătățirii cadrului legal de combatere a infracțiunilor ecologice

Notă: în caz că vor fi înaintate mai multe propuneri *de lege ferenda* privitor la cadrul legal prevăzut de Codul penal, Codul contravențional sau de alt act normativ, cu privire la combaterea încălcărilor siguranței și securității mediului, de acumulat aceste propuneri, de discutat cu întreg colectivul grupelor și, la necesitate, de publicat aceste propuneri în revistele de specialitate.

Bibliografie recomandată

1. S. Brânză, V. Stati. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p. 1199-1309;
2. Brânză S., Ulianoschi X., Stati V., Țurcanu I., Grosu V. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Cartier Juridic, 2005.
3. S. Brânză. Circumstanțele care ajută la stabilirea obiectului juridic generic al infracțiunilor contra patrimoniului. În: *RND*, 2005, nr. 4.

4. S. Brânză. Regimul de circulație a bunurilor în contextul studiului obiectului material al infracțiunilor contra patrimoniului. În: *RND*, 2004 nr. 10.
5. M. Gorunescu. Infracțiunea de mediu - Infracțiune contra dezvoltării durabile. În: *Dreptul*, 2003, nr. 11.
6. V., Așevschi T., Dudnicenco, D. Roșcovan. *Ecologie și Protecția Mediului*. Chișinău: Foxtrot, 2007. 399 p.
7. A. Capcelea. *Perspectivile integrării ecologice europene*. Chișinău: Știința, 2000. 77 p.
8. T. Spătaru. *Republica Moldova în contextul Dezvoltării Durabile (Aspecte sociologice)*. Iași: Pan-Europe, 2005. 340 p.
9. T. Spătaru, T. Danii. *Probleme ale Dezvoltării Durabile în societatea tranzitivă (Studii sociologice)*. Chișinău: IFSD al AȘM, 2003. 195 p.
10. X. Ulianoschi. Esența liberării de răspunderea penală în condițiile necesității de asigurare a securității umane. În: *Revista Studii Naționale de securitate*, 2020, nr. 1/1, p. 211-228.
11. A. Reșetnicov. Obiectul material al infracțiunii și obiectul imaterial al infracțiunii: necesitatea delimitării. În: *RND*, 2007, nr. 6; 2007, nr. 9.
12. I. Ciobanu. Tendințe moderne în politica penală: tendința neoclasică. În: *RND*, 2007, nr. 11, 12.
13. V. Florea. Infracțiunile medicale contra vieții și sănătății pacienților. În: *RND*, 2007, nr. 6.
14. V. Moraru, F-V. Onofrei. Securitatea informațională a Republicii Moldova, direcție principală în politica penală a statului. În: *RND*, 2008, nr. 8.
15. V. Stati. Producerea (falsificarea), transportarea, păstrarea, comercializarea produselor (mărfurilor), prestarea serviciilor periculoase pentru viața sau sănătatea consumatorului (analiză juridico-penală). În: *RND*, 2006, nr. 6.
16. N. Toniuc, N. Boșcaiu, Al. Filipescu. Ocrotirea naturii în prezent și în perspectivă, În: *Revista Ocrotirea naturii și a mediului înconjurător*, 1975, nr. 2.
17. *Studiu de performanțe în domeniul protecției mediului în Republica Moldova. Studiul al Doilea*. Națiunile Unite, New York și Geneva, 2005, p. 23-25.
18. *Studiu de performanțe în domeniul protecției mediului în Republica Moldova. Studiul al Treilea*. Națiunile Unite, New York și Geneva, 2014, p. 5.
19. D. Popescu. Protecția mediului și exploatarea rațională a resurselor naturale. În volumul: *Principii și forme juridice ale cooperării economice internaționale* (coordonator Dumitra Popescu). București: Editura Academiei, 1979, p.191-192, 206-207.
20. *Mesures communautaires concernant les viandes et les produits carnes (Hormones): Rapport du Groupe special, WT/DS 26/R et WT/DS 48/R; Rapport de l'Organe d'appel, AB-1997-4, WT/DS 26/AB/R et WT/DS 48/AB/R*.
21. V.-S. Bădescu. *Impactul acțiunilor militare asupra mediului*. București, 2010.

Xenofon ULIANOVSKI

INFRAȚIUNI ECOLOGICE

NOTE DE CURS

Redactare: *Ariadna Strungaru*
Machetare computerizată: *Tatiana Capliuc*

Bun de tipar 27.02.2023. Formatul 70×100^{1/12}
Coli de tipar 23. Coli editoriale 19.
Comanda 20. Tirajul 50 ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al.Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009
e-mail: cep1usm@mail.ru; usmcep@mail.ru